

LÆRERUDDANNELSEN
EFTER LOVEN
AF 1966

BETÆNKNING NR. 527

1969

Indholdsfortegnelse

1. Udvalget	7
2. Forudsætningerne for studieplansudvalgets arbejde	12
2.1. Loven af 1966 og dens forarbejder. Formål	12
2.2. Den nye lov sammenlignet med læreruddannelsen efter loven af 1954	12
Uddannelsens niveau	12
Ansaret for uddannelsen	12
Undervisnings- og eksamensformer	13
2.3. Læreruddannelsen i forskellige relationer	14
Det musiske	14
Universitetsstudierne	14
Ungdoms- og aftenskolen	14
3. Studieplansudvalgets forslag til realisering af forudsætningerne	15
3.1. Forslagets form	15
3.2. Videreførelse af den nye lovs hovedsynspunkter	15
Niveauet	16
Ansaret	16
Mødepligt	16
Selvstændigt arbejde	17
De studerendes medindflydelse	17
Undervisnings- og eksamensformerne	18
3.3. Relationerne til	
Det musiske	19
Universitetsstudierne m.v.	19
Ungdoms- og aftenskolen (fritidsundervisningen)	19
4. Særlige spørgsmål	21
4.1. Samarbejdsorganer	21
Sam	21
arbejdsfelter	21
Samarbejdsudvalg	22
Pædagogisk fagudvalg	22
Praktikudvalg	22
4.2. Adgang til faglokaler	23
4.3. Personlig rådgivning	23
4.4. Aftenseminarier	23
5. Uddannelsen efter 1954-loven i overgangstiden	25
6. Konsekvenser af studieplansudvalgets forslag	26
6.1. Det enkelte seminariums størrelse	26
6.2. Seminariernes og øvelsesskolernes indretning	26

6.3. Seminariernes og øvelsesskolens lærere	26
6.4. Direktoratet for folkeskolen og seminarierne	27
7. <i>Studieplansudvalgets forslag til bekendtgørelse om uddannelse af lærere til folkeskolen</i>	28
I. Læreruddannelsen	28
§ 1. Uddannelsens formål	28
§ 2. Uddannelsen (fag og kursus)	28
§ 3. Fritagelse for visse fag	28
§ 4. Fritagelse for fag på grund af tidligere uddannelse	28
§ 5. Uddannelsens varighed. Eksamen	29
§ 6. Førsteårsvurderingen	29
II. Undervisningens rammer	29
§ 7. Seminariets pligter over for de studerende med hensyn til undervisningen inden for uddannelsen	29
§ 8. Fagenes timetal og »uger«	29
§ 9. Kursernes timetal og »uger«	30
§ 10. Godkendelse af liniefag og pædagogisk speciale	30
§ 11. Undervisningsåret. Placering af »uger«, timeplan og fagfordeling	30
§ 12. Holdoprettelse	30
§ 13. Mødepligt	31
III. Almindelige bestemmelser om undervisningen	31
§ 14. Undervisningens indhold og sigte	31
§ 15. Undervisningsformer	31
§ 16. Undervisningens planlægning og tilrettelæggelse	31
§ 17. Faglig vejledning	32
IV. Indstilling til eksamen	32
§ 18. Indstillingsret og -pligt for de studerende	32
§ 19. Indstillingsbetingelser	32
§ 20. Genindstilling	32
§ 21. Indstillingsfrister. Blanket	33
V. Almindelige bestemmelser om eksamen	33
§ 22. Eksamensstoffet. Nærmere bestemmelser og dispensationer	33
§ 23. Eksamensterminer. Sygeeksamen	33
§ 24. Censorer. Rektor forestår eksamen	33
§ 25. Skriftlige og praktiske prøver	33
§ 26. Mundtlige prøver og prøver, der er praktiske og mundtlige	34
VI. Karaktergivning. Betingelser for at bestå	34
§ 27. Karaktergivning	34
§ 28. Beståelsesbetingelser	34
VII. Eksamensprotokol. Bevis	35
§ 29. Protokol	35
§ 30. Bevis	35
VIII. Frivillig undervisning	36
§ 31. Undervisning, seminariet skal tilbyde	36
§ 32. Frilæsning	36
§ 33. Korsang og sammenspil	36
IX. De enkelte fag og kurser	36
§ 34. Pædagogik	36
§ 35. Psykologi	36
§ 36. Undervisningslære	37
§ 37. Praktisk skolegerning	37
§ 38. Pædagogiske specialer	38
§ 39. Dansk	40

§ 40. Dansk (liniefag)	40
§ 41. Skrivning	41
§ 42. Regning	41
§ 43. Matematik (liniefag)	42
§ 44. Kristendomskundskab	43
§ 45. Religionskundskab (liniefag)	44
§ 46. Formning	44
§ 47. Formning (liniefag)	45
§ 48. Sang/musik	45
§ 49. Sang/musik (liniefag)	45
§ 50. Legemsøvelser	46
§ 51. Legemsøvelser (liniefag)	46
§ 52. Håndarbejde	47
§ 53. Håndarbejde (liniefag)	48
§ 54. Samfundsfag	48
§ 55. Historie (liniefag)	49
§ 56. Geografi (liniefag)	49
§ 57. Biologi (liniefag)	50
§ 58. Fysik og kemi (liniefag)	50
§ 59. Engelsk (liniefag) og tysk (liniefag)	51
§ 60. Fransk (liniefag)	52
§ 61. Latin (liniefag)	53
§ 62. Ernærings- og husholdningslære (liniefag)	53
§ 63. Sløjd (liniefag)	54
§ 64. Studieteknik (kursus)	55
§ 65. Stemmebrug og mundtlig fremførelse (kursus)	55
§ 66. Familiekundskab (kursus)	55
§ 67. Sundhedslære (kursus)	55
§ 68. Færdselslære (kursus)	55
§ 69. Uddannelses- og erhvervsorientering (kursus)	56
§ 70. Audio-visuel undervisningsteknik og fremstilling af undervisningsmateriale (kursus)	56
§ 71. Lejrskolearbejde (kursus)	56
X. Særlige bestemmelser	56
§ 72. Forsøg	56
§ 73. Undervisningsvejledning. Revision af bekendtgørelse	56
§ 74. Ikrafttræden m.v.	56
Bemærkninger til bekendtgørelsesforslaget	57
Til § 1	57
- § 2	57
- § 3	57
- § 4	58
- § 5	58
- § 6	58
- § 7	59
- § 8	59
- § 9	60
- § 10	60
- § 11	60
- § 12	61
- § 13	61
- § 14	61
- § 15	62

Til § 16	62
- § 17	62
- §§ 18-21 (kap. IV)	62
- §§ 22-26 (kap. V)	63
- § 27	63
- § 28	64
- § 29	64
- § 30	64
- § 31	65
- § 32	65
- § 33	65
- §§ 34-71 (kap. IX)	65
- § 72	67
- § 73	67
- § 74	67
 Bilag 1: Forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen, fremsat 19. oktober 1965	68
 Bilag 2: Betænkning afgivet den 18. maj 1966 af folketingets udvalg angående forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen og forslag til lov om højere forberedelseseksamen (uddrag om læreruddannelsen)	86
 Bilag 3: Tillægsbetænkning afgivet den 27. maj 1966 af ovennævnte folketingsudvalg	94
 Bilag 4: Lov nr. 235 af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen	96
 Bilag 5: Skrivelse af 20. februar 1968 fra Lærerstuderendes Landsråd om integration mellem læreruddannelsen og universitetsuddannelserne	101
Underbilag: Skrivelse af 20. februar 1968 fra Danske Studerendes Fællesråd og Lærerstuderendes Landsråd	103
 Bilag 6: Udvalgets udtalelse af 10. juni 1968 om den mest hensigtsmæssige seminarie-størrelse	104
 Bilag 7: Eksempler på fordeling af fag og timer på år/semestre (eksempel I–III)	107
 Bilag 8: Eksempler på fordeling af studieuger, praktikuger, kursusuger og eksamens-terminer (eksempel I–III).	109

1. Udvalget

Studieplansudvalget for læreruddannelsen er nedsat af undervisningsministeren den 26. august 1966. Udvalgets kommissorium er følgende:

»Udvalget skal stille forslag om tilrettelæggelsen af den fremtidige læreruddannelse på grundlag af loven af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen, bemærkningerne til lovforslaget og folketingsudvalgets betænkninger.

Herunder skal udvalget dels udforme forslag til sådanne nærmere bestemmelser om uddannelsens indhold og afslutning, som skal fastsættes efter loven, dels udarbejde en undervisningsvejledning for seminarierne, der bygger på de bag loven liggende synspunkter om friere studier og om undervisnings- og prøveformer, der lægger særlig vægt på at fremme de studerendes modenhed og udvikle deres evne til selvstændigt arbejde.

Udvalget kan tilkalde andre sagkyndige og forhandle med foreninger, institutioner og andre i det omfang, det findes ønskeligt ved udarbejdelsen af udvalgets forslag.«

Udvalgets medlemmer er:

Overlærer *P. A. Andersen*.

Overlærer *Else Byrith*, Danmarks Lærerforening.

Seminarierektor *Knud Gro-Nielsen*.

Kursusleder *Aase Hauch*.

Undervisningsdirektør *Hans Jensen*, undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen og seminarierne (formand).

Seminarierektor *Tage Kampmann*, Dansk Seminarieforening.

Professor *Carl Aage Larsen*.

Undervisningsinspektør *Holger M. Nielsen*, undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

Lærer (ved udvalgets nedsættelse lærerstuderende)

de) *Gregers Petersen*, Lærerstuderendes Landsråd.

Overlærer *P. A. Andersen* blev i august 1966 beskikket som medlem af udvalget efter indstilling fra Danmarks Lærerforening. Hans beskikkelse blev d. 14. juni 1968 ændret til en beskikkelse som personligt medlem, og samtidig blev overlærer *Else Byrith* beskikket som medlem efter indstilling fra Danmarks Lærerforening.

Udvalgets sekretariat består af:

Fuldmægtig *Bodil Dybdal*,

sekretær *Eli Larsen* og

sekretær *Michael Ørnø*, alle undervisningsministeriet.

Udvalget har holdt 78 møder. Der er nedsat i alt 23 faglige udvalg til bistand for studieplansudvalget ved udarbejdelsen af forslag til bestemmelser og undervisningsvejledning om læreruddannelsens fag, jfr. lovens § 6, stk. 1, D-5).

De faglige udvalg er sammensat i samråd med direktoratet for folkeskolen og seminarierne på den måde, at direktoratets efter indstilling fra Dansk Seminarieforening nedsatte stående fagudvalg for seminarierne er blevet suppleret med repræsentanter for folkeskolen og for lærernes videreuddannelse. Studieplansudvalgets medlemmer har tiltrådt de faglige udvalg som tilforordnede eller - i visse fag - som medlemmer.

Studieplansudvalget og de faglige udvalg har benyttet sig af bemyndigelsen til at tilkalde sagkyndige, herunder til bistand ved udarbejdelse af planer for kurser under læreruddannelsen, jfr. lovens § 6, stk. 1, 6).

De faglige udvalgs medlemmer og tilforordnede (formanden for det enkelte udvalg står først):

Pædagogik og psykologi:

Seminarieinspektør *Niels Kyndrup*, Ribe statsseminarium.

Seminarieadjunkt *Henning Andersen*, Statsseminariet på Emdrupborg.

Professor *K. Grue-Sørensen*, Københavns universitet.

Rektor *Ejvind Jensen*, Statens kursus til højere forberedelseksamen.

Seminarieinspektør *N. T. Kjelds*, Ålborg seminarium.

Professor *K. B. Madsen*, Danmarks Lærerskole.

Tilforordnet:

Seminarieinspektør *Knud Gro-Nielsen*.

Undervisningslære og praktisk skolegerning:

Seminarieinspektør *Kaj Bonde*, Københavns dag- og aftenseminarium.

Forstander *G. Enemærke*, Th. Langs seminarium.

Afdelingsleder *C. A. Høeg Larsen*, Danmarks Lærerskole.

Skoleinspektør *Vagn Pedersen*, Frederiksberg kommunale skolevæsen.

Seminarieinspektør *H. Aa. Rasmussen*, Århus seminarium.

Tilforordnet:

Seminarieinspektør *Knud Gro-Nielsen*.

Pædagogiske specialer:

Seminarieinspektør *Knud Rasmussen*, Th. Langs seminarium.

Overlærer *Ingolf Haubirk*, Københavns kommunale skolevæsen.

Seminarieinspektør *Knud Hermansen*, Københavns dag- og aftenseminarium.

Afdelingsleder *Finn Lambert*, Danmarks Lærerskole.

Seminarieadjunkt *Sven Aage Petersen*, Hjørring seminarium.

Viceskoleinspektør *Peter Vedde*, Esbjerg kommunale skolevæsen.

Tilforordnet:

Seminarieinspektør *Knud Gro-Nielsen*.

Dansk:

Seminarieadjunkt *Niels Holck*, Ålborg seminarium.

Professor *Poul Lindegård Hjorth*, Danmarks Lærerskole.

Overlærer *Albert Johansen*, Århus kommunale skolevæsen.

Seminarieinspektør *Paul Nørreslet*, N. Zahles seminarium.

Seminarieinspektør *Helge L. Skjødt*, Odense seminarium, afløst i maj 1968 af

Seminarieinspektør *H. G. Ty birk*, Haslev seminarium.

Tilforordnet:

Seminarieinspektør *Knud Gro-Nielsen*.

Skrivning:

Seminarieinspektør *C. Clemens Hansen*, Hjørring seminarium.

Seminarieinspektør *Skjold Hansen*, Ranum statsseminarium.

Viceinspektør *C. M. Jensen*, Hvidovre kommunale skolevæsen.

Undervisningsinspektør *Hans Jensen*.

Seminarieadjunkt *Preben Jørgensen*, Hellerup seminarium.

Regning:

Seminarieinspektør *Folmer Lund*, Haderslev statsseminarium.

Professor *Bent Christiansen*, Danmarks Lærerskole.

Seminarieinspektør *Chr. Dalsgaard*, Ribe statsseminarium.

Overlærer *Jørgen Jensen*, Gentofte kommunale skolevæsen.

Afdelingsleder *Jonas Lichtenberg*, Danmarks Lærerskole.

Seminarieinspektør *Elin de Linde Sørensen*, N. Zahles seminarium.

Tilforordnet:

Professor *Carl Aage Larsen*.

Matematik:

Seminarieinspektør *Leo Toft*, Th. Langs seminarium.

Seminarieadjunkt *P. Bollerslev*, Ålborg seminarium.

Professor *Bent Christiansen*, Danmarks Lærerskole.

Overlærer *Rigmor Kisling-Møller*, Statens pædagogiske forsøgscenter i Rødovre.

Afdelingsleder *Jonas Lichtenberg*, Danmarks Lærerskole.

Seminarieinspektør *Johs. Pedersen*, Århus seminarium.

Tilforordnet:

Professor *Carl Aage Larsen*.

Kristendomskundskab og religionskundskab:
Seminarielektor, nu afdelingsleder ved Danmarks Lærerhøjskole *Herluf Eriksen*.

Seminarierektor *Ad. Fuglsang-Damgaard*, Rarum statsseminarium.

Seminarieadjunkt *Johs. Honoré*, Holbæk seminarium.

Professor *E. Thestrup Pedersen*, Danmarks Lærerhøjskole.

Lærer *Karl Rønne*, Hashøj kommunale skolevæsen.

Tilforordnet:

Seminarierektor *Tage Kampmann*.

Formning:

Seminarielektor *O. Randlev Pedersen*, Silkeborg seminarium.

Lærer *Philip Hansen*, Odense kommunale skolevæsen.

Seminarielektor *S. P. Holt Jensen*, Esbjerg seminarium.

Professor *Carl Aage Larsen*.

Seminarielektor *H. Schmidt-Madsen*, Herning seminarium.

Sang/musik:

Seminarierektor *A. Gravgaard*, Marselisborg seminarium.

Stadsskoleinspektør *Mogens Grue-Sørensen*, Vejby-Risskov kommunale skolevæsen.

Seminarielektor *H. Ravn Jensen*, Haderslev statsseminarium.

Seminarierektor *Tage Kampmann*.

Seminarielektor *Aage Nielsen*, Kolding seminarium.

Legemsøvelser (2 udvalg):

Seminarielektor *Mette Winkler*, Skive seminarium.

Seminarieadjunkt *Selma Lauridsen*, Esbjerg seminarium.

Seminarielektor *Gudrun Worm Pedersen*, Marselisborg seminarium.

Overlærer *Lise Østergård*, Københavns kommunale skolevæsen.

Seminarielektor *Jens Ejning*, Silkeborg seminarium.

Seminarielektor *C. Clemens Hansen*, Hjørring seminarium.

Seminarierektor *Knud Gro-Nielsen*.

Viceinspektør *Ejvin Lau*, Esbjerg kommunale skolevæsen.

Seminarielektor *M. Nørregaard*, Jelling statsseminarium.

Håndarbejde:

Seminarielektor *Henny Krarup*, Hjørring seminarium.

Seminarielektor *Esther Abildtrup*, Ribe statsseminarium.

Kursusleder *Aase Hauch*.

Overlærer *Helga Nielsen*, Vejle kommunale skolevæsen.

Seminarielektor *Astrid Veggerby*, Ålborg seminarium.

Samfundsfag (samtids- og samfundsorientering):
Seminarieadjunkt *C. W. Lebahn*, Nr. Nissum seminarium.

Seminarieadjunkt *Andreas Frehr*, Hellerup seminarium.

Seminarierektor *N. T. Kjelds*, Ålborg seminarium.

Kommunelærer *Hans Jørgen Kristensen*, Københavns kommunale skolevæsen.

Professor *Tage Kaarsted*, Odense universitet.

Professor *Kjeld Winding*, Danmarks Lærerhøjskole.

Tilforordnet:

Seminarierektor *Tage Kampmann*.

Historie:

Seminarielektor *P. Dueholm*, Haderslev statsseminarium.

Seminarieadjunkt *Verner Bruhn*, Esbjerg seminarium.

Overlærer *N. C. Thomsen Nielsen*, Sundby-Hvorup kommunale skolevæsen.

Seminarieadjunkt *H. Hedelykke Pedersen*, Vordingborg statsseminarium.

Afdelingsleder *Leif Tolstrup*, Danmarks Lærerhøjskole.

Tilforordnet:

Seminarierektor *Tage Kampmann*.

Geografi:

Seminarielektor *Jens Peder Jensen*, Vordingborg statsseminarium.

Professor *Steen Böcher*, Danmarks Lærerhøjskole.

Seminarielektor *N. Knattrup*, Århus seminarium.

Seminarielektor *Knud Werner Larsen*, Blågård seminarium.

Viceinspektør *Hans-Henrik Weiergang*, Lyngby-Tårnbæk kommunale skolevæsen.

Tilforordnet:

Lærer *Gregers Petersen*.

Biologi:

Seminarielektor *Edwin Nørgaard*, Århus seminarium.

Seminarielektor *Hans Boe*, Silkeborg seminarium.

Overlærer *Svend Glenner*, Københavns kommunale skolevæsen.

Professor *Anders Munk*, Danmarks Lærerhøjskole.

Seminarielektor *Karen M. Pedersen*, N. Zahles seminarium.

Tilforordnet:

Lærer *Gregers Petersen*.

Fysik og kemi:

Seminarierektor *J. Utoft*, Haderslev statsseminarium.

Overlærer *Tage Byrith*, Århus kommunale skolevæsen.

Seminarierektor *Tage Larsen*, Statsseminariet på Emdrupborg.

Professor *E. Rancke-Madsen*, Danmarks Lærerhøjskole.

Professor *Søren Sikjær*, Danmarks Lærerhøjskole.

Seminarielektor *V. Villumsen*, Århus seminarium.

Tilforordnet:

Professor *Carl Aage Larsen*.

Engelsk:

Seminarielektor *Erik Svart*, Skårup statsseminarium.

Seminarielektor *P. Bækkeskov-Olsen*, Statsseminariet på Emdrupborg.

Seminarieadjunkt *E. Foldberg*, Ribe statsseminarium.

Professor *Poul Steller*, Danmarks Lærerhøjskole.

Overlærer *Margaret Østergaard*, Herlev kommunale skolevæsen.

Tilforordnet:

Overlærer *P. A. Andersen*.

Tysk:

Seminarielektor */ . Balle Hansen*, Skive seminarium.

Professor *Holger Johansen*, Danmarks Lærerhøjskole.

Seminarielektor *H. Verner Larsen*, Blågård seminarium.

Seminarielektor *A. Borlev Nielsen*, Holbæk seminarium.

Viceinspektør *Bertha Petersen*, Gentofte kommunale skolevæsen.

Tilforordnet:

Overlærer *P. A. Andersen*.

Fransk:

Seminarielektor *Arne H. Nielsen*, Statsseminariet på Emdrupborg.

Skoleinspektør *Hans Holm*, Søllerød kommunale skolevæsen.

Professor *P. K. Hyllested*, Danmarks Lærerhøjskole.

Seminarieadjunkt *Bodil Raffnsøe Møller*, Rarum statsseminarium.

Seminarieadjunkt *K. Aalbæk-Nielsen*, N. Zahles seminarium.

Tilforordnet:

Overlærer *P. A. Andersen*.

Latin:

Lektor *Palle W. Nielsen*, Østre Borgerdydskole.
Lærer *Anker Ousager*, Odense kommunale skolevæsen.

Rektor *Ulf Østergaard*, Søborg gymnasium.

Tilforordnet:

Undervisningsinspektør *Holger M. Nielsen*.

Ernærings- og husholdningslære:

Seminarieadjunkt *Bodil Ravn Svendsen*, Frederiksberg seminarium.

Professor *Bodil Hansen*, Danmarks Lærerhøjskole.

Overlærer *Anna Jensen*, Frederikshavn kommunale skolevæsen.

Timelærer *Lis Bojsen Mortensen*, Skårup statsseminarium.

Seminarielektor *Dorthe Petersen*, Esbjerg seminarium.

Tilforordnet:

Kursusleder *Aase Hauch*.

Sløjd:

Seminarielektor *H. Lykke Andersen*, Århus seminarium.

Overlærer *P. A. Andersen*.

Overlærer *V. L. Rosenbech*, Århus kommunale skolevæsen.

Seminarielektor *Aksel Sørensen*, Ribe statsseminarium.

Seminarielektor *H. Troensegaard-Jensen*, Hjørring seminarium.

Kursusplanerne er udarbejdet af neden-nævnte:

Studieteknik:

Seminarielektor Knud Rasmussen (det faglige udvalg for pædagogiske specialer) med bistand af professor K. B. Madsen (det faglige udvalg for pædagogik og psykologi).

Stemmebrug og mundtlig fremførelse:

Det faglige udvalg for dansk.

Familieundskab:

Det faglige udvalg for samfundsfag.

Sundhedslære:

Det faglige udvalg for biologi.

Færdselslære:

Seminarielektor C. Clemens Hansen (de faglige udvalg for skrivning og legemsøvelser).
Overlærer Jørgen Jensen (det faglige udvalg for regning).
Overlærer Lise Østergård (det faglige udvalg for legemsøvelser).

Uddannelses- og erhvervsorientering:

Det faglige udvalg for pædagogiske specialer.

Audiovisuel undervisningsteknik og fremstilling af undervisningsmaterialer:

Seminarieadjunkt Preben Jørgensen (det faglige udvalg for skrivning).
Seminarielektor H. Schmidt Madsen (det faglige udvalg for formning).
Seminarieadjunkt Sven Aage Petersen (det faglige udvalg for pædagogiske specialer).

Lejrskolearbejde:

Det faglige udvalg for undervisningslære og praktisk skolegerning.

Udvalget har modtaget henvendelser fra en række organisationer, institutioner og enkeltpersoner.

Udvalget har under sit arbejde haft kontakt med det samtidig nedsatte studieplansudvalg for højere forberedelseseksamen (HF), indtil dette blev ophævet i juli 1968, dels ved at et medlem (undervisningsinspektør Holger M. Nielsen) tillige har været medlem af det nævnte udvalg, dels ved at de to udvalg har haft delvis fælles sekretariat. Udvalgene har holdt to fællesmøder, og udvalget har modtaget HF-udvalgets afsluttende rapport af marts 1968.

I anledning af en skrivelse af 27. februar 1968 fra undervisningsministeriet har udvalget til brug for arbejdet i et den 28. marts 1968 nedsat udvalg (seminariernes planlægningsudvalg) - der med udgangspunkt i den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse skal tage stilling til og fremkomme med forslag om antallet af seminarier, om seminariernes geografiske placering m.v. — afgivet en udtalelse om den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse og specielt minimumsstørrelsen af et seminarium, der må antages at kunne opfylde kravene i den nye læreruddannelseslov. Udtalelsen er aftrykt som bilag 6, side 104.

Udvalget har ikke udtalt sig om spørgsmål vedrørende betingelser eller procedure i forbindelse med optagelse på seminarierne, jfr. lovens § 5, stk. 2 og 3, idet spørgsmål af denne art efter udvalgets formening ligger uden for dets kommissorium.

2. Forudsætningerne for studieplansudvalgets arbejde

2.1. Studieplansudvalgets opgave har været at udfylde de rammer, der er givet med læreruddannelsesloven af 8. juni 1966. Disse rammer trækkes op i udvalgets kommissorium (afsnit 1, side 7). I bilag 1-4 er aftrykt undervisningsministerens lovforslag med bemærkninger (fremsat 19. oktober 1965), folketingsudvalgets betækning af 18. maj 1966 (afsnittet om læreruddannelsen) med ændringsforslag til lovforslaget, folketingsudvalgets tillægsbetækning af 27. maj 1966 og den endelige lov nr. 235 af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen. Disse aktstykker må ses i lyset af betækningen fra læreruddannelsesudvalget af 1960, som har dannet grundlag for lovforslaget, og den almindelige debat i og uden for folketetinget, der gik forud for lovens tilblivelse.

I lovens § 1, stk. 1, angives uddannelsens formål: at uddanne lærere til folkeskolen og tillige at give et grundlag for undervisning i ungdomsskolen og aftenskolen. Dette præciseres i stk. 2 gennem kravet om, at uddannelsen skal give faglig og pædagogisk indsigt, praktisk skoling og personlig udvikling.

Lovens formålsbestemmelse adskiller sig ikke meget fra formålsbestemmelsen i læreruddannelsesloven af 1954. Udformningen af læreruddannelsesloven af 1966 og hele debatten om den viser imidlertid en anden vurdering af de midler, hvormed målet kan nås.

2.2. Den største ændring i forhold til loven af 1954 er, at de studerendes tilegnelse af læreruddannelsens teoretiske og praktiske elementer bliver afgørende for, om uddannelsens krav er opfyldt, hvorimod spørgsmålet om den enkelte studerendes egnethed for lærergerningen i øvrigt bliver de instansers sag, som til sin tid skal tage stilling til hans ansættelse i folkeskolen eller andetsteds. Herved er læreruddannelsen bragt ind under samme grundsyn som andre

uddannelser, og en udformning af den efter rene uddannelseshensyn er blevet mulig.

Den styrkelse af de studerendes personlige udvikling, som nævnes i lovens § 1, tænkes ifølge hele uddannelsens form og indhold opnået gennem arbejdet med læreruddannelsens fag på samme måde, som de studerende i andre uddannelser udvikler deres personlighed gennem det faglige arbejde og uddannelsesinstitutionens almindelige klima. Bestemmelsen står som en rettesnor både for fagplanerne og for arbejdsformerne i uddannelsen.

Den ændrede opfattelse af læreruddannelsen viser sig tydeligt på tre hovedfelter: niveauet, ansvaret og formen.

Den højnelse af uddannelsens *niveau*, man har ønsket gennemført med den nye lov, viser sig både i stramningen af adgangsbetingelserne til et krav om højere forberedelseksamen/studentereksamen, i begrænsningen af det samlede antal fag i uddannelsen og i en ændring af balancen mellem uddannelsens bredde og specialiseringen, så at specialiseringen har fået større vægt i uddannelsen og nu omfatter både det faglige og det pædagogiske element (to obligatoriske liniefag og som nyt element det pædagogiske speciale). Hertil kommer, at uddannelsen er forlænget $1\frac{1}{2}$ -1 år sammenlignet med den 3-årige uddannelse for studenter efter loven af 1954. Som et korrelat til specialiseringen står mulighederne for supplerende af læreruddannelsen gennem efteruddannelse i yderligere liniefag og pædagogiske specialer.

Undervisningsministeriet og seminarierne har ansvaret for uddannelsesstilbuddet til de studerende, men *ansvaret* for uddannelsens gennemførelse ved hjælp af dette tilbud forudsættes i den nye lov at påhvile de studerende selv. Man har således forestillet sig det hidtidige system, hvor oprykning i en højere klasse for-

udsaitter, at den foregående klasse er gennemgået på tilfredsstillende måde, afløst af en friere ordning. Ganske vist skal det ifølge lovens § 8 efter det første uddannelsesår afgøres, om den enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens andet år, men derudover har seminariet ingen mulighed for at hindre en studerende i at søge uddannelsen gennemført inden for de tidsrammer, loven sætter.

I denne henseende giver loven den enkelte studerende mulighed for at vælge en uddannelsesetid på 3½ eller 4 år uden sammenhæng med uddannelsens omfang. Samtidig giver loven de studerende en mulighed for at udvide deres læreruddannelse ved at vælge et yderligere (tredje) liniefag, og det forudsættes, at seminariet tilbyder en fri undervisning ved siden af selve læreruddannelsen (§6, stk. 2). De studerende er således efter loven i stand til at variere uddannelsen i tid og i bredde. Samtidig har loven fastlagt de rammer, inden for hvilke sådan variation vil kunne ske.

Endelig forudsætter loven, at de studerende vælger deres liniefag og pædagogiske speciale frit, og giver de studerende mulighed for at praktisere dette frie valg ved at forudsætte seminarieskifte under uddannelsen som noget naturligt.

Disse forhold er udtryk for et ønske om at nærme læreruddannelsen til de friere studier ved de højere læreanstalter og vel navnlig universiteterne. Ved universiteterne er der for tiden en tendens i gang i retning af større fasthed i studierne og mere binding af de studerende til uddannelsernes terminer, og på denne baggrund kunne der måske rejses spørgsmål om det formålstjenlige i at fremme en modsat udvikling for læreruddannelsens vedkommende. Den nævnte tendens ved universiteterne må imidlertid ses i lys af den meget store frihed, der hidtil har hersket i universitetsstudierne, og som går langt ud over, hvad der tænkes gennemført i den nye læreruddannelse. Sandsynligvis er situationen den, at universiteterne og seminarierne fra hver sin side er på vej mod en pædagogisk hensigtsmæssig kombination af frie og bundne studier.

Som et modstykke til de studerendes ansvar for uddannelsens gennemførelse foreskrives der i den nye lov afsluttende prøve (eksamen) i så godt som alle fag. Dette kan tillige ses som et led i den »objektivering« af læreruddannelsen, som opgivelsen af læreregnethedskravet har medført. Og både princippet om de studerendes

ansvar og indførelsen af eksamen som objektivt kontrollerende instans fører frem til endnu et grundsynspunkt bag den nye lov: princippet om lighed i de studerendes vilkår på de forskellige seminarier, ikke blot med hensyn til uddannelsens struktur, men også med hensyn til fagenes niveau og eksamenskravene.

Undervisnings- og eksamensformerne omtales ikke i loven, men har været indgående drøftet i den forudgående debat og er behandlet i bemærkningerne til lovforslagets § 8 (bilag 1, side 79) og i folketingsudvalgets betænkning (bilag 2, side 88). Som sammenfatning kan det siges, at der bag loven ligger en forudsætning om varierede arbejdsformer gennem en vekslen mellem forskellige undervisningsformer (forelæsninger for store grupper studerende, holdundervisning og individuel faglig vejledning) og de studerendes selvstændige tilegnelse af undervisningsstof. I folketingsudvalgets betænkning (side 87) understreges »betydningen af, at der ikke for den enkelte elev opstår en sådan ophobning af formelle krav inden for alle områder og discipliner, hvori han deltager, at man derved modarbejder de væsentlige hensyn, der knytter sig til elevernes fordybelse i de pædagogiske discipliner og i de fagområder, der har deres særlige interesse, og hvorigennem de tilegner sig arbejdsmetoder af værdi for hele deres virksomhed inden for skolen, samtidig med at deres evne til selvstændigt og modent at arbejde med problemerne udvikles.«

I overensstemmelse hermed præciserer folketingsudvalget som sin forudsætning, at både undervisning og prøver »tilrettelægges således, at der ikke blot sigtes mod en bedømmelse af parate kundskaber, men i højere grad på en bedømmelse af de studerendes modenhed og evne til at arbejde selvstændigt med stoffet.«

Også her ses ønsket om en tilnærmelse til universitetsstudiernes former og om en opfattelse af læreruddannelsen som en uddannelse for voksne studerende. Det er ønsket om at sikre dette selvstændigheds- og modenhedspræg i undervisningen, der ligger bag bemærkningen i betænkningen om, at der må ske en væsentlig nedsættelse af det nuværende timetal.

En konsekvens af disse synspunkter er, at de fremtidige læreres udrustning i højere grad vil bestå af sikkerhed i fagenes arbejdsmetoder og måske i mindre grad af kundskabsmængde i traditionel forstand. Dette er i overensstemmelse med den erkendelse, der vinder mere og

mere frem, at uddannelsen på et felt til en vis grad må give en tidsbundet viden, at den derfor må suppleres løbende, og at dens måske væsentligste mål på denne baggrund bliver at give den studerende en metode til selv at ajourføre sine kundskaber.

2.3. I debatten om loven har læreruddannelsen på adskillige måder været set som led i et større samlet billede. For to væsentlige områders vedkommende må synspunkterne siges at indgå i lovens forudsætninger:

Det ene område er *det musiske*. Det blev fremdraget i debatten, at læreruddannelsen bør have et stærkt islæt af skabende og oplevende elementer, både gennem en betoning af de fag, der i særlig grad præges af sådanne elementer, og gennem en almindelig indstilling, der kan komme til udtryk i - i princippet - alle fag. Baggrunden for denne opfattelse er overbevisningen om de musiske elementers betydning for udviklingen af den enkeltes personlighed, som bør komme de lærerstuderende tilgode, og gennem dem også folkeskolens elever, sådan at der sideløbende med samfundsudviklingen i retning af øget fritid kan ske en udvikling i mængden af udfoldelses- og oplevelsesmuligheder, den enkelte har til sin rådighed.

Disse forestillinger er ikke kommet udtrykkeligt frem i loven, men har præget den i bestemmelsen i § 6, der sikrer de studerende faglig baggrund for de musiske funktioner gennem kravet om uddannelse i tre af fagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde (bemærkningerne til ændringsforslaget i folketingsudvalgets betænkning, side 90).

Det andet felt er *relationen til universitetsstudierne* i fag, der findes både på universiteterne og i læreruddannelsen. Både i og uden for folketinget er der opridset et perspektiv, hvorefter liniefagsuddannelsen på seminarierne koordineres med afsnit af de tilsvarende universitetsstudier, så overgang mellem de to uddannelsesformer lettes. I folketingsudvalgets be-

tænkning findes det »ønskeligt, at planlægningsrådet for de højere uddannelser i sine overvejelser inddrager mulighederne for en tilnærmelse mellem universitetsuddannelserne og læreruddannelsen«, og det anføres, at det bør overvejes, »med hvilken vægt undervisning modtaget på et seminarium kan godtages ved et universitet eller en højere læreanstalt«, og »om studerende ved et universitetscenter kan tilegne sig dels det almene teoretiske grundlag for læreruddannelsen, dels den særlige pædagogiske uddannelse«. Under hensyn til de problemer, der vil opstå ved et forsøg på at realisere det skitserede perspektiv, peger folketingsudvalget på »det hensigtsmæssige i, at der på hele dette område planlægges og gennemføres forsøg.«

Bestemmelsen i lovens § 2, hvorefter undervisningsministeren kan bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i læreruddannelsen efter nærmere regler, åbner fra læreruddannelsens side for en videreførelse i praksis af disse tanker.

I forlængelse af det foregående må den del af læreruddannelsens eget formål fremhæves, som peger ud over uddannelsen til lærer i folkeskolen, nemlig lovens § 1, hvorefter uddannelsen »tillige skal give et grundlag for undervisning i *ungdomsskolen og aftenskolen*«. Af bemærkningerne fremgår det (jfr. side 74), at man har ment at måtte lægge hovedvægten på folkeskolen ved udformningen af uddannelsen og at måtte henvise til videre uddannelse på Danmarks Lærerhøjskole, for så vidt angår fuldstændig dækning af ungdoms- og aftenskolens behov, men at læreruddannelsen ikke desto mindre må ventes at give de studerende »sådanne faglige og pædagogiske kvalifikationer, at de vil være i stand til at undervise voksne elever inden for de områder, de særligt har studeret på seminariet.« Desuden findes det ifølge bemærkningerne ønskeligt, »at seminarierne giver de studerende et vist kendskab til det frie folkelige oplysningsarbejde«.

3. Studieplansudvalgets forslag til realisering af forudsætningerne

3.1. Ifølge kommissoriet skal studieplansudvalget dels stille forslag til de nærmere bestemmelser om uddannelsens indhold og afslutning, som skal fastsættes efter loven, dels udarbejde en undervisningsvejledning i overensstemmelse med synspunkterne bag loven.

Med hensyn til *de nærmere bestemmelser* har studieplansudvalget anset det for rigtigst at udarbejde forslag til en samlet bekendtgørelse om de emner, der hører under dets kommissorium, d.v.s. til en bekendtgørelse om læreruddannelsen. Man forudsætter herved, at de yderligere bestemmelser, der skal fastsættes i forbindelse med lovens gennemførelse, enten gives i en eller flere andre bekendtgørelser eller indarbejdes i den af udvalget foreslåede bekendtgørelse, for så vidt denne i øvrigt måtte blive tiltrådt.

Udvalget har set det som sin opgave at stille mod en udformning af bekendtgørelsesforslaget som et sæt praktisk betonedede regler, der dels giver mulighed for, og dels sikrer, at læreruddannelsen kan udfolde sig og fungere i overensstemmelse med lovens formål og forudsætninger. Man er dog naturligvis klar over, at den praktiske gennemførelse af et sådant nyt sæt uddannelsesbestemmelser vil afdække mange nye problemer, og henstiller derfor, at bekendtgørelsen ikke blot justeres løbende, når der melder sig behov for konkrete ændringer, men også optages til samlet revision, når der har været dimitteret efter nye regler nogle gange. I overensstemmelse hermed har man optaget en bestemmelse om revision (senest i 1975) i bekendtgørelsesforslagets § 73.

Udvalget har fundet det praktisk at optage så meget som muligt af sit forslag i bekendtgørelsesbestemmelserne eller i kommentarer til de enkelte paragraffer, jfr. afsnittene 7 og 8. I dette og det følgende afsnit gøres der derfor kun rede for hovedtræk af udvalgets overvejelser og for visse særlige spørgsmål.

Studieplansudvalget finder det nødvendigt, at

undervisningsvejledningen kommer til at stemme med den endelige udformning af bekendtgørelsen om læreruddannelsen. Man vil derfor vente med at afgive undervisningsvejledningen, til den ministerielle behandling af nærværende betænkning er afsluttet, og bekendtgørelsen foreligger i sin officielle form. - Foreløbig bemærkes, at studieplansudvalget finder det afgørende for undervisningsvejledningens værdi, at den udformes med henblik på stadig supplerings og ajourføring med nye ideer og forslag.

Sådan ajourføring vil først og fremmest være nødvendig som led i en videreudvikling af selve læreruddannelsen bl. a. under hensyn til udviklingen i de videnskaber og fag, der ligger bag læreruddannelsesfagene, men også fordi eventuelle fremtidige ændringer i grundlaget for læreruddannelsens undervisning - studenter- og HF-uddannelserne — må kunne følges op i undervisningsvejledningen for seminarierne.

På en række felter vil det blive nødvendigt, at bekendtgørelsens bestemmelser suppleres med mere detaljerede regler og forskrifter for seminarierne. I kommentarerne til studieplansudvalgets bekendtgørelsesforslag er der gjort opmærksom på en række emner, der efter udvalgets opfattelse egner sig bedre til optagelse i cirkulærer end i bekendtgørelsen.

3.2. Udvalget har søgt at følge det »objektiverede« grundsyn på læreruddannelsen, som er anlagt i loven - og det også af loven følgende princip om lige vilkår for alle seminariers studerende - ved så vidt muligt at knytte de uddannelsesmæssige konsekvenser til noget ensartet og måleligt fremfor at lade dem være afhængige af et skøn. Dette har navnlig givet sig udslag i udvalgets forslag til regler om afgørelsen af, om en studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 2. år (»førsteårsafgørelsen« - jfr. lovens § 8, stk. 1 og bekendtgørelsesforslagets § 6, side 29), udformningen af indstillingsbe-

stemmeiserne i bekendtgørelsesforslagets kap. IV, side 32, hvorefter en studerende har ret til at indstille sig til eksamen, når visse objektive betingelser er opfyldt, i forslaget § 28 om beståelsesbetingelser og i forslaget § 30 (side 35), hvorefter kun de i paragraffen nævnte (objektive) oplysninger kan anføres på eksamensbeviset. En skønsmæssig, mere eller mindre personlighedsvurderende »hovedudtalelse« fra seminarieret vil herefter være ulovlig. I samme forbindelse kan nævnes, at udvalget har søgt at holde sit forslag frit for uddannelsesmæssige sanktioner, som ikke har egentlig uddannelsesmæssig baggrund. Som eksempel kan også her nævnes indstillingsbestemmelserne, nemlig bekendtgørelsesforslagets § 19, der sikrer, at de obligatoriske kursus er gennemgået, inden uddannelsen slutter, men som ikke kræver dem afviklet på noget bestemt tidspunkt. Synspunktet har desuden givet sig udslag i forslaget regler om beståelse af eksamen, idet studerende, der har valgt tre liniefag, ikke anses for bundet af dette mere omfattende valg, men har bestået lærereksamen, når blot en beregning med to af de tre liniefag opfylder beståelsesbetingelserne.

I overensstemmelse med synspunkterne bag loven har man betragtet de studerendes personlige udvikling som et resultat af selve uddannelsen og uddannelsesmiljøet og har derfor ikke stillet forslag med særligt sigte på personlighedsudviklingen. Det er udvalgets overbevisning, at de elementer i planerne for de enkelte fag, der tilstræber opøvelsen af en kritisk vurderende indstilling til fagets problemer, de selvstændige arbejdsformer, der tænkes anvendt generelt, medansvaret for uddannelsen og det uddannelsesmæssige samarbejde, der foreslås gennemført (side 17 og bekendtgørelsesforslagets § 16) vil have betydning for de enkelte studerendes personlige udvikling. Formålsparagraffen i bekendtgørelsesforslaget er udformet i overensstemmelse med disse synspunkter.

Den nye læreruddannelses *niveau* viser sig først og fremmest i planerne for fagene og de obligatoriske kursus. Bestemmende for det niveau, der har kunnet lægges i planerne, er de studerendes forkundskaber, uddannelsens varighed - begge dele fastlagt i loven - og timetallet for de enkelte fag, som i nærværende forslag er fastlagt af studieplansudvalget under hensyn til folketingsudvalgets ønske om en væsentlig nedsættelse af den enkelte studerendes timetal (jfr. bekendtgørelsesforslagets § 8, side 29).

Som nævnt i afsnit 1, er fagplanerne udarbejdet på grundlag af indstillinger fra de faglige udvalg. Studieplansudvalget har af hensyn til niveauet og de studerendes situation ønsket en betydelig fasthed i fagplanerne og dermed rimelig ensartethed i det enkelte fag fra seminarium til seminarium. Man har imidlertid ikke ønsket at ensrette planerne i denne henseende, men har betragtet det som naturligt, at de afspejler fagernes forskellige karakter. Der er derfor ikke uvæsentlige forskelle med hensyn til planernes detaljerethed - nogle fag kan efter deres natur lettere afgrænse et egentligt pensum end andre, og nogle fag er endnu i udvikling mod en fastere form og bør efter udvalgets mening ikke bindes i denne udvikling.

Fagbestemmelserne er opdelt i formål, indhold og eksamen. Bag dette ligger opfattelsen af formålet som styrende fagets niveau både med hensyn til indhold (stof og arbejdsmetode), hvad enten dette er stærkt specificeret i indholdsangivelsen eller i højere grad overladt til den enkelte lærer, og med hensyn til eksamen, ved hvilken det netop skal måles, om - og i hvilken grad - formålet er realiseret. Ved dette system, ved bestemmelsen i bekendtgørelsesforslagets § 22 om godkendelse af eksamensstoffet (side 33) og ved censorsystemet er der søgt lagt et sikkerhedsnet under fagernes niveau, som gør det muligt at overlade undervisningens tilrettelæggelse til seminarierne i meget høj grad.

Endelig er reglerne i bekendtgørelsesforslagets § 28 (side 34) om betingelserne for at bestå lærereksamen udformet med henblik på at sikre uddannelsens niveau, dels i almindelighed, dels i liniefagene. Den særlige vægt, der i lovens § 8, stk. 2, lægges på et tilfredsstillende niveau i praktisk skolegerning, er fulgt op i forslaget § 19, hvorefter den studerende skal have standpunktskarakteren 6 i praktisk skolegerning for at kunne indstille sig til sit sidste fag.

De studerendes *ansvar* for deres uddannelse viser sig i udvalgets forslag - foruden i en videreførelse af lovens bestemmelser om de studerendes frie valg af liniefag og pædagogisk speciale, muligheden for et tredje liniefag og for fri undervisning (frilæsning m. v.) og i indstillingsretten, jfr. ovenfor - på følgende punkter:

Der er ikke mødepligt til undervisningen på noget område, hvor de studerendes uddannelse kan kontrolleres på anden vis, således ikke i eksamensfag, men kun i de obligatori-

ske kurser og fagene praktisk skolegerning og sang/musik. For så vidt angår øvelser og arbejder med bestemte materialer o.l., der er obligatoriske dele af eksamensfag, men som ikke kan falde ind under den kontrol, der øves ved eksamen, foreslår man indført den ordning, at de pågældende øvelser m. v. skal være udført, inden de studerende kan indstille sig til eksamen i vedkommende fag. Der er her tale om øvelser, der normalt udføres af holdet i undervisningstimerne, men studerende, der ikke har deltaget - hvad enten det skyldes sygdom eller andre forhold - må selv sørge for at indhente det manglende ved selvstændigt arbejde, jfr. afsnit 4.2, side 23 og bekendtgørelsesforslagets § 17 om adgangen til faglokaler og om vejledning.

Som forudsat i debatten om loven tænkes dele af undervisningsstoffet overladt til de studerendes selvstændige tilegnelse. Hvor meget og hvilket stof må afgøres konkret i forbindelse med udvælgelsen af stof inden for fagplanens rammer og den nærmere tilrettelæggelse af undervisningen, jfr. bekendtgørelsesforslagets §§ 15-16. Den selvstændige tilegnelse kan enten ske individuelt, eller de studerende kan oprette grupper, som arbejder med stoffet i fællesskab. - Studieplansudvalget har i nogle af fagplanerne brugt udtrykket individuelt emne eller individuel læsning. Med dette mener man et speciale for den enkelte studerende - evt. den enkelte studerendes del af et større specialeemne, der behandles af en gruppe studerende - man har blot ønsket som hovedregel at undgå ordet speciale i planerne, dels fordi det bruges i det pædagogiske speciale og dels fordi ordet på baggrund af hidtidig praksis kunne give forestillinger om en tvungen skriftlig behandling af det pågældende emne. Det er ønskeligt, at de studerende udover det selvstændige arbejde med fagenes undervisningsstof (herunder evt. et individuelt emne), supplerer og uddyber deres faglige viden gennem læsning - eller andet arbejde - på egen hånd. Dette er imidlertid ikke noget, der bør gives regler om. Forskellen på en sådan læsning og den selvstændige tilegnelse af undervisningsstof viser sig ved, at stoffet i førstnævnte tilfælde ikke er en del af eksamensstoffet.

Endelig er det studieplansudvalgets tanke, at de studerendes ansvar for deres uddannelse bør strække sig ud over den enkeltes blotte opfyldelse af en række udefra formulerede krav. I de enkelte fag er det muligt at inddrage de studerende i et samarbejde med læreren, således at de studerende får medindflydelse såvel på planlægningen som på den mere detaljerede tilrettelæggelse. Man tænker sig, at læreren med udgangspunkt i de givne bestemmelser med de studerende drøfter valget af stof inden for de givne muligheder, valget af arbejdsformer og stoffets fordeling på uddannelsesforløbet. På grundlag af disse drøftelser udarbejder læreren en plan for faget, og dette sker under lærerens ansvar og under hensyn til de stedfundne drøftelser. Dernæst vil der i den løbende undervisning jævnligt være grunde til at ændre og justere de lagte planer, og også i denne proces tænkes de studerende at deltage. Endelig lægger udvalget vægt på, at lærer og studerende ved undervisningens afslutning i fællesskab vurderer den fulgte plan og tilrettelæggelsen af undervisningen på baggrund af bestemmelserne om fagets formål og indhold. Denne drøftelse har især til formål at vænne såvel lærere som studerende til at vurdere et gennemført undervisningsforløb såvel med henblik på de studerendes senere virksomhed som med henblik på de følgende hold studerende, som læreren skal undervise. Det har ikke været studieplansudvalgets tanke at formalisere dette samarbejde yderligere, end det er gjort i § 16, men man har på den anden side tillagt det så stor betydning, at man har stillet forslag om at optage en bestemmelse herom i bekendtgørelsen. Vanskeligheden ved en fastere regel end den foreslåede ligger i den kendsgerning, at ansvaret for undervisningen rent tjenstligt ligger hos læreren, som også må tillægges en frihed til at vælge sin metode ud fra sine forudsætninger. Det er ikke muligt at give de studerende bestemmelsesret, da de ikke formelt kan drages til ansvar, men det må forventes, at de studerendes medindflydelse i drøftelserne vil være et ansvarsbetonet incitament i det daglige arbejde. Foruden i den her nævnte faglige planlægning tænkes de studerende inddraget i arbejdet i et fast udvalg om koordineringen af de pædagogiske fag og i et praktikudvalg (jfr. forslag nedenfor, afsnit 4.1, side 21), ligesom det forudsættes, at de jævnligt vil deltage i

de mere uformelle grupper, som dannes af lærerne på seminariet inden for de enkelte fag. I disse grupper drøftes spørgsmål af faglig principiel betydning for lærere i samme fag, og det forventes, at man i disse faggruppers møder lader de studerende deltage, når dette findes formålstjenligt. Udvalget har ikke fundet det nødvendigt at fastsætte særlige regler for dette samarbejde ud fra den betragtning, at de studerendes medarbejde, således som det er fastsat i reglerne om det enkelte fag, vil finde sted sædvanemæssigt, og at der vil udvikle sig en praksis, efterhånden som samarbejdsformerne fæstner sig.

Undervisnings- og eksamensformer er emner, der i høj grad egner sig til uddybning i undervisningsvejledningen og til stadig udvikling gennem drøftelse og eksperimenteren. I bestemmelserne om de enkelte fag er selve eksamensformen søgt fastlagt sådan, at eksamen bedst muligt kan vise, i hvilken grad fagets formål er nået. Men denne form må udfyldes nærmere ved de skriftlige og mundtlige eksamensopgaver/-spørgsmål og ved selve eksaminationen ved mundtlige prøver. I overensstemmelse med almindelig pædagogisk opfattelse af den nøje sammenhæng mellem formål, undervisning og eksamen, har man både i de faglige udvalgs indstillinger og i studieplansudvalgets videre udformning af bekendtgørelsesforslaget stilet mod eksamensformer, der på den ene side giver mulighed for variation og udvikling i undervisningsformerne, og på den anden side skaber sikkerhed for uddannelsens niveau og ensartethed. Dette er baggrunden for udvalgets forslag om følgende ordning med hensyn til udarbejdelsen af opgaver til skriftlige og praktiske prøver og med hensyn til karaktergivning, jfr. § 25 og kap. IX i bekendtgørelsesforslaget side 33 og side 36 ff):

Hvor der er én skriftlig eller én praktisk prøve i et fag, stilles opgaverne af læreren. Hvor der er to skriftlige eller to praktiske prøver, stilles opgaverne ved den ene prøve centralt (prøve 1 i fagparagrafferne) og ved den anden (prøve 2) af læreren med censors godkendelse. Besvarelsen af de lærerstillede opgaver indgår sammen med den eller de mundtlige prøver i faget i en helhedsbedømmelse af eksaminandens præstationer (principielt - der er enkelte undtagelser fra systemet). For centralt stillede opgaver gives der en særkarakter, der indregnes i fagets karakter med $\frac{1}{3}$.

Ved en sådan ordning vil der efter udvalgets opfattelse være gode muligheder for at variere undervisningen både med hensyn til udvælgelsen af stof inden for fagplanens rammer og med hensyn til arbejdsformerne, fordi læreren ikke blot har indflydelse på de mundtlige eksamensspørgsmål, men også på de skriftlige opgaver, og fordi karakteren i det væsentlige bliver udtryk for en vurdering af eksaminandens almene standunkt i faget og ikke af hans enkelte præstationer. Eksamensformen vil således i vidt omfang kunne tilpasses udviklingen i faget. Samtidig vil de centralt stillede opgaver i fag med to skriftlige/praktiske prøver være en garanti for opretholdelsen af den faglige standard og for, at visse centrale dele af fagets indhold tilgodeses i undervisningen. Da man forudsætter, at også de centralt stillede opgaver bedømmes af lærer og censor, kunne de pågældende prøver i og for sig indgå i en helhedsvurdering af eksaminanden. Man har imidlertid ment, at disse prøvers formål nødvendiggør, at der her gives særkarakterer, som kan sammenholdes fra år til år og fra seminarium til seminarium.

For så vidt angår undervisningsformerne, er disse efter bekendtgørelsesforslaget stort set overladt til læreren, men med den i § 16 omhandlede pligt til at tage de studerende med på råd ved undervisningens tilrettelæggelse. Bekendtgørelsesforslaget indeholder dog i kap. III udover § 16 visse andre generelle bestemmelser, der til dels er forskrifter om undervisningen, bl.a. § 15 om vekslen mellem forskellige gruppestørrelser. § 36 om undervisningslære indeholder en særlig regel om, at undervisningen tilrettelægges sådan, at de studerende derigennem gør erfaringer om forskellige undervisnings- og arbejdsformer, der kan anvendes i undervisning af børn og voksne.

Man skal i øvrigt i denne forbindelse gøre opmærksom på, at der ikke i fagplanerne findes bestemmelser om større skriftlige opgaver (afhandlinger). Dette betyder ikke, at skriftlige arbejder kun kan indgå i undervisningen i det omfang, der findes skriftlige prøver i faget, men at man overlader dette til den almindelige tilrettelæggelse af undervisningen, idet man forudsætter, at det skriftlige arbejde kun anvendes, hvor fagets og det konkrete stofs art gør det naturligt, og i øvrigt holdes inden for rimelighedens grænser, også under hensyn til de studerendes almindelige arbejdsbyrde.

Om det selvstændige arbejde som led i undervisningen henvises til det ovenfor anførte om de

studerendes eget ansvar for undervisningen. En sikring af studieprægede arbejdsformer er foruden ved det mindre samlede timetal for den enkelte studerende søgt nået gennem opdelingen af undervisningsåret i uger til afgrænsede formål, gennem binding af førsteårsplanen med hensyn til timer og fag og gennem bestemmelserne om faglig vejledning kombineret med regler om vejledningstimer og »åbne værksteder« (bekendtgørelsesforslagets §§ 8-9 og afsnit 4.2, side 23). Med de selvstændige arbejdsformer følger bedre muligheder for udnyttelse af lokalerne uden for den tid, hvor de anvendes til undervisning.

Det bemærkes, at udvalget går ud fra, at materiale på fremmedsprog bliver anvendt i læreruddannelsen ligesom i andre videregående uddannelser, dels til almindelig belysning af fagenes emner, dels for at øge de studerendes muligheder for senere at følge med i fagenes udvikling ved hjælp af faglitteratur. For samfundsfags vedkommende er der givet en udtrykkelig regel i § 54, side 48.

3.3. På de felter, hvor man i debatten før loven har trukket tråde fra læreruddannelsen til andre sider af uddannelses- og samfundslivet, har studieplansudvalget søgt at fremme eller holde vejen åben for en videre udvikling.

Det *musiske* islæt vil som hidtil få en væsentlig plads i læreruddannelsen, dels gennem undervisningslæren og de pædagogiske specialer, hvor anvendelsen af musiske aktiviteter som middel i undervisningen vil blive taget op, dels gennem fagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde og gennem betoning af musiske elementer i andre af læreruddannelsens fag. I denne forbindelse kan nævnes forslagene til bestemmelser om de praktiske prøver i formning, håndarbejde og sløjd, hvor det bl. a. er tanken, at uforstyrret arbejde med fagene skal give disses musiske sider gode muligheder for udfoldelse selv i eksamenssituationen.

I formning, sang/musik, legemsøvelser, håndarbejde og sløjd er det faglige - viden og udøven - og det pædagogiske traditionsmæssigt nøje sammenknyttet, og fagplanerne indeholder derfor i disse fag et punkt, der angår behandlingen af fagenes pædagogiske muligheder i folkeskolen.

Det musiske må i øvrigt ventes som hidtil at få en plads i den frivillige undervisning, de studerende kan vælge ved siden af den egentlige uddannelse, jfr. lovens § 6, stk. 2, i korsang,

sammenspil og i dramatisering samt i fællesarrangementer og lignende sider af livet på de enkelte seminarier.

Med hensyn til *relationen til andre uddannelser*, herunder universitetsuddannelser, henviser man til bekendtgørelsesforslagets § 4, hvorefter undervisningsdirektøren kan fritage studerende for fag eller kurser, når de har anden uddannelse på det pågældende område. Udvalget er opmærksom på, at undervisningsministeren efter lovens § 2 kan fastsætte nærmere regler for sådanne tilfælde, og i bemærkningerne til bekendtgørelsesparagraffen (side 58) har man skitseret visse hovedtræk af, hvad sådanne regler kunne gå ud på. Man mener imidlertid ikke, at tiden er inde til fastlæggelse af regler på dette felt. I en henvendelse af 20. februar 1968 til studieplansudvalget (bilag 5, side 101) har Lærerstuderendes Landsråd, bl.a. under henvisning til den studieordning, der er gennemført i 1968 for universiteternes filosofiske/humanistiske studier, henstillet, at man overvejer en koordinering af universitetsstudierne og læreruddannelsens liniefag med henblik på lettere overgang mellem universiteter og seminarier. Med henvendelsen fulgte genpart af en lignende henvendelse, der er sendt undervisningsministeriet af Lærerstuderendes Landsråd og Danske Studerendes Fællesråd (underbilag, side 103).

Studieplansudvalget anser en sådan koordinering ikke blot for mulig efter den skete objektivisering af læreruddannelsen, men også for ønskelig, dels for at lette studieskifte, dels som et skridt henimod et bredere felt af beskæftigelsesmuligheder for dem, der uddannes på seminarierne. Man mener imidlertid, at der først på begge uddannelsesområder bør ligge planer, der tilfredsstiller kravene til de respektive uddannelser set ud fra deres egne, hidtidige funktionsområder, og man henstiller derfor til ministeriet, at bestemmelserne om læreruddannelsen foreløbig føres igennem uden forsøg på tilnærmelse til universitetsstudierne, og at der derefter - så snart sådanne bestemmelser er endeligt fastsat - iværksættes en undersøgelse med sammenholden af planerne for universitetsstudier og liniefagsuddannelsen med henblik på en effektiv koordinering af uddannelserne.

Ungdoms- og aftenskolen (fritidsundervisningen): Det er studieplansudvalgets opfattelse, at de almene principper for undervisning, de studerende erhverver sig i læreruddannelsens pædagogiske fag, har gyldighed også for voksenun-

dervisningen, og at der derfor ikke er så store forskelle på folkeskoleundervisning og undervisning i ungdoms- og aftenskolen (fritidsundervisningen), som der har været tilbøjelighed til at tro. Dette er i overensstemmelse med synspunktet i bemærkningerne til lovens § 1: at uddannelsen ganske vist sigter på lærervirksomhed i folkeskolen, men at den i sig selv giver et grundlag for undervisning i de nævnte andre skoleformer. Udvalget har ved forhandling med undervisningsministeriets direktorat for ungdomsundervisningen sikret sig, at der er enighed om dette synspunkt. Ved forhandlingerne har man særligt drøftet udformningen af det pæda-

gogiske speciale i undervisning af folkeskolens ældre klasser samt ungdoms- og fritidsundervisning (speciale B), hvor det sideløbende sigte mod voksenundervisningen kommer klart frem.

Direktoratet for ungdomsundervisningen har fremsat ønske om mulighed for et fjerde pædagogisk speciale — et speciale D — i voksenundervisning. Studieplansudvalget er for så vidt enig i, at et sådant speciale ud fra visse synspunkter kan være begrundet, men man har anset det for rigtigst, at de nye studieplaner udarbejdes alene med de tre specialer, der er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget (side 77).

4. Særlige spørgsmål

I forbindelse med studieplanernes udformning har udvalget drøftet forskellige spørgsmål, som vel kun til dels falder under dets kommissorium, men som har nær sammenhæng med udvalgets øvrige arbejde. Som spørgsmål af væsentligere betydning kan nævnes seminariernes organer til samarbejde om undervisningen, de studerendes adgang til faglokaler og etablering af særlig rådgivning til bi-stand for de studerende.

4.1. Samarbejdsorganer.

Af lovens §§ 14 og 15 fremgår det, at der også under den nye ordning skal være et lærerråd og et studerendes råd ved hvert seminarium. Det er studieplansudvalgets opfattelse, at lærerrådet og de studerendes råd, som har til opgave at varetage bestemte gruppers interesser, ikke er de bedst egnede organer til varetagelse af samarbejdet om undervisningen, da selve konstruktionen: et råd af lærere og et andet af studerende antyder et modpartsforhold, og derved vil kunne forringe mulighederne for et sagligt og åbent samarbejde. Man har derfor overvejet indførelsen af særlige organer til formidling af samarbejdet om undervisningen.

På følgende felter synes navnlig at være et behov for samarbejde:

Tilrettelæggelsen af de ydre vilkår for undervisningen, det vil navnlig sige placeringen af kursusuger, praktikperioder o.s.v. og fordelingen af uddannelsens fag og disses timer på uddannelsesforløbet, men også f.eks. de studerendes muligheder for at bruge faglokaler og samlinger til deres selvstændige arbejde. I disse forhold har både lærere og studerende interesse i et samarbejde, og seminariets rektor, der skal træffe beslutning på de pågældende felter, har ligeledes interesse i at få kendskab til forskellige synspunkter, der bl.a. bygger på erfaringer fra den igangvæ-

rende undervisning. De nævnte forhold er derfor egnede til behandling i et samarbejdsorgan, sammensat af rektor, lærere og studerende.

Udvælgelsen af stof, fordeling af undervisningsstoffet på undervisning og selvstændigt arbejde, placeringen af ekskursioner og mange andre forhold vedrørende tilrettelæggelsen af undervisningen i det enkelte fag tænkes efter bekendtgørelsesforslagets § 16, side 31, drøftet mellem lærer og studerende. Det samarbejde, der her er tale om, bør imidlertid ikke lægges til særlige organer - det naturlige vil her være drøftelse med hele det pågældende hold, og kun i særlige tilfælde vil der være grund til, at holdet udpeger nogle få studerende til at arbejde med et vanskeligere tilgængeligt problem eller til at deltage i en mere dybtgående drøftelse.

Det er en almindelig grundsætning, at koordinering mellem forskellige fags undervisning bør ske i det omfang, det er muligt og begrundet på baggrund af fagenes indhold. Dette forudsætter et samarbejde på tværs af fagene, men af forskelligt omfang efter fagenes karakter, idet nogle er nært knyttede til hinanden, mens andre har få berøringspunkter. Endvidere må der i fag, hvor seminariet har flere hold med forskellige lærere, være et samarbejde inden for det enkelte fag, dels om udvælgelse af stof til og tilrettelæggelse af forelæsnings timer (årgangstimer), som foreskrives i bekendtgørelsesforslagets § 15, dels - til en vis grad - om fagets indhold og om faglige problemer af mere principiel betydning, der måtte gribe ind i undervisningen.

Disse former for samarbejde egner sig ikke generelt til en formalisering ved henlæggelse til særlige organer, men kan foregå ved uformelle drøftelser, hvori også de studerende

inddrages. På enkelte områder er der dog efter studieplansudvalgets opfattelse grund til at oprette egentlige organer, nemlig dels til varetagelse af koordineringen af de pædagogiske fag, hvor en fælles planlægning er nødvendig, dels til sikring af samarbejdet inden for faget praktisk skolegerning, hvor flere skoler og mange lærere normalt vil være implicerede i undervisningen.

Som konklusion af ovenstående skal studieplansudvalget foreslå oprettelse af et samarbejdsudvalg, et pædagogisk fagudvalg og et praktikudvalg på hvert seminarium.

Samarbejdsudvalget tænkes at skulle behandle først og fremmest undervisningens ydre vilkår, jfr. ovenfor, men også andre spørgsmål, som måtte opstå på seminariet, og hvor rektor, lærere og studerende har en interesse i udfaldet. Udvalget bør ikke være stort, og må sammensættes af rektor, lærere og studerende og efter studieplansudvalgets opfattelse sådan, at der er paritet mellem de studerende på den ene side og rektor og lærere på den anden side. Man foreslår derfor følgende sammensætning: rektor, 5 lærere, udpeget af lærerrådet, og 6 studerende, udpeget af de studerendes råd. De 6 studerende bør vælges frit mellem de studerende, og uden at der i overgangstiden skelnes mellem studerende efter den nye læreruddannelse og studerende, der er optaget før 1969 og derfor følger den gamle uddannelse. Disse sidste vil i de første år efter 1966-lovens ikrafttræden trods forskellighederne i de to uddannelser kunne have bedre forudsætninger for at vurdere uddannelsesmæssige spørgsmål end de studerende efter den nye lov.

Lærerrådet og de studerendes råd medvirker herefter ved samarbejdsudvalgets sammensætning, men bør ikke kunne binde de udpegedes synspunkter, da dette kunne hindre et åbent samarbejde. Medlemmerne bør formentlig udpeges for et år ad gangen.

Samarbejdsudvalget tænkes at fungere som rådgiver for de kompetente instanser i sager, som disse forelægger det, herunder i de tilfælde, hvor behandling i samarbejdsudvalget beskrives i bekendtgørelsesforslaget. Desuden bør samarbejdsudvalget kunne behandle forslag fra uformelle grupper og enkeltpersoner og tage undervisningsmæssige spørgsmål op på eget initiativ og henvende sig til de personer eller myndigheder på seminariet, der er ansvarlige for de pågældende områder. - Et organ, som

det her foreslåede samarbejdsudvalg vil i øvrigt være et egnet forum også til drøftelse af problemer uden for undervisningens område. Samarbejdsudvalg til behandling af sådanne spørgsmål er allerede en realitet på de fleste seminarier.

Det pædagogiske fagudvalg foreslås sammensat (for et år ad gangen) af samtlige lærere ved seminariet i pædagogik, psykologi, undervisningslære og de pædagogiske specialer samt praktiklederen (hvis seminariet har praktikledere) og lederen af den faste øvelsesskole (for så vidt angår fag, hvor undervisningen af det enkelte hold studerende varetages af flere lærere, dog kun den, der har ansvaret for planlægningen af undervisningen i faget (hovedlæreren), jfr. bekendtgørelsesforslagets § 11, stk. 3, side 30) og en studerende fra hver årgang udpeget af de pågældende årgange studerende.

Dette udvalgs opgaver vil først og fremmest være koordinering af fagene ved planlægningen og den løbende tilrettelæggelse af undervisningen.

Praktikudvalget foreslås sammensat (ligeledes for et år ad gangen) af seminariets rektor, praktiklederen, skoleinspektøren ved den faste øvelsesskole, en lærer ved den faste øvelsesskole udpeget af dennes lærerråd, en skoleleder udpeget af og blandt skolelederne ved de supplerende øvelsesskoler, en praktiklærer udpeget af og blandt praktiklærerne ved de supplerende øvelsesskoler, en lærer i undervisningslære, udpeget af lærerne i faget, en lærer i hvert af de pædagogiske specialer, udpeget af lærerne i specialet, og en studerende fra hver årgang studerende, der har praktik, udpeget af de pågældende årgange. (Ved »lærere« forstår også her lærere, der har ansvaret for planlægning af undervisningen i de pågældende fag).

Praktikudvalgets opgave er at medvirke til en hensigtsmæssig koordinering af de fag, der indgår i praktisk skolegerning, og ved den foreslåede sammensætning er der taget hensyn til, at denne koordinering ikke blot har en rent undervisningsmæssig, men også en administrativ side. Det forudsættes i øvrigt, at udvalget indkalder praktiklærere og lærere i seminariets øvrige fag, når dette er begrundet ved de emner, der behandles i udvalget.

Regler om de her foreslåede udvalgs sammensætning og eventuelle øvrige funktioner synes ikke at høre hjemme i bekendtgørelsen om læreruddannelsen, men snarere i samme regelkompleks som regler om lærerråd og stu-

derendes råd. Studieplansudvalget har derfor i sit forslag til bekendtgørelse om uddannelsen ikke givet regler om, men forudsat eksistensen af de nævnte samarbejdsorganer (§§ 11, 16, 31, 32, 54 og 72).

For så vidt angår det undervisningsmæssige samarbejde, som ikke varetages af de ovennævnte organer, vil studieplansudvalget finde det ønskeligt, at der ved siden af disse danner sig forskellige uformelle grupper på seminarierne i det omfang, der er grundlag for det, og efter forskellige kriterier, således at den løbende diskussion om undervisningsspørgsmål kan få en vis fasthed og kontinuitet og samtidig være organiseret efter forholdene på det enkelte seminarium.

4.2. A d g a n g t i l f a g l o k a l e r.

Som tidligere berørt anser studieplansudvalget det for nødvendigt, at de studerende får de bedst mulige ydre betingelser for deres selvstændige arbejde. Det betyder, at de studerende må have mulighed for at bruge faglokalerne og det til disse hørende materiel, når lokalerne ikke er i brug til undervisning (princippet om »åbne værksteder«).

Man er opmærksom på, at der er visse betænkeligheder ved at lade de studerende få adgang til undertiden meget kostbart apparatur uden lærerens tilstedeværelse, men man mener ikke, at sådanne betænkeligheder bør hindre en gennemførelse af princippet. Problemet kan efter studieplansudvalgets opfattelse løses ved en kombination af et reglement og et tilsyn, som vil kunne varetages f.eks. af ældre liniefagsstuderende mod et rimeligt vederlag. Da behovet for tilsyn og andre forholdsregler skifter efter fagenes art, vil det være hensigtsmæssigt, at det er rektorerne, der tager stilling til nødvendigheden af tilsyn m.v., således at kun tilsynsvederlaget fastsættes centralt.

En bestemmelse om »åbne værksteder« kan optages i bekendtgørelsen om læreruddannelsen, men hører muligvis mere sammen med eventuelle andre regler om organisatoriske, lokalemæssige og lignende »ydre« forhold på seminarierne. Nedenfor gives et forslag til en sådan bestemmelse:

§ ... Seminariets bibliotek og faglokaler skal være åbne for de studerende om dagen - bortset fra undervisnings- og vejledningstimer - og om muligt om aftenen til brug ved deres selvstændige arbejde med fagene.

Stk. 2. Rektor sørger for tilsyn med lokaler-

ne i åbningstiden i det omfang, han finder nødvendigt, og kan fastsætte regler for lokalernes brug. Samarbejdsudvalget stiller forslag til rektor om åbningstider, tilsynsordning og eventuelle regler om brugen af lokalerne.

4.3. P e r s o n l i g r å d g i v n i n g.

Den faglige vejledning af de studerende skal ifølge bekendtgørelsesforslaget § 17 varetages af lærerne i de enkelte fag. Studieplansudvalget har overvejet, om der er behov for anden individuel vejledning af de studerende.

Den studievejlederinstitution, som er indført ved HF-kurserne, har fortrinsvis til formål at bistå de studerende i deres uddannelse med henblik dels på selve HF-uddannelsens forløb, dels på valg af senere videregående uddannelse til erhverv. Studieplansudvalget finder ikke, at der er noget udtalt behov for vejledning af denne art i læreruddannelsen, hvor de studerende normalt vil være ældre og derfor bedre kan vurdere deres uddannelsesmæssige muligheder, bl.a. på grundlag af den faglige vejledning, og hvor der ikke sigtes videre mod en yderligere uddannelse.

Derimod ønsker studieplansudvalget at pege på, at der for studerende i en alder, hvor økonomiske, sociale og familiemæssige problemer i mange tilfælde trænger sig på, ofte vil være behov for rådgivning på personlige områder. Man skal derfor henstille til overvejelse at indføre personlig rådgivning for lærerstuderende, hvor der ikke f.eks. i form af en rådgivningsklinik findes anden stedlig rådgivningsmulighed.

4.4. A f t e n s e m i n a r i e r.

Ifølge lovens § 8, stk. 6, kan undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet fastsætte særlige bestemmelser for aftenseminarier med hensyn til tidspunkterne for førsteårsprøven og de øvrige eksaminer.

Udvalget har fundet det naturligt i givet fald at tage forslag til bestemmelser om aftenseminarier med i sit bekendtgørelsesforslag og har i denne anledning haft en forhandling med rektor og andre repræsentanter for Københavns dag- og aftenseminarium, der ventes at blive det eneste seminarium med aftenuddannelse efter den nye lovs ikrafttræden.

Efter seminariets opfattelse bør aftenuddannelsen ikke have andre vilkår end den sædvanlige seminarieuddannelse, men de, der går ind i den samtidig med, at de har erhverv, må gøre

sig klart, at uddannelsen kræver en særlig indsats. De samme tidsfrister vil derfor kunne gælde for læreruddannelsen på aftenseminarium som i øvrigt. Seminariet har overvejet kravene i praktisk skolegerning, som frembyder særlige problemer i en aftenuddannelse, og mener at kunne løse disse problemer inden for rammerne

af læreruddannelsens almindelige ordning. Endelig regner seminariet med en sådan årlig tilgang, at det vil kunne opretholde et rimeligt bredt liniefagstilbud.

Herefter har studieplansudvalget ikke ment at burde stille forslag til bestemmelser om aften-seminarier.

5. Uddannelsen efter 1954-loven i overgangstiden

Den nye lov træder i kraft den 1. august 1969. Ifølge lovens § 26, stk. 5, finder den tidligere lovs regler om læreruddannelsen dog fortsat anvendelse for de studerende, der har begyndt deres uddannelse i undervisningsåret 1968-69 eller tidligere. Desuden kan undervisningsministeren fastsætte nærmere overgangsregler.

Studieplansudvalget anser det ikke for sin opgave at overveje de problemer, der rejser sig i overgangstiden i forbindelse med den samtidige uddannelse på seminarierne af studerende

efter to systemer, der er forskellige i det principielle grundsyn. Det er givet med lovbestemmelsen, at den tidligere uddannelses regler om læreregnetheden som dimissionsbetingelse må efterleves, og at de andre bestemmelser, der knytter sig til 1954-loven, fortsat gælder for studerende, der er optaget under denne lov.

Studieplansudvalget skal imidlertid henstille til ministeriet, at forskellen mellem de to grupper studerende på seminarierne bevidst indskrænkes til kun at gælde det i snævrestand uddannelsesmæssige.

6. Konsekvenser af studieplansudvalgets forslag

Den nye uddannelsesordning vil, som den er givet ved loven og udformet i studieplansudvalgets forslag til bekendtgørelse, få konsekvenser på følgende hovedområder: seminariernes størrelse, seminariernes og øvelsesskolernes indretning, uddannelseskravene til seminariernes og øvelsesskolernes lærere og den administrative opbygning af seminariekontoret i undervisningsministeriets direktorat for folkeskolen og seminarierne.

6.1. Det enkelte seminariums størrelse har afgørende indflydelse på seminariets muligheder for at tilbyde liniefag og for de studerendes muligheder for at vælge frit mellem de liniefag, der findes på seminariet. Seminarierne må derfor være så store, at uddannelsen kan realiseres, som den er tænkt. Dette var klart allerede under debatten om den nye lov, hvor tanken om fremtidige »storseminarier« dukkede op i forskellige relationer.

Som nævnt i afsnit 1 har studieplansudvalget i anledning af nedsættelsen af et udvalg til planlægning af seminariernes fremtidige placering og udbygning afgivet en udtalelse til undervisningsministeriet, dels om den seminariestørrelse, udvalget på grundlag af arbejdet med studieplanerne anser for mest hensigtsmæssig i fremtiden, dels om minimumsstørrelsen af et seminarium efter den nye lov. Denne udtalelse er aftrykt som bilag 6 til betænkningen, side 104. Dens konklusion er, at den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse - når den begrænsning tages i betragtning, der sættes af en fast øvelsesskoles normale kapacitet og et ønske om at bevare gode kontaktmuligheder på seminarierne - ligger på en årgangsstørrelse på 140 studerende (i alt ca. 560 studerende), ved hvilken der med de af studieplansudvalget foreslåede holdstørrelser (bekendtgørelsesforslagets § 12, side 30) kan tilbydes alle liniefag, og at minimumskravene til et seminarium må være, at årgangsstørrelsen

er 80 studerende (i alt ca. 320), og at der tilbydes 10 liniefag og 2 pædagogiske specialer.

Studieplansudvalget har overvejet, hvilke muligheder der kan ligge i, at der på naboseminarier etableres samarbejde angående liniefagsundervisningen og på det enkelte seminarium i visse tilfælde etableres undervisning mellem studerende fra flere årgange på samme liniefagshold. Man har imidlertid ment, at der ikke burde optages bestemmelser herom i bekendtgørelsesforslaget.

6.2. Om seminariernes indretning efter den nye uddannelse skal studieplansudvalget kun udtale, at der foruden de nødvendige faglokaler må være arbejdsrum, der specielt er til rådighed til vejledningstimer og for de studerende ved deres selvstændige arbejde, og hvor almindeligt håndbogsmateriale o.l. er til stede. Også for øvelsesskolernes vedkommende - især de faste øvelsesskoler - vil den nye uddannelse få betydelige konsekvenser for indretning og udstyr.

Disse problemer hører ikke under studieplansudvalget, men må løses i forbindelse med planlægning og programmering af seminarie- og øvelsesskolebyggeriet. Man skal blot anbefale, at studieplanerne, så snart de er endelig fastsat af ministeriet, bliver grundlag for en undersøgelse af seminariernes og øvelsesskolernes nærmere udformning i fremtiden.

Specielt om biblioteker bemærkes, at også disse må tages op under en fremtidig programmering, som må omfatte seminarierne og de faste øvelsesskoler biblioteker og pædagogiske værksteder med samlinger af de til øvelsesskoleundervisningen nødvendige bøger og materialer til fremstilling af undervisningsmidler.

6.3. At den nye uddannelse vil stille øgede krav til seminariernes lærere er utvivlsomt. Og-

så dette var forudset ved behandlingen af loven. (Jfr. bemærkningerne til lovforslaget, side 81 og folketingsudvalgets betænkning side 88). De fremtidige uddannelseskrav til seminarielærerne behandles imidlertid i et udvalg, der er nedsat specielt hertil. Studieplansudvalget har derfor ikke anledning til at tage dette spørgsmål op og har heller ikke anset det for sin opgave at overveje uddannelsesspørgsmålet vedrørende øvelsesskolelærerne, til hvem den nye ordning ligeledes vil stille stærkere krav.

6.4. Udvalget foreslår i bekendtgørelsesforslaget en række funktioner lagt til undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne. Disse funktioner er følgende:

Fritagelse for fag på grund af anden uddannelse (§4) samt en række godkendelser og dispensationer, herunder godkendelse af et seminariums liniefag, af skriftlig prøve i et fag i stedet for mundtlig, af eksamensstoffet i de enkelte fag og af afvigelse fra bestemmelserne som led i forsøg. (§§ 8, 10, 11, 12, 15, 20, 22, 31, 32 og 72).

Fastsættelse af bestemmelser på forskellige områder (§§ 8 og 22), udfærdigelse af blanketter og lignende (§§ 3, 21, 29 og 30) og stillelse af skriftlige og praktiske opgaver (§ 25).

Beskikkelse af censorer og opgaveudvalg og eventuel drøftelse af lærerstillede skriftlige og praktiske opgaver med censorerne (§§ 24 og 25).

Udsendelse og ajourføring af undervisningsvejledning, rejse spørgsmål om revision af bekendtgørelsen (§ 73).

Disse funktioner forudsætter dels almindeligt kendskab til seminarieforhold, dels sagkyndighed inden for samtlige fag. Udover de nævnte funktioner påhviler der i øvrigt undervisningsdirektøren (direktoratet) administrative pligter: behandling såvel af sager af mere generel karakter som af konkrete sager om studerende, lærere, undervisningen m.v. og sager om seminariebyggeri.

I direktoratets nuværende seminariekontor er der såvel seminariekyndige pædagogiske medarbejdere som juridiske. Der er derimod ikke

sikret de enkelte fag særlige fagkyndige organer i den centrale administration, idet de stående fagudvalg - der hvert består af 3 seminarielærere, som beskikkes af direktoratet efter indstilling fra Dansk Seminarieforening - ikke har en fastere administrativ tilknytning til direktoratet. Under den kommende uddannelse, hvor direktoratets administrative indføling med de enkelte fags stof og problemer vil have afgørende betydning for, om fagene kan udformes levende og varieret, uden at niveauet og sikringen af lighedsprincippet for de studerende går tabt, vil et fagkyndigt element i direktoratet være en nødvendighed.

På denne baggrund ønsker studieplansudvalget at understrege, at man ved udformningen af forslaget til bekendtgørelse har forudsat som noget selvfølgeligt, at direktoratets seminariekontor vil blive udbygget med yderligere personale, herunder således at der i kontoret ansættes - eller der til det knyttes - fagkyndig medhjælp til behandlingen af de enkelte fags forhold, både i enkeltsager og i mere generel sammenhæng.

Under hensyn til udvalgets erfaringer med de faglige udvalg, hvis indstillinger ligger til grund for fagplanerne, skal man desuden tillade sig at gøre opmærksom på fordelene ved, at spørgsmål vedrørende læreruddannelsens fag drøftes i et fagligt kollegium, der er sammensat ikke blot af seminarielærere, men også af en folkeskolelærer og en repræsentant for faget i en højere liggende uddannelse.

Det er studieplansudvalgets opfattelse, at sådanne »fagråd«, der også kunne omfatte en repræsentant for de studerende i hvert fag, ville være et værdifuldt forum til drøftelse og afklaring af fagenes problemer og derfor værdifulde rådgivere for direktoratet. Navnlig godkendelse af eksamensstof, byggeri (faglokaler) og generelle eller principielle spørgsmål, herunder ajourføring af undervisningsvejledningen, vil være egnet til behandling i fagråd, mens andre fagsager - navnlig sådanne som berører enkeltmands interesser - er mere egnet til behandling af en fagkyndig medarbejder (en seminarielærer), som er knyttet til direktoratet på mere tjenestemandslignende basis. Denne medarbejder forudsættes at fungere som formand for det pågældende fagråd.

7. Studieplansudvalgets forslag til bekendtgørelse om uddannelse af lærere til folkeskolen

I henhold til lov nr. 235 af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen fastsættes følgende bestemmelser:

I. Læreruddannelsen.

§ 1. Læreruddannelsens formål er

- 1) at de studerende erhverver sig teoretiske forudsætninger for virksomhed i folkeskolen og for at følge med i udviklingen inden for fagene og i forbindelse hermed et grundlag for undervisning i ungdomsskolen og efterskolen,
- 2) at de studerende under udnyttelse af deres teoretiske forudsætninger øves i at planlægge, udføre og vurdere undervisning og i at tilpasse denne efter skiftende forudsætninger i skolen og hos eleverne,
- 3) at de studerendes personlige udvikling fremmes gennem arbejdet med stoffet, gennem samarbejde og gennem medansvar for deres uddannelse.

§ 2. Læreruddannelsen omfatter følgende fag og kurser.

Fag:

- 1) Pædagogik, psykologi, undervisningslære, praktisk skolegerning, dansk, skrivning, regning, kristendomskundskab, samfundstægt (samtids- og samfundsorientering) og 3 af følgende fag: formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde.
- 2) 2 liniefag, jfr. stk. 2, dog for studerende, der ønsker det, 3 liniefag.
- 3) 1 pædagogisk speciale.

Kursus i:

Studieteknik, stemmebrug og mundtlig fremførelse, familiekundskab, sundhedslære, færdighedslære, uddannelses- og erhvervsorientering, audiovisuel undervisningsteknik og fremstilling af undervisningsmaterialer og i lejrskolearbejde.

Stk. 2. Liniefagene er: dansk, matematik, religionskundskab, formning, sang/musik, legemsøvelser, håndarbejde, historie, geografi, biologi,

fysik og kemi, engelsk, tysk, fransk, latin, ernærings- og husholdningslære og sløjd (træsøjld eller metalsøjld). For studerende, som har 3 liniefag, kan træsløjd og metalsøjld regnes for 2 liniefag.

Stk. 3. De pædagogiske specialer er: speciale A: undervisning af elever i folkeskolens yngre klasser, speciale B: undervisning af elever i folkeskolens ældre klasser samt ungdoms- og fritidsundervisning og speciale C: undervisning af elever med særlige vanskeligheder (specialundervisning).

Stk. 4. De i stk. 1,1) i slutningen nævnte 3 fag, liniefagene og det pædagogiske speciale vælges af den enkelte studerende. Liniefagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde kan kun vælges af studerende, der har haft faget (fagene) efter stk. 1, 1).

§ 3. Studerende, der ved erklæring fra en læge dokumenterer, at de ikke kan deltage i et eller flere af fagene formning, legemsøvelser og håndarbejde efter § 2, stk. 1, 1), fritages af seminariets rektor for vedkommende fag.

Stk. 2. Når ganske særlige forhold foreligger, kan seminariets rektor fritage en studerende for sang/musik efter § 2, stk. 1, 1).

Stk. 3. Studerende, der fritages for et eller flere fag efter nærværende paragraf, deltager i de andre i paragraffen nævnte fag, medmindre undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne meddeler dispensation. Dog deltager mandlige studerende kun i håndarbejde, hvis de ønsker det.

Stk. 4. De studerendes ansøgning om fritagelse sker på blanketter, der er udfærdiget af undervisningsdirektøren. Erklæring fra læge afgives på blanketten. Fritagelse meddeles skriftligt.

§ 4. Undervisningsdirektøren kan fritage studerende for fag, herunder liniefag, eller kurser

på grund af de pågældendes tidligere uddannelse.

Stk. 2. Ansøgning om fritagelse efter stk. 1 afgives tillige med dokumentation for den tidligere uddannelse til seminariets rektor og indsendes af denne til undervisningsdirektøren.

§ 5. Uddannelsens normale varighed er 3½ eller 4 år (7 eller 8 semestre, jfr. § 7).

Stk. 2. Uddannelsen afsluttes med lærereksamen. Der aflægges eksamen i alle den enkelte studerendes fag, jfr. § 2, stk. 1, 1)-3), dog ikke i praktisk skolegerning og i sang/musik efter § 2, stk. 1, 1). I praktisk skolegerning gives der en standpunktskarakter, jfr. § 37, stk. 4.

Stk. 3. En studerende med 3 liniefag kan afslutte uddannelsen med 2 liniefag og kan derefter aflægge særskilt eksamen i det 3. liniefag, jfr. dog § 18, stk. 4.

§ 6. Ved slutningen af 2. semester afgør seminariets rektor, om de enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 3. semester (førsteårsgennemgangen). Studerende, der a) ved eksamen i fagene dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab, jfr. § 18, stk. 3, opnår en karaktersum på mindst 24 og b) opnår vurderingen *ikke betænkeligt* i praktisk skolegerning, jfr. § 37, stk. 3, kan fortsætte uddannelsen i dens 3. semester, c) medmindre samtlige lærere i de fag, undervisningen for den enkelte studerende i øvrigt har omfattet, hver for sig skriftligt over for rektor udtaler sig herimod.

Stk. 2. Om studerende, der ikke opfylder betingelserne efter stk. 1 for at fortsætte uddannelsen i dens 3. semester, træffes der ny førsteårsgennemgang efter et år. Afgørelsen træffes efter samme regler som angivet i stk. 1. Er en af betingelserne a-c i stk. 1 én gang opfyldt, betragtes den som opfyldt også ved den nye afgørelse. Førsteårsgennemgang kan højst træffes 3 gange for den enkelte studerende, jfr. dog § 20, stk. 4, jfr. stk. 6.

Stk. 3. En studerende kan følge undervisningen i 1. og 2. semester indtil 3 gange.

II. Undervisningens rammer.

§ 7. Seminarierne tilrettelægger undervisningen sådan, at uddannelsen efter § 2, stk. 1, strækker sig over 7 semestre. Desuden tilrettelægges undervisning i liniefag og pædagogisk speciale for studerende i 8. semester.

§ 8. I løbet af uddannelsen (7 semestre) er det

samlede undervisningstimetal i de enkelte fag efter § 2, stk. 1, 1)-3) følgende:

	Antal timer	Årsugetimer	Semester- ugetimer
Pædagogik	98	3½	7
Psykologi	168	6	12
Undervisningslære	140	5	10
Praktisk skolegerning	112	4	8
Dansk	140	5	10
Regning	140	5	10
Skrivning	42	1½	3
Kristendomskundskab	168	6	12
Formning	112	4	8
Sang/musik	98	3½	7
Legemsøvelser	140	5	10
Håndarbejde	112	4	8
Samfunds-fag	84	3	6
1. liniefag	364	13	26
2. liniefag	364	13	26
Pædagogisk speciale	224	8	16

Udover det nævnte timetal har *samfunds-fag* 2 timer pr. semester til aktuel orientering for samtlige studerende (fællestimer). For studerende, der ikke har haft kristendomskundskab/religion i den uddannelse, der er grundlag for optagelsen på seminarierne, er antallet af timer i kristendomskundskab 224 (8 årsugetimer, 16 semesterugetimer).

Stk. 2. Fagenes undervisningstimer ligger i skemauger. Der er 14 skemauger i hvert semester.

Stk. 3. Udover undervisningstimerne har praktisk skolegerning 4 praktikperioder på hver 3 uger i løbet af uddannelsen. En praktikperiode ligger i uddannelsens 1. eller 2. semester, de øvrige praktikperioder fordeles på uddannelsens 3.-6. semester.

Stk. 4. Udover undervisningstimerne har hvert liniefag og det pædagogiske speciale 1 studieuge i løbet af uddannelsen.

Stk. 5. Udover undervisningstimerne har fagene vejledningstimer, dog ikke praktisk skolegerning. Antallet af vejledningstimer i de enkelte fag beregnes af seminariets rektor på grundlag af antallet af studerende i faget og af fagets undervisningstimer efter regler, der fastsættes af undervisningsdirektøren.

Stk. 6. Ekskursioner og studiebesøg kan foretages i fagenes egne timer og uden for undervisningstiden, i liniefagene og de pædagogiske specialer tillige i studieugerne.

Stk. 7. Følgende fag og timer ligger i uddannelsens første 2 semestre:

	Antal timer	Årsuger	Semester- uger
Psykologi	56	2	4
Undervisningslære	28	1	2
Praktisk skolegerning	28	1	2
Dansk	140	5	10
Regning	140	5	10
Skrivning	42	1½	3
Kristendomskundskab	168(224)	6(8)	12(16)
Formning	56	2	4
Sang/musik	56	2	4
Legemsøvelser	70	2½	5
Håndarbejde	56	2	4

Om praktikperiode jfr. stk. 3.

Stk. 8. For studerende i 8. semester er antallet af timer i hvert liniefag og i pædagogisk speciale 56 (4 semesteruger). Anvendelsen af timerne planlægges af læreren og de studerende i fællesskab.

§ 9. Kursus i lejrskolearbejde holdes i sammenhæng over en uge. De øvrige kurser efter § 2, stk. 1, har følgende timetal:

Kursus i

Studieteknik	25
Stemmebrug og mundtlig fremførelse	40
Familiekundskab	15
Sundhedslære	30
Færdselslære	5
Uddannelses- og erhvervsorientering	10
Audiovisuel undervisningsteknik og fremstilling af undervisningsmaterialer	20

Stk. 2. Kurserne holdes i kursusuger. Dog fordeles kursus i stemmebrug og mundtlig fremførelse over en længere periode (kursus- og skemauger). Der er 7 kursusuger i løbet af uddannelsen.

§ 10. Antallet af liniefag og pædagogiske specialer ved det enkelte seminarium samt de liniefag og pædagogiske specialer, seminariet tilbyder undervisning i, skal godkendes af undervisningsdirektøren. Undervisningsdirektøren påser, at seminarierne tilsammen dækker alle de i § 2, stk. 2 og 3, nævnte fag og specialer.

Stk. 2. Godkendelse efter stk. 1 kan gives for ét eller flere undervisningsår. Er godkendelsen givet for flere år, kan den tilbagekaldes, hvis forudsætningerne for den ikke længere er til stede.

Stk. 3. Seminarierne tilbyder undervisning i de godkendte liniefag og pædagogiske specialer, dog med forbehold af bestemmelsen i § 12, stk. 1, 4) om gennemsnitstørrelsen af hold i liniefag. Undervisningsdirektøren offentliggør hvert år en meddelelse om de enkelte seminariers tilbud med angivelse af det nævnte forbehold. Eksemplarer af meddelelsen sendes til samtlige gymnasieskoler, studentereksamenskursus og kursus til højere forberedelseseksamen. Meddelelsen udsendes i god tid, inden fristen for ansøgning om optagelse på seminarierne udløber.

§ 11. Undervisningsåret går fra 1. august til 31. juli. Semestrene går normalt fra 15. august til 31. januar (efterårssemestret) og fra 1. februar til 30. juni (forårssemestret).

Stk. 2. Semestrene inddeles i skemauger, praktikperioder, studieuger, kursusuger og eksamensperioder. Placeringen af skemauger, praktikperioder, studieuger og kursusuger og fordelingen af fag og timer behandles for hvert uddannelsesforløb i samarbejdsudvalget og fastsættes derefter af rektor i en samlet plan, jfr. eksempler i bilag . . *).

Stk. 3. Seminariets time- og fagfordelingsplan fastsættes hvert år af rektor. Varetages et fag eller kursus af flere lærere i samarbejde, bestemmer rektor, hvem der har ansvaret for planlægningen og koordineringen af undervisningen i faget (hovedlæreren).

Stk. 4. Seminariets dispositioner efter stk. 2 og 3 skal godkendes af undervisningsdirektøren.

§ 12. Rektor fordeler de studerende i hver årgang på hold i de enkelte fag, herunder de enkelte pædagogiske specialer. Fordelingen foretages sådan:

- 1) De i § 2, stk. 1, 1) nævnte fag, bortset fra praktisk skolegerning: Der oprettes et hold for hver påbegyndte 20 studerende. For studerende, som ikke har haft kristendoms-kundskab/religion i den uddannelse, der er grundlag for optagelsen, oprettes der et særskilt (særskilte) hold i kristendoms-kundskab, jfr. § 8, stk. 1.
- 2) Praktisk skolegerning: Der oprettes hold af følgende størrelser:
  - a. Timepraktik: 3–5 studerende.
  - b. Periodepraktik: 2–3 studerende.

*) Se bilag 7-8 til betænkningen.

- 3) De pædagogiske specialer: Der oprettes et hold for hver påbegyndte 15 studerende.
- 4) Liniefagene: Der oprettes et hold for hver påbegyndte 15 studerende. Er et tilbudt fag valgt af færre end 15 studerende, og kan de studerendes ønsker om tilbudte fag ikke opfyldes på anden måde, oprettes der dog 2 hold i faget. Der kan ikke oprettes hold, som medfører, at gennemsnitsantallet af studerende på liniefagsholdene i en årgang bliver under 8.

Stk. 2. Holdene i sang/musik efter § 2, stk. 1, 1), jfr. § 48, deles i hold på 5 studerende ved undervisningen i betjening af støtteinstrument. På holdene i liniefaget sang/musik, jfr. § 49, gives der individuel undervisning i stemmedanelse og spil på instrument.

Stk. 3. Rektor fordeler de studerende på hold i de enkelte kurser efter § 2, stk. 1. Der kan højst oprettes ét hold for hver påbegyndte 20 studerende. Hold i stemmebrug og mundtlig fremførelse kan deles i hold på 4 studerende ved de i § 65, stk. 2, 1), b) nævnte øvelser.

Stk. 4. Undervisningsdirektøren kan i særlige tilfælde tillade fravigelse af bestemmelserne i stk. 1-3.

Stk. 5. Rektor indsender hvert år redegørelse for holdfordelingen og dens grundlag til undervisningsdirektøren.

§ 13. De studerende har pligt til at deltage i undervisningstimerne i praktisk skolegerning herunder konferencetimer, jfr. § 37, stk. 2), i sang/musik efter § 2, stk. 1, 1), og i de i § 2, stk. 1, nævnte kurser.

Stk. 2. Ved slutningen af undervisningen i sang/musik og i kurserne meddeler vedkommende lærer - hvis der er flere lærere, da hovedlæreren, jfr. § 11, stk. 3, - rektor, hvilke studerende, der har været til stede i mindst $\frac{4}{5}$ af undervisningstimerne. Rektor giver de pågældende studerende attestation for, at faget/kurset er gennemgået. (Om praktisk skolegerning, se § 37, stk. 3 og 4). Får en studerende ikke sådan attestation, deltager han efter rektors anvisning i den pågældende undervisning på et senere tidspunkt. Rektor kan dog skriftligt fritage en studerende for yderligere undervisning i sang/musik. Endvidere kan rektor, hvor han og den pågældende lærer finder det muligt, tillade en studerende at godtgøre, at han har tilegnet sig et kursus' stof på anden måde. I sidstnævnte tilfælde giver rektor attestation som ovenfor nævnt.

Stk. 3. De studerende har pligt til at deltage i ledede ekskursioner, udover studieugen dog højst én pr. semester i hvert liniefag og i det pædagogiske speciale. Kan en studerende af økonomiske eller andre grunde, bortset fra sygdom, der er dokumenteret ved lægeattest, ikke deltage i en studierejse eller længere varende ekskursion i studieugen, udfører den pågældende i stedet en af læreren stillet eller godkendt opgave inden for faget.

III. Almindelige bestemmelser om undervisningen.

§ 14. Om indholdet i de enkelte fag og kurser gælder bestemmelserne i kapitel IX (§§ 34-71).

Stk. 2. I undervisningen i samtlige fag lægges der vægt på, at de studerende får et almindeligt kendskab til fagets arbejdsmetode, terminologi og hjælpemidler, og på at de øves i at formulere problemstillinger og arbejde selvstændigt med sådanne, herunder i at koordinere deres viden fra forskellige fag. Der redegøres for fagets formål i læreruddannelsen, og udvælgelsen af stof og arbejdsformer drøftes. I fag, der tillige er fag i folkeskolen, drøftes det, hvordan undervisningen i faget i skolen kan fremme dennes almindelige formål, ligesom de studerende vejledes i faglig vurdering af undervisningsmidler for folkeskolen. Hvor ikke andet følger af bestemmelserne i kap. IX, jfr. §§ 46, 48, 50 og 52, sigter seminariets undervisning i sådanne fag på undervisning i folkeskolens 1.-7. klasse, i liniefagene dog tillige på undervisning i 8.-10. skoleår.

§ 15. Undervisningen gennemføres i varierede former, sådan at forelæsninger, holdundervisning og individuelt arbejde indgår. I de i § 2, stk. 1, 1) nævnte fag anvendes mellem $\frac{1}{5}$ og $\frac{1}{3}$ af timerne til forelæsninger for en årgang (eller større dele af en årgang) studerende, medmindre undervisningsdirektøren godkender anden ordning. Dele af undervisningsstoffet tilegnes af de studerende ved selvstændigt arbejde, dog sådan, at læreren i det enkelte fag holder sig orienteret om arbejdet.

§ 16. Inden undervisningen i et fag begynder, orienterer læreren de studerende om fagets formål og indhold i henhold til vedkommende bestemmelse i kap. IX og om mulighederne med hensyn til valg af stof og arbejdsformer inden

for bestemmelsens rammer. På grundlag af drøftelse med de studerende udarbejder læreren en plan for faget, herunder for undervisningsstoffets fordeling på semestrene. Undervisningens løbende tilrettelæggelse og eventuelle justeringer af planen drøftes med de studerende. Ved undervisningens slutning vurderer lærer og studerende i fællesskab den fulgte plan og tilrettelæggelsen på baggrund af bestemmelserne om fagets formål og indhold.

Stk. 2. Den i stk. 1 nævnte plan og undervisningens løbende tilrettelæggelse i praktisk skolegerning drøftes i praktikudvalget. Planerne for fagene pædagogik, psykologi, undervisningslære, praktisk skolegerning og de pædagogiske specialer drøftes i det pædagogiske fagudvalg.

§ 17. Læreren i det enkelte fag vejleder de studerende efter disses anmodning, dels med hensyn til de studerendes selvstændige arbejde med faget uden for undervisningstimerne - herunder med et evt. individuelt emne og med forberedelse til praktik i faget - dels med hensyn til de studerendes arbejde med eventuelle individuelle emner i andre fag, der berører det pågældende fag. Læreren er til rådighed for de studerende i vejledningstimerne.

IV. Indstilling til eksamen.

§ 18. Den enkelte studerende indstiller sig til eksamen. Indstilling til eksamen i dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab sker under ét, jfr. dog § 20, stk. 3 i slutningen. Indstilling til eksamen i de øvrige fag sker for hvert fag for sig.

Stk. 2. En studerende kan tidligst indstille sig til eksamen i et fag i det semester, hvor undervisningen i faget afsluttes i henhold til planen efter § 11, stk. 2. Når ganske særlige forhold taler derfor, kan rektor dog tillade, at en studerende i 6. semester indstiller sig til eksamen i fag, hvor undervisningen afsluttes i et senere semester. Indstilling skal i så fald ske i samtlige uafsluttede fag.

Stk. 3. Indstilling til eksamen i dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab skal ske i 2. semester, og indstilling til eksamen i de øvrige fag senest i 8. semester. Rektor kan i særlige tilfælde tillade senere indstilling.

Stk. 4. En studerende, der efter at have fulgt

undervisningen i 3 liniefag, har bestået lærer-eksamen med 2 liniefag og fået bevis herfor, kan indstille sig til eksamen i det 3. liniefag senest et år efter bevisets udstedelse.

Stk. 5. Rektor indsender meddelelse til undervisningsdirektøren om dispensationer efter stk. 2 og 3 med oplysning om dispensationsgrunden.

§ 19. Skal de studerende ifølge bestemmelserne om et fag udføre et vist antal arbejder, øvelser eller lign., kan indstilling til eksamen i vedkommende fag kun ske, hvis den studerende fremlægger attestation fra læreren i faget for, at arbejderne (øvelserne) er udført.

Stk. 2. Indstilling til eksamen i en studerendes sidste fag i lærerksamen (regnet med 2 liniefag) kan kun ske, hvis den studerende

- 1) har en standpunktskarakter på 6 eller derover i praktisk skolegerning, jfr. § 5, stk. 2, og
- 2) fremlægger attestation efter § 13 for at have gennemgået sang/musik - hvis faget er valgt i henhold til § 2, stk. 1, 1) - og kurserne eller dokumentation for fritagelse herfor, jfr. § 3, stk. 2 og § 13, stk. 2.

§ 20. En studerende, som har indstillet sig til eksamen, jfr. § 18, uden at gennemføre denne, kan genindstille sig til vedkommende eksamen (eksaminer). Om sygeeksamen se § 23, stk. 3.

Stk. 2. En studerende kan genindstille sig til eksamen i dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab, hvis han ikke opnår en karaktersum på mindst 24 i de 4 fag.

Stk. 3. En studerende, der har aflagt lærerksamen, men ikke opfylder betingelserne for at bestå, jfr. § 28, kan genindstille sig til eksamen i et eller flere fag, dog kun i fag, hvor hans eksamenskarakter er under 6. I dette tilfælde sker indstilling til eksamen i dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab for det enkelte fag.

Stk. 4. En studerende kan kun genindstille sig 2 gange til eksamen i samme fag.

Stk. 5. Genindstilling efter stk. 2 sker et år efter den tidligere indstilling. Genindstilling efter stk. 3 skal ske i det første semester efter, at den studerende sidst har aflagt eksamen i et fag.

Stk. 6. Undervisningsdirektøren kan i særlige tilfælde dispensere fra bestemmelserne i stk. 4 og 5.

§ 21. Indstilling til eksamen skal ske senest den 31. oktober i efterårssemestret og senest den 5. marts i forårssemestret. Dog skal indstilling i liniefagene legemsøvelser og biologi i efterårssemestret ske senest den 25. august.

Stk. 2. Indstilling sker på en blanket, der er udstedt af undervisningsdirektøren og udleveres af rektor. Undervisningsdirektøren bestemmer, hvilke oplysninger der skal gives på eller ledsage indstillingen foruden attestation m.v. efter § 19. Indstillingen afgives til rektor, der påser, at den er i overensstemmelse med bestemmelserne i denne bekendtgørelse og eventuelle andre forskrifter. Rektor indsender fortegnelse til direktoratet over de indstillede i hvert fag.

V. Almindelige bestemmelser om eksamen.

§ 22. Om eksamen i de enkelte fag gælder bestemmelserne i kapitel IX (§§ 34-36, 38-47 og 49-63). Undervisningsdirektøren kan dog tillade, at der i et fag, hvor der alene foreskrives mundtlig prøve, holdes skriftlig prøve i stedet for mundtlig, når han finder den ønskede skriftlige prøve lige så egnet til at vise eksaminandernes standpunkt som den foreskrevne mundtlige prøve og i øvrigt finder ændringen begrundet.

Stk. 2. Medmindre andet er fastsat i bestemmelserne om det enkelte fag, jfr. kap. IX, svarer eksamensstoffet til undervisningsstoffet (med undtagelse af de arbejder m.v., for hvilke der fremlægges attestation efter § 19, stk. 1). Eksamensstoffet skal forelægges undervisningsdirektøren til godkendelse inden 1. oktober, henholdsvis 1. februar i det semester, hvor undervisningen i faget afsluttes i henhold til planen efter § 11, stk. 2. Redegørelse for eksamensstoffet udarbejdes af den enkelte lærer.

Stk. 3. Undervisningsdirektøren fastsætter nærmere bestemmelser om afholdelsen af eksamen, herunder om meddelelser mellem lærer og censor og om uregelmæssigheder under skriftlige og praktiske prøver. Undervisningsdirektøren kan under ganske særlige omstændigheder dispensere fra bestemmelserne om eksamensstof og eksamensform for den enkelte eksaminand.

§ 23. Eksamensterminerne er december-januar og maj-juni. Prøverne placeres inden for henholdsvis 10. december–31. januar og 20. maj–30. juni. I Efterårssemestret kan den praktiske prøve i legemsøvelser (liniefag) deles, så prøver-

ne i atletik og/eller boldspil ligger i semestrets begyndelse. I efterårssemestret ligger den mundtlige prøve 1 i biologi, jfr. § 57, i semestrets begyndelse.

Stk. 2. Ved det enkelte seminarium holdes der eksamen i de fag, hvortil der er indstillede i henhold til kap. IV.

Stk. 3. For studerende, der har indstillet sig til eksamen i dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab i maj-juni eksamenstermin, og som på grund af sygdom, der er dokumenteret ved lægeattest, ikke har gennemført eksamen, holdes der sygeeksamen i august. Sygeeksamen omfatter samtlige prøver i det eller de fag, den enkelte studerende ikke har fuldført eksamen i.

§ 24. Ved eksamen medvirker censorer i alle fag. Censor skal medvirke ved samtlige prøver i faget for det enkelte hold, jfr. § 12. Censorerne beskikkes af undervisningsdirektøren efter forhandling med seminarierådet. Undervisningsdirektøren er formand for censorerne.

Stk. 2. Seminariets rektor forestår prøvernes afholdelse i overensstemmelse med bestemmelserne og undervisningsdirektørens forskrifter.

§ 25. Skriftlige og praktiske prøver.

Er der ifølge bestemmelserne i kap. IX én skriftlig prøve eller én praktisk prøve ved eksamen i et fag, stilles opgaverne af læreren i faget, dog stilles opgaverne ved den skriftlige prøve i latin af undervisningsdirektøren. Er der 2 skriftlige prøver eller 2 praktiske prøver, stilles opgaverne ved prøve 1 af undervisningsdirektøren og opgaverne ved prøve 2 af læreren i faget. Holdes der i et fag skriftlig prøve i stedet for mundtlig i henhold til § 22, stk. 1, stilles opgaverne af læreren. Har et hold studerende haft flere lærere i et fag, stiller hovedlæreren de opgaver, der skal stilles af læreren i faget.

Stk. 2. Opgaver, der stilles af undervisningsdirektøren, er fælles for alle eksaminander. Gør tilrettelæggelsen af eksamen det nødvendigt, kan der dog ved de praktiske prøver stilles 2 opgaver, som er fælles for hver sin gruppe af eksaminander. Opgaver, der stilles af læreren, er fælles for vedkommende hold, medmindre andet følger af bestemmelserne i kap. IX. Skal eksaminanderne ved en praktisk prøve udføre hver sin opgave, fordeles opgaverne ved lodtrækning.

Stk. 3. Forslag til opgaver, der stilles af undervisningsdirektøren, udarbejdes af et opgaveudvalg for hvert af de pågældende fag. Hvert opgaveudvalg består af 3-5 medlemmer, som beskikkes af undervisningsdirektøren for 3 år ad gangen. Et flertal af medlemmerne skal undervise i eller inden for de sidste 5 år have undervist i faget på seminarierne.

Stk. 4. Opgaver, der stilles af læreren, skal godkendes af censor. Efter eksamen indsender rektor opgaverne til direktoratet. Konstaterer undervisningsdirektøren, at opgaverne i et fag er væsentlig forskellige i sværhedsgrad ved forskellige seminarier, foranlediger han spørgsmålet om større ensartethed drøftet med censorerne i faget.

Stk. 5. Som led i opgavernes formulering afgør undervisningsdirektøren, henholdsvis læreren med censors godkendelse, hvilke hjælpemidler eksaminanderne må bruge under vedkommende prøve.

Stk. 6. Besvarelserne, henholdsvis de udførte arbejder, udleveres til de eksaminander, der ønsker det, efter at de pågældende har afsluttet deres lærereksamen. Besvarelser/arbejder, der ikke udleveres, tilintetgøres et semester efter de pågældendes lærereksamen.

8 26. Mundtlige prøver og prøver, der er praktiske og mundtlige.

Eksamensspørgsmålene stilles af læreren. Spørgsmålene skal dække eksamensstoffet og være i overensstemmelse med undervisningen i faget. Er der forberedelsestid ved prøven, og er dennes længde ikke fastsat i bestemmelsen om vedkommende fag, fastsættes den som led i spørgsmålenes udformning. Forberedelse og eksamination skal dog ligge indenfor samme dag, og forberedelsestiden må kun i ganske særlige tilfælde overstige 4 timer. Samtidig med spørgsmålenes udformning tages der stilling til, hvilke hjælpemidler eksaminanden må anvende under forberedelsen, og om der skal være tilsyn ved denne. Spørgsmålene m.v. skal godkendes af censor. Læreren har ret til at forhandle med censor om godkendelse af eksamensspørgsmålene, inden censor træffer endelig afgørelse. Spørgsmålene tildeles eksaminanderne ved lodtrækning, medmindre de skal eksamineres på grundlag af individuelt emne eller i individuelt læst stof.

Stk. 2. Eksaminationen forestås af læreren. Den former sig så vidt muligt som en samtale mellem eksaminator og eksaminand, hvori cen-

sor kan deltage. Censor afgør, om der skal censureres efter hver eksamination eller efter en gruppe eksaminationer. Censor og eksaminator er alene under censureringen, jfr. dog stk. 3.

Stk. 3. Har et hold studerende haft flere lærere i et fag, har hovedlæreren ansvaret for lærerens funktioner efter stk. 1 og 2. Eksamineres der af en anden lærer, er hovedlæreren til stede under eksamination og censurering.

Stk. 4. De mundtlige prøver er offentlige.

VI. Karaktergivning. Betingelser for at bestå.

§ 27. Der gives eksamenskarakterer i de enkelte fag som anført i kap. IX. Karakterskalaen er den i § 1 i bekendtgørelse nr. 32 af 4. februar 1963 om karakterskala fastsatte (13-skalaen).

Stk. 2. Eksamenskarakterer, der bygger på en samlet vurdering af flere prøver, og karakterer for enkelte prøver fastsættes af censor og læreren i faget. Disse giver først hver en karakter, idet censors karakter oplyses først, og forhandler sig derefter til enighed om den endelige karakter. Kan censor og lærer ikke nå til enighed, fastsættes karakteren som gennemsnitstallet mellem de to givne karakterer. Svarer gennemsnitstallet ikke til et tal i karakterskalaen, bliver karakteren det nærmeste højere tal i skalaen, hvis censor har givet den højeste karakter, og det nærmeste lavere tal, hvis censor har givet den laveste karakter. Karaktererne 0 og 13 kan kun gives, hvis censor og lærer er enige om det. Hvis en karakter ikke fastsættes på grundlag af enighed, skal censor indberette de af lærer og censor givne karakterer til direktoratet. Har et hold studerende haft flere lærere i et fag, og har en anden lærer end hovedlæreren eksamineret ved en mundtlig prøve, deltager hovedlæreren i fastsættelsen af lærer-karakteren og i den efterfølgende forhandling. Er der uenighed mellem lærerne, fastsættes lærer-karakteren af hovedlæreren.

Stk. 3. Skal en eksamenskarakter fremkomme ved sammenregning af flere karakterer, og svarer det beregnede tal ikke til et tal i karakterskalaen, afrundes karakteren til det nærmeste højere tal i skalaen, hvis det beregnede tal ligger nærmest på dette eller midt imellem det nærmeste højere og det nærmeste lavere tal i skalaen. I andre tilfælde afrundes karakteren til det nærmeste lavere tal i skalaen. Karaktererne 0 og 13 kan ikke gives ved afrunding.

§ 28. Til at bestå lærereksamen kræves,

1) at gennemsnittet af samtlige eksamenskarak-

terer og standpunktskarakteren i praktisk skolegerning er mindst 5,5.

- 2) at summen af de 2 laveste karakterer plus gennemsnittet af de øvrige karakterer er mindst 13.
- 3) at eksamenskarakteren i hvert liniefag er mindst 6.

Om standpunktskarakteren i praktisk skolegerning se § 19, stk. 2.

Stk. 2. Studerende med 3 liniefag vælger, hvilke 2 af de givne eksamenskarakterer i liniefag der skal medregnes efter stk. 1. Er træsløjld og metalsløjld læst som 2 liniefag, jfr. § 2, stk. 2, kan kun den ene af de pågældende eksamenskarakterer medregnes.

Srk. 3. Beregningen af, om lærereksamen er bestået, foretages af rektor for det seminarium, hvor den studerende har aflagt eksamen i sit sidste fag.

VII. Eksamensprotokol. Bevis.

§ 29. Rektor fører en protokol, hvor hver studerende har sit blad. På protokolbladet indføres den studerendes data, valg af fag, fritagelser, dispensationer og attestationer efter bekendtgørelsen, oplysning om betingelserne a-c efter § 6, stk. 1 og resultatet af førsteårsafgørelsen, indstillinger til eksamen, standpunktskarakteren i praktisk skolegerning, eksamenskaraktererne i fagene, eventuelle karakterer for enkelte prøver i fagene efter kap. IX og censurs og lærerens eventuelle særkarakterer, jfr. § 27, stk. 2. Hver karakterindførsel underskrives af censor og læreren i faget, standpunktskarakteren i praktisk skolegerning dog af rektor og praktiklederen, hvis seminariet har praktikledere, ellers af lederen af den faste øvelsesskole.

Stk. 2. Flytter en studerende til et andet seminarium, oversendes protokolbladet til dettes rektor. I så fald opbevares en kopi, til kvittering er modtaget. Når en studerende har bestået lærereksamen, indsendes hans protokolblad til direktoratet, dog hvis den pågældende har haft et 3. liniefag uden at aflægge eksamen i dette først efter et års forløb, jfr. § 18, stk. 4.

Stk. 3. Rektor udleverer en studiebog til hver studerende. I studiebogen indføres fritagelser, dispensationer og attestationer. Undervisningsdirektøren bestemmer protokollens, protokolbladets og studiebogens udformning.

§ 30. Studerende, der har bestået lærereksa-

men, får et bevis. Beviset har en individuel tekst og en standardtekst.

Stk. 2. I den individuelle tekst oplyses følgende:

- 1) Den studerendes data, hvor og hvornår eksamen i de enkelte fag er aflagt,
- 2) standpunktskarakteren i praktisk skolegerning,
- 3) eksamenskarakteren i hvert enkelt fag, der er medregnet ved afgørelsen efter § 28.
- 4) for studerende med 3 liniefag eksamenskarakteren i det liniefag, som ikke er medregnet ved afgørelsen efter § 28, dog kun hvis karakteren er 6 eller derover. Aflægges eksamen i det pågældende liniefag efter at eksamensbeviset er udstedt, jfr. § 18, stk. 4, påtegnes karaktererne det udstedte bevis,
- 5) hvilke liniefag og hvilket pædagogisk speciale den studerende har haft,
- 6) for studerende med fysik og kemi, karakteren i fysik og karakteren i kemi samt, om der er læst speciale og da hvilket,
- 7) for studerende med sløjld, om de har haft træsløjld eller metalsløjld,
- 8) for studerende med sang/musik efter § 2, stk. 1, 1), at faget er læst,
- 9) eventuel fritagelse for fag i henhold til § 3. Fritagelsesgrunden angives ikke,
- 10) eventuel fritagelse for fag eller kursus i henhold til § 4. Det oplyses, hvilken eksamen eller undervisning der har begrundet fritagelsen.

Andre oplysninger kan ikke medtages.

Stk. 3. I standardteksten aftrykkes denne bekendtgørelses §§ 2-5, 28 og 72.

Stk. 4. Eksamensbeviset udfærdiges af rektor på grundlag af den studerendes protokolblad og de attestationer, der er bilagt eksamensindstillingerne. Samtidig udfærdiges 2 genparter af bevisets individuelle tekst. Rektor underskriver beviset og genparterne og bekræfter på begge genparter, at oplysningerne er i overensstemmelse med protokolbladet. Den ene genpart opbevares af seminariet, den anden indsendes til direktoratet og opbevares i dettes arkiv. Får et udstedt bevis påtegning om karakteren i et 3. liniefag, jfr. stk. 1, 4), underskrives påtegningen af rektor og optages på seminariets genpart af beviset. Meddelelse om påtegningen indsendes til direktoratet.

Stk. 5. Blanketter til eksamensbevis og til genparter af bevisets individuelle tekst udfærdiges af undervisningsdirektøren.

VIII. Frivillig undervisning.

§ 31. Seminariet tilbyder de studerende undervisning i

- 1) instrumentalspil, herunder orgelspil,
- 2) svømning,
- 3) førstehjælp,
- 4) maskinskrivning.

Stk. 2. Instrumentalspil bortset fra orgelspil har én time ugentlig pr. hold. Timetallet for maskinskrivning og førstehjælp fastsættes af seminariet med undervisningsdirektørens godkendelse. Undervisningen i orgelspil og svømning tilrettelægges med henblik på prøverne efter henholdsvis . . . . . Seminariet foranlediger de pågældende prøver afholdt for de studerende, der ønsker det. Bevis udstedes efter reglerne om prøverne.

Stk. 3. Rektor planlægger undervisningen efter stk. 1 efter forhandling med samarbejdsudvalget.

Stk. 4. Etablering af undervisning efter stk. 1 forudsætter, at der kan oprettes et hold af mindst følgende størrelse:

Instrumentalspil . . . . . 2 studerende
Svømning, førstehjælp, maskin-

skrivning . . . . . 8 studerende
I svømning må holdets størrelse ikke overstige 12. Flere hold inden for samme undervisning kan kun oprettes med undervisningsdirektørens godkendelse.

§ 32. Seminariet tilbyder de studerende fri kursus- og studiekredsundervisning (frilæsning). Der kan ikke etableres frilæsning i noget fags eksamensstof.

Stk. 2. De studerendes råd stiller forslag om emnerne for frilæsning i undervisningsåret. Efter at forslaget er behandlet i samarbejdsudvalget, fastsætter rektor, hvilken frilæsning der tilbydes, og forelægger dette for undervisningsdirektøren til godkendelse.

Stk. 3. Etablering af frilæsning i et emne forudsætter, at der kan oprettes et hold på mindst 8 studerende. Flere hold med samme emne kan kun oprettes med undervisningsdirektørens godkendelse.

Stk. 4. Frilæsning i et emne kan højst omfatte 2 ugetimer i 2 semestre for hvert hold.

§ 33. Seminariet tilbyder de studerende korsang og sammenspil. Der kan hertil anvendes indtil 7 ugetimer i semestret.

IX. De enkelte fag og kurser.

(Ved sider forstås normalsider, d.v.s. prosa: 1300 bogstaver, poesi: 30 verslinier).

§ 34. P æ d a g o g i k .

Formålet er, at de studerende erhverver sig forudsætninger for og øvelse i en begrundet vurdering af undervisnings- og opdragelsesspørgsmål.

Stk. 2. *Indholdet* er

- 1) Skolens og opdragelsens forskellige former, idégrundlag og problematik, som de fremtræder i det historiske forløb og i nutiden, herunder sammenhængen med andre forhold i samfundslivet. Lovgivning om forhold, der vedrører undervisning og opdragelse. Der lægges særlig vægt på den nuværende skole og dennes organisation og den nyere tids pædagogiske strømninger i ind- og udland.
- 2) Analyse af de pædagogiske problemstillinger, der fremtræder gennem stoffet, og vurdering af forskellige løsningsforslag. Påvisning af opdragelses- og undervisningsproblemer som naturlige områder for løbende diskussion og forskellig stillingtagen.

Stk. 3. *Eksamen* består af en mundtlig prøve. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*.

§ 35. P s y k o l o g i .

Formålet er, at de studerende erhverver sig en psykologisk viden og indsigt, som giver dem grundlag for forståelse af menneskers reaktioner, adfærd og oplevelser, og indstiller sig på en iagttagende og sagligt vurderende holdning til deres elever og til undervisning.

Stk. 2. *Indholdet* er

- 1) Almen psykologi, omfattende de almene forhold og lovmæssigheder vedrørende
  - a) indlæring, hukommelse og glemsel,
  - b) motivation og emotioner,
  - c) perception, begrebsdannelse og tænkning.
- 2) Differentiel psykologi, omfattende de individuelle forskelle med hensyn til
  - a) personlighedens struktur,
  - b) intelligens- og begavelsesfaktorer.
- 3) Udviklingspsykologi, især børne- og ungdomspsykologi.
- 4) Socialpsykologi, især gruppepsykologi.
- 5) Læse/skrive- og regneprocessen.
- 6) Elementær pædagogisk statistik i et omfang, der er nødvendigt til forståelse af fagets litteratur.

Hovedvægten lægges på de pædagogisk relevante områder af de nævnte discipliner.

Stk. 3. Eksamen består af en mundtlig prøve. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter.

§ 36. Undervisningslære.

Formålet er, at de studerende med udnyttelse af deres faglige, pædagogiske og psykologiske kundskaber tilegner sig en sådan arbejdsmetode til selvstændig planlægning og tilrettelæggelse af undervisning og anden lærervirksomhed, at de vil være i stand til at afpasse deres virksomhed efter skiftende betingelser med hensyn til formål, elevklientel og andre vilkår.

Stk. 2. Indholdet er

1) Didaktik.

Didaktiske synspunkter for en lærers arbejde samt orientering om og vurdering af de for skolens fag opstillede mål i tilknytning til den behandling af didaktiske spørgsmål, der gives i seminariets faglige undervisning.

2) Undervisningsmetodologi.

Undervisningsprincipper, undervisnings- og arbejdsformer, hjælpemidler, klassens organisation, kontrol- og vurderingsformer, vurdering af metodik.

3) Det pædagogiske miljø.

Lærer - elevforhold, elevernes indbyrdes forhold, samarbejde med hjemmene, samarbejde med skolens øvrige medarbejdere og myndigheder.

4) Øvelser med sigte på udvikling af en arbejds- metode til planlægning og tilrettelæggelse af undervisning. Desuden øvelser med henblik på lærerens opgaver i samarbejdet med forældre, myndigheder og kolleger.

Undervisningen tilrettelægges sådan, at de studerende derigennem gør erfaringer om forskellige undervisnings- og arbejdsformer, der kan anvendes i undervisning af børn og voksne.

Stk. 3. Eksamen består af en mundtlig prøve på grundlag af en skriftligt udarbejdet og med kommentarer forsynet plan for et undervisningsforløb i et af den studerende valgt og af læreren godkendt emne for en nærmere beskrevet klasse.

1) Planen afleveres til seminariets rektor i 4 eksemplarer senest 4 uger før prøven. Rektor udpeger en seminarielærer, der underviser i det pågældende fag, og en praktiklærer i faget, der hver giver en karakter for planen. Faglæreren vurderer planens faglige og fagdidaktiske indhold, mens praktiklæreren vur-

derer tilrettelæggelsen under hensyn til den beskrevne klasse og de forhold i øvrigt, hvorunder planen tænkes gennemført. Karaktererne meddeles seminariets rektor, men må ikke meddeles andre, før bedømmelsen ved prøven foreligger. Planen sendes til censor senest 3 uger før prøven.

2) Ved prøven eksamineres der på grundlag af planen og sådan, at eksaminandens teoretiske baggrund belyses. Eksaminator og censor giver en samlet bedømmelse af planen og prøven.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af de givne karakterer. De af praktiklæreren og læreren i faget givne karakterer indgår med hver $\frac{1}{6}$ og den af eksaminator og censor givne karakter med $\frac{2}{3}$.

§ 37. Praktisk skolegerning.

Formålet er, at de studerende erhverver sig færdighed i at gennemføre selvstændigt tilrettelagt undervisning i folkeskolen og øvelse i en lærers øvrige funktioner i skolen.

Stk. 2. Undervisningen tilrettelægges som timepraktik og periodepraktik i et repræsentativt udvalg af folkeskolens klasser og i de fag, som sigter på undervisning i folkeskolen, jfr. § 14, for den enkelte studerende dog kun i fag, hvori han har faglige forudsætninger. I undervisningen indgår praktik i den enkelte studerendes liniefag og i periodepraktikken tillige i det pædagogiske speciale. De studerende øves i ud fra deres teoretiske forudsætninger at gennemføre en selvstændigt tilrettelagt undervisning og i selv at vurdere deres undervisning. I forbindelse hermed undervises der i brug og eventuel fremstilling af de nødvendige hjælpemidler, og de studerendes mundtlige fremstilling opøves. Der lægges vægt på, at de studerende udvikler en sådan kontakt med eleverne, at de kan skabe et godt arbejdsklima. I undervisningen indgår regelmæssige konferencer mellem lærer og studerende. Under periodepraktikken deltager de studerende i de udover undervisningen forekommende lærerfunktioner ved øvelsesskolen. Periodepraktikken omfatter 20-24 timer om ugen. Heraf er $\frac{1}{4}$ konferencetimer.

Stk. 3. Den i § 6 nævnte vurdering i praktisk skolegerning lyder på betænkeligt eller ikke betænkeligt. Vurderingen fremkommer sådan: Efter periodepraktikkens slutning overvejer hver af den enkelte studerendes lærere i periodepraktikken, om den studerendes selvstændige

indsats i forberedelsen samt hans forhold til og kontaktmulighed over for børn gør det betænkeligt, at han fortsætter uddannelsen i dens 3. semester, og afgiver erklæringen *betænkeligt* eller *ikke betænkeligt* til øvelsesskolens leder. Studerende, om hvem en eller flere lærere har afgivet erklæringen *betænkeligt*, drøftes på et møde, hvori skolens leder og samtlige de pågældende studerendes lærere i periodepraktikken er til stede. På grundlag af erklæringerne og drøftelsen på mødet afgiver skolens leder øvelsesskolens vurdering af hver enkelt studerende (skolevurderingen), ligeledes i formen *betænkeligt* eller *ikke betænkeligt*. Er skolevurderingen *ikke betænkeligt*, er dette vurderingen i praktisk skolegerning. I modsat fald tilbyder seminariet den studerende en supplerende undervisning i praktik på den faste øvelsesskole, der efter denne undervisnings slutning afgiver vurdering på samme måde som ovenfor angivet. Er også denne vurdering *betænkeligt*, er dette vurderingen i praktisk skolegerning. Er skolevurderingen efter den supplerende undervisning derimod *ikke betænkeligt* fastsættes vurderingen i praktisk skolegerning af seminariets rektor efter forhandling med lederen af den faste øvelsesskole og - hvis seminariet har praktikleder - med denne. Modtager en studerende ikke tilbuddet om supplerende undervisning, bliver vurderingen i praktisk skolegerning *betænkeligt*.

Stk. 4. Ved praktikundervisningens slutning gives der en *standpunktskarakter* som udtryk for den undervisningsfærdighed, den studerende er nået til. Karakteren fremkommer sådan: Hver af de lærere, der i uddannelsens 3. år eller senere har undervist den enkelte studerende i praktik, og hos hvem den studerende har gennemført mindst 3 selvstændigt tilrettelagte undervisningstimer, giver en karakter ved semesterets, respektive periodens afslutning. Karaktererne sammenregnes. Karaktererne tæller lige.

§ 38. Pædagogiske specialer.

Formålet er, at de studerende i særlig grad erhverver sig

- 1) viden om og forståelse af den pågældende kategori elever og deres situation i skolen samt i fritiden og ved overgang til videre uddannelse eller erhverv,
- 2) forudsætning for at løse de særlige læreropgaver på vedkommende undervisningsområde og for at give de bedst mulige udviklingsbetingelser for den enkelte elev,
- 3) færdighed i at planlægge, gennemføre og

vurdere undervisning af de pågældende elever.

Stk. 2. Undervisningen tager fortrinsvis sit udgangspunkt i elev- og skolesituationer og omfatter læreropgaverne på de enkelte undervisningsområder. I undervisningen indgår iagttagelsesøvelser og studiebesøg. I praktikken - jfr. pkt. 3 under A-C nedenfor - deltager de studerende i en klasses liv og arbejde gennem tilrettelæggelse, gennemførelse og vurdering af et undervisningsforløb. Der lægges vægt på selvstændig bearbejdelse og vurdering af stof og undervisningsresultater. De enkelte specialers *indhold* er

Speciale A. Undervisning af elever i folkeskolens yngre klasser.

- 1) Udviklingspsykologiske emner:

Barnets fysiske, intellektuelle, emotionelle, sociale og etiske udvikling i førskolealderen og de første skoleår.

Adfærdsvanskeligheder hos børn i yngre klasser.

- 2) Pædagogiske emner:

Motivation og indlæring. Begynderundervisningens særlige problematik.

Kreativ virksomhed.

Sociale og miljøskabende funktioner i de yngre klasser.

Specielle vanskeligheder hos børn i skolens almindelige klasser.

Lærerens samarbejde med kolleger og hjemmene.

Pædagogiske og sociale foranstaltninger i forbindelse med skolen.

- 3) Tilrettelæggelsesøvelser og praktik: Ud fra målanalyse og i overensstemmelse med psykologisk-pædagogiske principper tilrettelægges, gennemføres og vurderes undervisning i forbindelse med fagområder i de yngre klasser med særlig hensyntagen til undervisningen i 1. skoleår. Herunder lægges der særlig vægt på øvelser i musiske aktiviteter integreret i den almindelige undervisning.

- 4) Individuelt emne: Hver studerende gennemarbejder et emne med tilknytning til specialet. Arbejdet skal belyse et eller flere pædagogiske, psykologiske, didaktiske eller praktisk-metodiske problemer. Emnet vælges af den studerende efter samråd med læreren.

Speciale B. Undervisning af elever i folkeskolens ældre klasser samt ungdoms- og fritidsundervisning.

- 1) Ungdomspsykologiske og sociologiske emner:
 Unges fysiske, intellektuelle, emotionelle, sociale og etiske udvikling.
 Adfærdsvanskeligheder og ungdomskriminalitet.
 Samfunds-, uddannelses- og erhvervsforhold i relation til de unges situation.
 Fritidsvirksomhed. Den voksne elev i fritidsundervisningen.
- 2) Pædagogiske emner:
 Motivation og indlæring. De sidste skoleårs særlige problematik.
 Kreativ virksomhed.
 Sociale og miljøskabende funktioner i de ældre klasser.
 Specielle vanskeligheder hos børn og unge i skolens almindelige klasser.
 Lærerens samarbejde med kolleger og hjemmene.
 Pædagogiske og sociale foranstaltninger i forbindelse med skolen.
 Kendskab til de obligatoriske og valgfrie fags mål og midler samt til særlige undervisningsområder i de ældre klasser: orienteringsundervisning, uddannelses-, erhvervs- og fritidsorientering, familiekundskab, seksualundervisning, sundhedslære m. v.
 Skoleformer og skolestruktur i relation til unges forudsætninger. Gældende love, bekendtgørelser og cirkulærer.
 Differentieringsproblemer, valgmuligheder, elevvejledning.
- 3) Tilrettelæggelsesøvelser og praktik: Ud fra målanalyse og i overensstemmelse med psykologisk-pædagogiske principper tilrettelægges, gennemføres og vurderes undervisning inden for de obligatoriske fagområder i de ældre klasser. Der gives eksempler på integrering af musiske aktiviteter i undervisningen.
- 4) Individuelt emne: Hver studerende gennemarbejder et emne med tilknytning til specialet. Arbejdet skal belyse et eller flere pædagogiske, psykologiske, didaktiske eller praktisk-metodiske problemer. Emnet vælges af den studerende efter samråd med læreren.

Speciale C. Undervisning af elever med særlige vanskeligheder (specialundervisning).

- 1) Fysiologiske, psykologiske og sociologiske emner:
 Vanskelighedernes årsager og virkning: Akustisk, optisk og motorisk betingede vanskeligheder. Intellektuelt og perceptuelt betin-

gede vanskeligheder. Emotionelle vanskeligheder og sindslidelser. Hjerneskader. Socialt betingede vanskeligheder.

Afvigerproblemet.

Samfunds-, uddannelses- og erhvervsforhold i relation til elever med særlige vanskeligheder. Fritidsvirksomhed. Sociallovgivning og revalidering.

Udvælgelses- og vurderingsproblemer: Orientering om psykologisk testning. Anvendelse af pædagogiske prøver. Vurdering af testresultater i forbindelse med elevers præstationer, muligheder og adfærd i øvrigt.

- 2) Pædagogiske emner:
 Motivationsproblemer og indlæringsvanskeligheder.

Specialundervisningens særlige problematik, herunder dens organisation inden for folkeskole, ungdoms- og fritidsundervisning og forsorg.

Kreativ virksomhed.

Sociale og miljøskabende funktioner i specialundervisningen.

Elever med flere handicap.

Lærerens samarbejde med kolleger og hjemmene.

Pædagogiske og sociale funktioner og institutioner i tilknytning til specialundervisningen.

Overgang fra skole til erhverv samt ungdoms- og fritidsundervisning.

Stoffet behandles udførligt, hvad angår undervisningen af læseretardedede og svagt begavede elever.

- 3) Tilrettelæggelsesøvelser og praktik:

Ud fra målanalyse og i overensstemmelse med psykologisk-pædagogiske principper tilrettelægges, gennemføres og vurderes undervisning af læseretardedede og svagt begavede elever. Herunder lægges særlig vægt på øvelser i musiske aktiviteter integrering i den almindelige undervisning.

- 4) Individuelt emne: Hver studerende gennemarbejder et emne med tilknytning til specialet. Arbejdet skal belyse et eller flere pædagogiske, psykologiske, didaktiske eller praktisk-metodiske problemer. Emnet vælges af den studerende efter samråd med læreren.

Stk. 3. Eksamen består af en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve: Der gives et antal opgaver i de efter stk. 2, pkt. 1-3 læste emner inden for det enkelte speciale. Der gives 4 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Der eksamineres med udgangspunkt i det individuelle emne. Eksaminanden kan medbringe materiale til belysning og demonstration af emnet. En redegørelse for den anvendte litteratur og andet materiale afleveres senest 4 uger før prøven til eksaminator.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§ 39. D a n s k .

Formålet er, at de studerendes udvikling som læsere og sprogbrugere fremmes, og at de erhverver sig indsigt i sprogets opbygning og funktion, herunder forståelse af den sproglige kommunikations problematik, øvelse i selvstændig vurdering af litteratur og andet sprogligt materiale samt kendskab til fagets arbejdsmetoder og dets faglige og didaktiske problemstillinger.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Hovedtræk af fonetik, grammatik, herunder orddannelseslære, og semantik. Elementer af stilistik, metrik og litteraturteori. Enkelte træk af sproghistorien.
- 2) Normalsprogsbegrebet og karakteristiske særsprog inden for dansk.
- 3) Mundtlig fremførelse, især oplæsning som led i tekstfortolkning.
- 4) Skriftlig fremstilling med hovedvægten på denne disciplins problematik og i tilknytning til danskundervisningens øvrige områder.
- 5) Tekstlæsning med henblik på tekstforståelse og tekstgennemgang. Der læses ældre og navnlig yngre danske, norske og svenske tekster, såvel sagprosa som skønlitteratur.
- 6) Børne- og ungdomslitteratur. Hver studerende læser 20 værker, heraf mindst ét norsk og ét svensk på originalsproget, med henblik på vurdering af værkernes lodighed og deres egnethed for børn. Værkerne vælges af den studerende og skal godkendes af læreren.

Stk. 3. Eksamen består af 2 skriftlige prøver, én i tekstforståelse og skriftlig fremstilling og én i faglig viden, samt en mundtlig prøve.

De skriftlige prøver:

Prøve 1. Tekstforståelse og skriftlig fremstilling:

Eksaminanden skal kort, men dækkende referere og efter nærmere angivne retningslinier karakterisere og vurdere en forelagt dansk, norsk eller svensk tekst på ca. 10 sider og af ren eller overvejende sagprosakarakter. Der gives 5 timer til prøven.

Prøve 2. Faglig viden: Eksaminanden skal i tilknytning til en eller flere forelagte tekster kort besvare en række spørgsmål inden for de i stk. 2, 1) og 2) nævnte områder. Der gives 3 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Der eksamineres enten på grundlag af en ulæst dansk, norsk eller svensk skønlitterær tekst eller på grundlag af et af de efter stk. 2, 6), læste værker fra børne- og ungdomslitteraturen. Eksaminanden prøves i oplæsning af dansk tekst. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for skriftlig prøve 1 og én karakter, der bygger på en samlet vurdering af skriftlig prøve 2 og den mundtlige prøve. Karaktererne tæller henholdsvis $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$.

§ 40. Dansk (liniefag).

Formålet er, at de studerende igennem studiet af fortrinsvis dansk litteratur og andet sprogligt materiale, igennem øvelser i sprogbeskrivelse og litteraturvurdering og igennem deres egne mundtlige og skriftlige øvelser i sproglig formning erhverver sig indsigt, erfaring og færdighed i den sproglige kommunikations forskellige arter, kendskab til de vigtigste ældre og nyere faglige metoder og indsigt i fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) En række emner belyst ud fra definerede synsvinkler (studiemønstre).

Der arbejdes med:

- a) to forskelligartede sproglige emner,
- b) et væsentligt dansk (nordisk) forfatterskab eller en dansk (nordisk) forfattergruppes produktion eller en dansk (nordisk) litterær periode,
- c) episk digtning,
- d) lyrisk digtning,
- e) dramaet,
- f) børne- og ungdomslitteratur,
- g) to emner valgt af læreren efter drøftelse med de studerende.

Hovedparten af materialet skal være dansk, dog skal mindst $\frac{1}{5}$ af den læste skønlitteratur være norsk, svensk og oversat ikke-nordisk litteratur. Mindst halvdelen af det samlede skønlitterære materiale skal være fra tiden efter 1870, mindst $\frac{1}{4}$ fra tiden før 1870.

- 2) Norsk og svensk sprog.

Der læses 100 sider norsk, heraf ca. 25 sider

nynorsk, og 100 sider svensk med hovedvægt på prosa fra det 20. århundrede.

3) Individuelt emne.

Hver studerende gennemarbejder et sprogligt og/eller litterært emne. Emnet vælges af den studerende efter samråd med læreren.

Stk. 3. Eksamen består af en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve: Der kræves en sammenhængende behandling af et emne med tilknytning til et af de studiemønstre, undervisningen har omfattet. Eksaminanderne vælger mellem 3 opgaver. Der gives 6 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Eksaminanden prøves i

- a) norsk eller svensk sprog på grundlag af en læst tekst,
- b) et sprogligt emne,
- c) et litterært emne,
- d) oplæsning af dansk tekst,
- e) det individuelt læste emne.

Til punkterne b, c og d gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§ 41. Skrivning.

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) kendskab til skriveprocessen og det psykologiske og fysiologiske grundlag for denne,
- 2) færdighed i at skrive former for skrift, der kan være dem til praktisk nytte som undervisere,
- 3) forståelse for værdien af en tilgængelig og æstetisk meddelelsesform: letlæselig skrift og hensigtsmæssig tekstplacering,
- 4) indblik i sammenhængen mellem latinsk tryk- og skriveskrift og kendskab til karakteristiske fællestræk,
- 5) indsigt i fagets pædagogiske muligheder.

Stk. 2. *Indholdet* er

A. Skrivningens teori.

- 1) Skriveprocessens psykologi og fysiologi.
De foreliggende muligheder på udviklingstrinene. Den psykiske baggrund for individuelt bevægelsesforløb. Formopfattelse og fremstillingsevne. De grundlæggende fysiologiske principper for bevægelse.
- 2) Skriveteknik.
Forhold, der medvirker til, at skrivebevægelserne kan udføres ubesværet.
- 3) Skriveskriftsformer.
  - a) Tryk- og skriveskrift. Karakteristiske fællestræk.
  - b) En vurderende gennemgang af skriftfor-

mer med variationer med hensyn til form, hældning og binding.

- 4) Relevante undervisningsprincipper illustreres i forbindelse med den praktiske undervisning.

B. Skrivningens praksis.

- 1) Forberedende skriveøvelser.

- a) Skriveleg. Rytmeøvelser og formning af ord og bogstaver.
- b) Trykbogstaver i forenklet form.

- 2) Grundschrift (sammenhængende skrift med enkle bogstavformer).

- 3) Skrivning som redskab.

- a) Brugsskrift på tavle og papir. Letlæselighed, skrivehastighed og tekstplacering.
- b) Dekorativ skrift.

C. Skrivning i skolen.

- 1) Orientering om fagets formål, indhold og arbejdsmetoder. Oplæringsperiode, skriftpleje og individuel korrektion.
- 2) Problemer i forbindelse med moderate skrivevanskeligheder, venstrehåndede, elevgrupper med forskellig undervisningsbaggrund.
- 3) Hastigheds- og kvalitetsprøver.
- 4) Vurdering af skrift.

Stk. 3. Eksamen består af en prøve, der er praktisk og mundtlig. Prøven omfatter:

- a) På papir skrives en tekst med en eller flere skriftformer. Hertil gives 30 minutter.
- b) På tavlen skrives brugsskrift, trykbogstaver og grundschrift.
- c) Et spørgsmål i skrivningens teori og didaktik.

Opgaverne løses uden brug af andre hjælpemidler end de fornødne materialer.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøven.

§ 42. Regning.

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) kendskab til det matematiske baggrundsstof for undervisningen i regning og matematik i 1.-7. klasse og indsigt i sammenhængen mellem fagets emner og i dets didaktik,
- 2) kendskab til fagets rolle i andre fagområder og i områder af samfundslivet samt øvelse i at løse opgaver fra sådanne områder, herunder øvelse i selvstændigt at opsøge og udvælge data, som er nødvendige ved opgaveløsningen,
- 3) øvelse i behandlingen af udvalgte emner for undervisningen i faget i 1.-7. klasse, herunder specielt Øvelse i selvstændigt at udforme

og variere eksempelstof og opgavestof inden for sådanne emner.

Stk. 2. Indholdet er

A. Naturlige tal.

1) Talbegrebet.

Karakterisering af de naturlige tal. De naturlige tal opfattet som ordenstal. De naturlige tal opfattet som mængdetal.

2) Elementær talteori.

Primtal. Største fælles divisor og mindste fælles multiplum. Delelighed. Titalsystemet og talsystemer med grundtal forskellige fra 10. Betydningen af de kommutative love, de associative love og den distributive lov ved talbehandlingen.

B. Rationale tal.

1) Hovedtræk af udvidelsen fra mængden af de naturlige tal til mængden af de positive rationale tal gennem en konstruktiv fremstilling. Der redegøres for mængdeudvidelsen og for definitionen af regningsarterne addition og multiplikation i den udvidede mængde.

2) Regning med rationale tal.

Brøktal. Decimaltal. Eksakt regning og tilnærmet regning. Overslagsregning.

3) De rationale tals utilstrækkelighed.

C. Geometri.

1) Belysning af relationerne mellem den empiriske geometri og en aksiomatisk præget opbygning af geometrien.

2) Parallelitet, ortogonalitet.

3) Lighedannedhed.

4) Parallelogram, trekant, trapez, cirkel.

5) Prisme, cylinder, pyramide, kegle, kugle.

D. Grundlæggende regnestof.

1) Forholds-, delings- og gennemsnitsregning.

2) Procentregning.

E. Anvendelsesområder.

1) Rentesregning.

2) Finansiering.

3) Handel i ind- og udland.

4) Familieøkonomi.

5) Naturfag og teknik.

Stk. 3. Eksamen består af 2 skriftlige og en mundtlig prøve.

De skriftlige prøver:

Prøve 1: Der gives 5-7 opgaver. Der kan ikke stilles opgaver i emnerne under stk. 2 A 1), B 1) og C 1) og 2). Der gives 4 timer til prøven. Eksaminanderne kan medtage hjælpemidler, der er godkendt af undervisningsdirektøren.

Prøve 2: Der gives et sæt opgaver inden for em-

nerne under stk. 2. Der gives 2-4 timer til prøven.

Den mundtlige prøve:

Der gives 2 spørgsmål, hvoraf det ene skal gives inden for områderne A, B og C i stk. 2. Til et af spørgsmålene gives der forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for skriftlig prøve 1 og én karakter, der bygger på en samlet vurdering af skriftlig prøve 2 og den mundtlige prøve. Karaktererne tæller henholdsvis $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$.

§ 43. Matematik (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

1) kendskab til det matematiske baggrundsstof for folkeskolens undervisning, viden om grundlaget for og opbygningen af vigtige emner i faget, indsigt i sammenhængen mellem disse emner og indsigt i fagets didaktik,

2) kendskab til principper for matematikkens anvendelse samt til eksempler på løsning ved matematiske hjælpemidler af praktiske problemer fra andre fagområder og fra samfundslivet,

3) øvelse i behandling af udvalgte emner for undervisningen i matematik i folkeskolen, herunder specielt øvelse i selvstændigt at udforme og variere eksempel- og opgavestof inden for sådanne emner.

Stk. 2. Indholdet er

A. Algebra.

1) Organiseret mængde, homomorfi, isomorfi.

2) Ækvivalensrelation, kongruensrelation, ordningsrelation.

3) Gruppe, undergruppe, permutationsgruppe, cyklisk gruppe, sideklasse.

4) Ring, legeme.

B. Tal.

1) Aksiomatisk beskrivelse af de naturlige tal.

2) Elementær talteori.

3) Konstruktion af de rationale tal ud fra de naturlige tal.

4) Belysning af de reelle tals konstruktion.

5) Konstruktion af de komplekse tal.

6) Repetitionsmæssig gennemgang af et udvalg af emner, som ikke behandles systematisk i læreruddannelsen, men som spiller en vigtig rolle i folkeskolens undervisning. I forbindelse hermed belyses emnerne lineær programmering og polynomier (hele rationale funktioner).

7) Tilnærmet regning:

- Absolut og relativ fejl og fejlgrænse, løsning af ligninger ved iteration, afrundingsfejl og interpolationsfejl, funktionstabeller.
- 8) Regnetekniske hjælpemidler. I forbindelse hermed belyses emnet nomografi.
- 9) Emner fra praktisk regning.
- C. Sandsynlighedsregning.
- 1) Endeligt sandsynlighedsfelt:
Udfaldsrum, sandsynlighedsfunktion, sandsynlighedsfelt, stokastisk eksperiment. Uafhængige hændelser, betinget sandsynlighed, multiplikationssætningen, Bayes's sætning. Sammensatte eksperimenter, uafhængige eksperimenter, produktmodeller. Belysning af emnet kombinatorik.
- 2) Stokastiske variable:
Frekvensfunktion, fordelingsfunktion, binomialfordelinger, hypergeometriske fordelinger. Middelværdi, varians, standardafvigelse, Chebyshevs ulighed. Kombinerede fordelinger, uafhængige stokastiske variable, kovarians, korrelation. Simple grænseværdisætninger.
- D. Plangeometri.
- 1) Aksiomatisk opbygning af incidensgeometrien.
- 2) Belysning af den videre aksiomatiske opbygning af geometrien.
- 3) Undersøgelse af mængden af isometrier.
- 4) Repetitions-mæssig gennemgang af et udvalg af de emner fra plangeometrien, som ikke behandles i den aksiomatiske opbygning, men som spiller en vigtig rolle i folkeskolens undervisning.
- E. Rumgeometri.
- 1) Aksiomatisk opbygning af rumgeometrien byggende på vektorbegrebet.
- 2) Analytisk geometri.
- 3) Sætninger om planer og linier. Emnet retvinklet projektion belyses.
- 4) Rumfang og rumfangsbestemmelse.
- Stk. 3. Eksamen består af 2 skriftlige og én mundtlig prøve.
- De skriftlige prøver:
- Prøve 1: Der gives et opgavesæt, der består af et antal opgaver, som samtlige eksaminander løser, samt 2 opgaver, hvorimellem der er valgfrihed. Blandt opgaverne indgår der mindst én opgave, som sigter mod at prøve eksaminandens kundskaber og sikkerhed inden for det elementære stof, eller som illustrerer matematikkens anvendelse til

løsning af praktiske problemer. Der gives 5 timer til prøven.

Prøve 2: Der gives 3-6 opgaver, som samtlige eksaminander løser. Der gives 5 timer til prøven.

Til den skriftlige prøve 1 medbringer eksaminanden følgende hjælpemidler: regnestok, en tabelsamling, der er godkendt af undervisningsdirektøren, og en af undervisningsdirektøren udarbejdet formelsamling.

Den mundtlige prøve: Prøven omfatter:

- a) Et spørgsmål fra det videregående stof. Der gives eksaminanden $1\frac{1}{2}$ times forberedelsestid. Hjælpemidler, herunder lærebøger, kan anvendes.
- b) Enten et spørgsmål, der dækker et bredt område af skolerlevant stof, eller et spørgsmål, ved hvilket eksaminandens faglige selvstændighed prøves. Eksaminanden redegør selvstændigt for emnet. Der gives eksaminanden 1 times forberedelsestid med hjælpemidler.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for skriftlig prøve 1 og én karakter, der bygger på en samlet vurdering af skriftlig prøve 2 og den mundtlige prøve. Karaktererne tæller henholdsvis $1/3$ og $2/3$.

§ 44. Kristendomskundskab.

Formålet er, at de studerende erhverver sig viden om Bibelens, især Det nye Testaments, indhold, tankeverden og kulturhistoriske sammenhæng, kendskab til hovedfaser i kirkehistorien, til brydninger i nutidens kristendomsforståelse og til elementær kirkekundskab samt kendskab til fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- A. 1) Den israelitisk-jødiske religions vigtigste faser og Det gamle Testaments grundbegreber. Hovedvægten lægges på centrale gammeltestamentlige tekster. Der læses intensivt 25 kapitler.
- 2) Nytestamentlig litteratur med hovedvægt på betydningsfulde tekster fra evangelierne, herunder uddybning af grundtankerne i Jesu forkyndelse. Ved behandlingen af de første kristne årtier lægges hovedvægten på Paulus's liv og grundtanker. Teologiske og etiske grundbegreber behandles i tilknytning til teksterne. Der læses intensivt 40 kapitler.
- 3) Enkelte betydningsfulde faser i kirkehistorien, herunder reformationen.

4) Elementær kirkekundskab.

5) Brydninger i kristendomsforståelsen med særligt henblik på kristendommen i nutidens kultursammenhæng.

Stofudvalget skal være alsidigt og repræsentativt. Der lægges i det hele vægt på tekstlæsning. Under punkt 1) og 2) indføres de studerende i historisk-kritisk fortolkningsmetode.

B. Herudover omfatter undervisningen for studerende, der ikke har haft kristendoms-kundskab/religion i den uddannelse, der er grundlag for optagelsen på seminarierne, det for gymnasiet fastsatte undervisningsstof, jfr. § 3 i bekendtgørelse nr. 292 af 6. september 1961 (jfr. bilag . .)*).

Stk. 3. Eksamen består af en mundtlig prøve. Der eksamineres inden for undervisningsstoffet efter stk. 2 A. Der anvendes tekster i eksaminationen. Teksterne kan være læste eller ulæste. Andet materiale kan inddrages. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter.

§ 45. Religionskundskab (liniefag).

Formålet er, at de studerende

- 1) indføres i almen religionskundskab,
- 2) erhverver sig indsigt i kristendoms-kundskab,
- 3) erhverver sig kundskab til fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Religionshistorie.
- 2) Det nye Testamente.
- 3) To af områderne Det gamle Testamente, kirkehistorie (herunder kirkekundskab) og brydninger i kristendomsforståelsen.
- 4) To af områderne religionsfilosofi, etik, religionspsykologi og religionspædagogik.
- 5) Individuelt emne. Hver studerende gennemarbejder et emne inden for områderne 1)-4). Emnet vælges af den studerende efter samråd med læreren.

Et af områderne brydninger i kristendomsforståelsen eller religionsfilosofi skal behandles. Religiøs problemlitteratur tages op i tilknytning til stofområderne.

*) Bestemmelsen foreslås medtaget som bilag til bekendtgørelsen. Den lyder sådan: Formålet med undervisningen er at give eleverne kundskab om og forståelse af kristendommen og nogle ikke-kristne religioner. Undervisningen omfatter bibelkundskab, kirkehistorie, troslære, etik og religionshistorie. Af Det gamle Testamente læses mindst 400 vers og af Det nye Testamente mindst 600 vers. Der afholdes ikke eksamen i faget.

Stk. 3. Eksamen består af en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve: Der gives en opgave i tilknytning til et ikke-behandlet materiale. Der gives 5 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Der eksamineres i tilknytning til en læst eller ulæst tekst og/eller andet materiale. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§ 46. Formning.

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) indsigt i fagets arbejdsmetoder og dets psykologiske og pædagogiske aspekter,
- 2) øvelse i forskellige formningsfunktioner, herunder med sigte på anvendelse i undervisningen i andre fag.

Stk. 2. Indholdet er

A. Praktisk formning.

- 1) Formning med henblik på undervisningen i de yngre klasser,
  - a) arbejde med billedmæssige udtryk i linie, form og farve,
  - b) arbejde med udtryksmæssig kombination af dagligdags ting,
  - c) arbejde med ting til at agere med.
- 2) Formning som middel i det almindelige skolearbejde,
  - a) brug af tavlen,
  - b) plane aktiviteter,
  - c) plastiske aktiviteter.

Der arbejdes med følgende materialer: farvekridt, limfarve, værdiløst materiale, papmaché og ler. De studerende udfører mindst 12 arbejder inden for A, 1).

B. Teori.

- 1) Børns brug af billedsprog.
- 2) Formning i skolen. Fagets formål, indhold og arbejdsmetoder.

Stk. 3. Eksamen består af en mundtlig prøve. Prøven omfatter

- a) et spørgsmål i undervisningsstoffet efter stk. 2. Der eksamineres med udgangspunkt i forelagt materiale (reproduktioner, børnetegninger, studerendes arbejder). Materialet kan være behandlet eller ikke behandlet, men må ikke være eksaminandens egne arbejder.
- b) en praktisk opgave i fortællende tegning.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøven.

§ 47. Formning (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) sikkerhed i fagets arbejdsmetoder og forståelse af dets funktioner,
- 2) indsigt i fagets pædagogiske muligheder.

Stk. 2. Indholdet er

A. Praktisk formning.

- 1) Forestillings- og iagttagelsesformning (emneformning).
- 2) Fabulerende formning (formning ud fra materialet).
- 3) Ornamentik og mønstre (formideer til dekorerende og til billedkomponering).

Der arbejdes med: tegning, maling, grafik og rumlig formning.

B. Teori.

- 1) Barnetegningens udvikling.
- 2) Kunstorientering.
- 3) Materialelære.
- 4) Undervisning i formning. Fagets formål, indhold og arbejdsmetoder.

Stk. 3. Eksamen består af en prøve, der er praktisk og mundtlig. Prøven omfatter

- a) en opgave i praktisk tegnefærdighed. I forbindelse hermed vurderes et alsidigt udvalg af eksaminandens arbejder. Arbejderne udvælges af eksaminanden.
- b) et teoretisk spørgsmål.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøven.

§ 48. S a n g / m u s i k .

Formålet er, at de studerende får inspiration, faglig indsigt og øvelse som forudsætning for at bruge sang og musik som led i skolearbejdet.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Gennemgang og indøvelse af et udvalg af sang- og salmestof, som er anvendeligt i undervisningen i forskellige fag på skolens forskellige trin, herunder børnesange, sanglege og legesange. I forbindelse hermed øves de studerende i at betjene enkle rytme- og melodiinstrumenter, i små musikalske dramatiseringer og i improvisation og rytmik.
- 2) Korisk stemmedannelse og hørelære.
- 3) Øvelse i at betjene et støtteinstrument med henblik på selvstændig tilegnelse af nyt melodistof.
- 4) Orientering om musikkens stilling i kulturlivet og om centrale perioder i musikhistorien. Eksempler på musikalsk stof, som med audiovisuelle midler kan anvendes i undervisningen i skolens fag.

§ 49. S a n g / m u s i k (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig alsidige vokale og instrumentale færdigheder, teoretisk indsigt i og forståelse af musikopdragelsens pædagogiske, mentale og sociale betydning, at de udvikler deres skabende evner og deres evne til iagttagelse og oplevelse, og at de får indsigt i fagets pædagogiske muligheder.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Sang med individuel stemmedannelse. Hver studerende gennemarbejder 75 sange og salmer efter eget valg.
- 2) Hørelære.
- 3) Harmonisering og satsarbejde.
- 4) Musikkundskab og musikpædagogik.
- 5) Skabende musikalske aktiviteter.
- 6) Ledelse af kor og sammenspil.
- 7) Fælles musiceren med orientering i skolemusikrepertoire.
- 8) Spil på instrument efter den enkelte studerendes valg inden for de ved seminariet foreliggende muligheder. Instrumentet kan være klaver, guitar, blokfløjte eller et almindeligt orkesterinstrument.

Studerende, der har valgt guitar, blokfløjte eller et orkesterinstrument, skal tillige spille klaver, medmindre de deltager i orgelspil efter § 31.

Stk. 3. Eksamen består af 2 mundtlige prøver:

Prøve 1:

- a) Sang: Der prøves i en ikke-kendt sang eller salme efter en forberedelsestid og i en af de af eksaminanden gennemarbejdede sange og salmer, jfr. stk. 2, 1). Eksaminanden fremfører en lied, romance, arie eller lignende efter eget valg.
- b) Hørelære: Sang fra bladet. En rytmisk og en melodisk musikdiktat. Nedskrivning af en almindelig kendt, enkel melodifrase uden hjælpemidler.
- c) Harmonisering eller satsarbejde efter eksaminandens valg. Der gives forberedelsestid.

Prøve 2:

- a) Musikkundskab og musikpædagogik: Samtale ud fra et pensum på 10 værker eller enkeltsatser, som den studerende opgiver med faglærerens godkendelse, herunder samtale om musikpædagogiske synspunkter og arbejdsmetoder. Værkerne skal repræsentere forskellige former og stilperioder.
- b) En opgave inden for skabende musikalske aktiviteter, som eksaminanden har arbejdet med.
- c) Spil på det instrument, eksaminanden har

valgt efter stk. 2, 8). Der gives en ikke-kendt opgave med forberedelsestid. Desuden prøves der i to instrumentalsatser, som den studerende har gennemarbejdet i undervisningen. Eksaminanden fremfører et musikstykke efter eget valg.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prø-

§ 50. Legemsøvelser.

Formålet er,

- 1) at de studerende erhverver sig forståelse af sammenhængen mellem motoriske og psykiske funktioner,
- 2) at de praktisk og teoretisk indføres i aktiviteter, der imødekommer yngre børns behov for bevægelse og udvikler børnenes naturlige bevægelsesfunktioner, herunder evnen til at udtrykke sig gennem bevægelse,
- 3) at de får indsigt i fagets pædagogiske muligheder i folkeskolens yngre klasser,
- 4) at deres egen legemlige udvikling fremmes.

Stk. 2. *Indholdet er*

A. Teori.

- 1) Forhold vedrørende barnets fysiske udvikling og dermed sammenhængende psykiske funktioner, specielt med henblik på yngre børn.
- 2) Gennemgang og analyse af forskellige aktiviteter med henblik på deres organiske og mentale virkninger.
- 3) Den til faget knyttede hygiejne.
- 4) Risikomomenter.
- 5) Legemsøvelser i skolen. Fagets formål, indhold og arbejdsmetoder. Integrering med andre fag.

Det teoretiske stof behandles dels selvstændigt, dels i tilknytning til de praktiske øvelser, jfr. B.

B. Praktiske øvelser.

Undervisningen omfatter funktionelle og ekspressive aktiviteter og bygger på

- a) løsning af bevægelsesopgaver ud fra givne normer,
- b) den enkelte studerendes selvstændige vurdering og udformning af bevægelsesmønstre.

Øvelserne er:

- 1) Gymnastik.
Der bygges på naturlige bevægelser. En alsidig træningsvirkning søges opnået gennem varierede opgaver med og uden redskaber.
- 2) Lege.
Dels lege, der passer for sal og idrætsplads, dels lege i terrænet.

3) Boldspil.

Praktisk og pædagogisk gennemgang af forskellige boldlege og boldspil. Der undervises både i forøvelser og i egentlige spil.

4) Atletik.

Især enkle, leglignende øvelser, der bygger på naturlige bevægelsesformer inden for løb, spring og kast.

5) Særlige ekspressive aktiviteter, f. eks. rytmik, dans, fantasilege og dramatisering.

Stk. 3. *Eksamen* består af en mundtlig prøve. Der gives et teoretisk spørgsmål. Eksaminationen tager sit udgangspunkt i fagets pædagogiske anvendelse. I forbindelse med opgaven demonstreres praktiske øvelser. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøven.

§ 51. Legemsøvelser (liniefag).

Formålet er, at de studerende

- 1) erhverver sig indsigt i legemsøvelsernes teori og forståelse af motions og idræts betydning for den enkelte,
- 2) opøver deres praktiske færdigheder og får kendskab til deres egne fysiske muligheder og lærer at udnytte dem hensigtsmæssigt,
- 3) får indsigt i fagets pædagogiske muligheder.

Stk. 2. *Indholdet er*

A. Teori.

- 1) Elementær anatomi og fysiologi. Bevægelseslære. Træningslære. Arbejdsstillinger og arbejdsteknik.
- 2) Barnets fysiske udvikling.
- 3) Psykologiske og sociologiske synspunkter vedrørende legemsøvelser.
- 4) Gennemgang af disciplinerne under B og en analyse af øvelser inden for de forskellige discipliner.
- 5) Hygiejneproblemer i forbindelse med faget.
- 6) Risikomomenter.
- 7) Anvendelse af musik i faget.
- 8) Undervisning i legemsøvelser. Fagets formål, indhold og arbejdsmetoder. Vurdering og måling af præstationer. Integrering med andre fag.
- 9) Individuelt emne. Hver studerende gennemarbejder et emne inden for faget. Emnet vælges efter samråd med læreren.

B. Praktiske øvelser.

Praktisk-metodisk og pædagogisk gennemgang af følgende discipliner:

1) Gymnastik:

- a) Grundtræning: Opvarmningsprogrammer. Programmer til træning af kredsløb, muskler, led og neuro-muskulær koordination.
- b) Færdighedsøvelser: Redskabsøvelser og andre teknisk betonedede færdighedsøvelser.
- c) Særlige ekspressive aktiviteter: Rytmik, dans og dramatisering. Der lægges vægt på bevægelseskomposition og på bevægelsesens form og kvalitet.

2) Lege og boldspil.

Motionsgivende lege. De væsentligste boldspil. Der lægges vægt på forståelsen af boldspillenes teknik og taktik.

3) Atletik.

Regelbundne former for løb, spring og kast. Der lægges vægt på teknisk rigtig udførelse af øvelserne.

4) Orienteringsidræt.

Orienteringsøvelser i terrænet.

5) Svømning.

De almindeligste svømmearter og livredning.

Stk. 3. Eksamen består af en praktisk og en mundtlig prøve.

Den praktiske prøve:

1) Gymnastik: Eksaminanden udfører et selvkomponeret, alsidigt program, der omfatter øvelser fra de under stk. 2, B, 1, a)-c) nævnte områder.

2) Boldspil: Der prøves i tekniske øvelser og mindst 2 spil.

3) Atletik: Eksaminanden udfører efter eget valg ét løb, 2 spring og 2 kast. Den tekniske udførelse bedømmes.

Ved prøven fremlægger eksaminator dokumentation for

a) målte resultater for den enkelte eksaminand i atletik: mindst 2 løb, 2 spring og 3 kast efter eksaminandens eget valg, og svømning: brystsvømning og rygsvømning, art og distance efter eksaminandens eget valg, samt bjærgning.

b) deltagelse i 3 orienteringsløb.

Om eksamen i efterårssemestret, jfr. § 23, stk. 1.

Den mundtlige prøve: Der eksamineres inden for de under stk. 2, A 1)-8) nævnte emner. Der gives forberedelsestid. Det individuelle emne inddrages i eksaminationen.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne og af de dokumenterede resultater i atletik og svømning, jfr. stk. 3, a).

§ 52. Håndarbejde.

Formålet er, at de studerende erhverver sig

1) teoretisk og praktisk faglig dygtighed,

2) forståelse af værdien af skabende aktivitet i faget,

3) indsigt i fagets pædagogiske muligheder i de yngre klasser.

Stk. 2. Indholdet er

A. Teori.

1) Mindre børns fysiske og psykiske forudsætninger for udøvelse af faget.

2) Hensigtsmæssige arbejdsstillinger og -bevægelser.

3) Elementær tekstil- og farvelære.

4) Materiale- og indkøbslære. Redskaber.

Det teoretiske stof behandles dels selvstændigt, dels i forbindelse med de praktiske øvelser, jfr. B.

B. Praktisk arbejde.

1) Mønsterbehandling.

Brugen af købte mønstre og snitark efter tilretning. Udformning af enkle personlige modelmønstre ud fra givne grundmønstre samt børnemodelmønstre ud fra børnegrundmønstre og beregnet på syteknikker for yngre klassetrin.

2) Syning.

Enkle brugs- og beklædningsgenstande efter personligt grundmønster og med tidssvarende teknikker.

Dukker, dukketøj, legetøj, fantasidyr og lignende.

3) Strikning og hækling.

Med henblik på at fremme de studerendes fantasi og personlige udfoldelse og med henblik på mindre børns interesser og formåen.

4) Broderi.

Enkle teknikker, fortrinsvis anvendt på fantasisyning og lettere former for dekorativ syning, eventuelt i forbindelse med stoftryk.

5) Tekstilleg.

Frie øvelser i klipning, fletning, vævning, rya m.m. med grove materialer og redskaber.

C. Håndarbejde i skolen.

Fagets formål, indhold og arbejdsmetoder. Integrering med andre fag.

Stk. 3. Eksamen består af en praktisk og en mundtlig prøve.

Den praktiske prøve: Eksaminanderne udfører hver sin opgave i eksaminators og censors nærværelse. Der gives 4 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Der gives et spørgsmål inden for de i stk. 2, A og C nævnte emner.

Eksaminationen tager sit udgangspunkt i eksaminandens praktiske opgave.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§ 53. Håndarbejde (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) kendskab til fagets teori og problematik,
- 2) sikkerhed i fagets teknik, fremstillings- og arbejdsmetoder,
- 3) indsigt i fagets pædagogiske muligheder.

Stk. 2. Indholdet er

A. Teori.

- 1) Fysiske og psykiske forudsætninger hos større børn og hos børn med særlige vanskeligheder for udøvelse af faget.
- 2) Hensigtsmæssige arbejdsstillinger og -bevægelser.
- 3) Materialelære. Fagets materialer, redskaber og hjælpemidler, deres indkøb, fremstilling, brug, opbevaring og vedligeholdelse.
- 4) Tekstillære. Tekstiler, deres brugsegenskaber og behandling. Forbrugerkundskab og budgetlægning.
- 5) Farvelære.
- 6) Håndarbejde i kulturhistorisk sammenhæng.

B. Praktisk arbejde.

- 1) Tilskæring.
Øvelse i konstruktion og tilretning af grundmønstre. Udformning af mønstre til personlig beklædning.
- 2) Syning.
Dels personlige beklædningsgenstande efter grundmønstre, dels mere hobbybetonede arbejder.
- 3) Vedligeholdelse af garderobe.
Hygiejniske hensyn, reparationer, rensning, presning.
- 4) Broderi med montering.
Relevante broderiteknikker udført på tidsvarende modeller efter egen udformning og med personlig mønsterkomposition samt tilhørende montering.
- 5) Strikning og hækling.
De indlærte teknikker anvendes på personligt udformede modeller, herunder efter egen mønsterkomposition.
- 6) Vævning.
Brik-, bånd- og rammevævning, eventuelt flerskaftet vævning. Dels lærredsvævning med vægt på farvesammensætning og materialer, dels mønsterteknikker udført efter egne kompositioner.

7) Stoftryk og farvelære.

Praktisk anvendelse af den teoretiske farvelære på enkle former for stoftryk samt på broderi og garderobeforslag.

8) Fabulerende håndarbejde.

Der bygges på den enkelte studerendes fantasi og udtryksevne.

C. Håndarbejde i skolen.

Fagets formål, indhold og arbejdsmetoder. Integrering med andre fag. Lokaleindretning og udstyr.

Stk. 3. Eksamen består af 2 praktiske og en mundtlig prøve.

De praktiske prøver:

Prøve 1: Der udføres en opgave under tilsyn.

Der gives 4 dage å 5 timer til prøven.

Prøve 2: Eksaminanderne udfører hver sin opgave i eksaminators og censors nærværelse. Der gives 5 timer til prøven.

Den mundtlige prøve:

- a) Der gives et spørgsmål inden for de i stk. 2, A og C nævnte emner.
- b) Eksaminandens praktiske opgaver drøftes.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for praktisk prøve 1 og én karakter, der bygger på en samlet vurdering af praktisk prøve 2 og den mundtlige prøve. Karakterne tæller henholdsvis $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$.

§ 54. Samfundsfag (samfunds- og samfundsorientering).

Formålet er, at de studerende erhverver sig almen viden om og forståelse af væsentlige nutidige samfundsforhold i Danmark og i andre lande, og at de får kendskab til samfundsfaglig arbejdsmetode og terminologi, således at de især øves i at se de enkelte begivenheder i sammenhæng og i større perspektiv, i at anskue begivenheder ud fra principielle synspunkter og i kritisk vurdering af kilder, herunder massemedier, samt i at koordinere deres viden og indsigt fra forskellige fag.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Et emne fra det danske samfund.
- 2) Et emne fra international politik.
- 3) Et regionalt emne.
- 4) Yderligere et eller 2 emner.

Hvert emne anskues i den politiske, økonomiske, sociale og kulturelle sammenhæng, det indgår i. Ved emnevalget tages udgangspunktet fortrinsvis i aktuelle situationer. Et emne skal fortrinsvis angå økonomiske og ét politiske problemer. Disse to emner skal være af central be-

tydning, og under arbejdet gennemdiskuterer væsentlige begreber inden for samfundsøkonomi og politisk videnskab. Fornødent materiale på engelsk og/eller tysk (efter de enkelte studerendes valg) indgår i arbejdet. Der lægges vægt på, at de studerende lærer at arbejde selvstændigt med indsamling af relevant materiale, at bearbejde og vurdere materialet og at forelægge resultaterne i tilfredsstillende form, samt på at de lærer at benytte en korrekt faglig terminologi.

Stk. 3. Eksamen er mundtlig. Der gives et spørgsmål inden for eller med tilknytning til de behandlede emner. Der forelægges eksaminanden materiale. Materialet kan være behandlet eller ikke-behandlet. Fremmedsprogligt materiale skal være på det (de) af eksaminanden valgte sprog, jfr. stk. 2. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*.

Stk. 5. Fællestimernes indhold og form behandles i samarbejdsudvalget og fastsættes derefter af læreren.

§ 55. Historie (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) historisk viden og indsigt og derigennem forståelse af forskellige tiders og folks historie, samfundsforhold og kultur og af nutidens historie og samfundsforhold,
- 2) forståelse af fagets problemer og den historiske forsknings og fremstillings særlige vilkår og krav samt erkendelse af de historiske dommes begrænsede rækkevidde,
- 3) indsigt i fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) En række emner og/eller perioder, der dækker forskellige tidsaldr, geografiske områder og sider af historien (økonomiske, sociale, kulturelle, politiske). Mindst ét emne (en periode) bør være fra Danmarks historie eller Nordens historie i øvrigt, og mindst ét fra tiden efter 1945. Ikke-europæiske kulturer bør indgå. Lokalhistorisk stof kan inddrages. Undervisningen skal give de studerende indblik i historieforskningens arbejdsmåder samt fortrolighed med fagets hjælpemidler.
- 2) Et individuelt emne valgt af den studerende og godkendt af læreren.

Stk. 3. Eksamen består af en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve: Der gives en opgave inden for de behandlede emner (perioder), jfr.

stk. 2, 1), i tilknytning til et ikke-behandlet materiale. Der gives 5-8 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Der eksamineres med udgangspunkt i det individuelle valgte emne, jfr. stk. 2, 2). Eksaminationen tager sit udgangspunkt i forelagt materiale. Der gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§ 56. Geografi (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) viden om og forståelse af deres eget og andre folks levevis, som den former sig på baggrund af de fysisk-geografiske og kulturgeografiske forhold,
- 2) kendskab til fagets problematik og metode,
- 3) indsigt i fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Udvalgte, større og mindre geografiske regioner. Forskelligartede miljøer skal være repræsenteret. Regionerne behandles ud fra natur- og kulturgeografiske synspunkter med sigte mod et geografisk helhedsbillede. Der trækkes paralleller til andre områder med henblik på global oversigt over væsentlige emner. Danmark, Grønland og Færøerne gennemgås grundigt. Der gives en oversigt over de andre nordiske landes geografi, og enkelte områder behandles mere dybtgående. Herudover behandles regioner i det øvrige Europa og i fremmede verdensdele.
- 2) Den almindelige (systematiske) geografis væsentlige begreber.
- 3) Øvelser i grundlæggende arbejdsmetoder, herunder i brugen af geografisk kildemateriale og faglitteratur samt undersøgelse af lokalgeografiske miljøer. Som typeeksempel gennemgås et dansk lokalområde.

Hovedvægten lægges på studiet af geografiske regioner. De studerende udarbejder rapporter over øvelser og ekskursioner.

Stk. 3. Eksamen består af en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve: Der gives en opgave i tilknytning til et ikke-behandlet materiale. Der gives 5 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Der gives 2 spørgsmål inden for eller med tilknytning til det læste stof. Det ene spørgsmål skal være regionalt, det andet kan enten være regionalt eller falde inden for den almindelige, systematiske geografi, dog skal emnets kulturgeografiske aspekter altid til-

godeses. Der eksamineres ud fra både behandlet og ikke-behandlet materiale. Til et af spørgsmålene gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§ 57. Biologi (liniefag).

Formålet er, at de studerende

- 1) erhverver sig viden om og forståelse af den levende natur med dens planter og dyr, og med mennesket som integrerende faktor,
- 2) orienteres om biologiens erkendelsesmæssige og praktiske betydning,
- 3) indføres i enkle biologiske arbejdsmetoder,
- 4) erhverver sig indsigt i fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Almen biologi. Sammenhængen i de biologiske fænomener vises ud fra stof fra fagets discipliner.
- 2) Bygning, levevis og systematisk tilhørsforhold hos et antal plante- og dyreformer med vægten lagt på samspillet mellem miljø, struktur og funktion. Overblik over det naturlige system.
- 3) Floristisk, faunistisk og økologisk behandling af en række danske naturområder. Naturforvaltning, forureningsproblemer og andre eksempler på anvendt økologi belyses.
- 4) Laboratorieteknik m.v. Herunder pasning og anvendelse af biologisk anskuelelsesmateriale og apparatur, feltbiologiske arbejdsmetoder, benyttelse af faglitteratur.

Undervisningen bygger mest muligt på de studerendes egne undersøgelser, materialeindsamlinger og øvelser i forbindelse med anvendelse af faglitteratur. De studerende udarbejder rapporter over øvelser og ekskursioner.

Stk. 3. *Eksamen* består af 2 *mundtlige* prøver.

Prøve 1: En feltbiologisk prøve, der forudsætter indsamling af materiale i naturen og anvendelse af faglitteratur. Der gives en indsamlings- og forberedelsestid på 3 dage. Om eksamen i efterårssemestret, jfr. § 23, stk. 1.

Prøve 2: En prøve ud fra forelagt materiale. Der gives:

- a) et spørgsmål i et elementært botanisk og/eller zoologisk emne og
- b) et spørgsmål fra fagets almene discipliner.

Til et af spørgsmålene gives forberedelsestid.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Ka-

rakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for hver af de to prøver. Karaktererne tæller lige.

§ 58. Fysik og kemi (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) indgående kendskab til fysikkens og kemiens arbejdsområde og arbejdsmetode og forståelse af vekselvirkningen mellem teori og eksperiment,
  - 2) forståelse af fagenes begrebsdannelse og teoriens betydning,
  - 3) indsigt i fagets didaktik, herunder øvelse i den almene eksperimentelle og demonstrationstekniske side af undervisningen i faget.
- Stk. 2. Indholdet* er

A. *Fysik:*

- 1) Klassisk mekanik med relativistisk afrunding. Længde, tid, masse, kraft. Newtons bevægelseslære. Galilei-transformationen. Lorentz-transformationen. Newtons 2. lov i relativistisk generalisation. Den harmoniske svingning. Den klassiske mekaniks determinisme. Konservative kræfter, potentiel energi, kinetisk energi. Bevarelsessætninger for energi og impuls. Gravitation. Den kinetiske molekylteori.
- 2) Klassisk elektrodynamik. Coulombs lov. Elektriske felter, feltstyrke, potential (spænding), Gauss's teorem, feltstyrke og energitæthed i en pladekondensator, pladekondensatorens kapacitet. Elektrisk strøm, Joules lov, Ohms lov. Magnetisk feltstyrke (magnetisk induktion). Lorentz-kraften, Biot og Savarts lov, Ampères lov. Magnetisk feltstyrke i en spole. Faraday-induktionen, Maxwell-induktionen. Elektriske svingninger. Elektromagnetiske bølger.

3) Atom- og kernefysik.

Atomfysik: Radioaktivitet. Rutherfords atommodel, fotoelektrisk effekt med Einsteins fortolkning ud fra Plancks kvanteteori, Bohrs atomteori. Dualismen: bølge - partikel, atomfysikkens indeterminisme.

Kernefysik: Kerners struktur. Kernereaktioner, fission og fusion. Reaktortyper. Elementarpartikler.

- 4) Yderligere 3 emner, ét, som behandles teoretisk, og 2, som fortrinsvis behandles eksperimentelt. Emnerne vælges af læreren efter drøftelse med de studerende, jfr. § 16, stk. 1. Si-enhederne benyttes. Der anvendes vektorregning samt elementær differential- og integralregning. De studerende fører journal over

udførte forsøg og udarbejder rapport over 10-12 forsøg inden for typeforskellige emner. Opgaveregning indgår. Usikkerhedsberegning og vurdering af målemetoders fejlkilder indøves. Risikomomenter og bestemmelser herom behandles.

B. Kemi:

1) Almen og uorganisk kemi.

Stoffernes opbygning: bestanddele og bindingsformer, herunder komplekxkemi. Grundstoffernes periodiske system, herunder uorganisk stofkemi. Energetik. Reaktionskinetik. Kemiske reaktionstyper og ligevægte, specielt syre-base-processer og redoxprocesser samt elektrokemi.

2) Organisk kemi.

Grundtyper (aliphatiske, cykliske og heterocycliske forbindelser) og deres vigtigste derivater: hydroxylforbindelser (alkoholer og phenoler), oxoforbindelser (aldehyder og ketoner), carboxylsyre, estere og aminer. Højmolekylære stoffer. Naturstoffer (især kulhydrater, fedtstoffer og proteiner).

3) Teknisk kemi.

Vigtigere kemiske industrier omtales i tilknytning til den uorganiske og organiske stofkemi.

4) Analytisk kemi.

Principper for stofidentifikation, titrimetri og pH-bestemmelse.

5) Kemiens historie.

En kort gennemgang af kemiens udvikling.

6) Øvelse i demonstrationsforsøg og tilrettelæggelse af elevøvelser.

De studerende udarbejder rapport over udførte forsøg. Opgaveregning indgår. Risikomomenter og bestemmelser herom behandles.

Stk. 3. Et seminarium kan indrette undervisningen sådan, at den enkelte studerende kan vælge mellem planen i stk. 2 og en plan med *specialer i fysik og kemi*. I så fald vælger den studerende, der vil følge specialeplanen, ved begyndelsen af undervisningen i liniefaget, om han vil læse speciale i fysik eller kemi. Undervisningen efter specialeplanen omfatter stoffet efter stk. 2 A 1)-3) og B samt som speciale for hver enkelt studerende et eller flere emner inden for enten fysik eller kemi. Specialeemnerne vælges af de studerende og skal godkendes af læreren.

Stk. 4. Eksamen består af 2 mundtlige prøver i fysik (den ene demonstrationsteknisk) og 2 mundtlige prøver i kemi (den ene demonstrationsteknisk).

A. Fysik.

1) Ved den *demonstrationstekniske* prøve tilrettelægger og udfører eksaminanden forsøg til demonstration af et skolefysisk emne. Der gives en forberedelsestid på 3 timer.

2) Den *anden mundtlige* prøve omfatter

- et spørgsmål fra undervisningsstoffet efter stk. 2 A 1)-3),
- en samtale om et af de efter stk. 2 A 4) valgte emner.

B. Kemi.

1) Ved den *demonstrationstekniske* prøve tilrettelægger og udfører eksaminanden forsøg til demonstration af et skolekemisk emne. Der gives en forberedelsestid på 3 timer.

2) Den *anden mundtlige* prøve omfatter

- et spørgsmål fra undervisningsstoffet efter stk. 2 B,
- et spørgsmål, der viser, om eksaminanden kan behandle beregningsopgaver inden for dette stof.

Stk. 5. For eksaminander med speciale er de *demonstrationstekniske* prøver som i stk. 4 A 1) og B 1) angivet. De *andre mundtlige* prøver omfatter:

A. Fysik:

- Et spørgsmål som i stk. 4 A 2) a) anført.
- For eksaminander med fysikspeciale tillige en samtale om et afsnit inden for eksaminandens speciale.

B. Kemi:

- Et spørgsmål som i stk. 4 B 2) a) anført.
- For eksaminander med kemispeciale tillige en samtale om et afsnit inden for eksaminandens speciale.

Stk. 6. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for fysik og én for kemi. Karaktererne tæller lige. Karakteren i hvert af fagene bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§59. Engelsk (liniefag) og tysk (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- sikkerhed i at udtrykke sig mundtligt og skriftligt på nutidigt normalsprog,
- fortrolighed med sprogets fonetiske og grammatiske opbygning, dets orddannelseslære og dets semantik,
- indsigt i væsentlige sider af sprogets kulturområde,
- indblik i fagets arbejdsmetoder,
- indsigt i fagets didaktik.

Stk. 2. *Indholdet* er

- 1) Tekstlæsning med henblik på sproglig og indholdsmæssig iagttagelse og forståelse. Hovedvægten lægges på moderne, ubearbejdede tekster inden for skønlitteraturens forskellige genrer. Desuden læses tekster, som giver indblik i samfundsforhold og kultur. Teksterne skal dække forskellige lande inden for sprogområdet. Der læses ca. 900 sider.
- 2) Fonetik. Teori og praksis.
- 3) Grammatik, herunder sammenligning af forskellige grammatiske fremstillinger.
- 4) De vigtigste sider af orddannelseslære og semantik, herunder synonymik.
- 5) Individuel læsning af ca. 600 sider valgt i samråd med læreren.

Undervisningen foregår overvejende på det fremmede sprog.

Stk. 3. Eksamen består af 2 skriftlige og en mundtlig prøve.

De skriftlige prøver:

Prøve 1. Oversættelse af en nutidig dansk tekst på ca. 1 side. Teksten må ikke være oversat fra et andet sprog eller bearbejdet. En af undervisningsdirektøren godkendt fremmedsproget ordbog af begrebsordbogstypen må benyttes. Der gives 3 timer til prøven.

Prøve 2. Eksaminanden vælger én af 3 opgaver af forskellig type. Der gives 5 timer til prøven.

Den mundtlige prøve omfatter

- a) Oplæsning af læst tekst, jfr. stk. 2, 1). Forståelsen belyses ved samtale og selvstændig redegørelse på det fremmede sprog, eventuelt suppleret med ordforklaring.
- b) Samtale på det fremmede sprog ud fra et eller flere af de individuelt læste værker.
- c) Grammatik.
- d) Fonetik, herunder fonetisk transskription.
- e) Samtale om og eventuelt delvis oversættelse af en ulæst tekst med henblik på den sproglige og indholdsmæssige forståelse. Der gives eksaminanden 10 minutter til at orientere sig i teksten. Der må ikke anvendes hjælpemidler.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for skriftlig prøve 1 og én karakter, der bygger på en samlet vurdering af skriftlig prøve 2 og den mundtlige prøve. Karaktererne tæller henholdsvis $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$.

§60. Fransk (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) færdighed i at udtrykke sig mundtligt og skriftligt på fransk samt i at forstå det talte og skrevne sprog,
- 2) sikkerhed i sprogets fonetik og grammatik samt kendskab til orddannelseslære og semantik,
- 3) kendskab til væsentlige sider af fransk kultur og samfundsliv,
- 4) indblik i fagets arbejdsmetoder,
- 5) indsigt i fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Tekstlæsning med henblik på sproglig og indholdsmæssig iagttagelse og forståelse. Der læses overvejende tekster inden for forskellige litterære genrer i det 19. og 20. århundrede. Litteratur fra det 17. og 18. århundrede kan indgå. Nogen faglitteratur skal indgå. Der læses ca. 500 sider.

- 2) Fonetik. Teori og praksis.
- 3) Grammatik, herunder sammenligning af forskellige grammatiske fremstillinger.
- 4) De vigtigste sider af sprogets orddannelseslære og semantik, herunder synonymik.
- 5) Individuel læsning af ca. 300 sider valgt i samråd med læreren.

Undervisningen foregår overvejende på fransk.

Stk. 3. Eksamen består af 2 skriftlige og en mundtlig prøve.

De skriftlige prøver:

Prøve 1.

- a) Fonetisk transskription af en fransk tekst på ca. 5 linier. Der må ikke benyttes hjælpemidler.
- b) Oversættelse til fransk af en nutidig dansk tekst, der ikke må være oversat fra et andet sprog eller bearbejdet. Ordbøger må anvendes. Det oplyses på besvarelsen, hvilke ordbøger der er benyttet.

Der gives 45 minutter til a) og 4 timer til b).

Prøve 2. Eksaminanden vælger én af 3 opgaver af forskellig type. Der gives 5 timer til prøven.

Den mundtlige prøve omfatter

- a) Oplæsning af læst tekst, jfr. stk. 2, 1). Forståelsen belyses ved samtale på fransk, eventuelt suppleret med oversættelse.
- b) Samtale på fransk ud fra et eller flere af de individuelt læste værker.
- c) Grammatik.
- d) Fonetik.
- e) Oversættelse og, eventuelt kun delvis, oplæs-

ning af en ulæst tekst. Der gives eksaminanden tid til gennemlæsning af teksten.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for skriftlig prøve 1 og én karakter, der bygger på en samlet vurdering af skriftlig prøve 2 og den mundtlige prøve. Karaktererne tæller henholdsvis $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$.

§ 61. Latin (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) en sådan færdighed i at læse latin, at de selvstændigt kan sætte sig ind i lettere tekster,
- 2) sikkerhed i den elementære formlære og de væsentligste områder af den latinske syntaks samt kendskab til orddannelse og semantik,
- 3) kendskab til romersk historie og kultur,
- 4) indblik i fagets arbejdsmetoder,
- 5) indsigt i fagets didaktik.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Tekstlæsning. Teksterne skal repræsentere alle væsentlige sider af romersk prosalitteratur. Romersk poesi kan indgå. Der læses 150 sider. Med udgangspunkt i tekstlæsningen behandles romersk historie og kultur.
- 2) Grammatik.
- 3) Orddannelse og semantik. Orientering om latinske ords indflydelse på moderne sprogs ordforråd.
- 4) Individuel gennemarbejdning af 2 begynderbøger.

Stk. 3. Eksamen består af en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve: Oversættelse af en latinsk tekst. Ordbog må benyttes. Der gives 4 timer til prøven.

Den mundtlige prøve:

- a) Oversættelse af en let, ulæst tekst. Der gives eksaminanden 20 minutter til at orientere sig i teksten. Der må ikke anvendes hjælpemidler.
- b) Der prøves i et stykke af de læste tekster. Der læses op, oversættes, fortolkes sprogligt og uddybes historisk og litterært.
- c) Der stilles spørgsmål i en af de læste begynderbøger til belysning af dens opbygning.

Stk. 4. Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for den skriftlige prøve og én karakter, der bygger på en samlet vurdering af den mundtlige prøve. Karaktererne tæller henholdsvis $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$.

§ 62. Ernærings- og husholdningslære (liniefag).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) indsigt i ernæringens og husholdningens teori,
- 2) praktiske færdigheder,
- 3) indsigt i fagets pædagogiske muligheder.

Stk. 2. Indholdet er

A. Teori.

1) Kemi.

Almen, uorganisk og organisk kemi nødvendig for forståelsen af ernærings- og levnedsmiddellære. Endvidere stofområder med særlig relevans for de praktiske discipliner: Madlavning, konservering, rengøring, vask, rensning og redskabslære. De studerende udarbejder rapporter over 6 laboratorieøvelser.

2) Hygiejnelære.

Mikroorganismer og deres livsbetingelser. Næringssubstrater og forskellige dyrkningsmetoder. Fysiske og kemiske metoder til bekæmpelse af mikroorganismer. Personlig hygiejne. Hjemmets hygiejne. Spædbørnshygiejne. Levnedsmiddelinfektioner og levnedsmiddelforgiftninger. Offentlig hygiejne.

3) Ernæringslære.

Menneskets næringsstofbehov. Behovnormer. Hovedtræk af proteiners, fedtstoffers og kulhydraters forekomst i kosten, deres fordøjelse, absorption, omsætning og funktioner i organismen. Enzymer. Energiomsætningens størrelse. Næringsstoffernes værdi som energileverandører. Vandbalancen. De uorganiske stoffers forekomst i kosten, deres forekomst og funktioner i organismen, behov og mangelsymptomer. Vitaminernes kemiske egenskaber, deres forekomst i kosten og deres funktioner i organismen, behov og mangelsymptomer.

4) Levnedsmiddellære.

Levnedsmidlernes beskaffenhed, indholdsstoffer og oprindelse. Særlig betydningsfulde produkters fremstilling. Forandringer som følge af industriel forarbejdning. Sammenligning af ernæringsmæssig værdi og pris. Levnedsmidlernes opbevaring, holdbarhed og konservering. Kemiske tilsætningsmidler. Kontaminering med skadelige stoffer. Levnedsmiddellovgivning.

5) Kstsammensætning.

Planlægning, beregning og vurdering af forskellige kostformer. Specielle kostproblemer. Beregningsopgaver indgår.

- 6) Forbrugerorientering. Husholdningsmaterialer. Almindelige husholdningsredskaber og tekniske hjælpemidler, deres brugsværdi, behandling og vedligeholdelse. Hjemmets almindelige tekstiler, deres brugsværdi og behandling. Varedeklarer, kvalitets- og andre mærkninger. Forbrugerøkonomi. Risikomomenter og sikkerhedsbestemmelser.

- 7) Arbejdsteknik og -økonomi. Hensigtsmæssige arbejdsstillinger og arbejdsbevægelser. Arbejds- og opbevaringspladsernes indretning. Planlægning af daglige og periodiske arbejder.

B. Praktisk arbejde.

- 1) Madlavning.
- 2) Konservering.
- 3) Vask og anden tøjbehandling.
- 4) Rengøring.

De studerende øves i at udføre de praktiske arbejder med rationel arbejdsteknik og med anvendelse af forskellige midler og metoder og almindeligt forekommende teknisk udstyr. Endvidere øves de i vurdering af mad fremstillet under anvendelse af forskellig teknik og af henholdsvis råprodukter, halv- og helfabrikata. Den studerende udarbejder rapport med kommentarer over 12—15 øvelser inden for typeforskellige emner. Beregninger indgår.

C. Undervisning i husgerning.

Fagets formål, indhold og arbejdsmetoder.

Stk. 3. Eksamen består af en skriftlig prøve og en prøve, der er praktisk og mundtlig.

Den skriftlige prøve: Der gives et opgavesæt på mindst 4 opgaver inden for de i stk. 2, A, nævnte emner. Der gives 4 timer til prøven.

Den praktiske og mundtlige prøve:

- a) Eksaminanderne udfører hver sin opgave i eksaminators og censors nærværelse. Til denne del af prøven gives der 2 timer efter 1 times forberedelse.
- b) Den af eksaminanden udførte opgave drøftes. I forbindelse hermed gives et spørgsmål inden for stk. 2, C.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

§ 63. Sløjd (liniefag).

Formålet er, at de studerende

- 1) erhverver sig sikre kundskaber og færdigheder i faget,
- 2) udvikler deres initiativ, opfindsomhed og selvstændighed både med hensyn til plan-

lægning og udførelse af arbejder og med hensyn til anvendelse af materialer og værktøjer samt udvikler deres sans for form og kvalitet,

- 3) erhverver sig indsigt i fagets pædagogiske muligheder, herunder forståelse af det manuelle arbejdes værdi som opdragelsesmiddel.

Stk. 2. Den studerende vælger træsløjd eller metalsløjd.

A. Træsløjd.

Undervisningen er praktisk og teoretisk. *Indholdet* er

- 1) Formlære.
- 2) Materialeleære, herunder indkøb.
- 3) Tegning.
- 4) Værktøjslære, herunder vedligeholdelse. Brug af maskiner.
- 5) Risikostof, herunder sikkerhedsbestemmelser.
- 6) Bearbejdningsformer.
- 7) Samlingsformer.
- 8) Overfladebehandlingsformer.

- 9) Undervisning i træsløjd. Formål, indhold og arbejdsmetoder.

B. Metalsløjd.

Undervisningen er praktisk og teoretisk. *Indholdet* er

- 1) Formlære.
- 2) Materialeleære, herunder indkøb.
- 3) Tegning.
- 4) Værktøjslære, herunder vedligeholdelse. Brug af maskiner.
- 5) Risikostof, herunder sikkerhedsbestemmelser.
- 6) Bearbejdningsformer.
- 7) Samlingsformer.
- 8) Overfladebehandling.
- 9) Undervisning i metalsløjd. Formål, indhold og arbejdsmetoder.

Stk. 3. Eksamen består af 2 praktiske og en mundtlig prøve.

De praktiske prøver:

Prøve 1. Der udføres en teknisk opgave, herunder i værktøjsvedligeholdelse i eksaminators og censors nærværelse. Der gives 5 timer til prøven.

Prøve 2. Eksaminanderne udfører under tilsyn en opgave med tilhørende tegninger. Der gives 4 dage å 8 timer til prøven.

Den mundtlige prøve: Der eksamineres inden for de i stk. 2 nævnte emner. Eksaminationen tager sit udgangspunkt i den af eksaminanden ved prøve 2 udførte praktiske opgave.

Stk. 4. Der gives én *eksamenskarakter*. Karakteren fremkommer ved sammenregning af én karakter for praktisk prøve 1 og én karakter,

der bygger på en samlet vurdering af praktisk prøve 2 og den mundtlige prøve. Karaktererne tæller henholdsvis $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$.

§ 64. Studieteknik (kursus).

Formålet er, at de studerende sættes i stand til mest hensigtsmæssigt at udnytte deres studiemuligheder.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Studiets mål, indhold og arbejdsformer.
  - 2) Studiesituation og arbejdsvaner.
  - 3) Læseteknik.
  - 4) Notatteknik.
  - 5) Indlæringspsykologiske problemer belyst i hovedtræk.
  - 6) Biblioteksorientering, herunder seminariets biblioteksmæssige muligheder.
  - 7) Studiehæmning.
- Undervisningen bygger på de studerendes studiesituation og studietekniske erfaringer.

§ 65. Stemmebrug og mundtlig fremførelse (kursus).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) færdighed i at anvende stemmen og sproget tydeligt, klart og udtryksfuldt og uden tekniske vanskeligheder,
- 2) øvelse i levende, naturlig og stilrigtig oplæsning og levende, naturlig og veldisponeret fri mundtlig fremstilling,
- 3) forudsætninger for at kunne arbejde med børnenes stemmer og artikulation, således at de dels kan gøre børnene til gode sprogbrugere, dels kan medvirke til at forebygge stemmelidelser og talefejl og skønne, hvornår henvisning til særlig behandling er påkrævet,
- 4) forudsætninger for at kunne arbejde med børns oplæsning og frie mundtlige fremstilling.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Stemmebrug.
    - a) Stemmeorganernes bygning og funktion,
    - b) øvelser med afspænding, vejtrækning, stemmedannelse, resonans og artikulation.
  - 2) Fremførelse.
- Oplæsnings- og fremstillingsøvelser med rigsmålsudtale som norm. Der arbejdes med de auditive og visuelle udtryksmidler. De studerende orienteres om manuskriptteknik og diskussionsteknik samt om anskueliggørelse ved hjælpemidler.

Stk. 3. Studerende med talelidelser henvises til talepædagog.

% 66. Familiekundskab (kursus).

Formålet er, at de studerende gøres bekendt med

- 1) problematikken omkring familien som gruppe og institution,
- 2) fagets pædagogiske muligheder.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Familiens udvikling og funktion i industrisamfundet (familiens dynamik, stadier i livscyklus, kønsroller og arbejdsdeling, arbejde og fritid, familiens formelle og funktionelle tilknytning til samfundet). Et enkelt eller nogle få emner behandles indgående.
- 2) Familiekundskab i skolen. Integration i andre fag.

De studerende orienteres om litteratur og andre hjælpemidler, der kan anvendes til uddybning af fagets emner.

§ 67. Sundhedslære (kursus).

Formålet er, at de studerende erhverver sig indsigt i pædagogisk og skolemæssigt vigtige sider af sundhedslæren og i seksuallære.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Personlig og offentlig hygiejne.
- 2) Fosterets udvikling. Barnets fysiske udvikling. Helbredsmæssige og sociale faktorerens betydning.
- 3) Sygdomme i skolealderen. Epidemiologiske foranstaltninger. Årsager til nedsat vitalitet i skolealderen.
- 4) Alkohol, tobak og euforiserende stoffer.
- 5) Hygiejniske foranstaltninger ved en skoles indretning.
- 6) Samarbejdet mellem hjem, lærer, skolesundhedsplejerske, skoletandlæge og skolelæge.
- 7) Seksualundervisning i skolen.

De studerende orienteres om gældende bestemmelser i forbindelse med emnerne.

§ 68. Færdselslære (kursus).

Formålet er, at de studerende erhverver sig viden om børns færden i trafikken og om mulighederne for at sikre eleverne gennem skolens undervisning.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Børns psykologiske baggrund for at færdes i trafik. Børns færdselsmæssige problemer belyst gennem færdsels- og ulykkesstatistikker.
- 2) Færdselslovgivningen. Skolepatruljer og andre foranstaltninger til sikring af skoleelever i trafikken og bestemmelser herom.

- 3) Færdselslære i skolen. Undervisningens formål, indhold og form.
- 4) Samarbejdet inden for den enkelte skole og med hjemmene, politiet og Rådet for større Færdselssikkerhed.

§ 69. Uddannelses- og erhvervsorientering (kursus).

Formålet er, at de studerende erhverver sig kendskab til

- 1) valgprocessens problematik og faktorer af betydning for valg af uddannelse og erhverv,
- 2) mål og midler i uddannelses- og erhvervsorientering.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Skolens forberedende og vejledende virksomhed med henblik på elevernes valg af fortsat undervisning, uddannelsesveje og erhverv.
- 2) Almene erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold. De vigtigste erhverv og uddannelser. Samfundsudviklingens indflydelse herpå. Økonomiske bistandsmuligheder.
- 3) Den offentlige erhvervsvejledning og dens funktioner.
- 4) Hjælpe midler i undervisningen.

§ 70. Audiovisuel undervisningsteknik og fremstilling af undervisningsmaterialer (kursus).

Formålet er, at de studerende erhverver sig

- 1) indsigt i betjening af undervisningsapparat, som anvendes i folkeskolen,
- 2) kendskab til fremstilling af undervisningsmaterialer.

Stk. 2. Indholdet er

- 1) Orientering om auditiv og visuel optagelse og gengivelse. Ophavsretlige problemer.
- 2) Opstilling og betjening af apparater af forskellig type.
- 3) Orientering om fremskaffelse og fremstilling af forskellige materialer til undervisningsbrug.
- 4) Lokaleindretning og apparatplacering.

§ 71. Lejrskolearbejde (kursus).

Formålet er, at de studerende sættes i stand til at tilrettelægge og lede lejrskolearbejde med børn.

Stk. 2. Undervisningen gives som et lejrskoleophold for de studerende. *Indholdet* er

- 1) Lejrskolens pædagogiske, faglige og sociale muligheder.
- 2) Lejrskolens praktiske rammer og forskellige hjælpemidler.
- 3) Lærerens pligter og ansvar under lejrskoleophold med børn.

X. Særlige bestemmelser.

§ 72. Undervisningsdirektøren kan efter forhandling med seminarierådet tillade midlertidige afvigelser fra nærmere angivne bestemmelser i bekendtgørelsen som led i pædagogiske forsøg. Sådantilladelse kan kun gives på grundlag af en samlet forsøgsplan, som anbefales af vedkommende seminariums samarbejdsudvalg, og hvori forsøgets formål og forventede varighed angives. Der indsendes beretning til undervisningsdirektøren over samtlige forsøg.

§ 73. Undervisningsdirektøren forestår udsendelse og ajourføring af en undervisningsvejledning for seminarierne. I 1975 rejser undervisningsdirektøren spørgsmålet om en revision af bekendtgørelsen.

§ 74. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 1969.

Stk. 2. Bekendtgørelse nr. 111 af 5. april 1955 om uddannelse af lærere til folkeskolen (den 4-årige almindelige uddannelse og den 3-årige almindelige uddannelse for studenter) som ændret ved bekendtgørelser nr. 137 af 13. april 1966 og nr. 44 af 23. februar 1967 samt bekendtgørelse nr. 112 af 5. april 1955 om uddannelse af lærere til folkeskolen (den $2\frac{1}{2}$ -årige uddannelse af småbørnslærereinder) ophæves. Dog gælder fortsat for uddannelsen af studerende, der er optaget på seminarierne i undervisningsåret 1968-69 eller tidligere, kapitlerne II, III, V, VI og VII i bekendtgørelse nr. 111 af 5. april 1955, jfr. bekendtgørelserne af 13. april 1966 og 23. februar 1967 eller særlige undervisningsplaner godkendt i henhold til lov nr. 201 af 16. juni 1962 om midlertidig ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen, jfr. cirkulære nr. 180 af 23. juli 1962, samt kapitlerne II, III og IV i bekendtgørelse nr. 112 af 5. april 1955.

8. Bemærkninger til bekendtgørelsesforslaget

Til § 1.

Formålsbestemmelsen er en videreførelse af lovens formålsparagraf og samler elementer af de enkelte fags formålsbestemmelser efter bekendtgørelsesforslaget. Den er affattet i overensstemmelse med synspunkterne i afsnit 3 ovenfor (side 16).

Til § 2.

Bestemmelsen viser, hvilke elementer der indgår i læreruddannelsen. Den er til dels en gentagelse af lovens § 6, stk. 1, men udbygget i overensstemmelse med de forudsætninger, der er udtrykt i bemærkningerne og andetsteds i lovbehandlingen. Der gøres således rede for, hvilke konkrete fag der kan være liniefag, og hvad de pædagogiske specialer skal være, ligesom kurserne er nævnt udtrykkeligt. Specielt om kurserne bemærkes, at studieteknik tænkes også at skulle omfatte biblieksorientering, og at skolehygiejne og seksuallære efter forslaget indgår som et led i det mere almindelige kursus i sundhedslære. Et kursus i studieteknik vil i øvrigt muligvis blive mindre begrundet med tiden, efterhånden som studieteknik bliver indarbejdet, ikke blot i HF-undervisningen, men også i gymnasiet, så eleverne er orienteret på dette felt, allerede før de kommer på seminariet.

Liniefagene svarer til en række af de fag, der for øjeblikket findes som fag i folkeskolen, og kan -- som angivet i bemærkningerne til lovfor-slaget - udbygges senere, hvis udviklingen i folkeskolen skulle begrunde det (efter lovens § 6 er linieuddannelse en videregående uddannelse i et af folkeskolens fag). Der har været rettet henvendelse til studieplansudvalget om indførelsen af liniefag i orientering, men udvalget har ikke ment at kunne imødekomme dette ønske. Dels er orientering efter udvalgets opfattelse mindre karakteriseret ved sit studie-område end ved sin arbejdsform, dels er fagets placering i folkeskolen under overvejelse i fol-

keskolens læseplansudvalg. Som et eventuelt studieområde ville man næppe kunne afgrænse et pensum, uden at der ville blive tale om en noget overfladisk behandling af dele af stof, som er placeret under andre liniefag, specielt historie og geografi. Som arbejdsform vil orientering i sin nuværende form i 8.-10. klasse i folkeskolen blive behandlet i undervisningslære og i pædagogisk speciale B.

Studieplansudvalget har ment, at træsløjd, henholdsvis metalsløjd bør kunne regnes for to liniefag for en studerende med tre liniefag. Derimod mener man ikke, de to former for sløjd bør kunne opfylde lovens krav om (mindst) to forskellige liniefag.

Efter udvalgets forslag stilles der principielt ikke formelle betingelser for valg af liniefag. Kun med hensyn til formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde, som har en ret svag stilling i studenter- og HF-uddannelserne (håndarbejde findes slet ikke i disse uddannelser), har man anset det for rigtigst at kræve det lavere niveau i læreruddannelsen gennemgået, før fagene kan vælges som liniefag.

Til § 3.

Paragraffen handler om de fritagelser for fag, der kan gives af seminariets rektor, mens fritagelse, der kræver undervisningsdirektørens afgørelse, omhandles i § 4.

Af lovens § 7 fremgår det, at der skal være mulighed for fritagelse for et eller flere af fagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde, når ganske særlige forhold foreligger. I det oprindelige lovfor-slag var fritagelsesbestemmelserne optaget i selve loven (§ 7), men i forbindelse med den indskrænkning af fagkredsen, der skete ved ændringsforslaget under folketingsbehandlingen, blev lovens § 7 forenklet, og ved den endelige behandling i folketinget blev bestemmelsen ændret sådan, at fritagelsesreglerne fastsættes af undervisningsmi-

nisteren, jfr. folketingsudvalgets tillægsbetænkning (bilag 3, side 94).

Efter § 3, stk. 1, er der mulighed for at fritage legemligt handicappede studerende for de obligatoriske fag, som særlig kræver fysiske færdigheder. Efter bestemmelsems udformning er fritagelse en ret for den studerende, der fremlægger lægeattest for ikke at kunne deltage i faget.

Man ville finde det hensigtsmæssigt, at det i et cirkulære blev understreget, at fritagelse for sang/musik efter § 3, stk. 2, er tænkt som en absolut undtagelse og i alle tilfælde forudsætter en konkret vurdering af den enkeltes muligheder, normalt på grundlag af en vis - kort - tids undervisning. Da det ikke er muligt at give generelle retningslinier for, hvornår fritagelse er begrundet, har man nøjedes med at gentage betingelsen i lovens § 7 »når ganske særlige forhold foreligger«.

Det er, som det fremgår af stk. 4, den enkelte studerende, der søger om fritagelse.

For en sikkerheds skyld angives det ved en udtrykkelig regel i stk. 3, at fritagelse ikke principielt betyder, at den pågældendes læreruddannelse skal omfatte et fag mindre end foreskrevet i § 2. Man har imidlertid ikke ment at kunne gøre håndarbejde obligatorisk for mandlige studerende (jfr. tillægsbetænkningen, bilag 3, side 94), og i praksis vil mandlige studerende, der fritages for ét af fagene formning, sang/musik og legemsøvelser, derfor kunne nøjes med to af de heromhandlede fire fag, mens kvindelige studerende, der fritages for et af fagene, får alle de tre øvrige fag.

Til § 4.

Efter lovens § 2, stk. 1, 2. pkt. kan undervisningsministeren bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder end på seminarierne kan indgå i læreruddannelsen efter nærmere regler.

Efter studieplansudvalgets opfattelse bør sådanne regler først søges udformet, når den på side 19 foreslåede gennemgang af fagplanerne for universitetsstudier og læreruddannelse er foretaget. Det er imidlertid ikke ønskeligt, at enhver mulighed for, at anden uddannelse kan indgå i læreruddannelsen, må afvente den nævnte gennemgang, og man foreslår derfor, at undervisningsdirektøren foreløbig bemyndiges til at godkende anden uddannelse som del af læreruddannelsen efter vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Den i paragraffen nævnte fritagelse vil prin-

cipielt kunne gælde alle fag og kurser. Tidligere uddannelse vil således kunne ækvivalere det ene eller begge liniefag. Fritagelse må forudsætte, at den pågældendes tidligere eksamen eller undervisning ligger på mindst samme niveau som vedkommende fag (kursus) i læreruddannelsen.

Som muligt grundlag for fritagelse efter § 4 kan — foruden universitetsuddannelse — nævnes en eventuel afsluttende faglig og pædagogisk eksamen f. eks. i formning, håndarbejde eller husgerning. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt, at seminarierådet drøfter, hvilke uddannelser der er egnede som fritagelsesgrundlag.

Karakterer fra en tidligere eksamen bør ikke kunne overføres til lærereksamen, men fritagelse bør angives på beviset med oplysning om grundlaget, jfr. bekendtgørelsesforslagets § 30.

Til § 5.

Af stk. 2, 2. punktum fremgår det, at studerende, der er fritaget for et fag, ikke aflægger eksamen i dette fag. Fritagelse efter §§ 3 og 4 er betragtet som en indskrænkning af læreruddannelsens omfang.

Bekendtgørelsesforslagets regler om tre liniefag er udformet med størst mulig frihed for de studerende. Man har overvejet, om valget af tre liniefag burde være bindende for den pågældende studerende, således at alle tre liniefag skulle indgå i eksamen og medregnes ved beregningen af, om eksamen er bestået, hvis den studerende ikke havde meldt fra en vis tid før uddannelsens afslutning. Da en lærereksamen med to liniefag efter uddannelsens struktur er det normale, og da det tredje liniefag ikke vil kunne medføre væsentlig øget ulempe med hensyn til tilrettelæggelsen af eksamen, har udvalget imidlertid ikke fundet grundlag for at anlægge et sådant »kontraktsynspunkt«. Efter de foreslåede regler om indstilling til eksamen, udstedelse af eksamensbevis m. v. kan en studerende derfor bestemme sig til at nøjes med to liniefag, lige til eksamensbeviset er udstedt. Man har yderligere fundet det rimeligt at give studerende, der har læst tre liniefag, men kun aflagt eksamen i de to og fået bevis for læreruddannelsen på dette grundlag, mulighed for at afslutte det sidste liniefag med eksamen på seminarieret inden for et år efter bevisets udstedelse (se bestemmelsen om indstilling i § 18, stk. 4).

Til § 6.

Reglerne om førsteårsafgørelsen er i så høj grad som muligt udformet, så de stemmer med

de principper, der i øvrigt ligger til grund for den nye læreruddannelse.

I § 37, stk. 3, om praktisk skolegerning, gives der udførlige regler om, hvordan man når til vurderingen i dette fag, hvor normalt flere lærere vil være impliceret i bedømmelsen af den enkelte studerende. Vurderingen foreslås givet i skematisk form, så betingelsen vedrørende praktik får samme objektive karakter som kravet om en mindste karaktersum i de fire eksamensfag. Vurderingen i de øvrige fag, som undervisningen har omfattet i det første år, bør efter studieplansudvalgets opfattelse kun kunne have standsende virkning, hvis den er negativ i alle fagene.

Hovedvægten i førsteårsafgørelsen ligger således på de fire afsluttede fag og på praktisk skolegerning, mens de studerendes indsats i de øvrige fag vil blive kontrolleret på anden måde senere i uddannelsen.

Til § 7.

Det følger af lovens § 8, stk. 5 (jfr. bekendtgørelsesforslagets § 5), at det skal være muligt at gøre uddannelsen færdig på $3\frac{1}{2}$ år (7 semestre). Seminarierne må derfor tilrettelægge deres planer for undervisningen sådan, at hele uddannelsesløbet ligger inden for dette tidsrum. Da uddannelsen på 4 år imidlertid betragtes som lige så normal som en $3\frac{1}{2}$ -årig uddannelse, må der også sørges for undervisningstilbud til studerende i 8. semester.

Til § 8.

I stk. 1 fastsættes fagenes samlede timetal. Studieplansudvalget har overvejet, om det kunne være tilstrækkeligt at fastsætte et maksimum, men har fundet det rigtigst at stille de studerende ved samtlige seminarier lige med hensyn til tilbuddet om undervisning forud for eksamen. Den særlige fastlægning af fag og timetal i det første uddannelsesår skyldes dels ønsket om lige vilkår for de studerende og dels nødvendigheden af at »lægge loft« over det samlede timetal i det første år, der timetalsmæssigt vil blive det mest belastende for de studerende.

I lovens § 6, stk. 1, b) nævnes fællestimer som en del af uddannelsen. Forslaget om fællestimer stammer fra læreruddannelsesudvalget af 1960, der navnlig tænkte sig timerne anvendt til samtidsorientering for samtlige studerende eller for en eller flere årgange studerende. Under folketingsbehandlingen blev faget samtds- og samfundsorientering (efter studieplansudvalgets

forslag benævnt samfunds-fag) indført, uden at fællestimerne udgik. Studieplansudvalget foreslår fællestimerne reserveret til aktuel orientering for samtlige studerende og foreslår timerne knyttet til samfunds-fag og administreret af dette fags lærere i samarbejde med rektor og studerende, jfr. § 54 om behandlingen i samarbejdsudvalget.

Om det særlige timetal i kristendomskundskab for studerende, der ikke har haft dette fag i den til grund for optagelsen liggende uddannelse, bemærkes:

Ifølge § 5 i lov nr. 165 af 7. juni 1958 om gymnasieskoler og §§ 2, stk. 3 og 7, stk. 2 i lov nr. 236 af 8. juni 1966 om højere forberedelseseksamen kan elever, der ikke tilhører folkekirken, forlange sig fritaget for religion/kristendomskundskab. Undervisningen til studentereksamen på studenterkursus omfatter ikke efter de gældende regler religion (der kan dog undervises i faget, hvis et vist antal elever ønsker det). Efter den nye læreruddannelseslov skal alle studerende have kristendomskundskab, og de studerende, der enten har været fritaget for faget i foruddannelsen i overensstemmelse med loven eller er studenter fra kursus, vil ikke have samme forkundskaber i faget som de øvrige studerende. I forbindelse med behandlingen i folketinget i januar 1967 af et ændringsforslag til læreruddannelsesloven, som var fremsat specielt med henblik på faget kristendomskundskab (men ikke blev vedtaget), blev et særligt kursus fremhævet som løsningen for disse studerendes vedkommende. Da et koncentreret kursus inden den egentlige undervisnings begyndelse i det første år vil medføre praktiske vanskeligheder, og da et længerevarende kursus ville løbe samtidig med den egentlige seminarieundervisning i faget og frembyde koordineringsproblemer eller i hvert fald ikke fuldt ud tjene sit formål som grundlag for denne undervisning, har studieplansudvalget fundet det rigtigst at gøre undervisningen i »forudsætningsstoffet« til en del af selve seminarieundervisningen, så læreren i kristendomskundskab kan supplere læreruddannelsesstoffet for de pågældende studerende på det tidspunkt og i den sammenhæng, han finder mest hensigtsmæssig. Man foreslår derfor, at de pågældende studerende samles på særlige hold, og at det ugentlige timetal i kristendomskundskab for sådanne hold bliver 8, mens ugetimetallet for de øvri-

ge hold bliver 6. - Også eventuelle studerende, der i overensstemmelse med lovens § 5, stk. 2, er optaget på seminarierne på grundlag af anden uddannelse end HF eller studentereksamen, må placeres på de særlige hold, hvis den pågældende uddannelse ikke har omfattet kristendomskundskab eller religion.

Vejledningstimerne efter stk. 5 er tænkt som et korrelat til § 15, hvorefter en del af undervisningsstoffet kan overlades til de studerendes selvstændige tilegnelse og i det hele som en sikring for de studerende under deres selvstændige arbejde. Vejledningens omfang fremgår af forslaget § 17. De nærmere retningslinier om beregning af vejledningstimerne foreslås fastsat i et cirkulære sådan, at disse timers antal ikke blot bliver afhængige af en vurdering af selve fagets karakter, men også af antallet af undervisningstimer og antallet af studerende i faget i hvert enkelt semester. Man tænker sig vejledningstimerne beregnet for hele uddannelsesforløbet i hvert fag, så at lærerne kan fordele vejledningstimerne over semestrene under hensyn til undervisningsstoffets fordeling på undervisningstimer og de studerende selvstændige arbejde.

Praktisk skolegerning har ikke vejledningstimer. Dette skyldes, at en del af timerne - i periodepraktikken $\frac{1}{4}$ - tænkes anvendt til konferencer mellem de studerende og praktiklære-

Til § 9.

Timetallet for de obligatoriske kurser foreslås fastsat, så det - ligesom fagenes timetal - er ens ved alle seminarier.

Om timetallet i sundhedslære bemærkes, at studieplansudvalget havde vedtaget at foreslå 20 timer afsat til dette kursus, og at kursusplanen er udarbejdet på grundlag af denne vedtagelse. Ved den afsluttende behandling i udvalget besluttede man imidlertid - under indtryk af dels betænkning nr. 494 af 1968 om seksualundervisning i folkeskolen, dels arbejdet i sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe vedrørende misbrug af euforiserende stoffer blandt ungdommen - at hæve det foreslåede timetal til 30.

Når kursus i stemmebrug og mundtlig fremførelse i modsætning til de øvrige kurser ønskes strakt over en længere periode, skyldes det værdien af et samspil mellem kurset og dels praktisk skolegerning, dels discipliner i dansk, og

også, at dette kursus ligesom fagene forudsætter en udvikling hos de studerende i løbet af undervisningsperioden.

Kursus i studieteknik vil kunne suppleres med læsetræningskursus med hjemmel i bestemmelsen om frilæsning (§ 32).

Til § 10.

Efter lovens § 6, stk. 5, godkender undervisningsministeren, på hvilke områder der af det enkelte seminarium tilrettelægges undervisning i pædagogisk speciale, liniefag og frilæsning.

Studieplansudvalget har ment, at en bestemmelse om denne godkendelse hører hjemme i bekendtgørelsen om læreruddannelsen, da den set fra seminariets side har samme karakter som andre bestemmelser om undervisningens organisation og ydre rammer. De væsentligste overvejelser i forbindelse med en godkendelse vil være »uddannelsesmæssige«, f.eks. om et seminarium har de lærer- og lokalemæssige forudsætninger for at tage et bestemt liniefag op - selv om også f.eks. ringe tilgang til et liniefag gennem længere tid vil kunne give direktoratet grund til ikke at forny sin godkendelse af det pågældende fag.

Seminariernes antal af liniefag har afgørende betydning for, om de studerende får de i loven forudsatte valgmuligheder i rimeligt omfang, og på denne baggrund må det ventes, at kravene til et seminariums størrelse i fremtiden vil gælde ikke blot antallet af studerende, men også uddannelsesstilbuddet, jfr. også side 26 ovenfor og bilag 6 (side 104).

Udvalget har derfor fundet det hensigtsmæssigt at trække den adgang til at godkende ikke blot de enkelte liniefag og pædagogiske specialer, men også antallet af liniefag/specialer, som den anførte lovbestemmelse indebærer, frem som et særligt punkt i godkendelsesbestemmelsen.

Til § 11.

I stk. 2 er samlet den del af tilrettelæggelsen, som lærere og studerende bør have indflydelse på. Der foreskrives derfor drøftelse i det side 22 foreslåede samarbejdsudvalg, bestående af rektor, lærere og studerende. Stk. 3 derimod handler om de dispositioner, som rektor alene bør træffe, da de vedrører de enkelte lærere personligt.

Planen for det første uddannelsesforløb efter den nye lov må i praksis udformes og godkendes, inden bekendtgørelsen træder i kraft den

1. august 1969, men dette bør efter udvalgets opfattelse kun ske foreløbigt. Så snart samarbejdsudvalget er konstitueret, bør planen forelægges dette og - efter eventuel revision - indsendes til endelig godkendelse.

Bestemmelsen i stk. 3, sidste punktum, må ventes navnlig at få betydning for pædagogisk speciale, samfundsfag og kurserne, men et system, hvorefter flere lærere i fællesskab varetager et fag, kan meget vel tænkes at slå igennem også i andre fag. Bl.a. for ikke at hindre en sådan udvikling har studieplansudvalget fundet det rigtigst, at der gives generelle regler, der løser også eksamens- og karaktergivningsproblemer, når et hold har flere lærere i samme fag. Man anser det for nødvendigt, at der i denne situation er en bestemt lærer, som har til opgave at sikre helheden i faget, og som har den endelige beslutning i tilfælde, hvor fagets lærere ikke kan blive enige om et fagligt spørgsmål.

Studieplansudvalget har forudsat, at skemaerne lægges for en 5-dages uge. Måske vil det i de senere semestre i uddannelsen være muligt at lægge timerne på 4 af ugens dage. Herved vil de studerendes muligheder for selvstændigt arbejde blive styrket. I øvrigt anser man det for nødvendigt af hensyn til et frit valg af liniefag, at seminariets skema lægges således, at det er muligt at følge undervisningen i alle de valgte fagkombinationer. Man ser herved bort fra valg af tre liniefag, idet skemaproblemerne for studerende med tre liniefag må løses for sig.

Nogle tilrettelæggelsesseksempler er optaget som bilag 7 til betænkningen (side 107). Udvalget foreslår, at eksemplerne også medtages som bilag til bekendtgørelsen.

Til § 12.

Man har fundet det rigtigst at give udførlige regler om holdfordelingen og om de holdstørrelser, udvalget anser for et rimeligt maksimum i de forskellige fag. Minimum for liniefagene er ifølge stk. 1, 4) et gennemsnit på 8 studerende for hver årgang. Studieplansudvalget finder noget større hold - i hvert fald omkring 10 studerende — hensigtsmæssige og har taget dette som udgangspunkt for sine overvejelser om seminariestørrelsen (jfr. side 26 og bilag 6, side 104). Liniefagsholdene vil i øvrigt sjældent kunne nå op på det foreslåede maksimum 15 - normalt vil holdstørrelsen selv ved den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse (årgange på

140 studerende) næppe blive væsentlig højere end 12 i gennemsnit.

På baggrund af de detaljerede regler anser man det ikke for nødvendigt, at holdfordelingen godkendes af undervisningsdirektøren. Den må derimod indberettes til direktoratet, dels for at direktoratet kan være bekendt med tilgangen til liniefagene, når godkendelsen af disse skal fornyes, dels for at direktoratet kan gribe ind over for sådan oprettelse af hold, som skyldes uhenigtsmæssig tilrettelæggelse af liniefagsundervisningen. Endvidere begrundes de detaljerede regler, at der gives mulighed for dispensation i særlige tilfælde.

Til § 13.

Om princippet for studieplansudvalgets forslag om mødepligt se afsnit 3.2 ovenfor (side 16). Man har ment at måtte bedømme opfyldelsen af mødepligten rent skematisk, sådan at attestation gives — og i princippet kun gives - studerende, der har deltaget i et vist antal timer, uanset grunden til eventuelle forsømmelser.

Den særlige mulighed for at fritage for yderligere undervisning i sang/musik skyldes, at de studerendes muligheder for senere at kompensere for eventuelle forsømmelser er ringere i sang/musik, der ligger i det almindelige skema og strækker sig over flere semestre, end i kurserne, der er relativt kortvarige og ligger i de særlige kursusuger.

Specielt om stk. 3 bemærkes, at studieplansudvalget ikke har ment at kunne pålægge de studerende at deltage i en hvilken som helst studierejse/ekskursion, idet der kan tænkes andre hindringer for deltagelse end sygdom, navnlig økonomiske og familiemæssige. Da det ikke synes muligt at forudse de faktiske situationer tilstrækkelig sikkert til at fastsætte generelle regler på dette punkt, og da liniefagsstuderende normalt vil være interesserede i at deltage i studierejser og lignende, har man fundet det tilstrækkeligt at sikre, at ikke-deltagende studerende arbejder med det pågældende fag i samme tidsrum.

Til § 14.

Ved »fagets arbejdsmetode, terminologi og hjælpemidler« sigtes der til metoder m.v., der anvendes i de videnskaber og øvrige fagområder, der ligger bag fagene i læreruddannelsen. For de fag, der er undervisningsfag i folkeskolen, er der i fagplanerne opført som særligt punkt »indsigt i faget didaktik«, eventuelt

»fagets pædagogiske muligheder« eller lignende. Herved og ved § 14, stk. 2, 3. punktum, er den del af didaktikken, som er knyttet til faget, og derfor ikke varetages i undervisningslæren, lagt til det enkelte fag.

Begrebet fagdidaktik er ikke entydigt defineret. Det benyttes dels i vid betydning omfattende behandlingen af såvel formålet med faget som undervisningsfag og undervisningens faglige indhold som den metodiske tilrettelæggelse af undervisningen, dels i snævrere betydning, hvor de undervisningsmetodiske aspekter ikke inddrages. Studieplansudvalget er af den opfattelse, at lovens hensigter bedst opfyldes, hvis den snævrere definition lægges til grund, således at de studerende ikke får forskrifter om, hvordan undervisning i et givet fagligt emne tilrettelægges.

I planerne for en række fag er fagdidaktikken ikke blot optaget i formålsbestemmelsen, men også i bestemmelserne om fagets indhold og evt. i eksamensbestemmelsen. I en række fag nævnes fagdidaktikken derimod kun i formålet. I disse fag kan der ikke stilles særskilte spørgsmål i fagdidaktikken ved eksamen, men formålsbestemmelsen medfører — sammen med § 14 - at fagdidaktiske betragtninger skal indgå i undervisningen.

Til § 15.

På baggrund af forudsætningerne om veksellende holdstørrelser og selvstændigt arbejde har man fundet en udtrykkelig bestemmelse påkrævet. Forslaget om fag og brøker er vedtaget i studieplansudvalget efter overvejelser på grundlag af oplysninger indhentet fra de faglige udvalg.

Man finder, at læreren som ansvarlig for undervisningen har pligt til i rimelig grad at følge de studerendes selvstændige arbejde.

Udtrykkene »undervisningsstoffet« og »stoffet« er i bekendtgørelsesforslaget brugt i samme betydning som fagets »indhold« efter fagbestemmelsen.

Til § 16.

Om de studerendes medvirken ved planlægningen og tilrettelæggelsen af undervisningen henvises til afsnit 3.2 ovenfor (side 17). § 16 er udformet i overensstemmelse med de der anførte synspunkter.

Til § 17.

Vejledningen efter denne bestemmelse tænkes

ikke blot at skulle foregå i de særlige vejledningstimer, men også - i overensstemmelse med sædvanlig praksis - inden for timerne. Vejledningen skal ikke blot komme de studerende til gode, der følger det tilrettelagte uddannelsesforløb, men også f.eks. studerende, der mere selvstændigt søger at afslutte uddannelsen på tre år, og studerende, der er mere end 8 semestre om uddannelsen. Sådanne studerende tænkes tilmeldt et eksisterende hold og vil derigennem blive knyttet til bestemte lærere i fagene. I de fag, hvor et vist antal øvelser eller arbejder skal være udført, før indstilling til eksamen kan ske, jfr. § 19, vil vejledningstimerne også kunne bruges af de studerende, der ikke har udført øvelserne/arbejderne sammen med det øvrige hold, til at indhente det manglende under lærerens vejledning.

Til §§ 18-21 (kap. IV).

Indstillingsreglerne er udformet i overensstemmelse med lovens § 8, dels stk. 1 og 5 om tidspunkterne for henholdsvis førsteårsgørelsen og uddannelsens afsluttende prøver, dels stk. 2, hvorefter den studerende for at kunne afslutte den samlede uddannelse skal have den undervisningsfærdighed, som er nødvendig til varetagelse af undervisning i folkeskolen. Studieplansudvalget har i overensstemmelse med sit principielle synspunkt foretrukket krav om en standpunktskarakter (på 6) i praktisk skolegerning fremfor en mere skønmæssig udtalelse. Endvidere har man foretrukket at gøre ikke blot den nødvendige standpunktskarakter i praktik, men også attestation for de obligatoriske kurser og - i givet fald - sang/musik til betingelser for indstilling til det sidste fag fremfor at lade sådan attestation være betingelse for udstedelse af eksamensbevis, da man på denne måde undgår, at en studerende kan opfylde betingelserne for at bestå lærereksamen uden at kunne få bevis.

I reglerne om genindstilling har man fulgt det i andre uddannelser sædvanlige; at indstilling kan ske tre gange, og at yderligere indstilling kræver dispensation. Man gør opmærksom på, at det er indstillingen, der tæller, og at det således er uden betydning, om eksamen faktisk er aflagt. Hvis det skønnes hensigtsmæssigt, vil en tilbagetrædelsesfrist kunne fastsættes senere. Efter § 20, stk. 3, er det udelukket at tage eksamen om i noget fag, hvis den samlede lærereksamen er bestået. Man har herved villet undgå en unødvendig belastning af semi-

nariernes kapacitet og en forøgelse af den enkelte uddannelsesetid, alene begrundet i ønsket om at forbedre en eksamen, der allerede har vist, at den pågældende opfylder de uddannelsesmæssige krav til en lærer. Ved beståelsesreglerne er der sikret et sådant niveau for uddannelsen, at bestået lærereksamen bør betragtes som garanti for tilstrækkelig uddannelse, og man vil nødigt gennem reglerne bidrage til en praksis, hvor det samlede eksamensresultat tillæges afgørende betydning ved ansættelser.

Indstillingsfristerne i § 21, stk. 1, er fastsat under hensyn til, at planlægning af eksamen vil kræve mest tid i forårssemestrene, hvor der vil være flest studerende til eksamen på grund af førsteårsprøven og kravet om afslutning af uddannelsen senest i 8. semester. For liniefagene legemsøvelser og biologi er en særregel nødvendig, da dele af eksamen i disse fag kun kan afholdes om sommeren.

Retningslinier om indstillinger efter § 21, stk. 2, tænkes givet ved cirkulære eller direkte ved blanketternes udformning.

Til §§ 22-26 (kap. V).

En række af de foreslåede bestemmelser er videreførelse af bestemmelserne i lovens § 9. Herudover kan nævnes:

§ 22, stk. 2, slår fast, at begrænset pensum ikke findes i den nye læreruddannelse, hvilket er i overensstemmelse med forudsætningen om et mere selvstændigt studium, hvor der ikke er mødepligt.

Dispensationsbestemmelsen i § 22, stk. 3, er tænkt anvendt til fordel for studerende med særlige handicap - som ikke har givet grundlag for fritagelse - eller i lignende ekstraordinære tilfælde. Ved udtrykket »ganske særlige omstændigheder« er det angivet, at der kræves stærke og konkrete grunde til dispensation.

Efter § 23, stk. 3, holdes der sygeeksamen i de fire fag, der indgår i førsteårsafgørelsen. Dette skyldes, at de pågældende studerende ellers først kunne aflægge eksamen igen efter et års forløb og dermed ville blive sinket væsentligt i deres uddannelse. Man foreslår, at de studerende ved sygeeksamen alene aflægger eksamen i de manglende fag. Herved opnår man, at sygeeksamen ikke kommer til at virke urimeligt belastende, samtidig med at man opretholder den mulighed for en helhedsvurdering af de studerendes præstationer i det enkelte fag, som bestemmelserne om fagene forudsætter. For studerende, der bliver syge under eksamen i andre fag

end førsteårsprøvefagene gælder de almindelige regler om genindstilling, jfr. § 20. Dokumenteret sygdom må imidlertid ventes i reglen at kunne give grundlag for dispensation fra begrænsningen i indstillingsadgangen.

Af hensyn til overensstemmelsen mellem den daglige arbejdsform og eksamen skal der som led i udformningen af eksamensopgaver og -spørgsmål tages stilling til hjælpemidler og forberedelsestid (§§ 25 og 26).

I § 25, stk. 2, omhandles de skriftlige og praktiske opgaver, der stilles af undervisningsdirektøren. Som det fremgår, tænker man sig særlige udvalg, der er udpeget til det specielle hverv at udarbejde forslag til opgaver. Det vil være rimeligt, at de til direktoratet knyttede formænd for de ovenfor foreslåede fagråd (side 27) også er medlemmer af de respektive opgaveudvalg.

Man har udeladt bestemmelser om uregelmæssigheder ved skriftlige og praktiske prøver (eksaminander, der kommer for sent eller forsøger at skaffe sig eller give andre uretmæssig hjælp), da sådanne — uanset at de medfører retsvirkninger for de studerende — synes mere egnede til optagelse i et cirkulære med detaljerede bestemmelser om eksamen, jfr. § 22, stk. 3.

Specielt gør man opmærksom på, at der i bekendtgørelsesforslaget sondres mellem skriftlige prøver, praktiske prøver, mundtlige prøver og prøver, der er praktiske og mundtlige. Betegnelsen *praktiske prøver* findes ikke i loven, der - i § 9 - kun taler om skriftlige og mundtlige prøver. En sådan sprogbrug i lovgivningen betragtes ikke som en hindring for afholdelsen af praktiske prøver i fag, hvor sådanne prøver stemmer med faget - de pågældende prøver anses normalt for systematisk at høre under de mundtlige prøver. Studieplansudvalget foreslår, at man af hensigtsmæssighedsgrunde anvender betegnelsen praktiske prøver og - i de tilfælde, hvor en prøve er delt op i en praktisk og en mundtlig del - betegnelsen praktiske og mundtlige prøver. De foreslåede regler om de praktiske prøver er på grund af prøvernes karakter i vidt omfang de samme som reglerne om skriftlige prøver, mens de praktiske og mundtlige prøver ligger nærmest på de mundtlige prøver.

Til § 27.

Karaktergivningsreglerne følger samme principper som de tilsvarende regler for studentereksamen, HF-eksamen og realeksamen, men er tillempet den foreslåede ordning af lærereksa-

men. Bestemmelsen i stk. 3 adskiller sig dog fra tilsvarende bestemmelser ved de nævnte andre eksaminer, idet der kan ske en afrunding af det beregnede karaktertal herefter.

Anvendelsen af 13-skalaen er begrundet i ønsket om at give de studerende kendskab til den karakterskala, der benyttes i folkeskolen, og er i øvrigt i overensstemmelse med det ved lovbehandlingen forudsatte.

Til § 28.

Beståelsesbetingelserne er udformet sådan, at de sikrer dels et vist alment niveau (stk. 1, 1-2)) og dels solide kundskaber i liniefagene (niveauet i praktisk skolegerning sikres ved indstillingsreglerne). Da antallet af de studerendes eksamenskarakterer vil variere, finder man det hensigtsmæssigt at udtrykke betingelsen i stk. 1, 1) som krav om et vist gennemsnit og ikke om en vis sum.

Man har overvejet, om bekendtgørelse nr. 153 af 15. maj 1964 om dispensation i særlige tilfælde fra karakterkrav ved realeksamen og studentereksamen (og ifølge bekendtgørelse nr. 48 af 28. februar 1967 også ved HF-eksamen) bør gælde ved lærereksamen. Efter den nævnte bekendtgørelse kan der ses bort fra »13-reglen« (kravet om, at summen af de to laveste karakterer plus gennemsnittet af de øvrige karakterer skal være mindst 13), når betingelserne efter denne regel ikke er opfyldt på grund af en lav karakter i et fag, for hvilket et handicap hos eksaminanden har betydning. I læreruddannelsen vil imidlertid studerende med fysiske handicap normalt kunne hjælpes gennem fritagelse efter § 3 og dispensation for eksamensstof og/eller -form efter § 22, og ordblinde studerende vil ikke blive afgørende ramt af deres handicap i obligatorisk dansk, da vurdering af ortografien indgår i en samlet karakter for faget. Endvidere vil en dispensation fra 13-reglen ikke kunne få virkning over for en lav karakter i et liniefag, da der her er et specielt krav om en karakter på mindst 6, som man ikke mener at burde slække på.

Bestemmelsen i stk. 2 om sløjde er i overensstemmelse med § 2, stk. 2, se bemærkningerne hertil side 57.

Til § 29.

Protokollen foreslås indrettet efter løsskemaet i en låst bog, hvortil rektor har nøglen. Protokolbladet tænkes at fungere som journal over den studerende under uddannelsen. Når

eksamensbevis er udstedt på grundlag af protokolbladet, kan dette arkiveres. Bladene må udformes med hensyntagen til behovet for statistiske oplysninger. Under den studerendes data synes det hensigtsmæssigt at medtage ikke blot den pågældendes fulde navn, men også hans personnummer. Der bør beregnes plads til senere navneændringer.

Til § 30.

Studieplansudvalget finder det rigtigst, at eksamensbeviset kun vedrører selve læreruddannelsen. Man foreslår derfor en bestemmelse, hvorefter andre oplysninger end de i paragraffen angivne ikke kan medtages. Dette udelukker ikke blot skønsmæssige udtalelser om de studerende — sådanne må anses for udelukket ved selve loven - men også attestation eller bevis for prøver eller undervisning, den studerende har deltaget i på seminariet uden for den egentlige læreruddannelse. Sådanne beviser bør efter studieplansudvalgets opfattelse gives for sig selv, uafhængigt af læreruddannelsesbeviset.

Imidlertid synes det forudsat under lovbehandlingen (bemærkningerne til lovforslagets § 9, jfr. side 80 og tillægsbetænkningen, jfr. side 94), at resultatet af en eventuel prøve i orgelspil angives på eksamensbeviset. Ud fra det synspunkt, at det væsentlige for den studerende må være, at han får et officielt bevis for en bestået prøve, og under hensyn til, at de nævnte aktstykker ikke tyder på, at formen for orgelspilbeviset har været særligt drøftet, skal man henstille, at dette bevis såvel som andre beviser for frivillig undervisning efter § 31 gives for sig selv. Man skal herved også henvise til bemærkningerne til lovforslagets § 8, jfr. side 79, hvorefter en prøve i orgelspil ikke vil kunne betragtes som en del af læreruddannelsen.

Specielt bemærkes, at eksamensgennemsnittet ikke kan anføres på beviset. Dette stemmer med den bag genindstillingsreglerne liggende opfattelse, at en bestået lærereksamen garanterer for tilstrækkelig uddannelse, jfr. ovenfor side 63.

Beviset bør udstedes af det seminarium, hvor den studerende har aflagt eksamen i sit sidste fag. Aflægger de studerende senere eksamen i et yderligere liniefag efter § 5, stk. 3, jfr. § 18, stk. 4, må påtegningen foretages af rektor for det seminarium, hvor den pågældende eksamen er aflagt.

Man forudsætter, at frist for indsendelse af bevisgenparter og lignende, jfr. stk. 4, fastsættes ved cirkulære.

Til § 31.

Paragraffen omhandler undervisning, som er frivillig for de studerende, men som seminarierne efter studieplansudvalgets mening bør have pligt til at tilbyde. For instrumentalspils (orgelspils) vedkommende følger dette direkte af lovens § 6, stk. 2 c). Det må være rimeligt, at den undervisning, de studerende her har krav på, er en sådan, at den sætter dem i stand til at aflægge officielt anerkendte prøver, hvor sådanne findes på det pågældende felt.

Dette gælder svømning og orgelspil, som der for øjeblikket findes regler om i henholdsvis bekendtgørelse nr. 186 af 29. marts 1946 vedr. uddannelse af svømmelærere på seminarier og kursus uden for Danmarks Højskole for Legemsøvelser og kap. VI i bekendtgørelse nr. 111 af 5. april 1955 om uddannelse af lærere til folkeskolen (den 4-årige almindelige uddannelse og den 3-årige almindelige uddannelse for studenter). Studieplansudvalget går ud fra, at der udarbejdes nye regler om disse prøver i forbindelse med overgangen til den nye læreruddannelse, og anfører derfor ikke de nævnte bestemmelser i sit forslag.

En mulig prøve i maskinskrivning er nævnt i bemærkningerne til lovens § 8. Studieplansudvalget har opfattet den der forudsatte undervisning som sigtende på de studerendes eget behov, ikke som en læreruddannelse. Studieplansudvalget har næret betænkelighed ved at foreskrive prøve på seminarierne, selv i en frivillig undervisning, på et elementært plan i et fag, der også er fag i folkeskolen, da de, der bestod prøven, fejlagtigt kunne blive opfattet som kvalificerede til at undervise i faget, og man foreslår derfor ikke regler om prøve i maskinskrivning.

Til § 32.

Her omhandles den egentlige frilæsning. Bestemmelsen i stk. 4 skal sikre, at der bliver plads til et rimeligt varieret tilbud, og at de studerende kan gennemføre frilæsning i flere emner i løbet af uddannelsen.

Til § 33.

Bestemmelsen skyldes ønsket om at bevare en tradition, som har haft stor betydning på seminarierne.

Til §§ 34-71 (kap IX).

Bestemmelserne om fagene og kurserne er udarbejdet på grundlag af forslag fra de af studieplansudvalget nedsatte faglige udvalg, jfr. side 7.

De faglige udvalgs forslag er udarbejdet under hensyntagen til loven, de af folketingsudvalget afgivne betænkninger, undervisningsministerens bemærkninger til lovforslaget, betænkning nr. 390 af 1965 vedrørende læreruddannelsen og de af studieplansudvalget givne generelle retningslinier. De faglige udvalg har arbejdet sammen, hvor de behandlede emner har gjort det naturligt, og har tilkaldt særligt sagkyndige, hvor det har været ønskeligt til belysning af særlige emner og problemer. Henvendelser til studieplansudvalget om fagene og kursernes indhold er forelagt de respektive faglige udvalg og er indgået i disses videre overvejelser. Følgende betænkninger m.v. er indgået i de faglige udvalgs overvejelser:

Rapport af 4. september 1967 fra Nordisk Kulturkommissions danske arbejdsgruppe vedrørende nabosprogundervisningen i de nordiske lande tillige med en kortlægning vedrørende nabosprogundervisningen i de nordiske lande og Nordisk Råds rekommandationer nr. 23/1964 og nr. 24/1964 henholdsvis om udbygning af folkeskoleseminariernes undervisning i de nordiske sprog og om udvidet lærerudveksling mellem de nordiske lande m.v. i overvejelserne vedrørende dansk.

Betænkning nr. 494 af 1968 om handicappede unges deltagelse i fortsat undervisning i og ud over folkeskolen i overvejelserne vedrørende fagene pædagogik og pædagogisk speciale.

Betænkning nr. 484 af 1968 om seksualundervisning i folkeskolen m.v. i overvejelserne vedrørende kursus i sundhedslære og Rapport fra indenrigsministeriets konsulent i alkoholspørgsmål vedrørende arbejdet i perioden november 1963 til november 1965 ligeledes i overvejelserne vedrørende kursus i sundhedslære.

Studieplansudvalget har indhentet en udtalelse om det udarbejdede forslag til kursus i sundhedslære fra udvalget vedrørende hygiejneundervisningen på seminarierne. Det nævnte udvalg har ment at kunne tilslutte sig hovedlinierne i indholdet af det foreslåede kursus, men ønsker dog studieplansudvalgets betænkning tilstillet til udtalelse, så snart den foreligger, bl.a. for at kunne tage endelig stilling efter sammenholdning af planen for sundhedslære med, hvad planerne i øvrigt indeholder med hensyn til undervisning i hygiejnespørgsmål.

Udvalget har for samtlige fag fulgt følgende opstilling:

1. Formål.
2. Indhold.
3. Eksamen.
4. Karaktergivning.

Forudsætningerne for fagplanerne er i almindelighed højere forberedelseseksamens (HF) og studentereksamens tilsvarende fag. Dette gælder som hovedregel også liniefagene, dog bygger liniefagene dansk, religionskundskab, formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde på den obligatoriske uddannelse i fagene i læreruddannelsen. For at nå et acceptabelt slutniveau bygger endvidere følgende liniefag på et niveau svarende til følgende linier og grene ved studentereksamen og tilvalg i HF:

Matematik: den matematiske linies naturfaglige gren og HF med tilvalg i matematik.

Fysik og kemi: den matematiske linies naturfaglige gren og HF med tilvalg i fysik og kemi.

Engelsk og tysk: den sproglige linies nysproglige gren og HF med tilvalg i henholdsvis engelsk og tysk.

Fransk: studentereksamen med fransk.

Latin: den sproglige linies nysproglige gren.

Som anført i bemærkningerne til bekendtgørelsesforslagets § 2, betyder dette ikke, at der stilles krav om ovennævnte eksaminer som formel betingelse for valg af de pågældende liniefag. Det betyder blot, at en studerende normalt ikke vil kunne forvente at klare disse liniefag, medmindre hans foruddannelse er som ovennævnt, eller han på anden måde har skaffet sig tilsvarende kundskaber. Kun med hensyn til valg af liniefagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde stilles formelle betingelser, jfr. bekendtgørelsesforslagets § 2, stk. 4.

Vedrørende indholdet bemærkes, at den rækkefølge, emnerne er opstillet i, ikke angiver den tidsmæssige rækkefølge, i hvilken emnerne skal tages op i undervisningen. Der må for det enkelte hold tages stilling til, hvilken rækkefølge man anser for mest formålstjenlig ud fra pædagogiske og systematiske hensyn, herunder hensynet til samarbejdet fagene imellem.

Udvalget har så vidt muligt søgt at nå frem til en eksamensordning, hvor fremlæggelse af arbejder udført i uddannelsens løb undgås, da dette synes mere stemmende med lovens forudsætninger om friere studier med afsluttende prøver.

På denne baggrund foreslår man i alle fag prøveformer, hvor der ikke fremlægges arbejder, herunder rapporter, for den enkelte eksaminand. En enkelt undtagelse har man dog ment at måtte gøre i faget formning som liniefag, bl.a. fordi mange formningsområder af praktiske grunde er uegnede til prøve.

Bestemmelserne om de enkelte fag og kurser vil, når den endelige bekendtgørelse er udstedt af ministeriet, blive fulgt op af udførlige undervisningsvejledninger, jfr. side 15. Her skal derfor kun kort omtales særlige spørgsmål vedrørende de enkelte fag:

Pædagogik og psykologi: Man er af den opfattelse, at de to fag bør holdes hver for sig. Man stiller derfor forslag om, at pædagogik og psykologi betragtes som selvstændige fag med hver sit timetal og indhold og hver sin eksamen.

Praktisk skolegerning: Man har udeladt bestemmelser om praktikundervisningens organisation og administration, da sådanne synes mere egnede til optagelse i et cirkulære og næppe heller falder ind under udvalgets kommissorium.

Matematik: Ved planens udformning er der i overensstemmelse med bemærkningerne i folketingsudvalgets betænkning, jfr. side 91 taget hensyn til, at faget skal omfatte både matematik og regning.

Religionskundskab: I folketingsudvalgets betænkning, jfr. side 91, er det udtalt, at det til kristendomskundskab svarende liniefag bør være religionskundskab. I overensstemmelse hermed omfatter forslaget såvel undervisning i kristendomskundskab som undervisning i religionshistorie, og religiøs problemlitteratur tages op i tilknytning til stofområderne.

Legemsøvelser som liniefag: Den praktiske prøve kan deles, så prøverne i atletik og/eller boldspil aflægges i udendørssæsonen. Princippet om karakteren som byggende på en samlet vurdering af prøverne fastholdes dog, og i tilfælde, hvor den praktiske prøve deles, må eksaminator og censor derfor gennem notater fastholde indtrykkene fra de særskilt aflagte prøver.

Håndarbejde, ernærings- og husholdningslære samt sløjd: Ved udformningen af de praktiske prøver - i ernærings- og husholdningslære den praktiske del af den praktiske og mundtlige prøve — har man lagt vægt på, at ikke blot det færdige resultat, men også eksaminandernes tilrettelæggelse og udførelse af arbejdet, behandling af værktøj og redskaber m.m. kommer til

bedømmelse. Dette er søgt sikret, dels ved at eksaminator og censor overværer den praktiske prøve eller del af prøve (eller en af de praktiske prøver) og dels ved, at det udførte arbejde drøftes ved den mundtlige prøve.

Samfundsfag (samtids- og samfundsorientering): Ved universiteterne, ved gymnasiet og i HF anvendes betegnelsen samfundsfag om fag, der ikke principielt adskiller sig fra det, der nu institueres ved seminarierne. Man foreslår derfor betegnelsen samfundsfag anvendt også ved seminarierne. Samtidig foreslår man dog i parentes tilføjet den i loven anvendte betegnelse, idet denne tjener til en nærmere afgrænsning af faget.

Biologi: Den feltbiologiske prøve må af praktiske grunde afholdes om sommeren. Dette kan medføre, at eksamen må deles i efterårssemesteret, og da der er tale om to selvstændige prøver, har man for at sikre en ensartet vurdering foreskrevet, at der også i tilfælde, hvor eksamen holdes samlet, gives en karakter for hver af de to prøver.

Latin: Opgaverne ved den skriftlige prøve stilles af undervisningsdirektøren, jfr. bekendtgørelsesforslagets § 25, stk. 1. Denne særrregel er foreslået dels for at imødekomme et ønske fra det faglige udvalg om en centralt stillet opgave på linie med, hvad der er foreslået i de andre fremmedsprog, og dels fordi man ikke har fundet det rigtigt at foreslå to skriftlige prøver i faget.

Til § 72

I lovens 10, stk. 2, åbnes der mulighed for

godkendelse af afvigelser fra lovens bestemmelser om uddannelsen med henblik på forsøg. På denne baggrund er der optaget en bestemmelse om forsøg i bekendtgørelsesforslaget. Paragraffen er udformet sådan, at direktoratet og seminarierådet får mulighed for en helhedsbedømmelse af et ønsket forsøgsarbejde i forhold til uddannelsesbestemmelserne, og sådan at direktoratet får oplysning om forsøgets resultater. Dette sidste vil bl.a. være af værdi for ajourføringen af uddannelsesregler og undervisningsvejledning.

Til § 73.

Den undervisningsvejledning, som studieplansudvalget ifølge sit kommissorium skal udarbejde, foreslås ajourført af direktoratet. Det vil være hensigtsmæssigt, at der anvendes løsladssystem. Arbejdet med vejledningerne for de enkelte fag tænkes at blive en hovedopgave for de fagråd, der ovenfor foreslås knyttet til direktoratet (side 27).

Man går ud fra, at bekendtgørelsen vil blive revideret løbende, når der viser sig behov for ændring af dens regler. Man finder det imidlertid værdifuldt, at bekendtgørelsen som helhed tages op til ny overvejelse, når uddannelsen har været gennemført fuldt ud nogle gange. Der er derfor indføjet en revisionsbestemmelse i paragraffen.

Til § 74.

Bestemmelsen er af teknisk art og stemmer med lovens ikrafttrædelsesbestemmelse i § 26.

København, den 3. januar 1969.

P. A. Andersen.

Else Byrith.

Knud Gro-Nielsen.

Aase Hauch.

Hans Jensen,

Tage Kampmann.

Carl Aage Larsen.

formand
Holger M. Nielsen.

Gregers Petersen.

Bodil Dybdal. Eli Larsen. Michael Ørnø.

Forslag til Lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Kapitel I.

Almindelige bestemmelser.

§ 1. Uddannelsen efter denne lov har til formål at uddanne lærere til folkeskolen og tillige at give et grundlag for undervisning i ungdomsskolen og aftenskolen.

Stk. 2. Uddannelsen skal give den faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling, der er nødvendig til varetagelse af lærergerningen og skal tilstræbe at fremme de studerendes personlige udvikling.

§ 2. Læreruddannelsen gives på statsseminarier eller på privatseminarier, der er godkendt af undervisningsministeren. Godkendelsen af privatseminarier meddeles for et bestemt åremål på nærmere af undervisningsministeren fastsatte betingelser.

§ 3. Undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne er undervisningsministerens tilsynsførende med seminarierne.

Stk. 2. Undervisningsdirektøren er formand for censorerne og ved læreruddannelsens prøver og træffer foranstaltningerne til prøvernes afholdelse.

§ 4. Seminarierådet er rådgivende for undervisningsministeren i sager om læreruddannelsen.

Stk. 2. Seminarierådet består af undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne som formand samt 15 medlemmer, der beskikkes af undervisningsministeren. Af medlemmerne skal 3 udpeges af statsseminariernes rektorer, 3 af privatseminariernes rektorer, 3 af statsseminariernes lærere, 3 af privatseminariernes lærere, 1 af lærerrådet ved Danmarks Lærerhøjskole, 1 af Danmarks Lærerforening og 1 af Lærestuderendes Landsråd.

Stk. 3. Rådet udvides med en repræsentant

for øvelsesskolerne, når det behandler sager, som angår disse, og med undervisningsdirektøren for gymnasieskolerne, når det behandler sager om adgangen til seminarierne. Det af Lærestuderendes Landsråd udpegede medlem deltager ikke i behandlingen af sager om censorer.

Stk. 4. Seminarierådet holder møde mindst én gang om året.

Kapitel II.

Optagelse på seminarierne.

§ 5. Optagelse på seminarierne er betinget af, at ansøgeren har bestået højere forberedelseseksamen eller studentereksamen.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan bestemme, at ansøgere med anden tilsvarende uddannelse kan optages.

Stk. 3. Hvis der er flere ansøgere til et seminarium, end det kan optage, bestemmer seminariets rektor efter forhandling i lærerrådet, hvem der skal optages. Undervisningsministeren kan efter forhandling med seminarierådet fastsætte almindelige retningslinier for sådanne afgørelser.

Stk. 4. Optagelse på seminarierne sker ved uddannelsens begyndelse. Undervisningsministeren kan dog under særlige omstændigheder tillade fravigelse af denne bestemmelse.

Kapitel III.

Læreruddannelsen.

§ 6. Uddannelsen skal for alle studerende omfatte:

- 1) de pædagogiske fag: pædagogik og psykologi, undervisningslære, praktisk skolegerning og pædagogisk speciale,
- 2) fagene dansk (med kendskab til svensk og norsk), skrivning, regning og matematik, kristendomskundskab og legemsøvelser,

- 3) grunduddannelse i formning og for kvindelige studerende i håndgerning,
- 4) undervisning i sang,
- 5) videregående uddannelse i to af folkeskolens fag (liniefag),
- 6) samtidsorientering,
- 7) supplerende kursus og fællestimer.

Stk. 2. Ud over den i stk. 1 nævnte uddannelse skal de studerende kunne vælge et af fagene historie, geografi og biologi som til lægsfag.

Stk. 3. Endvidere skal de studerende kunne vælge en yderligere undervisning (frilæsning) i form af kursus eller studiekredse samt undervisning i instrumentalmusik, herunder orgelspil.

Stk. 4. Undervisningen i pædagogisk speciale og i liniefagene kan tidligst påbegyndes i uddannelsens 2. år.

Stk. 5. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med seminarierådet, hvilke fag der kan være liniefag, og hvilke kursus der er obligatoriske.

Stk. 6. Undervisningsministeren godkender, på hvilke områder der af det enkelte seminarium tilrettelægges undervisning i pædagogisk speciale, liniefag og frilæsning.

Stk. 7. De studerende er frit stillede med hensyn til valg af pædagogisk speciale og liniefag.

§ 7. Studerende, der ikke tilhører folkekirken, fritages efter anmodning for undervisning i kristendomskundskab.

Stk. 2. Studerende, der på grund af legemlig mangel eller svagelighed ikke kan deltage i undervisning i legemsøvelser eller håndgerning, fritages herfor af seminariets rektor.

Stk. 3. Studerende, der ved afslutningen af uddannelsens første år skønnes ikke at kunne få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen i legemsøvelser, fritages herfor af seminariets rektor.

Stk. 4. Studerende, der skønnes ikke at kunne få tilstrækkeligt udbytte af den i § 6, stk. 1, nr. 4 nævnte undervisning i sang, kan fritages herfor af seminariets rektor.

Stk. 5. Oplysning om fritagelsen gives i afgangsbeviset.

§ 8. Studieplanerne tilrettelægges sådan, at de studerende kan afslutte uddannelsen på 3½ år med mulighed for at anvende 4 år.

Stk. 2. Ved slutningen af uddannelsens første år holdes en prøve (forprøven), der omfatter

regning og matematik, skrivning, skriftlig fremstilling og håndgerning samt discipliner inden for fagene dansk, kristendomskundskab og pædagogik/psykologi. På grundlag af resultatet af denne prøve og en vurdering af den pågældende i de øvrige fag, som undervisningen har omfattet efter § 6, stk. 1, herunder i praktisk skolegerning, afgør seminarieret, om den enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 2. år.

Stk. 3. Ved afslutningen af undervisningen i faget praktisk skolegerning foretages der en vurdering af de studerendes standpunkt. For at kunne afslutte den samlede uddannelse skal de studerende have den undervisningsfærdighed, som er nødvendig til varetagelse af undervisning i folkeskolen.

Stk. 4. I de øvrige fag konstateres de studerendes standpunkt ved afsluttende prøver, der holdes ved den pågældende undervisnings op-
hør.

Stk. 5. Der holdes dog ikke prøve i

- a) faget sang efter § 6, stk. 1, nr. 4,
- b) kursusemner efter § 6, stk. 1, nr. 7 og
- c) emner for undervisning efter § 6, stk. 3.

Stk. 6. Resultatet af prøver i tillægsfag indgår ikke i den samlede vurdering ved uddannelsens afslutning.

Stk. 7. For aftenseminarier kan undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet fravige bestemmelserne om den samlede uddannelsesetid og om tidspunktet for forprøven.

§ 9. De i § 8 omhandlede prøver er skriftlige og mundtlige. Undervisningsministeren bestemmer, i hvilke fag der afholdes fælles skriftlige prøver ved alle seminarier, og kan tillade de enkelte seminarier at afholde skriftlige prøver i stedet for mundtlige i visse fag.

Stk. 2. Opgaverne ved de skriftlige prøver, der er fælles for alle seminarier, stilles af undervisningsministeriet. Opgaverne ved andre skriftlige prøver stilles af lærerne efter censors godkendelse.

Stk. 3. De mundtlige prøver er offentlige. Ved disse eksamineres der af vedkommende lærere, og eksamensspørgsmålene stilles af disse efter censors godkendelse.

Stk. 4. Undervisningsministeren beskikker censorerne efter forhandling med seminarierådet.

Stk. 5. Der udstedes bevis for den gennemførte uddannelse. Undervisningsministeren fastsætter regler om bevisets indhold og form.

§ 10. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med seminarierådet nærmere regler om

- a) undervisningen og fagenes omfang,
- b) formen for og fordringerne ved prøver og standpunktsbedømmelse,
- c) prøvernes afholdelse og
- d) karaktergivning og censur.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan for de enkelte seminarier godkende sådanne afvigelser fra denne lovs bestemmelser om uddannelsen, som muliggør gennemførelse af forsøgsarbejde. Dette gælder dog kun, hvis de studerendes mulighed for ansættelse i folkeskolen efter endt uddannelse ikke derved forringes. Forsøgsplaner skal drøftes i seminarierådet, før de kan godkendes.

Kapitel IV.

Seminarierne.

§ 11. Et seminarium ledes af en seminarieinspektør, der skal deltage i undervisningen i et af undervisningsministeren fastsat omfang.

Stk. 2. Til bistand for seminarieinspektøren i det administrative arbejde kan der ansættes en inspektør.

Stk. 3. Til bistand for seminarieinspektøren ved tilrettelæggelsen af de studerendes uddannelse i praktisk skolegerning kan der ansættes en praktikleder.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere retningslinjer for inspektørens og praktiklederens virksomhed.

§ 12. Det er en betingelse for fast ansættelse - ved private seminarier for godkendelse - som seminarieadjunkt, -lektor eller -inspektør, at vedkommende har en uddannelse, der kan godkendes af undervisningsministeren, og har bestået den for seminarierne lærere anordnede pædagogiske prøve.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler om denne prøve, herunder om hel eller delvis fritagelse for den i særlige tilfælde.

§ 13. Fast ansatte lærere ved seminarierne har pligt til efter seminarieinspektørens nærmere bestemmelse at overtage timer i den faste øvelsesskole som en del af deres pligtige timetal. Sådant bestemmelse kan kun træffes efter aftale med skolens leder og - hvis skolen er kommunal - med de kommunale skolemyndigheder.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan tillade, at en seminarielærer på tilsvarende måde overtager timer i andre skoleformer.

§ 14. Lærerrådet ved et seminarium består af seminarieinspektøren, seminariets lærere, herunder timelærere, og lederen af seminariets faste øvelsesskole. Rådet vælger selv sin formand.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

§ 15. De studerende ved et seminarium vælger et råd, de studerendes råd.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets sammensætning og beføjelser fastsættes af undervisningsministeren.

§ 16. Undervisningen på statsseminarierne er vederlagsfri.

Stk. 2. Til nedbringelse af undervisningsafgiften for studerende ved private seminarier kan der ydes statsstøtte i forhold til en af undervisningsministeren godkendt undervisningsafgift.

§ 17. Afgørelse om bortvisning træffes af undervisningsministeren efter indstilling fra seminariets rektor. Inden indstilling sker, skal sagen behandles i lærerrådet.

Kapitel V.

Øvelsesskoler.

§ 18. Til hvert seminarium skal der være knyttet en fast øvelsesskole i form af en kommunal skole, der skal stilles til rådighed for seminariet, eller - efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse - en anden offentlig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet. Den faste øvelsesskole bør så vidt muligt være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realafdeling. Planerne for skolens virksomhed som øvelsesskole fastlægges af skolen og seminariet i fællesskab.

Stk. 2. Endvidere er enhver offentlig skole og enhver privat skole, der modtager statstilskud, pligtig at stille sig til rådighed som supplerende øvelsesskole. Aftale om denne virksomhed træffes af seminarieinspektøren med de pågældende skolers ledere, og - hvis skolen er kommunal - med de kommunale skolemyndigheder, således at de nærmere planer lægges efter forhandling mellem seminariet og skolelederne.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter

efter forhandling med finansministeren og finansudvalget regler for ydelse af tilskud til kommunerne til opførelse og drift af faste øvelsesskoler, samt regler om tilskud til de supplerende øvelsesskoler.

Stk. 4. I tilfælde af uoverensstemmelse om pligten til at stille en skole til rådighed som øvelsesskole eller om omfanget af øvelsesskolernes virksomhed træffes afgørelsen af undervisningsministeren.

Stk. 5. Er befordring af de studerende til og fra øvelsesskolerne nødvendig, afholdes udgiften hertil af seminarierne. Til private seminarier, der har udgifter til sådan befordring, yder staten tilskud i forhold til den tilsvarende udgift ved statsseminarierne.

§ 19. Ved udnævnelse af skoleinspektøren eller lederen af en kommunal skole, der er fast øvelsesskole for et seminarium, og ved ansættelse af lærerne eller afgørelse af, hvilke lærere der skal gøre tjeneste ved en sådan skole, skal der tages hensyn til skolens funktion som øvelsesskole. Seminariets rektor skal have lejlighed til at udtale sig, inden der gøres indstilling om udnævnelsen eller træffes bestemmelse om ansættelse eller tjeneste ved skolen.

Stk. 2. Inden lederen eller lærerne ved en statsøvelsesskole ansættes, skal vedkommende skolekommission have lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. De lærere ved de kommunale faste øvelsesskoler og ved de supplerende øvelsesskoler, der skal undervise de studerende i praktisk skolegerning, antages hertil af seminarierne efter aftale med de pågældende skolers ledere eller med de kommunale skolemyndigheder efter nærmere retningslinier, der fastsættes af undervisningsministeren.

Stk. 4. Til ledere og lærere ved de i stk. 3 nævnte øvelsesskoler ydes honorarer, hvis størrelse fastsættes på finansloven.

§ 20. Lærerrådet ved en fast øvelsesskole, der har ledelse fælles med seminariet, består af skolens leder og lærere, herunder timelærere. Rådet vælger selv sin formand.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

Kapitel VI.

Videre uddannelse.

§ 21. Videre uddannelse af folkeskolens lærere søges efter undervisningsministerens nærmere

bestemmelse samlet under Danmarks Lærerhøjskole, herunder ved dennes afdelinger i provinsen. Dog foregår videre uddannelse i legemsøvelser på Danmarks Højskole for Legemsøvelser og uddannelse i sløjd og praktisk arbejde (værkstedundervisning) foregår, indtil undervisningsministeren måtte træffe anden bestemmelse, på Dansk Sløjdlærerskole og Askov Sløjdlærerskole.

§ 22. Lærere i folkeskolen eller ved private skoler med statstilskud, herunder aspiranter, timelærere og faste vikarer, der må ophøre med deres lærergerning og holde vikar under videre uddannelse, kan få vikarudgiften dækket af statskassen inden for et samlet antal vikarudgiftsportioner, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med finansministeren og finansudvalget.

§ 23. Der kan ydes stipendier til videre uddannelse til lærere, der ikke har ansættelse eller af anden grund ikke har fået vikarudgift dækket efter § 22, samt til lærere, der har fået dækket vikarudgiften, men hvis videre uddannelse påfører dem særlig store udgifter. Det samlede stipendiebeløb fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med finansministeren og finansudvalget.

§ 24. Undervisningsministeren fastsætter regler for ydelsen af vikarudgiftsdækning og stipendier efter §§ 22 og 23.

§ 25. Undervisningsministeren bemyndiges til at fastsætte regler for, i hvilket omfang deltagelse i videre uddannelse efter de stedlige skolemyndigheds bestemmelse kan indgå i en lærers pligtige timetal med den virkning, at der såvel til lærerens løn som til udgiften til vikar ydes sædvanligt statstilskud, jfr. § 44 i lov nr. 116 af 7. juni 1958 om lønninger m.m. til folkeskolens lærere. Tilsvarende regler kan fastsættes for så vidt angår private skoler, der modtager statstilskud.

Kapitel VII.

Ikrafttræden m.v.

§ 26. Loven træder i kraft den 1. august 1969.

Stk. 2. Reglerne i kapitel II kommer dog første gang til anvendelse ved optagelsen på seminarierne til undervisningsåret 1969-70.

Stk. 3. Reglerne i kapitel III om læreruddan-

nelsen finder anvendelse for studerende, der begynder deres uddannelse i undervisningsåret 1969-70 eller senere.

Stk. 4. Undervisningsministeren kan bestemme, at lovens § 4 træder i kraft før den 1. august 1969.

Stk. 5. Lov nr. 220 af 11. juni 1954 om uddannelse af lærere til folkeskolen og lov nr. 201 af 16. juni 1962 om midlertidig ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen ophæves. Disse loves regler om læreruddannelsen finder dog fortsat anvendelse for de studerende,

der har begyndt deres uddannelse i undervisningsåret 1968-69 eller tidligere.

Stk. 6. Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere overgangsregler.

§ 27. Denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som Grønlands særlige forhold tilsiger, og træder da i stedet for lov nr. 145 af 13. maj 1964 om læreruddannelsen i Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

1. *Lovforslagets forhistorie m. m.* Reglerne om den læreruddannelse, der for tiden gives på seminarierne, findes i lov nr. 220 af 11. juni 1954 om uddannelse af lærere til folkeskolen. Efter gennemførelsen af den nye skoleordning af 1958, der i en række henseender har medført nye undervisnings- og arbejdsformer i folkeskolen, og som i det hele stiller øgede krav til lærernes faglige og pædagogiske forudsætninger, og på baggrund af den almindelige udvikling inden for skolen, nedsatte undervisningsministeriet i december 1960 et udvalg, der skulle undersøge behovet for ændringer af faglig og pædagogisk karakter i reglerne om læreruddannelsen og eventuelt rejse spørgsmålet om ændring af læreruddannelsesloven, hvis de forslag, man nåede frem til, pegede imod nødvendigheden af en sådan ændring. Udvalget skulle desuden overveje, om den nye ungdomsskolelov af 1960 måtte give anledning til ændringer i denne uddannelse.

En foreløbig mulighed for tillem্পning af læreruddannelsen til folkeskolens ændrede undervisningsplaner blev gennemført ved lov nr. 201 af 16. juni 1962 om midlertidig ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen, ved hvilken undervisningsministeren indtil videre be-myndiges til i et vist omfang at godkende seminarieundervisning, der afviger fra reglerne i loven af 1954.

Det ovennævnte udvalg afgav i marts 1965 en betænkning, der indeholder en af udvalgets flertal vedtagen indstilling om en ny ordning af læreruddannelsen samt en række mindretalsudtalelser. Som et led i besvarelsen af udvalgets kommissorium anføres det i betænkningen, at de reformer, man anser for nødvendige, langt

overstiger, hvad der er mulighed for at opnå ved en revision af den gældende bekendtgørelse af 5. april 1955 om uddannelse af lærere til folkeskolen, og at udvalget derfor har set det som sin opgave at fremsætte forslag til en ny læreruddannelseslov. Et udkast til lovforslag er i overensstemmelse hermed optaget i betænkningens specielle del.

I maj 1965 fremsattes forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen i folketinget med henblik på genfremsættelse i oktober 1965. Dette lovforslag byggede i alt væsentligt på det af læreruddannelsesudvalget udarbejdede lovudkast, der blev trykt som bilag til det fremsatte lovforslag tillige med de af udvalget udarbejdede bemærkninger til udkastet. Samtidig med fremsættelsen blev udvalgets betænkning samt særtryk af læreruddannelsesloven af 1954 og ændringsloven af 1962 omdelt til folketingets medlemmer.

I bemærkningerne til det lovforslag (lovforslag I), der blev fremsat i maj 1965, blev der gjort rede for de punkter, på hvilke lovforslaget afveg fra udvalgets lovudkast. Endvidere blev det oplyst, at ministeriet samtidig med fremsættelsen havde anmodet en række myndigheder og organisationer m. m. om udtalelser over lovforslaget, og at disse udtalelser sammen med den debat, lovforslaget og udvalgets betænkning i øvrigt ville give anledning til, ville blive taget i betragtning ved udformningen af lovforslaget ved dets genfremsættelse i folketingssamlingen 1965-66.

Foruden de myndigheder, foreninger o. lign., som undervisningsministeriet havde anmodet om at udtale sig om lovforslaget, har en del andre interesserede af egen drift fremsat kom-

mentarer til lovforslaget og bemærkningerne over for ministeriet.

Kopier af de udtalelser, ministeriet har modtaget, vil blive sendt det folketingsudvalg, som kan ventes nedsat til at behandle nærværende lovforslag.

Samtidig med fremsættelsen af dette lovforslag fremsættes der et forslag til lov om højere forberedelseseksamen, hvortil regler om den prøve, som er en betingelse for optagelse på seminarierne, er overført, og som desuden indeholder de regler om forberedelsen til prøven, som i bemærkningerne til lovforslag I blev bebudet optaget i et særligt lovforslag.

2. Nærværende lovforslag bygger for så vidt angår læreruddannelsens struktur, indhold og grundlag på *de samme principper som læreruddannelsesudvalgets lovudkast og lovforslag 1*. De ændringer, der er foretaget siden fremsættelsen i folketingssamlingen 1964–65, er næsten udelukkende af redaktionel karakter. De mindre, reelle ændringer, der er sket, vil blive nævnt nedenfor under bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser.

På *ét punkt* har man imidlertid foretaget en ændring af videregående principiel betydning:

Efter den gældende læreruddannelseslov af 1954 § 10 er optagelse i et seminarium foruden af en optagelsesprøve afhængig af, at seminariet skønner aspiranten egnen til lærergerningen. Denne bestemmelse foreslog læreruddannelsesudvalget i erkendelse af vanskelighederne ved et sådant subjektivt skøn ændret til, at der efter seminariets vurdering ikke må foreligge omstændigheder, der tyder på, at aspiranten vil være uegnet til lærergerningen. I denne form blev egnethedsbetingelsen optaget i lovforslag I.

I undervisningsministeriet har man på ny overvejet spørgsmålet om adgangen til læreruddannelsen og er herved nået til følgende to hovedsynspunkter: *at* den kommende foruddannelse ikke må blive en blindgyde, men bør give adgang også til andre videregående uddannelser, og *at* der ikke bør stilles sådanne personlige betingelser ved indgangen til lærerstudiet, som ikke er almindelige ved andre videregående uddannelser. I konsekvens af det første hovedsynspunkt har man fremsat det særlige lovforslag om højere forberedelseseksamen, hvorefter foruddannelsen kan sigte også på andre videre uddannelser end seminariernes - og også foregå andre steder end på seminarierne. Ud fra det andet hovedsynspunkt, der har sin baggrund i

en række problemer i forbindelse med optagelsen til seminarierne, som har eksisteret igennem flere år, og som har tilspidset sig ved optagelsen i sommeren 1965, har man udeladt bestemmelser om særlige krav med hensyn til aspiranternes vandel og egnethed af det hermed fremsatte lovforslag om læreruddannelsen. En lærerstuderendes uegnethed vil i langt de fleste tilfælde give sig udslag i det faglige standpunkt, navnlig i de pædagogiske fag og herunder igen navnlig i faget praktisk skolegerning. En sortering efter egnethed vil således ske ved de prøver og standpunktsvurderinger af anden art, der indgår i den foreslåede uddannelse, først og fremmest ved den i forslagets § 8 omhandlede forprøve og den dertil knyttede mere almindelige vurdering af standpunktet. Et skøn over de personlige egenskaber med specielt henblik på virksomheden efter uddannelsens afslutning synes ikke at burde udøves i selve læreruddannelsen, men må, som det er almindeligt også inden for andre felter, hvor der anvendes arbejdskraft med en særlig uddannelse, påhvile de myndigheder, der til sin tid skal tage stilling til spørgsmålet om ansættelse af de færdiguddannede lærere, og hvis endelige afgørelse først træffes efter en prøvetid.

Endnu en følge af det andet af de ovennævnte hovedsynspunkter er, at man har udeladt den særlige betingelse i 1954-loven og lovforslag I, at aspiranterne ved lægeattest skal godtgøre, at de ikke lider af nogen sygdom eller legemlig mangel, der gør dem uskikkede til at være lærer i folkeskolen. Det afgørende i denne henseende synes at måtte være, at en aspirant ikke lider af smitsom sygdom, som gennem hans deltagelse i seminariets praktikundervisning eller ved hans undervisning i folkeskolen efter endt uddannelse kan bringes videre til eleverne, og her vil de almindelige regler, hvorefter enhver, der underviser, eller som på anden måde kommer i berøring med eleverne i folkeskolen, på forhånd skal fremlægge tuberkuloseattest, efter undervisningsministeriets opfattelse give den nødvendige sikkerhed. Hertil kommer, at man ikke ganske tør se bort fra, at den nugældende bestemmelses form kan virke hæmmende på de bestræbelser, der i øvrigt udfoldes for at give handicappede de bedst mulige uddannelsesvilkår.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 5.

3. *Hovedsynspunkterne i lovforslaget.* a. Ef-

ter loven af 1954 skelner man mellem statsseminarier og private seminarier, hvilket sidste på visse betingelser kan få ret til at fastholde lærereksamen med samme rettigheder som statsseminarierne (lovens § 32). Da den uddannelse, der gives på de private seminarier, ganske svarer til statsseminarieuddannelsen, har man fundet det rigtigst, at en kommende læreruddannelseslov understreger denne enhed ved at gælde direkte for alle seminarier. Bestemmelserne i nærværende lovforslag omfatter derfor både statsseminarier og private seminarier, og kun hvor de private seminariers organisationsmæssige eller økonomiske grundlag gør en særegenlig nødvendig, er en sådan medtaget. I konsekvens af dette synspunkt er lovforslagets § 2 udformet sådan, at private seminarier kun, når de er godkendt af undervisningsministeren, kan betragtes som seminarier i lovens forstand og dermed give den i lovforslaget omhandlede læreruddannelse.

b. Ved udformningen af forslaget til en ny læreruddannelse har man søgt, dels at fastholde princippet om en helhedsuddannelse af folkeskolens lærere, dels at dække det behov for specialisering, som en udbygget og stærkt differentieret undervisning medfører.

Efter forslaget skal alle lærerstuderende have en sådan uddannelse i folkeskolens grundlæggende fag, at de har kendskab til undervisningen på alle folkeskolens trin og kan undervise i en række fag og følge eleverne i en årrække, således at hyppige lærerskift undgås. Samtidig skal de studerende have en videregående uddannelse på enkelte pædagogiske og faglige områder (pædagogisk speciale og liniefag), så de bliver særlig kvalificerede til at undervise bestemte elevgrupper eller give en dyberegående undervisning i visse fag, navnlig i folkeskolens øverste klasser.

Det er hensigten at give de pædagogiske fag en stærkere placering i uddannelsen end efter den gældende ordning, og under hensyn til den udvikling, der foregår inden for skoleundervisningen, tænkes der lagt megen vægt på at lære de studerende sådanne arbejdsmetoder, at de efter uddannelsens slutning kan arbejde videre med deres fag; endvidere tænkes den efter forslaget gennemførte læreruddannelse kombineret med adgang for folkeskolens lærere til ved videre uddannelse at tage f. eks. yderligere liniefag op.

Særlige kvalifikationer til undervisning af småbørn tænkes efter forslaget givet ved et

pædagogisk speciale inden for helhedsuddannelsen.

c. For at læreruddannelsen kan få det foran skitserede indhold og opfylde de krav, den fremtidige skoleundervisning vil stille, har man fundet det nødvendigt at bygge seminariernes undervisning på ret solide forkundskaber. Herved bliver seminarierne i stand til at udelade en del stof, der nu må indgå i læreruddannelsen, og til på de områder, denne stadig omfatter, at lægge undervisningen på et mere fremskredent plan. Ved denne højnelse af det niveau, som læreruddannelsen bygger på, vil det samtidig blive muliggjort at forlade den nuværende deling af de lærerstuderende i linier med forskellig uddannelsesetid.

Det er tanken, at der ved optagelsen til seminarierne netop skal lægges vægt på forkundskabernes niveau, medens der ikke skal stilles krav om, at aspiranterne har nået dette niveau ved at deltage i en særlig foreskreven undervisning. Den undervisning, der tales om i det samtidig fremsatte lovforslag om højere forberedelseseksamen, er således alene et tilbud til dem, der ønsker at forberede sig på denne måde.

d. Det er nødvendigt, at en uddannelse som den foreslåede, der lægger vægt på stor differentiering, valgmuligheder og de studerendes selvstændige arbejde, kombineres med et system, hvorefter det ved prøver eller anden vurdering af de studerendes standpunkt konstateres, om de har nået et tilfredsstillende resultat. Der foreslås derfor gennemført dels en forprøve, dels afsluttende prøver i de fleste af de af uddannelsen omfattede fag. I praktisk skolegerning, hvor særlige hensyn gør sig gældende, skal der dog gives en på de studerendes daglige arbejde byggede standpunktsvurdering.

4. Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser:

Til § 1.

Bestemmelsen svarer til § 1 i loven af 1954. Ved udformningen af den i lovforslaget omhandlede uddannelse har man ment at måtte lægge hovedvægten på at tilgodese folkeskolens behov. Ligesom i den nugældende læreruddannelse nævnes imidlertid også ungdomsskolen og aftenskolen, fordi en del af den foreslåede læreruddannelse, navnlig liniefagene, det pædagogiske speciale i undervisningen af folkeskolens ældste klasser samt frie kursus og studiekredse, uden direkte at sigte på disse skoleformer må ventes at give de studerende sådanne faglige og

pædagogiske kvalifikationer, at de vil være i stand til at undervise voksne elever inden for de områder, de særligt har studeret på seminariet, og fordi man finder det ønskeligt, at seminarierne giver de studerende et vist kendskab til det frie folkelige oplysningsarbejde. For så vidt angår en fuldstændig dækning af ungdoms- og aftenskolens krav til læreruddannelsen må man henvise til den efteruddannelse ved Danmarks Lærerhøjskole, som nævnes i anordningen om lærerhøjskolen af 17. juli 1963 § 2.

Til § 2.

Der henvises til det foran under 3. a. anførte hovedsynspunkt. De nærmere betingelser for godkendelse vil i første række vedrøre seminariernes lokaleforhold og undervisningsmateriel, mulighederne for uddannelse i praktisk undervisningsfærdighed og - første gang der søges om godkendelse - lærernes kvalifikationer. (For seminarier, der er godkendte, vil kravene til nye lærere følge direkte af loven.)

Til § 3.

Bestemmelsen svarer til 1954-lovens § 19. Den er justeret under hensyn til de ændringer i undervisningsministeriets struktur, der blev gennemført i 1963.

Til § 4.

Bestemmelserne om seminarierådet, der nu findes i 1954-lovens § 17, er ændret på følgende punkter:

- 1) Undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne er formand for rådet, og den hidtidige bestemmelse om, at dettes forhandlinger ledes af undervisningsministeren eller en stedfortræder for denne, er samtidig bortfaldet.
- 2) Antallet af repræsentanter for seminarierne rektorer og lærere er ændret således, at statsseminariernes rektorer, privatseminariernes rektorer, statsseminariernes lærere og privatseminariernes lærere får hver 3 repræsentanter. Dette skyldes, at rådets opgaver efter lovforslaget bliver af pædagogisk art, og at man derfor finder en ligelig repræsentation rimelig.
- 3) Endvidere finder man det rimeligt, at Lærer-studerendes Landsråd får en ordinær repræsentant i rådet (som dog næppe bør deltage i sager vedrørende censorer), og at lærerrådet ved Danmarks Lærerhøjskole, der dels varetager den videre uddannelse af folkeskolens

lærere, dels vil give en uddannelse, der svarer til seminariernes uddannelse i liniefag og pædagogiske specialer, udpeger et medlem af rådet.

- 4) Da optagelse på seminarierne foruden på grundlag af højere forberedelseseksamen som hidtil vil kunne ske på grundlag af studentereksamen, anser man det for naturligt, at der gives undervisningsdirektøren for gymnasieskolerne en lovfæstet ret til at tiltræde rådet, når det behandler spørgsmål om adgang til seminarierne. En tilsvarende ret har øvelsesskolerne både efter den gældende lov og efter lovforslaget, for så vidt angår sager der vedrører disse skoler.

Man anser i øvrigt ministeren for berettiget til herudover at supplere seminarierådet med særligt sagkyndige, f. eks. hvis rådet behandler spørgsmål, der vedrører andre undervisningsområder, ligesom det vil være naturligt, at undervisningsdirektøren for ungdomsundervisningen eller en repræsentant for denne i visse tilfælde tiltræder rådet.

Til § 5.

Som anført foran under 2 er betingelserne vedrørende vandel, sygdom og legemlig mangel samt egnethed for lærergerningen udeladt. Bestemmelsen er udformet sådan, at enhver, der har bestået højere forberedelseseksamen eller studentereksamen, betragtes som kvalificeret til at begynde læreruddannelsen.

I stk. 2 er der indføjet en hjemmel for undervisningsministeren til at sidestille anden uddannelse med højere forberedelseseksamen og studentereksamen, da man finder det rimeligt, at aspiranter, der på anden måde har dokumenteret, at de har det nødvendige kundskabsniveau, fritages for at aflægge eksamen af hensyn til optagelsen på seminarierne.

Bestemmelsen i stk. 3 skyldes, at seminariernes kapacitet uanset meget betydelige udvidelser i de senere år ikke er og næppe i de første år efter lovens ikrafttræden vil være tilstrækkelig til, at alle kvalificerede ansøgere vil kunne få plads. Det må derfor forudses, at det endnu i en række år kan blive nødvendigt at afgøre, hvilke af en række kvalificerede aspiranter der skal optages på seminarierne. Denne afgørelse bør formentlig som afgørelsen om optagelse efter den nugældende ordning (bekendtgørelse af 5. april 1955 om uddannelse af lærere til folkeskolens § 1) træffes af seminarierne rektorer efter forhandling i lærerrådet, men af hensyn til

det ønskelige i, at de forskellige seminarier følger en nogenlunde ensartet praksis på dette punkt, har man fundet det rigtigst at foreslå, at der kan fastsættes almindelige retningslinier for rektorerne afgørelser. Om sådanne retningslinier bør fastsættes, og hvordan de i så fald bør udformes, vil i nogen grad bero på, om seminarierne, der allerede under den gældende lov arbejder med disse problemer, i fællesskab kan finde frem til en tilfredsstillende ordning.

Selv om man som anført næppe foreløbig vil kunne give alle ansøgere, der har bestået højere forberedelseseksamen eller studentereksamen adgang til seminarierne, opnår man ved den foreslåede formulering af adgangsbetingelserne, at den gruppe ansøgere, der ikke bliver optaget, klart vil være afvist på grund af pladsmangelen. Dette må for så vidt anses for en fordel i forhold til den nugældende regel, som den tilsvarende gruppe for øjeblikket kan omfatte både aspiranter, der er kvalificerede, men som der ikke er plads til, og aspiranter, som har været ladet ude af betragtning, fordi de blev anset for uegnede, hvilket har kunnet give erhvervslivet og andre uddannelser, som de pågældende måtte søge over i, en vis skepsis over for gruppen som helhed.

Man anser det ikke for nødvendigt at give en udtrykkelig regel i loven om, at aspiranterne skal give visse oplysninger om deres alder og tidligere beskæftigelse m.v., som det vil være naturligt at indhente på et skema til ansøgning om optagelse på seminarierne.

De enkelte aspiranters alder vil kunne få betydning ved afgørelsen af, hvilke ansøgere et seminarium bør optage, hvis der er flere kvalificerede ansøgere, end der er plads til. Man mener imidlertid ikke, at der er grund til at opretholde den almindelige aldersbetingelse for optagelsen, som findes i 1954-lovens § 3 a). De forkundskaber, som kræves efter lovforslaget, vil normalt forudsætte enten to års undervisning til højere forberedelseseksamen efter en skolegang på antagelig 10 år eller gymnasieundervisning, og aspiranterne vil herefter sjældent være under 18½ år, hvilket ikke afviger væsentligt fra den alder, der kræves for øjeblikket. Fastsætter man en højere aldersgrænse, kan det befrygtes, at en del interesserede vil søge beskæftigelse i erhvervslivet eller overgå til studier uden en sådan aldersgrænse, og det ville formentlig blive et betydeligt antal kvalificerede unge, der hermed blev unddraget seminarierne. Hertil kommer, at den samlede uddannelses tid

efter forslaget i almindelighed vil blive et halvt år længere end nu, og at den nugældende mindstealder ved dimissionen, 22 år, normalt vil være nået ved uddannelsens afslutning. Man bør derfor næppe ved en minimumsaldersbetingelse udskyde det tidspunkt, hvor læreruddannelsen kan påbegyndes.

Af samme grund har man ikke stillet krav om en vis tids beskæftigelse med praktisk arbejde inden optagelsen, uanset at en sådan virksomhed ville være af værdi.

Man henviser i denne forbindelse til, at en lærerstuderende, som mangler den nødvendige modenhed, efter lovforslagets § 8 vil kunne henvises til at gå uddannelsens første år om eller eventuelt til at ophøre med uddannelsen.

Med bestemmelsen i stk. 4 har man ønsket at fastslå, at optagelse som altovervejende hovedregel sker ved uddannelsens begyndelse. Man har anvendt udtrykket »optagelse på seminarierne« for at understrege, at seminarierne uddannelsesmæssigt er at betragte som en enhed, således at overgang fra et seminarium til et andet, der underviser i de specialer, den pågældende studerende ønsker at uddanne sig i, ikke anses for ny »optagelse«.

Til § 6.

Efter bestemmelsen bygges uddannelsen op på:

- a) De pædagogiske fag, der ligesom under den gældende ordning betragtes som seminarierne hovedfag, og som alle studerende skal have (stk. 1, nr. 1).
- b) En række fag, der svarer til fag i folkeskolen (stk. 1, nr. 2-5 og stk. 2). Hovedparten af denne gruppe seminariefag skal alle studerende have, men enkelte kan tilvælges af dem, der ønsker en sådan supplerende uddannelse. Fagene skal for størstedelens vedkommende sigte på undervisning i folkeskolen som helhed, og i de af dem, der er de enkelte studerendes liniefag får de yderligere en særlig dybtgående undervisning.
- c) Undervisning og orientering under forskellige former: kursus, fællestimer, studiekredse, selvstudium m. m., og om forskellige emner, dels obligatorisk (stk. 1, nr. 6-7), dels frivillig (stk. 3).

Den styrkelse af de lærerstuderendes forkundskaber, de nye adgangsregler medfører, har gjort det muligt at indskrænke *fagrækken* i forhold til den eksisterende læreruddannelse. De fag, der er obligatoriske, er derfor dem, som

alle lærere bl. a. af hensyn til klasselærerfunktionen må uddannes til at undervise i i al almindelighed, eller som - dette gælder formning og håndgerning, hvor uddannelsen skal sigte på undervisning i de yngste klasser, og sang, hvor den obligatoriske undervisning ikke er tænkt som en egentlig sanglæreruddannelse - har en sådan betydning for den personlige udvikling, at ikke blot liniefagsstuderende, men alle studerende bør indføres i dem. For legemsøvelsers vedkommende er begrundelsen for at gøre faget obligatorisk den, at de fleste lærere kun ønsker at undervise i det i en kortere årrække, og at det derfor er nødvendigt at uddanne et stort antal lærere i faget. Også for håndgernings vedkommende har hensynet til folkeskolens behov været af betydning.

Hvis den enkelte lærer skal undervise i folkeskolen i fag, han ikke har haft på seminariet - som obligatorisk fag, tillægsfag eller liniefag - eller under videre uddannelse, må han herefter bygge sin undervisning på kundskaber, der er erhvervet inden læreruddannelsen. Ikke mindst af denne grund er det særlig vigtigt at nærme læreruddannelsen til de frie studier ved at sætte stærkere ind på andre undervisningsformer end klasseundervisningen og derigennem i højere grad lære de studerende selvstændige og rationelle arbejdsmetoder. De studerende vil herved få gode muligheder for selv at forny og udvide deres kundskaber i de fag, hvor de må bygge på det tidligere erhvervede grundlag, og - hvad der efter nogle års virksomhed som lærer vil kunne blive lige så nødvendigt - i fag, de har haft på seminariet, men ikke har undervist konstant i siden.

En understregning i læreruddannelsen af selvstændige arbejdsmetoder vil også have værdi for den efteruddannelse, som udviklingen i folkeskolen og øget viden inden for de enkelte pædagogiske fag og kundskabsfag må ventes at føre med sig i stigende grad.

Det er tanken, at de studerende skal vælge et af følgende *tre pædagogiske specialer*: undervisningen i de yngre klasser, undervisningen i de ældre klasser og undervisningen i specialklasserne. Disse områder indgår i den for alle fælles uddannelse, men i specialet skal den studerende yderligere fordybe sig i de særlige undervisnings- og opdragelsesmæssige problemer på det valgte område. Fastlæggelsen af denne undervisnings indhold vil ske i samarbejde med Danmarks Lærerhøjskole.

I undervisningen i de pædagogiske fag, her-

under navnlig i de pædagogiske specialer vil det være naturligt at fremhæve betydningen af de skabende og udøvende elementer, der kan indgå i så godt som alle fag, og som er det bærende i fag som formning og sang (musik), og dermed giver disse fag deres særlige værdi, dels som selvstændige fag, dels som indslag i undervisningen i det hele. Disse elementers personlighedsudviklende virkning bør både komme de studerende direkte til gode i læreruddannelsen og understreges som et væsentligt moment i den undervisning, de efter uddannelsens afslutning skal give i folkeskolen. Det er undervisningsministeriets hensigt efter lovens vedtagelse at nedsætte et udvalg til at udarbejde studieplaner for læreruddannelsen, og man vil til sin tid henstille til dette udvalg, at det har opmærksomheden særlig henvendt på de spørgsmål.

Om enkelte punkter i paragraffen bemærkes i øvrigt:

I stk. 1 nr. 1 er den teoretiske *undervisningslære* (almindelig undervisningskundskab, herunder didaktik og fagmetodik), trukket frem som en selvstændig disciplin. Dette er en ændring i forhold til loven af 1954 § 11, hvorefter undervisningen i alle seminariets fag skal lægges således til rette, at den foruden at tage sigte på de studerendes personlige udvikling skal være vejledende med hensyn til stoffets praktisk-pædagogiske udformning. Ændringen skyldes, at 1954-lovens krav ikke har vist sig gennemførligt i praksis, da hensynet til den faglige uddannelses niveau for adskillige fags vedkommende fører til ansættelse af universitetsuddannede lærere, der ifølge deres uddannelse og tidligere arbejde som regel ikke kan forudsættes at have indsigt og erfaring med hensyn til undervisning i folkeskolen. Man finder det derfor rigtigt, at den teoretiske vejledning vedrørende den pædagogiske anvendelse af det faglige stof i alle fagene tilgodeses gennem undervisningslæren.

Den nærmere tilrettelægning af *praktisk skolegerning* må bero på studieplanerne. Undervisningen vil kunne gives, dels indplaceret i ugeskemaet som »timepraktik«, dels som »periodepraktik«, hvor de studerende udsendes til praktik i sammenhængende perioder.

Efter stk. 1, nr. 5, skal hver studerende læse 2 *liniefag*, medens det normale efter 1954-loven er ét liniefag. Denne ændring anser man under hensyn til den stærke vækst i antallet af realafdelinger og 8.-10. klasser for nødvendig, for at lærerne tilsammen skal kunne dække hele folkeskolen med en videregående uddannelse.

Principielt skal alle folkeskolens fag kunne være liniefag, men bestemmelsen i stk. 5 giver mulighed for en vis regulering. Man anser det for mindre rimeligt at lade skrivning være liniefag, og efter den foreslåede placering af faget legemsøvelser skulle en linieuddannelse i dette fag være unødvendig. Herefter vil følgende af folkeskolens fag kunne gøres til liniefag: dansk, kristendomskundskab/religion, historie, biologi, geografi, engelsk, tysk, fransk, naturlære, matematik, musik, formning, håndgerning, sløjd og husgerning. Men der vil kunne tilføjes yderligere liniefag, hvis udviklingen i folkeskolen skulle begrunde det.

Det vil være af stor betydning for de studerendes personlige modenhed og for deres senere virksomhed som lærere, at de under læreruddannelsen får forståelse af de væsentligste problemer og problemkomplekser i samtiden og derigennem bliver indstillet på til stadighed at holde sig orienteret om den samfundsmæssige baggrund for deres arbejde. Orientering om samtiden vil indgå i adskillige af seminariets fag og tænkes yderligere givet ved foredrag og -som anført i lovforslag I (§ 8) - ved fællestimer for forskellige grupper eller årgange af studerende. Ved nærværende lovforslag har man søgt at give samtidsorienteringen en stærkere placering ved at optage den som et særligt punkt (nr. 6) i stk. 1 med henblik på tilrettelæggelse på lignende måde som idéhistorien i gymnasiet. De studerende skal herefter i løbet af studietiden på egen hånd læse en eller flere fremstillinger, der giver oplysning om samtiden og gør rede for dennes væsentlige problemer — f. eks. indenrigs- og udenrigspolitiske spørgsmål, arbejdsmarkeds- og kulturelle problemer — og samspillet mellem disse. Det forudsættes, at lærerne i de øvrige fag i så vid udstrækning som muligt belyser sådanne sider af fremstillingen, som har tilknytning til deres fag. Der tænkes ikke afholdt nogen selvstændig prøve i samtidsorientering, men ved prøver i andre fag skal der kunne inddrages stof fra den nævnte fremstilling.

Under de *kursus*, som alle studerende skal følge (stk. 1 nr. 7 og stk. 5), tænker man sig i hvert fald følgende emner gennemgået: biblioteksorientering og studievejledning, familiekundskab og samfundsorientering, erhvervsorientering, seksualundervisning, brug af audiovisuelle undervisningsmidler. Disse kursus kan eventuelt placeres i særlige kursusuger efter en forud lagt årsplan, så de mindst muligt virker forstyrrende ind på den ordinære undervisning

(på samme måde vil man kunne frigøre uger til lejrskole, faglige ekskursioner, overværelse af skolestarten i en 1. klasse og besøg på sociale institutioner og lignende).

Kursus i færdselslære og i sundhedslære tænkes henlagt til faget legemsøvelser i uddannelsens 1. år som obligatorisk for alle studerende, uanset om de i øvrigt deltager i undervisningen i legemsøvelser. Kursus i artikulation og stemmepleje tænkes henlagt til faget dansk. Studerende med egentlige talelidelser må henvises til behandling ved talepædagog.

Bestemmelsen i *stk. 4* skyldes ønsket om at give de studerende de bedst mulige forudsætninger for valg af pædagogisk speciale og liniefag.

Bestemmelsen i *stk. 6* svarer i princippet til 1954-lovens § 11, stk. 6. Under hensyn til behovet for lærere til folkeskolens forskellige områder og fag og til seminariernes forskellige muligheder med hensyn til praktikundervisning, samlinger m. v. for at tilbyde undervisning i pædagogiske specialer og liniefag finder man, at bestemmelsen bør opretholdes i den foreslåede form.

Den valgfrihed, der i *stk. 7* gives de studerende, vil være begrænset af de faktiske muligheder på seminarierne, men ikke af mulighederne på det enkelte seminarium. Overflytning fra et seminarium til et andet, hvor der undervises i de specialer, den enkelte studerende ønsker, vil være naturlig og må ventes at blive aktuel i et ikke helt ubetydeligt omfang.

Til § 7.

Stk. 1 svarer til 1954-lovens § 24, stk. 1. Efter 1954-lovens § 24, stk. 2 kan seminariet fritage en elev for legemsøvelser eller håndgerning »i det omfang, det skønnes fornødent«. Da denne delvise fritagelse vanskeligt lader sig gennemføre i praksis har man udformet den tilsvarende bestemmelse i forslagens § 7, stk. 2 sådan, at den hjemler ret til fuldstændig fritagelse.

Adgangen til at fritage de i *stk. 3* omhandlede studerende skyldes, dels at de pågældende vanskeligt vil kunne varetage dette fag i folkeskolen, dels at kvaliteten af den obligatoriske undervisning i legemsøvelser bør kunne holdes på et højt niveau, da faget næppe vil blive liniefag. Når fritagelse efter denne bestemmelse først kan ske efter et års forløb, skyldes det, at afgørelsen må bygges på en passende tids undervisning af de pågældende.

Bestemmelsen i *stk. 4* svarer til 1954-lovens

§ 24, stk. 3, bortset fra, at man ikke længere finder det nødvendigt, at fritagelsesspørgsmålet forelægges sanginspektøren. Denne bestemmelse var ikke medtaget i lovforslag I, ud fra den betragtning, at også meget lidt musikalske studerende kunne have gavn af undervisningen i sang. Under hensyn til forskellige henvendelser fra sagkyndige, der frygter, at undervisningens kvalitet vil blive forringet, hvis sådanne studerende ikke kan fritages, har man imidlertid fundet det rigtigst at optage bestemmelsen i nærværende lovforslag.

Stk. 5 svarer til stk. 4 i lov af 1954 § 24.

Det er tanken, at de studerende, der fritages for et eller flere fag efter denne paragraf, hvis de ønsker det, skal kunne få supplerende uddannelse i f. eks. et ekstra liniefag foruden i tillægsfag eller andre frivillige emner.

111 3 o.

Ved stk. 1 gives der de studerende mulighed for at tilrettelægge deres studium med henblik på dets afslutning i løbet af enten 3½ eller 4 år. Baggrunden for bestemmelsen er de valgmuligheder, der gives de studerende efter § 6. Det vil f. eks. være naturligt, at studerende, som vælger særlig omfattende liniefag eller som i videre udstrækning ønsker at benytte sig af tilbuddene om tillægsfag og anden frivillig undervisning, fra begyndelsen indretter deres studier på en studietid på 4 år.

Bestemmelserne om en forprøve og afsluttende prøver eller vurdering (stk. 2-6) er en konsekvens af de friere studieformer, som efter lovforslaget tænkes gennemført i læreruddannelsen. Ved en ordning, hvor klasseundervisningen i højere grad end hidtil bliver afløst af varierede undervisningsformer, herunder foredrag for større grupper studerende, og elevernes selvstændige arbejde med stoffet, vil lærernes kendskab til den enkelte studerende blive mindre detaljeret end hidtil. Den konstatering af uddannelsens resultater, som er nødvendig af hensyn til de ansættende myndigheder, og som er en forudsætning for de studerendes muligheder for at skifte seminarium under studietiden vil derfor i mindre grad kunne bygges på lærernes vurdering, men må ske ved andre former for standpunktsbedømmelse. Det vil blive en af det kommende studieplansudvalgs opgaver at definere de krav, de studerende skal opfylde, og at give de prøver, der på baggrund af de ændrede studieformer tænkes etableret, en sådan form,

at de på positiv måde virker tilbage på undervisningen og fremmer det personlige og selvstændige i studiet. Forprøven og den vurdering af de studerende i faget praktisk skolegerning, der foretages samtidig med forprøven, vil få ekstra vægt, når man som foreslået ikke opstiller særlige egnethedsbetingelser ved optagelsen på seminarierne, idet sådanne studerende, som af faglige eller andre grunde — f. eks. manglende modenhed eller evne til at undervise — ikke egner sig for lærergerningen, normalt vil blive standset ved forprøven. Ved vurderingen af arbejdet i faget praktisk skolegerning må man dog selvfølgelig tage i betragtning, at de studerende efter ét års forløb kun er ved begyndelsen af den praktisk-pædagogiske uddannelse.

De nærmere regler om standpunktsvurdering i praktisk skolegerning og om karaktergivning m.v. ved prøverne vil afhænge af studieplansudvalgets resultater. Specielt for så vidt angår afslutningen af faget praktisk skolegerning tænker man sig foreløbig, at standpunktsvurderingen bygges på udtalelser fra de lærere, der har medvirket ved uddannelsen af vedkommende studerende i faget, og at disse udtalelser gives i enkle udtryk for hvert af følgende elementer i lærergerningen: forberedelse og tilrettelæggelse af undervisningsstoffet, sproglig fremstilling, brug af anskuelsesmidler, evne til at skabe interesse og aktivitet, kontakt med eleverne.

I den nu foreslåede udformning af paragrafen har man præciseret, at den vurdering i andre fag, der skal ske samtidig med forprøven, kun omfatter obligatoriske fag. Det er i øvrigt hensigten, at kravene ved forprøven (og fagrækken i 1. uddannelsesår) skal være så ens på alle seminarier, at overflytning til et andet seminarium vil kunne ske uden for stor vanskelighed.

I paragraffens stk. 5 nævnes bl. a., at der ikke holdes prøve i undervisning efter § 6, stk. 3 (frilæsning og instrumentalmusik). Det er ikke tanken hermed at udelukke seminarierne fra at afholde visse prøver, som de studerende måtte ønske at aflægge f. eks. i maskinskrivning eller orgelspil, men eventuelle prøver af denne art vil ikke kunne betragtes som en del af læreruddannelsen.

Bestemmelsen i stk. 7 skyldes, at der må opretholdes mulighed for, at uddannelsesiden på aftenseminarier kan være længere end på dagseminarier.

Til § 9.

Af hensyn til ensartetheden vil det være ønskeligt, at skriftlige prøver i de fag, hvor der sædvanligvis gives skriftlige opgaver, f. eks. regning og fremmedsprog, er fælles for alle seminarier, d.v.s. at de foregår samtidig, og at opgaverne stilles centralt af undervisningsministeriet. Man finder imidlertid, at der også i fag, hvor prøverne sædvanligvis er mundtlige, bør være mulighed for efter undervisningsministerens godkendelse at afholde skriftlige prøver som et led i anvendelsen af ændrede prøveformer. Ved sådanne skriftlige prøver tænkes opgaverne stillet af lærerne efter censors godkendelse ligesom ved mundtlige prøver.

Det fremgår af § 3, at undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne træffer foranstaltningerne til prøvernes afholdelse.

Reglerne om, at skriftlige opgaver gives af undervisningsministeriet og om, at lærerne eksaminerer og efter censors godkendelse stiller eksamensspørgsmålene ved mundtlige prøver, er i overensstemmelse med, hvad der er fast praksis og almindelig anerkendt på skoleområderne. Af denne grund har man ikke fundet det nødvendigt at optage regler herom i det samtidig fremsatte lovforslag om højere forberedelseseksamen. For seminariernes vedkommende finder man det dog rigtigst, at disse regler ligesom i 1954-lovens § 13 optages i lovens tekst, da der her er tale om en uddannelse på et højere niveau, og da den nye mulighed for at afholde skriftlige prøver i fag, hvor mundtlige prøver er sædvanlige, i hvert fald gør en udtrykkelig regel naturlig for sådanne prøvers vedkommende.

I beviset for den gennemførte uddannelse tænkes der givet oplysning om: 1) standpunktsbedømmelsen i faget praktisk skolegerning, 2) de ved de afsluttende prøver opnåede karakterer (herunder i et evt. tillægssag, selv om dette ikke medregnes ved afgørelsen af, om den pågældende har bestået), 3) deltagelse i obligatoriske kursus, 4) eventuel deltagelse i anden frivillig undervisning end tillægssag (herunder orgelspil), 5) eventuel fritagelse for fag efter § 7.

Til § 10.

I overensstemmelse med den almindelige praksis, som også blev fulgt ved gennemførelsen af læreruddannelsesloven af 1954 og skolelovene af 1958, er det som nævnt ovenfor undervisningsministeriets hensigt at nedsætte et studieplansudvalg, når loven er vedtaget. Dette udvalg skal inden for de rammer, der bliver

fastsat i loven, udarbejde forslag til detailregier om undervisningen og de enkelte fags indhold, om fordringerne i de enkelte fag ved prøverne og om prøverne i det hele taget, i lys af de hovedsynspunkter om læreruddannelsen, som ligger til grund for loven. Udvalget tænkes desuden at skulle udarbejde forslag til regler om karaktergivning og censur, som harmonerer med forslagene vedrørende prøvekrav og prøver, og om kravene for at bestå. Udvalgets forslag vil til sin tid blive behandlet i seminarierådet som foreskrevet i lovforslaget, inden de i paragraffen nævnte nærmere regler bliver fastsat ved bekendtgørelse.

Bestemmelsen i stk. 2 om forsøg skyldes ønsket om at give seminarier, der ønsker det, mulighed for at arbejde med problemer inden for læreruddannelsen — og herunder f. eks. foretage midlertidige ændringer i fagkredsen — samt den betragtning, at en eventuel tilpasning af læreruddannelsen til sådanne nye krav, som i fremtiden måtte blive stillet til undervisningen i folkeskolen, bør kunne underbygges af erfaringer. Det må dog være en forudsætning, at studerende, der undervises efter en forsøgsordning, ikke stilles ringere end andre lærerstuderende med hensyn til deres rettigheder efter uddannelsens afslutning.

Til § 11.

Bestemmelsen i stk. 1 svarer til reglen om statsseminarierne i loven af 1954 § 27, 1. punktum, men er udformet, så den gælder for alle seminarier. Bag bestemmelsen ligger ønsket om at sikre, at seminarierektoren bevarer kontakten med undervisningen og kommer i forbindelse med en ikke for begrænset del af de studerende.

Ud fra samme ønske og på baggrund af den stigning i rektorernes arbejdsbyrde, både som administratorer og som ledere i almindelighed, der er sket i de senere år, og som formentlig vil fortsætte, ønsker man ved bestemmelsen i stk. 2 at åbne mulighed for ansættelse af en inspektør som en aflastning udover den almindelige kontorassistance for de rektorer, der ønsker det. Man skal dog understrege, at inspektørens virksomhed må udøves under rektors ansvar, og at den kun kan omfatte administrative opgaver som f. eks. skemalægning, tilrettelæggelse af prøver og tilsyn med inventar og lokaler, medens den pædagogiske ledelse af seminarier altid må være varetaget fuldt ud af seminarierektoren.

Den i stk. 3 omhandlede ordning, hvorefter der kan ansættes en praktikleder, findes allerede ved flere seminarier, men man anser det for rigtigst, at ordningen lovfæstes på samme måde som adgangen til at ansætte en inspektør. Praktiklederens opgaver vil bl. a. være på seminarirektorens vegne og ansvar og i samarbejde med øvelsesskolernes ledere og praktiklærerne at tilrettelægge uddannelsen i praktisk skolegerning og i det hele følge praktikanternes arbejde. Praktiklederen forudsættes normalt at være en lærer ved seminariet.

Til § 12.

Efter § 27 i loven af 1954 kan som regel ingen, der ikke i mindst 5 år har haft sin væsentligste virksomhed ved undervisning, ansættes som forstander (rektor) for et statsseminarium, og iflg. lovens § 28, stk. 1 er fast ansættelse som lærer ved et statsseminarium betinget af, at den pågældende, foruden at have den i øvrigt fornødne kundskabsmæssige og pædagogiske uddannelse, består en prøve i pædagogik og undervisningsfærdighed. For private seminarier er ingen egentlige ansættelsesbetingelser anført for lærernes vedkommende, men et privatseminariums samlede lærerstab skal efter § 32, stk. 1, godkendes i forbindelse med seminariets godkendelse hvert 6. år. For privatseminariernes rektorer gælder efter § 32, stk. 2, samme regel som for statsseminariernes rektorer i § 27.

Efter lovforslaget skal der stilles samme krav til stats- og privatseminarier med hensyn til de faglige kvalifikationer, der kræves ved ansættelse af rektor og lærere. Man finder det derfor rimeligt, at lærernes faglige kvalifikationer godkendes af undervisningsministeriet ved ansættelse ved private seminarier i hvert enkelt tilfælde. Men det er naturligvis i alle tilfælde det private seminarium, der afgør, hvem af en række ansøgere der skal foretrækkes. Forskellen i forhold til loven af 1954 er herefter, at der efter lovforslaget kræves godkendelse af læreransættelsen, når den finder sted, medens der nu foretages samlede overvejelser over lærerstabens kvalifikationer hver gang, der træffes afgørelse om fornyet godkendelse af seminariet ved udløbet af en 6-års periode.

Det er ministeriets standpunkt, at det ved ansættelse - eller godkendelse - af seminarielærere må kræves, at de pågældende har de bedste faglige og pædagogiske kvalifikationer, som uddannelsessystemet til enhver tid giver mulig-

hed for, og derudover har et rimeligt kendskab til folkeskolen. Når rammerne for læreruddannelsen ligger fast efter lovens vedtagelse, vil der blive nedsat et udvalg til at undersøge spørgsmålet om seminarielærernes uddannelse - bl. a. på baggrund af overvejelser, der foregår for tiden om oprettelse af en pædagogisk kandidatexamen ved Danmarks Lærerhøjskole - og til at stille forslag om de krav, der bør stilles til seminarielærernes uddannelse. Blandt de muligheder, det vil være naturligt for et sådant udvalg at overveje, er læreruddannelse kombineret med undervisningspraksis og enten den oven for nævnte pædagogiske kandidatexamen eller en anden videregående uddannelse, f. eks. i visse fag faglærerexamen, og universitetsuddannelse kombineret med et pædagogisk studium ved Danmarks Lærerhøjskole eller undervisningspraksis af et betragteligt omfang.

Den i paragraffen nævnte pædagogiske prøve for seminarielærere må i lighed med den nuværende prøve omfatte undervisning af både børn og voksne. Det er tanken, at undervisningsministeren skal kunne bestemme, at deltagelse i et kursus i undervisningsfærdighed er en forudsætning for at indstille sig til prøven.

Til § 13.

Pligten til at overtage timer i øvelsesskolen, som skyldes ønsket om, at seminarierne lærere bevarer kontakten med børneskolen, gælder efter 1954-lovens § 28, stk. 2, kun for statsseminariernes lærere, men kommer efter lovforslaget også til at omfatte lærere ved de private seminarier. Seminarirektorens adgang til at bestemme, at en seminarielærer skal undervise i den faste øvelsesskole, må naturligvis være afhængig af, om sådan undervisning kan indpasses på den pågældende skole. For at understrege dette, og fordi de fleste faste øvelsskoler efter lovforslaget vil være kommunale, har man tilføjet bestemmelsen om aftale med skolens leder og de kommunale skolemyndigheder.

Ved bestemmelsen i stk. 2 har man ønsket også at give mulighed for, at en seminarielærer inden for sit pligtige timetal kan have timer f. eks. ved en ungdomsskole, en efterskole, eller en aftenskole, hvis seminariet og den pågældende lærer ønsker en sådan ordning.

Til § 14.

Bestemmelsens indhold svarer til 1954-lovens § 31, stk. 1, om statsseminarier, som gennem § 32, stk. 1, også gælder for private seminarier.

Den bestemmelse om lærerråd ved en fast øvelsesskole, der har fælles ledelse med seminarier, som i lovforslag I stod som stk. 2 i nærværende paragraf, er flyttet til kapitlet om øvelsesskoler (nu § 20).

Til § 15.

Bestemmelsen svarer til § 31, stk. 3 og 4 i loven af 1954. Ved fastsættelsen af nærmere regler om de studerendes råds sammensætning og beføjelser og om lærerrådernes virksomhed vil man medtage en bestemmelse om, at repræsentanter for de studerendes råd skal have lejlighed til at deltage i lærerrådets møder, når der behandles forslag, der er stillet af de studerendes råd, og i øvrigt når der behandles forslag af særlig betydning for de studerende. Dette vil stemme med de synspunkter om de studerendes repræsentation i handelshøjskolernes undervisningsråd, man er nået til ved behandlingen af loven om handelshøjskoler i folketingsåret 1964-65.

Til § 16.

Stk. 1 svarer til første punktum af 1954-lovens § 26, og stk. 2 har samme formål som 1954-lovens § 34, andet led, nemlig en billiggørelse af studiet for studerende ved privatseminarierne, hvor der betales undervisningsafgift. Da stk. 2 er en regel om tilskud, er det undervisningsministeriets hensigt at søge den overført til loven om tilskud til de private seminarier ved en kommende revision af denne lov.

Den i 1954-lovens §§ 26 og 34 nævnte adgang til statsunderstøttelse er nu overflødiggjort af lovgivningen om Ungdommens Uddannelsesfond, der dækker både private seminarier og statsseminarier.

Til § 17.

Den tilsvarende bestemmelse i lovforslag I (§ 10) om ophør med uddannelsen på grund af uegnethed var et modstykke til optagelsesbetingelserne vedrørende helbred, vandel og egnethed. Da sådanne optagelsesbetingelser ikke stilles efter nærværende lovforslag, har man udformet bestemmelsen som en forskrift om, at den bortvisning, der i sjældne tilfælde vil kunne være nødvendig ved seminarier såvel som ved højere læreranstalter og andre undervisningsinstitutioner kun kan ske efter undervisningsministerens bestemmelse. Da bestemmelsen heretter ikke vedrører selve læreruddannelsen, er den flyttet til kapitel IV, hvor reglerne om seminariernes ordning og administration i øvrigt findes.

Til § 18.

De studerendes opøvelse i praktisk skolegering foregår på en eller flere øvelsesskoler.

Efter loven af 1954 § 21, stk. 1, skal der ved hvert seminarium findes en øvelsesskole, der i almindelighed oprettes og drives for seminariets regning, men som med undervisningsministerens tilladelse kan være en offentlig folkeskole, som kommunen så har pligt til at stille til rådighed. Efter § 22 gives der yderligere eleverne adgang til at deltage i undervisningen i andre folkeskoler eller anerkendte private skoler, og alle offentlige skoler samt private skoler, der modtager statstilskud, har pligt til at stille sig til rådighed hertil.

Lovforslaget opretholder 1954-lovens system ved sine regler om faste og supplerende øvelsesskoler, om kommunernes pligt til at stille øvelsesskole eller -skoler til rådighed og om en pligt for private skoler med statstilskud til i givet fald at fungere som supplerende øvelsesskoler. Lovforslaget afviger imidlertid fra den gældende lov ved at gøre det til hovedreglen, at den faste øvelsesskole bliver en kommunal skole. Dette skyldes, at udviklingen er gået i denne retning. Uanset 1954-lovens formulering har kun ca. en trediedel af de eksisterende seminarier egen øvelsesskole med ledelse fælles med seminarieret, og det er med en enkelt undtagelse seminarier, der havde denne ordning allerede før 1954-lovens ikrafttræden i 1955. De øvrige seminarier benytter med undervisningsministerens tilladelse kommunale skoler som øvelsesskoler, og det må anses for sandsynligt, at denne ordning vil blive foretrukket i fremtiden som den både af pædagogiske og økonomiske grunde mest hensigtsmæssige, bl. a. fordi den faste øvelsesskole herved bliver en normal distriktskole. Det nødvendige samvirke mellem den faglige og teoretisk-pædagogiske uddannelse på seminarieret og den praktisk-pædagogiske uddannelse på en kommunal øvelsesskole søges sikret ved den bestemmelse - som i øvrigt gælder alle faste øvelsesskoler - at planerne for skolens virksomhed som øvelsesskole fastlægges af skolen og seminarieret i fællesskab.

Den faste øvelsesskole er centret for de lærerstuderendes orientering om og indføring i en skoles og dens læreres samlede funktioner. Desuden underviser et større eller mindre antal af dens lærere de studerende i praktisk skolegering. Det kan imidlertid hverken anses for muligt eller hensigtsmæssigt at henlægge al praktisk uddannelse for de studerende ved et semi-

narium til en enkelt skole, og den faste øvelsesskole bør i det hele taget af hensyn til skolens elever ikke overbelastes med praktisk uddannelse af lærerstuderende. Det er derfor påkrævet, at praktikuddannelsen også kan foregå ved en eller flere supplerende øvelsesskoler.

I forbindelse med reglen i stk. 3 bemærkes:

For de seminarier, der har egen øvelsesskole, er der normalt truffet bindende aftale med vedkommende kommune om kommunens deltagelse i driftsudgifter og i nogle tilfælde også i anlægsudgifter. Det er muligt, at det, når sådanne overenskomster for de bestående øvelsesskoler udløber, under de fornyede forhandlinger bør overvejes, om øvelsesskolen bør overgå til kommunen, og det bør i øvrigt ved overenskomsternes fornyelse tilsigtes, at kommunerne fremtidig bidrager til driften med beløb svarende til det, som driften af en tilsvarende kommunal skole ville koste, heri medregnet udgifter til bygningsafskrivning og forrentning.

De seminarier, der benytter almindelige kommunale skoler som øvelsesskoler, vil efter forslaget i fremtiden normalt have en kommunal skole som fast øvelsesskole. Dette indebærer en fortsættelse og en udbygning af den nuværende ordning for disse seminarier. Ved den faste øvelsesskole kan der blive behov for visse lokaler, der er særskilt indrettet af hensyn til praktikundervisningen, herunder samtalerum for lærerstuderende og praktiklærere, et større lokale til metodikundervisning, garderobe og opholdsrum for studerende og eventuelt et lokale, hvori disse kan forberede sig til praktikundervisningen. Indretningen af sådanne rum på den kommunale skole samt tilvejebringelse af nødvendigt undervisningsmateriel til demonstration af forskellige undervisningssystemer, kan eventuelt medføre udgifter, der går udover, hvad undervisningen ved en folkeskole normalt kræver, og da skolens funktion som fast øvelsesskole for seminarieret ikke bør påføre kommunen ekstraudgifter, bør der skabes mulighed for dækning af disse udgifter.

Det i bestemmelsen nævnte statstilskud til indretning af lokaler som de nævnte i en kommunal fast øvelsesskole tænkes i lighed med statstilskud til folkeskolebyggeri i øvrigt ydet efter faste satser. Undervisningsministeriet foretager for øjeblikket en undersøgelse af normalbyggeprogrammet for øvelsesskolerne.

Med hensyn til driftsudgifterne forudsættes kommunens eventuelle merudgifter, f. eks. til ekstra anskaffelser af undervisningsmateriel li-

geledes dækket ved tilskud fra staten efter faste satser.

I tilfælde, hvor det kommunale skolevæsen ikke kan yde en tilstrækkelig dækning af seminariets øvelsesskolebehov eller i tilfælde, hvor ganske særlige forhold gør sig gældende, kan det blive nødvendigt at opføre en selvstændig privat eller statsøvelsesskole. Hjemmelen til ydelse af statslån i loven om tilskud til private seminarier (jfr. lovbekendtgørelse af 25. juli 1963) forudsættes fremover kun benyttet i de nævnte undtagelsestilfælde.

Statslån vil normalt være betinget af, at der med den pågældende kommune træffes aftale om kommunalt bidrag til opførelse og drift med beløb svarende til den udgift, som driften af en tilsvarende kommunal skole ville andrage inclusive forrentning og afskrivning.

Stk. 4 svarer til 1954-lovens § 22, stk. 4. Efter denne bestemmelse ydes statens tilskud til private seminariers transport af de studerende til og fra øvelsesskolerne dog i forhold til »den gennemsnitlige udgift« til samme formål ved statsseminarierne. Ved den i lovforslaget anvendte formulering har man ønsket at skabe mulighed for at tage hensyn til disse udgifters variation efter seminarierne og øvelsesskolerne geografiske beliggenhed. Bestemmelsen agtes i øvrigt ligesom bestemmelsen i § 16, stk. 2 overført til loven om tilskud til privatseminarierne i forbindelse med en revision af denne lov.

Til § 19.

Bestemmelserne gælder kommunale øvelsesskoler for både private seminarier og statsseminarier og til dels statsøvelsesskoler og har i hovedsagen til formål at sikre en hensigtsmæssig kontakt mellem seminarieret og kommunen ved ansættelser, som begge parter er interesserede i. Det understreges imidlertid, at reglerne kun giver seminarierektoren eller skolekommissionen adgang til at udtale sig, og at der ikke sker nogen indskrænkning i de kompetente myndigheders afgørelsesret.

Paragraffen er forenklet i forhold til lovfor-slag I, § 21, navnlig sådan, at bestemmelser om, hvordan ledere og lærere ved kommunale øvelsesskoler og statsøvelsesskoler normeres, er udgået, da reglerne herom desuden er givet ved lærerlønningsloven og ved normeringslov. Kun for så vidt angår ledere af ikke-købstadordnede statsøvelsesskoler følger normeringen ikke af en anden lovregel, men når læreruddannelses-

loven er vedtaget, vil der blive stillet forslag om optagelse af en bestemmelse svarende til bestemmelsen i den gældende lovs § 30 og lovforslag I (normering som lærere ved seminariet) på normeringslov, hvor en sådan bestemmelse om normering af en statstjenestemandsstilling naturligt synes at høre hjemme.

For så vidt angår paragraffens indhold gælder bestemmelsen om, at der skal tages hensyn til skolens funktion som øvelsesskole, efter formuleringen af nærværende forslag ved alle ansættelser ved eller alle overflytninger til en kommunal skole, der er fast øvelsesskole, medens den efter lovforslag I kun nævnes udtrykkeligt vedrørende ansættelse af lærere ved en fast øvelsesskole, der er vedkommende kommunes eneste skole. I loven af 1954 § 30, stk. 4, er der en tilsvarende forskrift vedrørende ansættelse af lærere ved kommunale skoler, der benyttes som øvelsesskoler. Man finder det rimeligt, at det klart kommer til udtryk i den kommende lov, at der ved enhver ansættelse af ledere eller lærere ved en kommunal fast øvelsesskole eller flytning af en ved det samlede skolevæsen ansat lærer til en sådan skole foruden de hensyn, der almindeligvis tages, skal tages hensyn til skolens funktion som øvelsesskole.

Efter loven af 1954 § 30 gælder retten for en seminarirektor til at udtale sig om ansættelser ved en kommunal øvelsesskole ikke, når øvelsesskolen hører under Københavns kommune. Da man finder, at den foreskrevne kontakt mellem seminariet og de kommunale skolemyndigheder vil kunne være af værdi i alle tilfælde, og da den som anført ikke gør noget indgreb i ansættelseskompetencen, har man udformet lovforslaget sådan, at reglerne også får virkning for faste øvelsesskoler i Københavns kommune.

Bestemmelsen i stk. 2 om, at vedkommende skolekommission skal have lejlighed til at udtale sig om ansættelser ved en statsøvelsesskole, er i forhold til 1954-loven og lovforslag I udvidet, så den omfatter ansættelse ikke blot af lærere, men også af ledere.

Efter 1954-lovens § 30, stk. 4, skal de enkelte øvelsskolelæreres medvirken ved undervisningen i praktisk skolegerning godkendes af seminariets rektor. I lovforslaget (stk. 3) er denne regel ændret til, at de lærere ved kommunale faste og ved supplerende øvelsskoler - altså ved alle øvelsskoler, der ikke har ledelse fælles med seminariet - der skal undervise i praktisk skolegerning, antages dertil af semina-

rierne efter aftale med skolernes ledere eller - hvad der for så vidt følger af den almindelige kompetencefordeling i folkeskolen, men af klarhedsgrunde er nævnt udtrykkeligt i nærværende lovforslag — de kommunale skolemyndigheder.

Hensigten med ændringen er dels i så vidt udstrækning som muligt at skabe en fast stab af praktiklærere, dels at tilvejebringe en stærkere tilknytning mellem de enkelte praktiklærere og seminariet. De lærere, der til stadighed underviser i praktisk skolegerning, kan herefter antages af seminariet til dette arbejde efter faste aftaler, der på den ene side forpligter dem til at samarbejde med seminariet om praktikundervisnings udførelse, deltage i de nødvendige møder på seminariet, udarbejde rapporter om de studerende m. v. og på den anden side sikrer dem kontinuitet i arbejdet over en årrække. Disse lærere udgør den faste stab af praktiklærere. Der vil endvidere kunne træffes mere begrænsede aftaler med praktiklærere - normalt ved de supplerende øvelsskoler - der kun lejlighedsvis medvirker ved praktikundervisningen.

Bestemmelsen i stk. 4 svarer til 1954-lovens § 30, stk. 5, men er udvidet, så den dels udtrykkeligt omfatter ledere af de pågældende øvelsskoler, dels også gælder for faste øvelsskoler, når disse er kommunale.

Til § 20.

Bestemmelsen er den samme som § 17, stk. 2 i lovforslag I og § 31, stk. 2 (om statsseminarier) i 1954-loven.

Til § 21.

Bestemmelsen svarer til bestemmelserne i § 35, stk. 2 og 3 samt § 37, stk. 2 i 1954-loven. Bestemmelserne i § 35, stk. 1, 4 og 5 i denne lov er ophævet ved lov nr. 50 af 25. februar 1963 om Danmarks Lærerhøjskole, i hvilken lov det tillige er fastsat, at de i §§ 36 og 37 stk. 1 og 3 indeholdte bestemmelser om undervisningen kan erstattes af bestemmelser givet ved kgl. anordning i henhold i § 4 i loven om lærerhøjskolen.

Den videre uddannelse på lærerhøjskolen vil blive tilrettelagt under hensyn til den nye lov om læreruddannelsen, og blandt de uddannelsesmuligheder, man tænker sig, er dels en til undervisningen på seminarierne svarende undervisning i liniefag og pædagogisk speciale, altså en mulighed for supplerende uddannelse »i bredden«, dels en videregående undervisning

»i dybden«, der bygger videre på liniefagsuddannelsen og den pædagogiske specialeuddannelse.

Til §§ 22, 23 og 24.

Den foreslåede formulering er en forenkling og sammentrækning af §§ 23-26 i lovforslag I og tilsigter ingen ændring af bestemmelsernes indhold. Dog er efter nærværende lovforslag regler om, hvem der fordeler støtten til videre uddannelse, og om udbetalingsmåden hensludt til undervisningsministerens fastsættelse, da der er tale om mere praktisk betonedede bestemmelser, som bør kunne tilpasses efter den videre uddannelses nærmere ordning.

Bestemmelserne svarer til §§ 38-41 i loven af 1954.

Til § 25.

Denne bestemmelse er ny og må bl. a. ses i sammenhæng med den udbygning af mulighederne for videre uddannelse af folkeskolens lærere i provinsen, der foregår i disse år. Medens §§ 22-24 sigter på den situation, at en lærer må forlade sin undervisningsvirksomhed fuldstændigt for at deltage i videre uddannelse, sigter den foreslåede nye bestemmelse på lærere, der kan følge kursus på stedet enten uden nedsettelse af deres timetal eller — ved mere krævende former for videre uddannelse — med en delvis frigørelse for deres undervisningspligt. I det sidstnævnte tilfælde findes det rimeligt, at lærernes deltagelse i kursus kan indgå i deres pligtige timetal i passende omfang.

Ordningen tænkes praktiseret sådan, at de stedlige skolemyndigheder inden for de rammer, der fastsættes af undervisningsministeren, skønner over, om en lærers deltagelse i videre uddannelse begrundes en afkortning i hans undervisningstimetal, og om hensynet til vedkommende skoles undervisning tillader en sådan afkortning. I bekræftende fald betragtes de afkortede timer som en del af lærerens pligtige timetal i overensstemmelse med de af undervisningsministeren fastsatte regler med den virkning, at læreren får sin løn fuldtud.

Kommunen vil efter den foreslåede bestemmelse få sædvanlig refusion af den pågældende lærers løn og desuden af lønnen til vikar for læreren. Dette finder man rimeligt under hensyn til den samfundsmæssige interesse i lærerens videreuddannelse.

Ud fra samme hensyn har man fundet det rigtigst, at en tilsvarende ordning kan etableres for lærere ved private skoler, der modtager

statstilskud. De i 1954-loven givne regler om vikarhjælp og stipendier, som er optaget i nærværende lovforslags §§ 22-24, gælder også for lærere ved private skoler med statstilskud, og det er således i overensstemmelse med den hidtidige praksis vedrørende videreuddannelsen, at lærere ved sådanne private skoler får samme muligheder som lærere i folkeskolen.

Som anført i bemærkningerne til lovforslag I (ad dettes § 27) har man overvejet den mulighed at fremsætte forslaget om den heromhandlede ordning som et ændringsforslag til lærerlønningsloven, hvor lærernes pligtige timetal i øvrigt er fastlagt, og hvor der i § 7, stk. 4, er hjemlet adgang til at bevilge en lærer i folkeskolen tjenestefrihed i indtil 2 år for at søge videre uddannelse. Under hensyn til bestemmelsens sammenhæng med de øvrige regler om videre uddannelse har man imidlertid medtaget den i nærværende lovforslag.

Til § 26.

Da der efter vedtagelsen af en lov om læreruddannelsen skal udarbejdes nærmere regler, navnlig studieplaner, efter den nye ordning, finder man det rigtigst, at loven ikke træder i kraft før ved begyndelsen af undervisningsåret 1969-70. Der er dog ved udformningen af ikrafttrædelsesbestemmelsen taget hensyn til, at optagelsen på seminarierne til undervisningsåret 1969-70 må finde sted noget før undervisningsårets begyndelse, og desuden er der taget hensyn til, at lærerstuderende, der påbegynder deres uddannelse, inden nyordningen træder i kraft, skal kunne fuldføre uddannelsen efter de nugældende regler. Bestemmelsen i stk. 4 om, at lovforslagets § 4, der medfører en noget anden sammensætning af seminarierådet end § 17 i loven af 1954, kan sættes i kraft på et tidligere tidspunkt, skyldes, at de nye studieplaner m. v. skal drøftes i seminarierådet, inden de udstedes, og at rådet formentlig ved disse drøftelser bør have den sammensætning, der indføres ved loven.

Til § 27.

Læreruddannelsen på Færøerne og Grønland er ordnet ved særlig lovgivning.

For Færøernes vedkommende bør eventuelle ændringer formentlig ske ved lov.

For Grønlands vedkommende anser man det for ønskeligt, at der er mulighed for at bringe de almindelige regler om læreruddannelsen til anvendelse på et senere tidspunkt.

Betænkning

over

I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen og

II. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

(Afgivet af udvalget den 18. maj 1966).

Udvalget har holdt 30 møder og har herunder haft 8 samråd med undervisningsministeren, som endvidere skriftligt har besvaret en række spørgsmål stillet af udvalget. I udvalget er endvidere modtaget ministerens svar på en række spørgsmål, som var stillet af det udvalg, der behandlede det i folketingsåret 1964-65 fremsatte forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen. Disse besvarelser er - tillige med henvendelser modtaget i det nævnte tidligere udvalg, jfr. udvalgets beretning af 4. oktober 1965 - indgået i udvalgets arbejde.

Ved besigtigelsesture, hvori undervisningsministeren har deltaget, har udvalget beset forskellige seminarier (N. Zahles seminarium, Blågård seminarium, Jonstrup statsseminarium, Haderslev statsseminarium og Tønder statsseminarium) samt statens pædagogiske forsøgscenter i Rødovre.

Der er i udvalget modtaget deputationer og/eller skriftlige henvendelser fra Danmarks Lærerforening, Danmarks Sanglærerforening, Danmarks socialpædagogiske Forening, Dansk Gymnastiklærerforening, Dansk Historielærerforening, Dansk Seminarieforening, DSU, Foreningen af Gymnasiets og Seminariets lærere i Biologi og Geografi, Foreningen af Historielærere ved Seminarierne, Foreningen »Unge Pædagoger«, Frit Forum, Gymnasieskolernes Lærerforening, Humanistisk Forbund, Landsforeningen af Læsepædagoger, Landsforeningen af Skolekommissioner, Skolenævn og Forældreforeninger, Landsudvalget for Skoleidræt, Lærerstuderendes Landsråd, Medlemmer af Lærerruddannelsesudvalget (skoledirektør N. P. Andersen, skoledirektør Chr. Kjeldsen, amtsskolekonsulent V. Land og skoledirektør Sv. Åge Rasmussen), Privatseminarieforeningen, professor. mag. art. Mogens Heimann, Pædagogisk landsforening for faget orientering, Sammenlutningen af Seminarernes Husgerningslærere,

Seminariernes Gymnastiklærerforening, Seminarernes Musiklærerforening, Seminarernes Religionslærerforening, Seminarernes Tegnelærerforening, Skolemusikken, Statsøvelsesskolernes Lærerforening, De studerendes råd ved Københavns Aftenseminarium, ved Skive seminarium og ved N. Zahles seminarium og Ålborg Seminarium, lærerrådet.

Med hensyn til de enkelte lovforslag skal udvalget bemærke følgende:

Ad I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Udvalget har gjort lovforslagets bestemmelser til genstand for en indgående behandling. Undervisningsministeren har som resultat af de stedfundne drøftelser stillet nedenstående ændringsforslag, om hvilke der henvises til de dertil knyttede bemærkninger. Herudover ønsker udvalget at bemærke følgende.

I forbindelse med nedenstående ændringsforslag til § 2 henleder udvalget opmærksomheden på, at lærerruddannelsen i adskillige lande er henlagt til universiteterne, og der synes i det hele at være en almindelig tendens til en fortsættelse af denne udvikling. Man har i udvalget drøftet problemet og finder det ønskeligt, at planlægningsrådet for de højere uddannelser i sine overvejelser inddrager mulighederne for en tilnærmelse mellem universitetsuddannelserne og lærerruddannelsen.

I disse overvejelser bør indgå, med hvilken vægt undervisning modtaget på et seminarium kan godtages ved et universitet eller en højere læreanstalt. Jævnside hermed må det overvejes, om studerende ved et universitetscenter kan tilægges sig dels det almene teoretiske grundlag for lærerruddannelsen, dels den særlige pædagogiske uddannelse.

Udvalget er klar over, at der rejser sig en lang række problemer, og peger i denne forbindelse på det hensigtsmæssige i, at der på

hele dette område planlægges og gennemføres forsøg.

Dersom det i henhold til § 5, stk. 3, bliver nødvendigt at fastsætte almindelige retningslinjer for optagelse, har undervisningsministeren erklæret sig enig i, at der ikke blot tages hensyn til eksamensresultater, men også til andre kvalifikationer, herunder tidligere beskæftigelse med pædagogisk arbejde.

I forbindelse med fagrækken i lovforslagets § 6 ønsker udvalget at understrege, at når fagmetodikken henlægges til den pædagogiske faggruppe (under undervisningslæren), og da det må forudses, at samme lærer næppe vil kunne varelage både den faglige og den metodiske undervisning i det enkelte fag, er det af afgørende betydning, at der tilvejebringes et så nært samarbejde som muligt mellem de lærere, der behandler de to sider af faget.

Angående faget regning har adskillige af udvalgets medlemmer givet udtryk for deres betænkelighed med hensyn til, at matematik glider ud som klasselærerfag, idet man har gjort gældende, at der må være en meget snæver forbindelse mellem regning og matematik. Undervisningen bør tilrettelægges således, at der er en organisk forbindelse mellem principper, der ligger til grund for regneundervisningen, og den videreførelse i matematikundervisningen, der sker på et senere trin.

Undervisningsministeren har i et svar til udvalget om seminariernes seksualundervisning oplyst, at den sag er drøftet i seminarierådet. Det er besluttet fremtidig at sikre, at alle lærerstuderende får en sådan undervisning i seksualhygiejne, at de er kvalificeret til at varetage seksualundervisning i folkeskolen. Udvalget kan tiltræde ministerens besvarelse.

Udvalget har drøftet muligheden for at indføre faget »dramatik« som en grunduddannelse, hvis indhold skulle være undervisning i metoder til dramatisering af undervisningsstoffet. For ikke dermed at forøge antallet af obligatoriske fag skulle der kun vælges 3 ud af 4 grunduddannelsesfag (efter § 6, stk. 1, nr. 3) for mandlige studerende og 3 ud af 5 for kvindelige studerende. Udvalget erkender den store betydning af sådanne metoder i undervisningen, men finder ikke, at tiden er inde til en sådan ændring, som i øvrigt bør forudsætte ændringer i folkeskoleloven.

Spørgsmålet om oprettelse af et linjefag i grønlandsk ved et enkelt seminarium er blevet rejst fra en enkelt side i udvalget. Udvalget har

ikke fundet praktisk basis for gennemførelse af et sådant forslag.

Efter lovforslagets § 7, stk. 1, fritages studerende, der ikke tilhører folkekirken, efter anmodning for undervisning i kristendoms-kundskab. Uddannelsen i dette fag efter den ved nedenstående ændringsforslag foreslåede ændrede affattelse af § 6, stk. 1, punkt 2, har sigte på undervisning i kristendoms-kundskab i folkeskolens yngre klasser. Det tilsvarende mere omfattende linjefag, der også tager sigte på folkeskolens ældre klasser, betegnes religions-kundskab.

Efter udvalgets opfattelse, som deles af ministeren, må uddannelsen af de lærerstuderende i faget kristendoms-kundskab sidestilles med deres uddannelse i de øvrige fag. Undervisningen i faget må derfor være kundskabsmeddelende, ikke forkyndende. Når arbejdet med faget foregår på et sådant grundlag, finder udvalget ikke anledning til, at der gives de studerende adgang til efter anmodning at blive fritaget for at deltage i undervisningen. Bestemmelsen herom foreslås derfor ved nedenstående ændringsforslag udeladt.

Det bemærkes i denne forbindelse, at bestemmelsen i folkeskolelovens § 53 om adgangen for lærere til at blive fritaget for at undervise i kristendoms-kundskab eller religion bør opretholdes.

Har en lærer på seminariet fulgt undervisningen i kristendoms-kundskab, mener udvalget i konsekvens af det foranstående ikke, at alene den kendsgerning, at han ikke er medlem af folkekirken, bør udelukke ham fra at varetage undervisning i kristendoms-kundskab i folkeskolen. Der er ikke herved tilsigtet noget indgreb i de lokale myndigheders administration af folkeskolelovens § 23.

Udvalget er klar over den afgørende betydning, studieplanernes udformning vil få, og ønsker at understrege betydningen af, at der ikke for den enkelte elev opstår en sådan ophobning af formelle krav inden for alle områder og discipliner, hvori han deltager, at man derved modarbejder de væsentlige hensyn, der knytter sig til elevernes fordybelse i de pædagogiske discipliner og i de fagområder, der har deres særlige interesse, og hvorigennem de tilegner sig arbejds-metoder af værdi for hele deres virksomhed inden for skolen, samtidig med at deres evne til selvstændigt og modent at arbejde med problemerne udvikles.

I denne forbindelse har der i udvalget været

udtrykt betænkelighed med hensyn til indførelse af eksamen i fag, der efter den gældende lov er eksamensfrie. På baggrund af lovforslagets bestemmelser om prøver i læreruddannelsen i videre omfang end efter gældende lov ønsker udvalget at præcisere, at det er en forudsætning, at såvel den undervisning, hvorigennem de studerende forberedes til prøverne, som selve disse prøver tilrettelægges således, at der ikke blot sigtes mod en bedømmelse af parate kundskaber, men i højere grad på en bedømmelse af de studerendes modenhed og evne til at arbejde selvstændigt med stoffet. Man lægger i denne forbindelse megen vægt på, at prøverne tilrettelægges således, at de griber mindst muligt ind i seminariernes almindelige arbejde, og således at de ikke ved tilbagegående indflydelse på undervisningen presser denne ind i en stivnet form. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne side 29-30 i læreruddannelsesudvalgets betænkning og bemærkningerne til lovforslagets § 8.

Det er blevet understreget, at der i de pædagogiske fag også bør lægges vægt på oplysning om former for samarbejde mellem skole og hjem samt mellem elever og lærer.

Udvalget finder det af væsentlig betydning for den nye læreruddannelse, at de studerendes obligatoriske ugentlige timetal ikke bliver større, end at de får rimelig tid til selvstændigt arbejde med fagene. Ministeren har erklæret sig enig med udvalget i, at der må ske en væsentlig nedsættelse af det nuværende timetal.

Ministeren har i øvrigt over for udvalget oplyst, at han er indstillet på, at det studieplansudvalg, der vil få til opgave at udarbejde forslag til nærmere bestemmelser om læreruddannelsen, skal være et ganske snævert udvalg med adgang til at forhandle med andre sagkyndige og fagudvalg m.m. på de forskellige områder. Udvalget støtter den af ministeren påtænkte fremgangsmåde.

Der er i udvalget rejst spørgsmål om at skabe en trindeling af læreruddannelsen. Udvalget finder dog ikke, at der kan tages stiling hertil uden nærmere undersøgelse.

Ifølge § 8, stk. 1, er det seminariet, der på grundlag af den dér omtalte prøve og vurdering afgør, om den enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 2. år. Ministeren har over for udvalget givet udtryk for, at det er tanken i henhold til § 10, stk. 1, at fastsætte retningslinjer med henblik på at opnå et ensartet niveau ved bedømmelsen af disse prøver.

Udvalget ønsker at pege på det betydningsfulde i, at der sikres seminarierektorerne den fornødne tid til at varetage den pædagogiske ledelse af seminarierne. Den efter lovforslagets § 11, stk. 2, åbnede mulighed for ansættelse af inspektører som bistand for rektorerne i det administrative arbejde vil efter udvalgets opfattelse være værdifuld i denne henseende.

For så vidt angår spørgsmålet om de kvalifikationer, seminariernes lærere bør have, og om eventuel efteruddannelse for seminarielærere ønsker udvalget at udtale sin tilfredshed med, at ministeren som oplyst i bemærkningerne til lovforslagets § 12 vil nedsætte et udvalg til at undersøge, hvilke faglige og pædagogiske kvalifikationer der må kræves af seminarielærerne i fremtiden.

I forbindelse med bestemmelsen i lovforslagets § 16 har udvalget drøftet spørgsmålet om undervisningsafgiften for de lærerstuderende ved de private seminarier og har haft samråd herom med ministeren, der har oplyst, at undervisningsministeriet agter at gennemføre en beskedent forhøjelse af statens tilskud til nedbringelse af undervisningsafgiften allerede fra 1. august 1966 og håber at kunne gennemføre en yderligere forhøjelse af dette tilskud fra begyndelsen af det følgende undervisningsår. Ministeren har endvidere oplyst, at han er indstillet på at foreslå en sådan nyordning af tilskudsreglerne for de private seminarier, at undervisningsafgiften helt kan bortfalde, og at han vil anse det for hensigtsmæssigt, om en sådan ny tilskudsordning kan træde i kraft fra samme tidspunkt som den nye ordning af læreruddannelsen, d.v.s. fra 1. august 1969. Udvalget kan tiltræde, at spørgsmålet om undervisningsafgiften ved de private seminarier tages op i forbindelse med indførelsen af en ny tilskudsordning for disse seminarier, således at den gældende og også i forslaget til ny lov om læreruddannelsen optagne bestemmelse om statstilskud til nedbringelse af undervisningsafgiften foreløbig opretholdes.

Der er i udvalget rejst spørgsmål om muligheden for at give fagfolk med uddannelse fra andre institutioner end seminarierne, f. eks. musikkonservatoriet, kunstakademiet og tekniske læreanstalter, adgang til at undervise på lige fod med de seminarieuddannede lærere i folkeskolen efter en supplerende uddannelse i de pædagogiske og enkelte andre fag. Udvalget finder, at dette spørgsmål fortrinsvis henhører under folkeskoleloven.

Endelig finder udvalget det rimeligt at henvende opmærksomheden på, at det vil være ønskeligt at forbedre statsseminariernes mulighed for at anskaffe og forny samlinger og undervisningsmateriel. Man vil i denne forbindelse pege på, at tilvejebringelsen af en rådighedssum for de enkelte statsseminarier til det nævnte formål vil være særdeles ønskelig.

Herefter indstiller *udvalget* lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministeren foreslåede ændringer.

Ad. II. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

Ændringsforslag til

1. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Af undervisningsministeren, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 2.

1) Efter 1. punktum indføres som nyt 2. punktum: »Undervisningsministeren kan bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i læreruddannelsen efter nærmere regler.«

2. punktum ændres til nyt stk. 2.

Til § 3.

2) I stk. 2 udgår ordet »og« mellem »censorerne« og »ved«.

Til § 4.

3) I stk. 2 ændres »15 medlemmer« til: »16 medlemmer« og »1 af Lærerstuderendes Landsråd« til: »2 af Lærerstuderendes Landsråd«.

I stk. 3, 2. punktum, ændres »Det« til: »De« og »medlem« til: »medlemmer«.

Til § 6.

4) Paragraffen affattes således:

»§ 6. Uddannelsen skal for alle studerende omfatte:

- 1) de pædagogiske fag: pædagogik og psykologi, undervisningslære, praktisk skolegering og pædagogisk speciale,
- 2) fagene dansk (med kendskab til svensk og norsk), skrivning, regning og kristendoms-kundskab,
- 3) grunduddannelse for mandlige studerende i formning, sang/musik og legemsøvelser, for kvindelige studerende i tre af fagene form-

ning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde efter den enkeltes valg,

- 4) samtids- og samfundsorientering,
- 5) videregående uddannelse i to af folkeskolens fag (linjefag),
- 6) supplerende kursus og fællestimer.

Stk. 2. Ud over den i stk. 1 nævnte uddannelse kan de studerende vælge

- a) uddannelse i et yderligere linjefag,
- b) undervisning (frilæsning) i form af kursus eller studiekredse,
- c) undervisning i instrumentalmusik, herunder orgelspil.

Stk. 3. De studerende vælger pædagogisk speciale og linjefag inden for de ved seminarierne givne muligheder, jfr. stk. 4 og 5. Undervisningen påbegyndes i uddannelsens 2. år.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med seminarierådet, hvilke fag der kan være linjefag, og hvilke kursus der er obligatoriske efter stk. 1, nr. 6.

Stk. 5. Undervisningsministeren godkender, på hvilke områder der af det enkelte seminarium tilrettelægges undervisning i pædagogisk speciale, linjefag og frilæsning.

Stk. 6. Undervisningsministeren bemyndiges til for det nuværende statens seminarium for småbørnslærere at godkende en tilrettelæggelse af uddannelsen, således at den tager særligt sigte på undervisningen i folkeskolens yngste klasser.«

Til § 7.

5) Paragraffen affattes således:

»§ 7. Studerende, der på grund af legemlig mangel eller svagelighed ikke kan deltage i undervisning i legemsøvelser eller håndarbejde, fritages herfor af seminariets rektor.

Stk. 2. Studerende, der skønnes ikke at kunne få noget udbytte af den i § 6, stk. 1, nr. 3, nævnte grunduddannelse i sang, og for hvem denne ikke er valgfri, kan fritages for faget af seminariets rektor.

Stk. 3. Oplysning om fritagelsen gives i afgangsbeviset.«

Til § 8.

6) Paragraffen affattes således:

»§ 8. Uddannelsen efter § 6, stk. 1, nr. 2, i fagene dansk, skrivning, regning og kristendoms-kundskab skal afsluttes med en prøve ved udgangen af uddannelsens første år. På grundlag af resultatet af denne prøve og en vurdering af den pågældende i de øvrige fag, som under-

visningen har omfattet efter § 6, stk. 1, herunder i praktisk skolegerning, afgør seminariet, om den enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 2. år.

Stk. 2. Ved afslutningen af undervisningen i faget praktisk skolegerning foretages der en vurdering af den studerendes standpunkt. For at kunne afslutte den samlede uddannelse skal den studerende have den undervisningsfærdighed, som er nødvendig til varetagelse af undervisning i folkeskolen.

Stk. 3. I de øvrige fag konstateres de studerendes standpunkt ved afsluttende prøver, der holdes ved den pågældende undervisning ophør.

Stk. 4. Der holdes dog ikke prøve i

- a) faget sang efter § 6, stk. 1, nr. 3,
- b) kursussemner efter § 6, stk. 1, nr. 6,
- c) emner for undervisning efter § 6, stk. 2.

Stk. 5. De studerende kan indstille sig til uddannelsens afsluttende prøver efter 3½ år og skal indstille sig efter 4 år. Indstilling senere end efter 4 år kan i særlige tilfælde finde sted efter godkendelse af seminariets rektor. Denne kan endvidere, når ganske særlige forhold taler derfor, tillade, at en studerende indstiller sig efter 3 år.

Stk. 6. For aftenseminarier kan undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet fravige bestemmelserne om den samlede uddannelsestid og om tidspunktet for den i stk. 1 nævnte prøve.«

Til § 9.

- 7) Stk. 1, 2. punktum, erstattes af følgende:
»Undervisningsministeren bestemmer, i hvilke fag der skal afholdes skriftlige prøver ved alle seminarier, samt hvilke skriftlige prøver der er fælles for seminarierne. Undervisningsministeren kan tillade de enkelte seminarier at afholde skriftlige prøver i stedet for mundtlige i visse fag.«

Til § 10.

- 8) Stk. 2, 2. punktum, udgår.

Til § 18.

- 9) Stk. 1 affattes således:

»Stk. 1. Til hvert seminarium skal der være knyttet en fast øvelsesskole, der så vidt muligt skal være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realafdeling. Den faste øvelsesskole kan være en statslig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet, eller en kommunal skole, der stilles til rådighed for seminariet. Skolen og

seminariet samarbejder om planerne for skolens virksomhed som øvelsesskole.«

Bemærkninger til ændringsforslagene.

Til nr. 1.

Ændringsforslaget skyldes ønsket om, at loven ikke udelukker et samarbejde om uddannelsen mellem seminarierne og andre undervisningsinstitutioner, der giver en uddannelse på mindst samme niveau.

Til nr. 2.

Ændringen er af redaktionel karakter.

Til nr. 3.

Ved lovforslaget får Lærerstudendes Landsråd i modsætning til den nugældende ordning en fast repræsentation i seminarierådet. Da de lærerstudendes repræsentation ifølge sagens natur vil skifte forholdsvis tit, foreslås det af hensyn til landsrådets muligheder for at bevare kontinuiteten i sit arbejde i seminarierådet, at de studerendes repræsentation i rådet udvides til 2 medlemmer.

Til nr. 4.

Ved ændringsforslaget for et stk. 1 er der i forhold til lovforslaget foretaget en yderligere begrænsning af omfanget af de for de enkelte studerende obligatoriske fag. Den obligatoriske fagrække omfatter herefter kun de fag, det må anses for helt nødvendigt at alle lærere har, enten fordi de er »klasselærerfag«, som enhver lærer normalt kommer til at undervise i, eller fordi de ligesom de pædagogiske fag har en tværgående betydning for de lærerstudendes senere undervisning i folkeskolen. Specielt i tilknytning til det sidste bemærkes, at man har søgt at tilgodese de musiske områders betydning ved et samspil mellem en indførelse i musiske metoder og pædagogik gennem den pædagogiske faggruppe under nr. 1 og den faglige grunduddannelse under nr. 3.

Fagene historie, geografi og biologi er efter lovforslaget ikke obligatoriske, men kan vælges som tillægsgag. Efter ændringsforslaget er tillægsgagordningen bortfaldet, men efter dette forslag er der adgang til at vælge et yderligere linjefag, som utvivlsomt ofte vil blive et af de heromhandlede fag.

Ved disse muligheder og ved den udformning af det foreslåede fag samtids- og samfundsorientering, som der gøres rede for i det føl-

gende, har fagene fået en stærkere placering end efter lovforslaget.

Fagene under *nr. 1* er de samme som i lovforslaget.

Under *nr. 2* er anført de egentlige klasse-lærerfag, som man anser det for nødvendigt at bevare som obligatoriske. Antallet af fag i denne gruppe er indskrænket i forhold til lovforslaget, idet matematik er udgået - faget vil herefter udelukkende være linjefag (i en lidt anden udformning end tidligere tænkt, jfr. nedenfor), der baseres på forkundskaberne fra højere forberedelseseksamen og studentereksamen - og legemsøvelser er flyttet til faggruppen under *nr. 3*, hvori der tænkes givet en - mindre omfattende - grunduddannelse (ved siden af linjeuddannelsen, jfr. nedenfor). Herved er der opnået en lettelse af den obligatoriske fagmasse for de studerende.

Om de enkelte fag under *nr. 2* bemærkes:

Dansk: Her møder de studerende med betydelige faglige forudsætninger, og det vil derfor være muligt at opnå en yderligere begrænsning af den obligatoriske læreruddannelse ved at indskrænke den elementære uddannelse i dansk til dels discipliner, som ikke er tilstrækkelig tilgodeset inden optagelsen på seminariet, og dels emner, der sigter mod lærergerningen. En sådan uddannelse vil kunne kvalificere til at undervise i dansk i hovedskolen i almindelighed.

Skrivning: Det må anses for nødvendigt, at dette fag er obligatorisk, og man finder, at fagets faglige og pædagogiske sigte bedst tilgodeses ved, at det er et selvstændigt fag. Uddannelsen skal kunne kvalificere til undervisning i hele folkeskolen.

Regning: De studerende tænkes uddannet til at undervise i regning i hovedskolen. Selv om de studerende besidder en vis færdighed i faget ved studiets påbegyndelse, må det — i betragtning af den udvikling, dette fag i folkeskolen er inde i både med hensyn til indhold og metode — anses for nødvendigt at give en vis faglig uddannelse. Linjefaget matematik tænkes omdannet til et linjefag, der omfatter matematik og regning.

Kristendomskundskab: Uddannelsen skal give de studerende de faglige forudsætninger for at undervise i hovedskolen. På dette niveau tænkes faget ikke at skulle omfatte andre religioner. Det tilsvarende linjefag bør være religionskundskab, idet linjefaget omfatter såvel en uddybende undervisning i kristendomskundskab som

undervisning i religionshistorie, religionsfilosofi og religiøs problemlitteratur m.m.

Den under *nr. 3* nævnte grunduddannelse i musiske fag tænkes at skulle give de lærerstuderende den faglige indsigt og øvelse, som dels er nødvendig som grundlag for undervisningen i den musiske pædagogik og dels er en forudsætning for, at musiske synspunkter og elementer kan formidles på en værdifuld måde i lærerens senere undervisning i folkeskolens forskellige fag.

Da faggruppen indeholder 4 fag for de kvindelige studerende og 3 fag for de mandlige, er der givet de kvindelige studerende en vis valgfrihed.

De her nævnte fag tænkes alle tillige at skulle være linjefag.

Om de enkelte fag i denne gruppe bemærkes:

Formning: Uddannelsen skal ikke alene sigte mod at give den faglige baggrund for de musiske funktioner, men skal tillige kunne kvalificere til undervisning i folkeskolens yngre klasser.

Sang/musik: Uddannelsen skal give den faglige baggrund for de musiske funktioner, men tænkes ikke at skulle have et sådant omfang, at den kvalificerer til at undervise i sang. Hertil forudsættes linjeuddannelse i musik.

Legemsøvelser: Uddannelsen skal tilsigte at kvalificere de studerende til at undervise i hovedskolens yngre klasser og skal tillige sigte mod de musiske funktioner. I forbindelse med faget tænkes afholdt kursus i sundhedslære og færdselslære. Den her foreslåede obligatoriske uddannelse er væsentlig mindre omfattende end den, der er tænkt på i lovforslaget og i læreruddannelsesudvalgets betænkning, og efter nærværende forslag skal faget derfor også kunne være linjefag.

Håndarbejde: Også her tænkes uddannelsen at skulle kvalificere til undervisning i folkeskolens yngre klasser.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at man tænkte sig samtdsorienteringen placeret i uddannelsen på samme måde som idéhistorien i gymnasiet, d.v.s. sådan, at de studerende på egen hånd skulle læse en eller flere fremstillinger, der bl. a. kunne danne grundlag for behandling af samtdsproblemer i en række fag. Den under *nr. 4* i nærværende forslag nævnte samtds- og samfundsorientering er imidlertid tænkt som et bredere emneområde. Hovedsigtet er at fremme de studerendes forståelse af og interesse for problemer fra samfunds- og kultur-

livet i almindelighed. I emneområdet bør indgå problemer i det danske og i det internationale samfund af økonomisk, social, politisk og kulturel karakter.

Det må være et led i arbejdet med emneområdet at gøre eleverne bekendt med nyere litteratur, hvori emner fra emneområdet behandles. Under hensyn til emneområdets mangfoldighed og bredde må det anses for naturligt, at flere lærere inddrages i arbejdet, idet det dog af praktiske grunde må anses for hensigtsmæssigt, at en enkelt lærer får ansvaret for den nærmere tilrettelæggelse. Det tilføjes, at man må tillægge det værdi, at der lejlighedsvis gives de studerende mulighed for at få aktuelle emner bestyrt af særligt sagkyndige udefra.

Endelig bemærkes, at kursus i familiekundskab tænkes henlagt til dette fagområde.

Da faget historie har en stærk placering ved studentereksamen og vil få det også ved højere forberedelseseksamen, vil den heromhandlede uddannelse på seminarierne sammen med foruddannelsen kunne kvalificere til at undervise i historie i folkeskolens yngre klasser.

Den obligatoriske *linjefagsordning*, der nævnes under nr. 5, svarer til ordningen efter lovforslaget.

Under hensyn til, at de studerendes faglige forudsætninger er forskellige fra fag til fag, og til afvigelserne i selve fagenes omfang og karakter har man overvejet, om antallet af linjefag i nogle kombinationer burde være tre, men man er betænkelig ved at forøge linjefagenes antal inden for den obligatoriske uddannelse. På den anden side mener man ikke at burde udelukke de studerende, som mener sig i stand dertil, for at kvalificere sig gennem uddannelse i et tredje linjefag, og denne mulighed foreslås derfor medtaget som et tilbud under den frivillige undervisning.

Under nr. 6 nævnes *supplerende kursus og fællestimer* som i lovforslaget.

Ad stk. 2: Dette stykke svarer til lovforslagets stk. 3, udvidet med den ovenfor nævnte mulighed for at vælge et tredje linjefag. Lovforslagets stk. 2 handler om tillægfsagsordningen, som ikke er medtaget i nærværende forslag, og er derfor udgået.

Ad stk. 3: Dette stykke svarer til lovforslagets stk. 4 og 7, som af systematiske grunde er samlet i ét stykke. Med hensyn til lovforslagets stk. 4 er der foretaget den redaktionelle ændring, at ordene »kan tidligst« foran »påbegyndes« er udeladt for at undgå, at bestemmelsen

skal blive forstået således, at den heromhandlede uddannelse kan udskydes til et senere tidspunkt, hvilket ville forringe mulighederne for fordybelse i specialerne. Desuden er formuleringen af lovforslagets stk. 7 ændret.

Ad stk. 4 og 5: Svarer til lovforslagets stk. 5 og 6.

Ad Stk. 6: Statens seminarium for småbørnslærere i Vejle er det eneste seminarium, der udelukkende uddanner småbørnslærere. Man anser det for ønskeligt, at der gives hjemmel for en ordning, hvorefter dette seminarium efter en tilpasning til den i loven omhandlede almindelige læreruddannelse (for både mænd og kvinder) kan bevare sit særlige sigte mod småbørnsundervisningen, eventuelt gennem en begrænsning af de pædagogiske specialer og linjefagene til sådanne, der har særlig betydning for undervisningen af de yngste elever.

Til nr. 5.

Ved den foreslåede ændrede affattelse er lovforslagets § 7, stk. 1, udgået. Der henvises herom til de foran i betænkningen anførte almindelige bemærkninger om spørgsmålet om fritagelse for deltagelse i seminariets undervisning i kristendomskundskab.

I det hidtidige stk. 2, der nu er stk. 1, er betegnelsen »håndgerning« ændret til »håndarbejde« som en konsekvens af ændringsforslaget til § 6, hvor betegnelsen »håndarbejde« er anvendt som bedst stemmende med almindelig sprogbrug.

Det hidtidige stk. 3 er udgået. Efter ændringsforslaget til § 6 vil den obligatoriske grunduddannelse i legemsøvelser være væsentlig mindre omfattende end normaluddannelsen i dette fag efter lovforslaget, og på denne baggrund finder man, at alle studerende bør deltage i undervisningen, medmindre dette er udelukket af fysiske årsager. Da faget yderligere vil kunne afsluttes efter det første - eller de første halvandet - år af studiet, er det ikke påkrævet at opretholde bestemmelsen i det hidtidige stk. 3 ved siden af fritagelsesadgangen efter det nuværende stk. 1.

Den foreslåede ændrede affattelse af det hidtidige stk. 4, der nu er stk. 2, er en konsekvens af ændringsforslaget til § 6. Desuden er betingelsen for fritagelse skærpet.

Det hidtidige stk. 5 er optaget uændret som stk. 3.

Til nr. 6.

Ændringsforslaget tilsigter bl. a. at tydeliggøre reglerne og at bringe dem i overensstemmelse med ændringsforslaget til § 6.

Den i ændringsforslagets *stk. 1* omhandlede prøve svarer til lovforslagets forprøve, bortset fra at fagrækken er ændret i overensstemmelse med det ændrede forslag til § 6, og at pædagogik og psykologi er udeladt af den gruppe, der holdes prøve i, og i stedet indgår i vurderingsgrundlaget efter bestemmelsens 2. punktum. Herved opnår man, at prøven efter det første år kun omfatter fag, hvori uddannelsen samtidig afsluttes (dette er grunden til, at man ikke har brugt udtrykket »forprøve«). Bestemmelsen fastslår kun, hvilke fag der *skal* holdes prøve i på dette stadium, men udelukker ikke, at der samtidig holdes prøve i andre fag efter reglen i § 8, stk. 3. *Stk. 2, 3 og 4* er de samme som lovforslagets tilsvarende bestemmelser (stk. 3, 4 og 5). Med hensyn til det i § 6, stk. 1, nr. 4, nævnte fag, samtids- og samfundsorientering, bemærkes, at man finder faget velegnet til en skriftlig opgave, til hvis besvarelse der bruges hjælpemidler, og som stilles af vedkommende seminarium efter censors godkendelse, jfr. § 9, stk. 2, således at der tages hensyn til, hvad de studerende har gennemgået i samfundsorientering, og hvad samtidsorienteringen har omfattet.

Ad stk. 5: Den normale studietid vil herefter blive $3\frac{1}{2}$ eller 4 år, men seminariet bør kunne tillade en studerende i særlige tilfælde at afslutte studiet senere end efter 4 år. Ved ændringsforslaget er der endvidere givet en mulighed for, at den enkelte studerende, når ganske særlige forhold taler derfor, f. eks. særlige

evner eller modenhed, tidligere uddannelse el. lign., kan få tilladelse til at indstille sig til afslutningen allerede efter 3 år.

Bestemmelserne i ændringsforslagets *stk. 5* indebærer, at seminarierne må afholde studiets afsluttende prøver hvert halve år. Nærmere regler herom vil blive fastsat i forbindelse med studieplanerne.

Til nr. 7.

Ændringen giver mulighed for at bestemme, at der altid skal holdes skriftlig prøve i et fag, uden at opgaverne er fælles for alle seminarier, jfr. bemærkninger til ændringsforslag nr. 4 om samfunds- og samtidsorientering.

Til nr. 8.

Under hensyn til, at en forsøgsordning, der 1 overensstemmelse med de andre regler i *stk. 2* er godkendt af ministeren efter forhandling med seminarierådet, er ligestillet med den øvrige læreruddannelse efter loven, finder man det ikke nødvendigt at opretholde denne særlige bestemmelse.

Til nr. 9.

Efter den tilsvarende bestemmelse i lovforslaget skal øvelsesskolen normalt være en kommunal skole og kan kun i særlige tilfælde være en skole med ledelse fælles med seminariet. Ændringsforslaget tilsigter at stille de to former for øvelsesskole lige.

II. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

Dupont.	Lysholt Hansen.	Poul Hansen (Grenå)	Horn, formand.	Chr. Hougaard.
Kaj Rasmussen.	Karl Max Rasmussen.	Astrid Skjoldbo.		Poul Hartling.
Robert Christensen.	Holger Hansen, næstformand.	Skov Thulesen.		Edv. Jensen.
Lembourn.	Ellen Strange Petersen.	Helveg Petersen.		Sigsgaard.

Tillægsbetænkning

over

I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen og

II. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

(Afgivet af udvalget den 27. maj 1966).

Udvalget har holdt et møde efter lovforslagenes anden behandling og har herunder haft samråd med undervisningsministeren.

Ad I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Udvalget ønsker i tilslutning til de ved lovforslagets 2. behandling fremsatte bemærkninger angående faget regning at understrege det på side 2, spalte 1, og side 8, spalte 1, i udvalgets betænkning af 18. maj 1966 anførte. Når det på side 7, spalte 2, i betænkningen er anført, at »matematik er udgået« som klasselærerfag og herefter udelukkende vil være linjefag, skal dette således ikke være til hinder for, at den i betænkningen omtalte meget snævre forbindelse mellem regning og matematik tilgodeses i uddannelsen af de studerende i regning efter § 6, stk. 1, nr. 2.

Efter yderligere drøftelser af bestemmelsen i § 6, stk. 1, nr. 3, er udvalget og ministeren enige om, at det ikke er påkrævet at opretholde en forskel mellem de mandlige og de kvindelige studerende. Bestemmelsen foreslås derfor ved det nedenfor under 1) anførte ændringsforslag ændret således, at det fastsættes, at den omhandlede grunduddannelse (for alle studerende) skal omfatte 3 af fagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde efter den enkelte studerendes eget valg.

Denne ændring får imidlertid betydning i forhold til fritagelsesbestemmelserne i lovforslagets § 7, idet man ikke vil anse det for rigtigt, at faget håndarbejde skulle blive obligatorisk for mandlige studerende, der af særlige grunde må fritages for et af de andre grunduddannelsesfag. Dette nødvendiggør ændrede og mere detaljerede fritagelsesbestemmelser, og lovforslagets § 7 foreslås derfor ved det nedenfor under 2) anførte ændringsforslag ændret til en bestemmelse, hvorefter studerende efter regler, der fastsættes af ministeren, kan fritages

for grunduddannelse i et eller flere af de i § 6, stk. 1, nr. 3, nævnte fag, når ganske særlige forhold foreligger.

Ved de nedenfor under 3) og 4) anførte ændringsforslag til § 8, stk. 4 og 6, vil de pågældende bestemmelser blive afstemt bedre med bestemmelserne i § 6 og § 8, stk. 5.

I forbindelse med den under ændringsforslag nr. 3, omhandlede bestemmelse i § 8, stk. 4, hvorefter der bl. a. ikke holdes prøve i den i § 6, stk. 2 c, omhandlede valgfri uddannelse i instrumentalmusik, herunder orgelspil, ønsker udvalget endelig at bemærke, dels at uddannelse i instrumentalmusik er genstand for prøve, dersom sådan uddannelse er givet i faget musik som linjefag efter § 6, stk. 1, nr. 5, dels at der intet vil være til hinder for ligesom hidtil at afslutte en valgfri uddannelse i orgelspil med en prøve (tillægsprøve), hvis resultat anføres på afgangsbeviset, men ikke anses som en del af lærereksamen.

Udvalget indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministeren foreslåede ændringer.

Ad 11. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

Udvalget indstiller lovforslaget til *vedtagelse* i den form, hvori det foreligger efter afstemningen ved 2. behandling.

Ændringsforslag til

I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Af undervisningsministeren, tiltrådt af udvalget:

Til § 6.

1) Stk. 1, nr. 3, affattes således:

»3. Grunduddannelse i tre af fagene form-

ning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde efter den enkelte studerendes eget valg.«

Til § 7.

2) Paragraffen affattes således:

»§ 7. Efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet, kan studerende fritages for grunduddannelse i et eller flere af de i § 6, stk. 1, nr. 3, nævnte fag, når ganske særlige forhold foreligger.

Stk. 2. Oplysning om fritagelsen gives i afgangsbeviset.«

Til § 8.

3) I stk. 4 ændres under a) »faget sang« til: »sang, musik«, og under c) tilføjes efter »stk. 2«: »b) og c)«.

4) Stk. 6 affattes således:

»Stk. 6. For aftenseminarier kan undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet fastsætte særlige bestemmelser om tidspunktet for den i stk. 1 nævnte prøve og om tidspunkterne for indstilling til de afsluttende prøver.«

Dupont.	Lysholt Hansen.	Poul Hansen (Grenå)	Horn, formand.	Chr. Hougaard.
Kaj Rasmussen.	Karl Max Rasmussen.	Astrid Skjold	bo.	Poul Hartling.
Robert Christensen.	Holger Hansen, næstformand.	Skov Thulesen.		Edv. Jensen.
Lembourn.	Ellen Strange Petersen.	Helveg Petersen.		Sigsgaard.

Lov om uddannelse af lærere til folkeskolen

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitteligt:
Folketinget har vedtaget og VI ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Kapitel I.

Almindelige bestemmelser.

§ 1. Uddannelsen efter denne lov har til formål at uddanne lærere til folkeskolen og tillige at give et grundlag for undervisning i ungdomsskolen og aftenskolen.

Stk. 2. Uddannelsen skal give den faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling, der er nødvendig til varetægelse af lærergerningen, og skal tilstræbe at fremme de studerendes personlige udvikling.

§ 2. Læreruddannelsen gives på statsseminarier eller på privatseminarier, der er godkendt af undervisningsministeren. Undervisningsministeren kan bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i læreruddannelsen efter nærmere regler.

Stk. 2. Godkendelsen af privatseminarier meddeles for et bestemt åremål på nærmere af undervisningsministeren fastsatte betingelser.

§ 3. Undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne er undervisningsministerens tilsynsførende med seminarierne.

Stk. 2. Undervisningsdirektøren er formand for censorerne ved læreruddannelsens prøver og træffer foranstaltningerne til prøvernes afholdelse.

§ 4. Seminarierådet er rådgivende for undervisningsministeren i sager om læreruddannelsen.

Stk. 2. Seminarierådet består af undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne som formand samt 16 medlemmer, der beskikkes af undervisningsministeren. Af medlemmerne skal 3 udpeges af statsseminariernes rektorer, 3 af privatseminariernes rektorer, 3 af statsseminariernes lærere, 3 af privatseminariernes lærere, 1 af lærerrådet ved Danmarks lærerhøjskole, 1 af Danmarks Lærereforening og 2 af Lærerstuderendes Landsråd.

Stk. 3. Rådet udvides med en repræsentant for øvelsesskolerne, når det behandler sager, som angår disse, og med undervisningsdirektøren for gymnasieskolerne, når det behandler sager om adgangen til seminarierne. De af Lærerstuderendes Landsråd udpegede medlemmer deltager ikke i behandlingen af sager om censorer.

Stk. 4. Seminarierådet holder møde mindst én gang om året.

Kapitel II.

Optagelse på seminarierne.

§ 5. Optagelse på seminarierne er betinget af, at ansøgeren har bestået højere forberedelseseksamen eller studentereksamen.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan bestemme, at ansøgere med anden tilsvarende uddannelse kan optages.

Stk. 3. Hvis der er flere ansøgere til et seminarium, end det kan optage, bestemmer seminariets rektor efter forhandling i lærerrådet, hvem der skal optages. Undervisningsministeren kan efter forhandling med seminarierådet fastsætte almindelige retningslinjer for sådanne afgørelser.

Stk. 4. Optagelse på seminarierne sker ved uddannelsens begyndelse. Undervisningsministeren kan dog under særlige omstændigheder tillade fravigelse af denne bestemmelse.

Kapitel III.

Læreruddannelsen.

§ 6. Uddannelsen skal for alle studerende omfatte:

- 1) de pædagogiske fag: pædagogik og psykologi, undervisningslære, praktisk skolelærning og pædagogisk speciale,
- 2) fagene dansk (med kendskab til svensk og norsk), skrivning, regning og kristendoms-kundskab,
- 3) grunduddannelse i tre af fagene formning,

- sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde efter den enkelte studerendes eget valg,
- 4) samtids- og samfundsorientering,
  - 5) videregående uddannelse i to af folkeskolens fag (linjefag),
  - 6) supplerende kursus og fællestimer.

Stk. 2. Ud over den i stk. 1 nævnte uddannelse kan de studerende vælge

- a) uddannelse i et yderligere linjefag,
- b) undervisning (frilæsning) i form af kursus eller studiekredse,
- c) undervisning i instrumentalmusik, herunder orgelspil.

Stk. 3. De studerende vælger pædagogisk speciale og linjefag inden for de ved seminarierne givne muligheder, jfr. stk. 4 og 5. Undervisningen påbegyndes i uddannelsens 2. år.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med seminarierådet, hvilke fag der kan være linjefag, og hvilke kursus der er obligatoriske efter stk. 1, nr. 6.

Stk. 5. Undervisningsministeren godkender, på hvilke områder der af det enkelte seminarium tilrettelægges undervisning i pædagogisk speciale, linjefag og frilæsning.

Stk. 6. Undervisningsministeren bemyndiges til for det nuværende statens seminarium for småbørnslærere at godkende en tilrettelæggelse af uddannelsen, således at den tager særligt sigte på undervisningen i folkeskolens yngste klasser.

§ 7. Efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet, kan studerende fritages for grunduddannelse i et eller flere af de i § 6, stk. 1, nr. 3, nævnte fag, når ganske særlige forhold foreligger.

Stk. 2. Oplysning om fritagelsen gives i afgangsbeviset.

§ 8. Uddannelsen efter § 6, stk. 1, nr. 2, i fagene dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab skal afsluttes med en prøve ved udgangen af uddannelsens første år. På grundlag af resultatet af denne prøve og en vurdering af den pågældende i de øvrige fag, som undervisningen har omfattet efter § 6, stk. 1, herunder i praktisk skolegerning, afgør seminariet, om den enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 2. år.

Stk. 2. Ved afslutningen af undervisningen i faget praktisk skolegerning foretages der en

vurdering af den studerendes standpunkt. For at kunne afslutte den samlede uddannelse skal den studerende have den undervisningsfærdighed, som er nødvendig til varetagelse af undervisning i folkeskolen.

Stk. 3. I de øvrige fag konstateres de studerendes standpunkt ved afsluttende prøver, der holdes ved den pågældende undervisningsopmærksomhed.

- Stk. 4. Der holdes dog ikke prøve i
- a) sang/musik efter § 6, stk. 1, nr. 3,
  - b) kursemner efter § 6, stk. 1, nr. 6,
  - c) emner for undervisning efter § 6, stk. 2, b) og c).

Stk. 5. De studerende kan indstille sig til uddannelsens afsluttende prøver efter 3½ år og skal indstille sig efter 4 år. Indstilling senere end efter 4 år kan i særlige tilfælde finde sted efter godkendelse af seminariets rektor. Denne kan endvidere, når ganske særlige forhold taler derfor, tillade, at en studerende indstiller sig efter 3 år.

Stk. 6. For aftenseminarier kan undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet fastsætte særlige bestemmelser om tidspunktet for den i stk. 1 nævnte prøve og om tidspunkterne for indstilling til de afsluttende prøver.

§ 9. De i § 8 omhandlede prøver er skriftlige og mundtlige. Undervisningsministeren bestemmer, i hvilke fag der skal afholdes skriftlige prøver ved alle seminarier, samt hvilke skriftlige prøver der er fælles for seminarierne. Undervisningsministeren kan tillade de enkelte seminarier at afholde skriftlige prøver i stedet for mundtlige i visse fag.

Stk. 2. Opgaverne ved de skriftlige prøver, der er fælles for alle seminarier, stilles af undervisningsministeriet. Opgaverne ved andre skriftlige prøver stilles af lærerne efter censors godkendelse.

Stk. 3. De mundtlige prøver er offentlige. Ved disse eksamineres der af vedkommende lærere, og eksamensspørgsmålene stilles af disse efter censors godkendelse.

Stk. 4. Undervisningsministeren beskikker censorerne efter forhandling med seminarierådet.

Stk. 5. Der udstedes bevis for den gennemførte uddannelse. Undervisningsministeren fastsætter regler om bevisets indhold og form.

§ 10. Undervisningsministeren fastsætter ef-

ter forhandling med seminarierådet nærmere regler om

- a) undervisningens og fagenes omfang,
- b) formen for og fordringerne ved prøver og standpunktsbedømmelse,
- c) prøvernes afholdelse og
- d) karaktergivning og censur.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan for de enkelte seminarier godkende sådanne afvigelser fra denne lovs bestemmelser om uddannelsen, som muliggør gennemførelse af forsøgsarbejde. Forsøgsplaner skal drøftes i seminarierådet, før de kan godkendes.

Kapitel IV. *Seminarierne.*

§ 11. Et seminarium ledes af en seminarie- rektor, der skal deltage i undervisningen i et af undervisningsministeren fastsat omfang.

Stk. 2. Til bistand for seminarierektoren i det administrative arbejde kan der ansættes en inspektør.

Stk. 3. Til bistand for seminarierektoren ved tilrettelæggelsen af de studerendes uddannelse i praktisk skolegerning kan der ansættes en praktikleder.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere retningslinjer for inspektørens og praktiklederens virksomhed.

§ 12. Det er en betingelse for fast ansættelse - ved private seminarier for godkendelse - som seminarieadjunkt, -lektor eller -rektor, at vedkommende har en uddannelse, der kan godkendes af undervisningsministeren, og har bestået den for seminariernes lærere anordnede pædagogiske prøve.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler om denne prøve, herunder om hel eller delvis fritagelse for den i særlige tilfælde.

§ 13. Fast ansatte lærere ved seminarierne har pligt til efter seminarierektorens nærmere bestemmelse at overtage timer i den faste øvelsesskole som en del af deres pligtige timetal. Sådant bestemmelse kan kun træffes efter aftale med skolens leder og - hvis skolen er kommunal - med de kommunale skolemyndigheder.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan tillade, at en seminarielærer på tilsvarende måde overtager timer i andre skoleformer.

§ 14. Lærerrådet ved et seminarium består af seminarierektoren, seminariets lærere, herunder timelærere, og lederen af seminariets faste øvelsesskole. Rådet vælger selv sin formand.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

§ 15. De studerende ved et seminarium vælger et råd, de studerendes råd.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets sammensætning og beføjelser fastsættes af undervisningsministeren.

§ 16. Undervisningen på statsseminarierne er vederlagsfri.

Stk. 2. Til nedbringelse af undervisningsafgiften for studerende ved private seminarier kan der ydes statsstøtte i forhold til en af undervisningsministeren godkendt undervisningsafgift.

§ 17. Afgørelse om bortvisning træffes af undervisningsministeren efter indstilling fra seminariets rektor. Inden indstilling sker, skal sagen behandles i lærerrådet.

Kapitel V. *Øvelsskoler.*

§ 18. Til hvert seminarium skal der være knyttet en fast øvelsesskole, der så vidt muligt skal være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realafdeling. Den faste øvelsesskole kan være en statslig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet, eller en kommunal skole, der stilles til rådighed for seminariet. Skolen og seminariet samarbejder om planerne for skolens virksomhed som øvelsesskole.

Stk. 2. Endvidere er enhver offentlig skole og enhver privat skole, der modtager statstilskud, pligtig at stille sig til rådighed som supplerende øvelsesskole. Aftale om denne virksomhed træffes af seminarierektoren med de pågældende skolers ledere og - hvis skolen er kommunal - med de kommunale skolemyndigheder, således at de nærmere planer lægges efter forhandling mellem seminariet og skolelejerne.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med finansministeren og finansudvalget regler for ydelse af tilskud til kommunerne til opførelse og drift af faste øvelsskoler samt regler om tilskud til de supplerende øvelsskoler.

Stk. 4. I tilfælde af uoverensstemmelse om pligten til at stille en skole til rådighed som øvelsesskole eller om omfanget af øvelsesskolernes virksomhed træffes afgørelsen af undervisningsministeren.

Stk. 5. Er befordring af de studerende til og fra øvelsesskolerne nødvendig, afholdes udgiften hertil af seminarierne. Til private seminarier, der har udgifter til sådan befordring, yder staten tilskud i forhold til den tilsvarende udgift ved statsseminarierne.

§ 19. Ved udnævnelse af skoleinspektøren eller lederen af en kommunal skole, der er fast øvelsesskole for et seminarium, og ved ansættelse af lærerne eller afgørelse af, hvilke lærere der skal gøre tjeneste ved en sådan skole, skal der tages hensyn til skolens funktion som øvelsesskole. Seminariets rektor skal have lejlighed til at udtale sig, inden der gøres indstilling om udnævnelsen eller træffes bestemmelse om ansættelse eller tjeneste ved skolen.

Stk. 2. Inden lederen eller lærerne ved en statsøvelsesskole ansættes, skal vedkommende skolekommission have lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. De lærere ved de kommunale faste øvelsesskoler og ved de supplerende øvelsesskoler, der skal undervise de studerende i praktisk skolegerning, antages hertil af seminarierne efter aftale med de pågældende skolers ledere eller med de kommunale skolemyndigheder efter nærmere retningslinjer, der fastsættes af undervisningsministeren.

Stk. 4. Til ledere og lærere ved de i stk. 3 nævnte øvelsesskoler ydes honorarer, hvis størrelse fastsættes på finansloven.

§ 20. Lærerrådet ved en fast øvelsesskole, der har ledelse fælles med seminariet, består af skolens leder og lærere, herunder timelærere. Rådet vælger selv sin formand.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om rådets virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

Kapitel VI.

Videre uddannelse.

§ 21. Videre uddannelse af folkeskolens lærere søges efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse samlet under Danmarks lærerhøjskole, herunder ved dennes afdelinger i provinsen. Dog foregår videre uddannelse i legemsøvelser på Danmarks højskole for legems-

øvelser, og uddannelse i sløjd og praktisk arbejde (værkstedundervisning) foregår, indtil undervisningsministeren måtte træffe anden bestemmelse, på Dansk sløjdlærerhøjskole og Askov sløjdlærerskole.

§ 22. Lærere i folkeskolen eller ved private skoler med statstilskud, herunder aspiranter, timelærere og faste vikarer, der må ophøre med deres lærergerning og holde vikar under videre uddannelse, kan få vikarudgiften dækket af statskassen inden for et samlet antal vikarudgiftsportioner, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med finansministeren og finansudvalget.

§ 23. Der kan ydes stipendier til videre uddannelse til lærere, der ikke har ansættelse eller af anden grund ikke har fået vikarudgift dækket efter § 22, samt til lærere, der har fået dækket vikarudgiften, men hvis videre uddannelse påfører dem særlig store udgifter. Det samlede stipendiebeløb fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med finansministeren og finansudvalget.

§ 24. Undervisningsministeren fastsætter regler for ydelsen af vikarudgiftsdækning og stipendier efter §§ 22 og 23.

§ 25. Undervisningsministeren bemyndiges til at fastsætte regler for, i hvilket omfang deltagelse i videre uddannelse efter de stedlige skolemyndigheders bestemmelse kan indgå i en lærers pligtige timetal med den virkning, at der såvel til lærerens løn som til udgiften til vikar ydes sædvanligt statstilskud, jfr. § 44 i lov nr. 156 af 7. juni 1958 om lønninger m. m. til folkeskolens lærere. Tilsvarende regler kan fastsættes, for så vidt angår private skoler, der modtager statstilskud.

Kapitel VII.

Ikrafttræden m.v.

§ 26. Loven træder i kraft den 1. august 1969.

Stk. 2. Reglerne i kapitel II kommer dog første gang til anvendelse ved optagelsen på seminarierne til undervisningsåret 1969—70.

Stk. 3. Reglerne i kapitel III om læreruddannelsen finder anvendelse for studerende, der begynder deres uddannelse i undervisningsåret 1969-70 eller senere.

Stk. 4. Undervisningsministeren kan bestem-

me, at lovens § 4 træder i kraft før den 1. august 1969.

Stk. 5. Lov nr. 220 af 11. juni 1954 om uddannelse af lærere til folkeskolen og lov nr. 201 af 16. juni 1962 om midlertidig ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen ophæves. Disse loves regler om læreruddannelsen finder dog fortsat anvendelse for de studerende, der har begyndt deres uddannelse i undervisningsåret 1968-69 eller tidligere.

Stk. 6. Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere overgangsregler.

§ 27. Denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som Grønlands særlige forhold tilsiger, og træder da i stedet for lov nr. 145 af 13. maj 1964 om læreruddannelsen i Grønland.

Givet på Christiansborg slot, den 8. juni 1966.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.
FREDERIK R.

K. B. Andersen

LÆRERSTUDERENDES LANDSRÅD

Lærerstuderendes landsblad
Rigensgade 22, København K
20. februar 1968

*Studieplansudvalget for læreruddannelsen
Formanden, undervisningsdirektør Hans Jensen
Direktoratet for folkeskolen og seminarierne
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K*

Gennem drøftelser med Danske Studerendes Fællesråd i det af DSF nedsatte kunstnerisk-humanistiske koordinationsudvalg er DSF og LL nået frem til et fælles forslag om etablering af større integrationsmulighed mellem læreruddannelsen og universitetsuddannelserne.

Til overvejelse i studieplansudvalget skal LL derfor i det følgende tillade sig at redegøre for forslaget i enkeltheder.

Planlægningsrådet for de højere uddannelser behandler i øjeblikket forslag til en omlægning af universitetsuddannelsen inden for det filosofiske fakultet. Det fremsatte forslag går kort refereret ud på at normere hovedfagsstudiet til fire år og bifagsstudiet til to år. Det er desuden tanken, at den studerende efter de to første år selv afgør, om det tilbagelagte studium skal udgøre bifaget eller 1. del af hovedfaget, idet der skabes ækvivalens mellem bifagspensum og pensum til 1. del. De nærmere enkeltheder i forslaget vil kunne oplyses i planlægningsrådet eller hos DSF.

Det er derefter LL's forslag, at studieplansudvalget tager under overvejelse, i hvilket omfang studieplanerne for læreruddannelsens linjefag kan tilrettelægges således, at liniefagsuddannelsen kan bringes til at ækvivalere med bifags- eller 1. delsstudiet inden for det filosofiske fakultet ved universiteterne. Såfremt dette er muligt i fuldt omfang, vil det betyde, at man med en læreruddannelse uden videre kan overføre sine linjefag som kompetencegivende på en sådan måde, at man på universitetet kun behøver færdiggøre 2. del af hovedfagsstudiet, eller - såfremt fagkombinationen ikke kan accepteres - at den studerende frit kan vælge, hvilket af linjefagene, der skal gælde som enten bifag eller 1. del af hovedfaget. Såfremt forslaget ikke kan gennemføres i fuldt omfang, tilbagestår dog den mulighed, at visse linjefag helt eller efter nærmere retningslinjer delvis kan overføres som kompetencegivende. Ligeledes vil det være

naturligt at lade kravet om pædagogikum bortfalde for studerende, der gennemgår dette studieforløb. Tilsvarende fritagelser må selvfølgelig være gældende for universitetsstuderende, der efter at have taget bifags- eller 1. delseksamen vælger at skifte til læreruddannelsen.

Hvad angår uddannelserne inden for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, er en tilsvarende nyordning ikke bragt i forslag. Da også dette fakultet i denne sammenhæng må siges at være af interesse, skal alligevel et forslag til en tilsvarende ordning fremsættes. Så vidt det er oplyst, er studierne ved dette fakultet bygget stærkt systematisk op i form af en række deldiscipliner, der gennemgås enkeltvis og som hver for sig danner grundlag for de efterfølgende kurser. Det skulle derfor efter vor opfattelse være muligt uden store vanskeligheder at fastlægge, inden for hvilke dele af de enkelte fag i de to uddannelser ækvivalens er til stede. Man må således for hvert fag for sig kunne beskrive graden af kompetence, som kan overføres ved studieskift. Også her må kravet om pædagogikum bortfalde over for studerende med læreruddannelse.

Desuden skal LL foreslå studieplansudvalget at overveje, hvordan læreruddannelsen for studerende med bifags- eller 1. delseksamen rent praktisk kan tilrettelægges, idet det selvfølgelig vil være af interesse for studerende af denne kategori at opnå en reel studietidsafkortning.

Endelig skal LL foreslå, at der fra studieplansudvalgets side optages kontakt til planlægningsrådet, hvor DSF's repræsentant bringer sagen op. Til udvalgets orientering vedlægges * kopi af DSF's og LL's skrivelse til undervisningsministeriet. Det mest naturlige ville være, at der oprettedes et særligt fællesudvalg med repræsentation fra de to organer. Et sådant fællesudvalg kunne detaildrøfte såvel det i nær-

* se underbilag side 103.

værende skrivelse fremførte forslag som samtlige de andre områder, hvor de to uddannelsesretninger grænser op til hinanden eller måske endog direkte overlapper hinanden. På langt sigt må det derimod være helt selvfølgeligt, at læreruddannelsesområdet opnår fast repræsentation i planlægningsrådet, evt. gennem et permanent studieplansudvalg for læreruddannelsen. Herom vil LL dog rette henvendelse direkte til undervisningsministeren.

Idet vi håber på studieplansudvalgets velvilige behandling af det af DSF og LL i sam-

arbejde fremsatte forslag, forventer vi at høre nærmere fra Dem, når udvalgets behandling er tilendebragt. I øvrigt står såvel vi som DSF selvfølgelig til Deres disposition ved en drøftelse af de nærmere retningslinjer for den praktiske udformning af en ordning som den foreslåede.

Med venlig hilsen

LÆRERSTUDERENDES LANDSRÅD

Axel Neubert
forretningsfører.

LÆRERSTUDERENDES LANDSRÅD
Lærerstuderes landsblad
Rigensgade 22, København K
20. februar 1968

*Hr. undervisningsminister Helge Larsen
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Danske Studerendes Fællesråd (DSF) og Lærerstuderes Landsråd (LL) skal herved tildele sig at henlede undervisningsministerens opmærksomhed på integrationsmulighederne mellem universitetsuddannelserne og læreruddannelsen.

Der er for tiden overvejelser igang om en revision af de humanistiske studieplaner, og det forventes at disse overvejelser vil føre til en ændring af studieplanerne med gyldighed fra efteråret 1968. Tanken er, at hovedfagsstudiet normeres til fire år og bifaget til to år. Den studerende afgør selv efter de to første år, om de tilbagelagte studier skal udgøre bifaget eller 1. del af hovedfaget, idet der skabes ækvivalens mellem bifagets pensum og pensum til 1. del.

Ifølge den nye læreruddannelseslov, der vil træde i kraft fra 1969, vil der ske en mærkbar højnelse af læreruddannelsens faglige niveau, dels ved at udgangsniveauet fra dette tidspunkt vil være studentereksamen eller Højere Forberedelseseksamen, dels ved en udvidelse af linjefagenes omfang og en væsentlig koncentration af læreruddannelsens obligatoriske fagkreds.

DSF og LL skal derfor foreslå, at det tages under overvejelse i hvilken grad der kan opnås ækvivalens mellem læreruddannelsens linjefag og et bifag ved universitetet. Hvis en sådan ækvivalens kunne opnås i fuldt omfang ville studerende, der med en lærereksamen som baggrund påbegynder et universitetsstudium, kunne godskrives et bifag, såfremt deres linjefag faldt inden for den fagkreds, hvor en sådan ordning kunne tænkes praktiseret. En universitetsstuderende med bestået bifag eller 1. del ville tilsvarende kunne godskrives et linjefag, såfremt han skifter over til læreruddannelsen. Da læreruddannelsen ved den nye lovs gennemførelse i 1969 får en fleksibel studielængde, vil der for sådanne studerende kunne spares $1\frac{1}{2}$ –1 års studietid. Også uden fuld ækvivalens mellem

universitetsuddannelsens bifag og læreruddannelsens linjefag vil der kunne opnås væsentlige tidsmæssige besparelser. Det må være muligt at fastsætte hvilke discipliner, der kan anses for fyldestgørende dækket gennem læreruddannelsens linjefag og til hvilke man vil kræve tilfølgssprøver. I et sådant forsøg på at opnå lettelser mellem de to studieforløb vil det ligeledes være helt naturligt at fritage studerende med lærereksamen for aflæggelse af prøve i pædagogikum. Især de teoretiske elementer af pædagogikum må anses for at være fuldt tilstrækkeligt gennemgået i en læreruddannelse.

Vi skal endvidere gøre opmærksom på, at den nugældende studieplan for første del af naturvidenskabelig embedseksamen er opbygget af en række selvstændige kurser, som den studerende skal bestå uafhængige af hinanden. Når et tilstrækkeligt antal kurser i et fag er gennemført, har den studerende erhvervet bifagskompetence i faget. Der er således ved de naturvidenskabelige studier allerede i dag en struktur som, hvis faglige forhold i øvrigt berettiger til dette, skulle muliggøre en ækvivalens mellem bifag i et naturvidenskabeligt fag og det samme fag som linjefag i læreruddannelsen.

Idet vi håber på en velvillig behandling af det her fremsatte forslag, skal vi anmode ministeren om at foranledige dette taget op til realitetsdrøftelse snarest muligt, idet det er af betydning, at den faglige udformning af de nye linjefag under læreruddannelsen samt udformningen af indholdet af de nye humanistiske studieplaner ikke er fuldendt uden at dette forslag har været taget med i overvejelserne.

Med venlig hilsen

DANSKE STUDERENDES FÆLLESRÅD
LÆRERSTUDERENDES LANDSRÅD

Axel Neubert.

STUDIEPLANSUDVALGET
FOR LÆRERUDDANNELSEN

Den 10. juni 1968.

Til undervisningsministeriet.

1. I en skrivelse af 27. februar 1968 (1. afd. j.nr. 10-20-51/67) har ministeriet anmodet studieplansudvalget om på grundlag af arbejdet med studieplanerne at udtale sig om den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse og specielt minimumsstørrelsen af et seminarium, der må antages at kunne opfylde kravene i den nye læreruddannelseslov.

Som bilag til ministeriets skrivelse fulgte kopi af en skrivelse af 23. februar 1968 om nedsættelse af et udvalg til med udgangspunkt i den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse at tage stilling til og fremkomme med forslag om antallet af seminarier og om seminariernes geografiske placering m.v. Af dette bilag fremgår det, at studieplansudvalget ved sin stillingtagen til seminariestørrelsen må lægge vægt, dels på hensynet til en rimelig bredde og kombinationsmulighed i de tilbud, de studerende ved et seminarium kan vælge imellem, dels på hensynet til en passende udnyttelse af de nødvendige faglokaler m.m. og lærere, der udelukkende underviser i liniefag.

2. I studieplansudvalgets overvejelser er følgende indgået:

- a) Loven sætter ikke præcise rammer for seminariernes størrelse. Dog indeholder § 6, stk. 5, efter studieplansudvalgets opfattelse en forudsætning om, at de obligatoriske fag — herunder alle de i § 6, stk. 1 nr. 3, nævnte 4 fag - etableres ved alle seminarier, mens samtlige liniefag og pædagogiske specialer ikke behøver at forekomme ved alle seminarier.
- b) Studieplansudvalget mener, at alle seminarier skal undervise i mindst 2 pædagogiske specialer. Om der undervises i 2 eller i alle 3 pædagogiske specialer er imidlertid uden betydning for overvejelserne om seminariestørrelsen.
- c) Man anser det ikke for påkrævet, at alle

seminarier underviser i - eller kan undervise i — alle uddannelsens 17 liniefag (oversigt * over fagene følger vedlagt). På grundlag af erfaringerne mener man at kunne forudsætte, at visse liniefag vil blive søgt i særlig grad, og disse fag bør derfor findes ved alle seminarierne. De liniefag, seminarierne tilbyder herudover, vil derimod meget vel kunne variere, når blot de tilbydes ved seminarierne som helhed og i tilstrækkeligt omfang til, at tilgangen dækkes, og når blot de enkelte seminariers liniefagstilbud bekendtgøres inden hver optagelse. Studieplansudvalget finder, at 15 liniefag med fri kombinationsmulighed er et hensigtsmæssigt tilbud ved et seminarium, og at 10 liniefag (ligeledes med fri kombinationsmulighed) er det mindste liniefagstilbud, hvormed et seminarium kan realisere den nye uddannelse.

- d) Studieplansudvalget vil til sin tid foreslå følgende holdstørrelser: 20 studerende pr. hold i de obligatoriske fag og 15 studerende pr. hold i de pædagogiske specialer og i liniefag. Oprettelse af hold på mindre end 20 i de obligatoriske fag vil kunne forekomme ved deling af et hold, der ellers ville blive på mere end 20. I de pædagogiske specialer vil hold på mindre end 15 kunne fremkomme, hvis der melder sig færre end 15 til et speciale, eller når et hold må deles for ikke at blive på over 15. I liniefagene vil oprettelse af hold på mindre end 15 kunne blive nødvendig 1) når et fag vælges af færre end 15, 2) når det vælges af flere end 15, og holdet derfor må deles og 3) af hensyn til de skemamæssige kombinationsmuligheder. Det er studieplansudvalgets hensigt at foreslå en regel om, at antallet af studerende på et seminariums liniefagshold skal være mindst 8 i gennemsnit for hver årgang, sådan at oprettelse eller delinger af hold, der fører til et *) ikke optrykt her.

lavere gennemsnit, kun kan ske i særlige tilfælde og efter dispensation fra direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

Holdgennemsnittet i liniefagene vil stige, når antallet af studerende stiger, dog med svingninger omkring årgangsstørrelser på 150-160. Også holdgennemsnittet i de pædagogiske specialer stiger med stigende årgangsstørrelser.

I overvejelserne om seminariestørrelsen indgår en vurdering af holdudnyttelsen ved forskellige årgangsstørrelser, og man har anset det for rationelt ved denne vurdering at lægge særlig vægt på holdudnyttelsen i liniefagene og i de obligatoriske fag.

Studieplansudvalget har fundet, at et holdgennemsnit på omkring 10 i liniefagene bør være det normale for et seminarium af minimumsstørrelse, mens et normalt holdgennemsnit på 11-12 må karakteriseres som hensigtsmæssigt. - Det bemærkes, at det på grund af valgmulighederne i læreruddannelsen næppe vil være muligt at nå op til et gennemsnit i nærheden af 15, og at de under e) nævnte faktorer almindeligvis vil umuliggøre seminarier med så store årgange, at holdgennemsnittet går over ca. 12.

I de beregninger, studieplansudvalget har foretaget over valgmuligheder og holdgennemsnit ved forskellige årgangsstørrelser, har man forudsat, at et vist - anslået - antal liniefagshold må dubleres af en eller flere af de tidligere nævnte grunde.

I de obligatoriske fag vil den bedste holdudnyttelse opnås ved årgangsstørrelser i multipla af 20.

- e) Ifølge loven skal der til hvert seminarium være knyttet en fast øvelsesskole, der så vidt muligt skal være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realafdeling. Desuden forudsættes det, at der er knyttet supplerende øvelsesskoler til seminarierne.

Efter studieplansudvalgets opfattelse vil praktikundervisningen på et seminarium med årgange på 130-140 studerende kræve en mindst 3-sporet, fuldt udbygget fast øvelsesskole, som kan nås fra seminariet på få minutter, og derudover mindst 120 klasser ved supplerende øvelsesskoler.

Da det er af afgørende uddannelsesmæssig betydning, at den faste øvelsesskole er en typisk folkeskole, bør denne øvelsesskole på den anden side normalt ikke være mere end 4-sporet. Det bemærkes, at en 4-sporet fast

øvelsesskole ikke vil kunne bære væsentlig mere praktikundervisning end en 3-sporet.

I kravet om en fast øvelsesskole ligger der derfor en overgrænse for seminariestørrelsen. Samtidig bemærkes, at hensynet til så vidt muligt at bevare gode kontaktmuligheder mellem seminariernes ledelse, lærere og studerende, gør det ønskeligt, at seminarierne heller ikke i fremtiden bliver for store.

- f) Lærerbehovet ved det enkelte seminarium og mulighederne for at udnytte en given lærerkapacitet i fremtiden vil i væsentlig grad bero på de studerendes liniefagsvalg og seminarielærernes uddannelse samt på seminarielærernes fremtidige pligtige timetal. Det må - groft sagt - antages, at et liniefagssløb (en årgang studerende i et fag gennem $2\frac{1}{2}$ år) vil svare til en stilling. Ekstreme tilfælde af dårlig kapacitetsudnyttelse vil kunne forekomme i liniefag, når læreren kun har ét hold i faget og ikke har uddannelse til at undervise i andre fag. Risikoen for sådanne tilfælde vil blive mindre, jo større seminariet er.
- g) Om lokalebehovet bemærkes, at dette vil afhænge af de fag, det enkelte seminarium skal undervise i, og at en gennemgang af fagenes lokalebehov antagelig vil høre hjemme i en senere programmering af byggeri eller lokaleindretning, hvor der samtidig tages hensyn til fællesfaciliteter og gives mulighed for frivillig undervisning og selvstændigt arbejde. Med hensyn til udnyttelsen kan man stort set sige, at 2 liniefagssløb pr. lokalesæt giver en passende belægning i liniefagene, og at dette i reglen vil kunne opnås med en årgangsstørrelse på 140.

3. Det foreliggende erfaringsgrundlag:

To seminarier har for øjeblikket - med hjemmel i »bemyndigelsesloven« af 1962 - en uddannelsesstruktur, der med hensyn til liniefag og pædagogisk speciale svarer til den nye lovs, og flere seminarier har en noget lignende ordning, men sådan at pædagogisk speciale indgår blandt liniefagene. Ved de to førstnævnte seminarier har i alt 3 årgange (på studenterlinien) valgt liniefag inden for et liniefagstilbud på 15. Valgprocenterne for de enkelte liniefag for disse 3 årgange giver et vist holdepunkt for den fordeling af liniefagsønskerne, der kan ventes efter den nye lovs ikrafttræden. Dette gælder så meget mere, som valgprocenterne underbygges af tallene fra flere af de øvrige seminarier.

Studieplansudvalget har derfor lagt ikke blot beregninger over valgmuligheder og holdgennemsnit, men også erfaringerne fra de 3 årgange til grund for sine overvejelser. Man er klar over, at overgangen til den nye lov, hvor alle fag bliver eksamensfag, og hvor HF'erne kommer ind i billedet, kan medføre ændringer i valgene, men man anser det ikke for sandsynligt, at disse ændringer vil forrykke billedet væsentligt.

4. På grundlag af overvejelser om de ovennævnte faktorer og det ovennævnte beregnings- og erfaringsmateriale skal studieplansudvalget udtale følgende som sin opfattelse:

Den hensigtsmæssige seminariestørrelse er i multipla af 20 fra 140 studerende og opefter pr. årgang. Når kun henses til opfyldelsen af studieplanernes bestemmelser vil seminariestørrelser på 180 og 200 studerende pr. årgang (i alt maksimalt 720-800 studerende) formentlig vise sig særlig hensigtsmæssige, men når hensyn tages til samarbejdet mellem ledelse, lærere og studerende og til øvelsesskoleforholdene, må man finde, at et årgangstal på 140 studerende (i alt maksimalt 560) er det mest hensigtsmæs-

sige, ligesom en årgangsstørrelse på 140 vil give en lokaleudnyttelse, som først »kommer igen«, når man kan omtrent fordoble årgangsstørrelsen. Ved årgange på 140 studerende vil holdgennemsnittet ved et seminarium med 15 liniefag antagelig ligge på omkring 11.

Minimumsstørrelsen af et seminarium ligger på 80 studerende pr. årgang (i alt maksimalt 320). Med denne størrelse kan seminariet tilbyde 10 liniefag, samtidig med at holdgennemsnittet vil kunne nå op omkring 10.

5. Under henvisning til bemærkningen i bilaget til ministeriets skrivelse om eventuel etablering af fast samarbejde mellem flere seminarier skal man tilføje, at studieplansudvalget ud fra uddannelsesmæssige betragtninger anser et sådant samarbejde for muligt og i visse tilfælde ønskeligt. Man går dog herved ud fra, at de samarbejdende seminarier hver for sig opfylder mindstekravene, det vil efter foranstående sige: årgange på 80, fuld obligatorisk uddannelse og tilbud om 10 liniefag samt to pædagogiske specialer.

P. u. v.

Hans Jensen.

/ *Bodil Dybdal.*

Eksempler på fordeling af fag og timer på
år/semestre.

Eksempel I	1. år		2. år		3. år		4. år		Sum (semester- timer).
	1. sem	2. sem	3. sem	4. sem	5. sem	6. sem	7. sem		
Pædagogik	2	2	. . .	2	2	2	3	. . .	7
Psykologi	2	2	. . .	2	2	2	. . .	. . .	12
Undervisningslære	2	0	. . .	2	2	2	. . .	. . .	10
Praktisk skolegerning ..	1	1	. . .	2	1	1	. . .	. . .	8
Dansk	5	5	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	10
Regning	5	5	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	10
Skrivning	0	3	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	3
Kristendomskundskab ..	6	6	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	12
Formning	2	2	. . .	2	. . .	. . .	. . .	. . .	8
Sang/musik	2	2	. . .	3	. . .	. . .	. . .	. . .	7
Legemsøvelser	3	2	. . .	2	3	. . .	. . .	. . .	10
Håndarbejde	2	2	. . .	2	2	. . .	. . .	. . .	8
Samfundsfag			. . .	4	2	. . .	. . .	. . .	6
Liniefag I			. . .	4	4	6	6	6	26
Liniefag II			. . .	4	4	6	6	6	26
Pædagogisk speciale			. . .	4	4	4	4	. . .	16
	27/28	28	24/25	24/27	23	23	19		

Eksempel II	1. år		2. år		3. år		4. år		Sum (semester- timer).
	1. sem	2. sem	3. sem	4. sem	5. sem	6. sem	7. sem		
Pædagogik	4	0	. . .	4	0	2	2	3	7
Psykologi	2	0	. . .	2	2	2	. . .	. . .	12
Undervisningslære	2	0	. . .	2	2	2	. . .	. . .	10
Pratisk skolegerning ...	1	1	. . .	2	2	1	1	. . .	8
Dansk	4	6	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	10
Regning	4	6	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	10
Skrivning	0	3	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	3
Kristendomskundskab ..	6	6	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	12
Formning	2	2	. . .	2	. . .	. . .	. . .	. . .	8
Sang/musik	2	2	. . .	3	0	. . .	. . .	. . .	7
Legemsøvelser	3	2	. . .	2	3	. . .	. . .	. . .	10
Håndarbejde	2	2	. . .	2	2	. . .	. . .	. . .	8
Samfundsfag			. . .	2	4	. . .	. . .	. . .	6
Liniefag I			. . .	4	4	6	6	6	26
Liniefag II			. . .	4	4	6	6	6	26
Pædagogisk speciale ...			. . .	4	4	4	4	. . .	16
	27/28	28	24/25	24/27	23	23	19		

Eksempel III

	1. år		2. år		3. år		4. år	Sum
	1. sem	2. sem	3. sem	4. sem	5. sem	6. sem	7. sem	(semester- timer).
Pædagogik					2	2	3	7
Psykologi	2	2	4	2	0	2		12
Undervisningslære	2	0	3	3	0	2		10
Praktisk skolegerning	1	1	2	2	2			8
Dansk	5	5						10
Regning	5	5						10
Skrivning	1	2						3
Kristendomskundskab	6	6						12
Formning	2	2	2	2				8
Sang/musik	2	2	3					7
Legemsøvelser	2	3	2	3				10
Håndarbejde	2	2	2	2				8
Samfundsfag					4	2		6
Liniefag I			4	4	6	6	6	26
Liniefag II			4	4	6	6	6	26
Pædagogisk speciale				3	4	4	5	16
	28	27/28	23/24	22/25	24	24	20	

*Eksempler på fordeling af studieuger, praktikuger, kursusuger og eksamensterminer.
(Eksempel I–III).*

15. august - 31. januar

DATO	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30
MÅNED	AUGUST				SEPTEMBER				OKTOBER				NOVEMBER				DECEMBER				JANUAR				
SEMESTER- UGE UNDERVISN.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
	1. SEMESTER																								
1. STUDIEÅR		1	2	3	4	5	6	7	8	E F	9	10	11	12	13	14					J F				
	3. SEMESTER																								
2. STUDIEÅR		1	2	3	4	5	6	7	8	E F					9	10	11	12	13	14	J F				
	5. SEMESTER																								
3. STUDIEÅR					1	2	3	4	5	E F	6	7	8	9	10	11	12	13	14	J F					
	7. SEMESTER																								
4. STUDIEÅR		1	2	3	4	5	6	7	E F	8	9	10	11	12	13	14					J F				

1. februar - 30. juni

6	13	20	27	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25
FEBRUAR				MARTS				APRIL				MAJ				JUNI				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
2. SEMESTER																				
15	16	17	18	19	20	21	22	P F	23	24	25	26	27	28						
4. SEMESTER																				
15	16	17	18	19	20	21	22	P F	23	24	25	26	27	28						
6. SEMESTER																				
15	16	17	18	19	20	21	22	P F	23	24	25	26	27	28						
8. SEMESTER																				
15	16	17	18	19	20	21	22	P F	23	24	25	26	27	28						

 Praktikuge
  Kursusuge
  Studieuge
  Skemaug
  Eksamensperiode
  Disponibel uge

15. august - 31. januar

1. februar - 30. juni

DATO	15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	
MÅNED	AUGUST	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER	JANUAR	FEBRUAR	MARTS	APRIL	MAJ	JUNI	
SEMESTER- UGE UNDERVISN.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	
	1. SEMESTER						2. SEMESTER					
1. STUDIEÅR	1 2 3 4 5 6 7 8	E F	9 10 11 12 13 14		J F		15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28			
	3. SEMESTER						4. SEMESTER					
2. STUDIEÅR	1 2 3 4 5 6 7 8	E F		9 10 11 12 13 14	J F		15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28			
	5. SEMESTER						6. SEMESTER					
3. STUDIEÅR		1 2 3 4 5	E F	6 7 8 9 10 11		J F	12 13 14	15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28		
	7. SEMESTER						8. SEMESTER					
4. STUDIEÅR		1 2 3 4 5 6 7	E F	8 9 10 11 12 13 14		J F		15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28		

 Praktikuge
  Kursusuge
  Studieuge
  Skemaug
  Eksamensperiode
  Disponibel uge

15. august - 31. januar

1. februar - 30. juni

DATO	15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
MÅNED	AUGUST	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER	JANUAR	FEBRUAR	MARTS	APRIL	MAJ	JUNI
SEMESTER- UGE UNDERVISN.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21
	1. SEMESTER						2. SEMESTER				
1. STUDIEÅR	1 2 3 4 5 6 7 8	E F	9 10 11 12 13 14		J F		15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28		
	3. SEMESTER						4. SEMESTER				
2. STUDIEÅR		1 2 3 4 5 6	E F		7 8 9 10 11	J F	12 13 14	15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28	
	5. SEMESTER						6. SEMESTER				
3. STUDIEÅR	1 2 3 4 5		E F	6 7 8 9 10 11 12 13 14	J F		15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28		
	7. SEMESTER						8. SEMESTER				
4. STUDIEÅR	1 2 3 4 5 6 7 8	E F	9 10 11 12 13 14		J F		15 16 17 18 19 20 21 22	P F	23 24 25 26 27 28		

 Praktikuge
  Kursusuge
  Studieuge
  Skemaug
  Eksamensperiode
  Disponibel uge